

Dal. 7. 6.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

N° 1698.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURAN
HELSINGISSÄ.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

toimitus.

18 1898

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

14 Osa.

W A L L E N I U S .

Imprimatur. J. U. Wallenius.

Toinen painos.

Helzingissä,

suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapainossa.

1819.

Alkulause.

§. 1. Kalevala-runojen järestyksestä. Tämä kirja esivanhempaimme muinaisesta olostä, elämästä ja toimista ilmestyy nyt paljo täydellisempänä, kun minkä entisessä korjuussansa oli, ja tulee uskottavasti nykyisessä muodossansa pysymään, sillä keräämättömiä runoja tästä laadusta ei mahda enää asiaksi löytyä, koska kaikki paikat, joissa vaan vähänki on toivottu runoja laulettavan, jo ovat useampia kertoja ja useammilta kerääjiltä ristin käydyt ja etsityt. Hyvin muistaen, että ne tulevat olemaan vanhimpana oimuisena jälkimuistona Suomen kansalle ja kielelle, kunnes niitä maailmassa löytyy, on niitä kaikella mahdollisella huolella ja ahkeruudella pyydetty sovitella ja liittää toinen toisünsa nün hyvästi, kuin vaan on osattu, ja koota nühin kaikki, mitä runot senaikuisesta elämästä, tavoista ja vaiheista ovat tiedoksi säilyttäneet. Sovittamisessa on kuitenkin paljo mielivaltaa ollut, sillä paraimmiltäki laulajoilta ei ole kovin monta runoa yhteen jaksoon saatu, eikä sitäkään aina yhteen laatuun, jonka tähden usein kyllä on täytyntyt itse aineen keskinäinen vaade perusteeksi panna, ja katsomatta entisen Kalevalalaitoksen järjestystä välistä siitäki poiketa. Arvattavasti ei hän säis lienkään järjestyttämisen työ nün luonnistunut, että taitaisi olla kaikille mielen mukainen, ja ettei säinä aina yhtä ja toista jäisi muistuttamista.

§. 2. Erityisistä nimistä runoissa. Ei ainoastansa järestyksessä, vaan usein nimissäki, eroavat eri laulajoilta ja eri paikoilta saadut runot toisistansa. Yksi laulaa Wäinämöisestä, minkä toinen Ilmarisesta, kolmas Lemminkäisestä; yksi Lemminkäisestä, minkä toinen Kullervosta eli Joukahaisesta. Kullervon siassa veronvientimat kallansa (45: 69—558) on toisilla Tuirainen, Tuurikkinen, Lemminkäinen eli vanha Wäinön poika.

Sama epävakaisuus on myös paikkojen nimissä haittaava. Kerran toisenki hämmennyvät Kalevalan, Wäinölän, Luotolan, Luotelan, Päivölän, Päivilän, Jumalisten, Wuojelan, Joukolan, Saarelan, Sariolan, Saraojan, Sarajahan, Pohjolan, Lapin, Ruijan nimet toisünsa, joka hämmennys nün näiden, kuin edellisten nimien välillä on varsinki vähäpätöisemmissä asioissa tavallinen, pää-asioissa harvemmin tapahtuva. Kaikessa semmoisessa nimiseossa

on kuitenkin kaksi opasta hyvänä apuna ollut, nimittäin aineen johto ja paraimpien laulupaikkojen runot.

§. 3. Kalevala-runojen nykyisestä kotipesästä. Paras ja rikkain runokoti on ainaki Wuokkiniemen pütäjä Wienan eli Arkankelin lääninä. Siitä itään päin Jyskyjärvelle ja Paanajärvelle, tahi pohjaiseen päin Tuopajärvelle ja Pääjärvelle tullessa huononevat runot huononemistaan. Paremmin ovat etelään päin säilyneet ensin Repolassa ja Himolassa Aunuksen lääninä ja siitä rajan poikki Suomen maahan tullen Iiomantsissa, Suojärvellä, Suistamossa, Impilahdessa, Sortavalassa ja Laatokan läntisiä rantamaita myöten Inkereen asti, jossa viimeisessäki vielä myös joita kuita Kalevalan runoja, ehkä vajanaisesti, muistellaan.

§. 4. Ensimmäiset Kalevala-runojen kotipesän ja järeystyttämisen viittaajat. Entisen läänin-lääkärin, tohtori Zakarias Topeliuksen ansioksi mainittakoon, että hän vüdessä osassa, vuosina 1822—1836, ilmestyneillä runokokouksillansa: Suomen Kansan Vanhoja Runoja ynnä myös Nykyisempiä Lauluja, laitti ensimmäisen tiedon näiden runojen varsinaisesta kotipesästä. Jo sitä ennen oli Akatemian apulainen, nykyinen professori Reinhold von Becker, Pohjanmaalta koonnut muutamia runoja Wänämöisestä ja 1820 vuoden Turun Vükko-Sanomissa suorittanut niitä johonkukuhun järestykseseen keskenänsä, joka oli ensimmäinen yritys sitä laatua. Ilman näittä kahdetta miehettä Kalevalan runot ehkä vieläkin olisivat entisessä pülossansa; sillä kenpä ilman Topeliuksen johdotta olisi arvannut niitä Wenäjän Karjalasta etsimään lähteä, ja kenenkä päähän olisi juuri äkisti taitanut tulla niiden yhteen kutomisen ajatus, jos von Beckerin yritys ei olisi ohjannut siihen?

§. 5. Kalevala-runojen alkuperäisyydestä. Useampia paikkoja näistä Kalevalassa löytyivistä runoista laulellaan itseksenkki. Semmoisia ovat raudan synty (r. 9), metsämiehen lu'ut (r. 14), karjan lu'ut (r. 32), tulen synty (r. 47) ja muut loihturnot, häävirit (r. 21—23), otson runot (r. 46). Kalevala-laulajien johdolla, jotka semmoisiin paikkoihin tultuansa useinki jättävät ne laulamatta sanoen: »süitä lähtee se tavallista raudan lu'un jälkeä», taikka: »süitä tulee häävirit laulettavaksi, joita saatta naisilta», on niitä korjattu ja täydellisytetty kaikkein senlaatuisten runojen yhteisellä avulla katso-matta, laulettiinko niitä yhteen jaksoon Kalevala-runojen kanssa, elikkä erilleen niistä. Semmoisia käytetään vielä nykyaikoinaki tavallisissa tarpeissansa yli koko Karjalan maan, niin Suomen, kuin Wenäjän puolella rajaa, myös Inkeressä ja paikoittain Savossaki ja Pohjan maalla, ja ehkä nihin, kuin arvattavasti muihinkki runoihin, aikaa voittuen on uusia sanoja ja mietteitä paikoillensa lisäksi tullut, niin on kuitenkin hankala, jopa mahdotoiniki, eroittaa

ne alkuperäisistä Kalevalan aikuisista. Parempi on heittää semmoinen tarkempi eroittaminen ja ennemmin pitää ne alkuperäiset runot ei muuna, kun tarina—maalle kylvettyinä siemeninä, joista nykyinen runotouko vuosisatojen, ehkä tuhansienki, kuluessa on nousnut ja paisunut.

Laulujen alkuperäisyyden kanssa käypi miltei seuraavaan tapaan. Pitopaikoissa eli muissa seuroissa kuulee joku uuden laulun ja kokee sen muistoonsa panna. Sitte toisessa tilassa sitä jo itse uusille kuuliolle laulaessansa muistaa tarkemmin itsen aineen, kun sen sana sanalta joka mutkassansa kertomisen. Ne paikat, joita ei muista juuri entisillä sanoillansa, kertoo omillansa, paikoin ehkä somemmasti, kun sitä ennen olivatkaan, ja jos joku vähä arvoisempi seikka lomasta jäisi pois, niin taitaa toinen laulajan omasta päästä tulla siaan. Samalla tavalla menettelevät sitte toiset ja kolmannet kuuliat laulua, ja laulu muuttuu, minkä muuttuu, enemmän erinäisissä sanoissa ja mutkissa, kun itsessä aineessa. Tämän laatuksen laulutarinan rinnalla kulkee kuitenkin toinen, joka paremmin säilyttää sitä vanhoissa sanoissa ja saranoissansa, nimittäin lapsen vanhemmittansa polvi polvelta oppiminen, mutta samassa kun se estää toisen kulkusisarensa ylen kauas poikkeamasta, täytyy sen itsenki toisinaan sitä noudattaa, ettei muuten jäisi kovin jällelle.

§. 6. Vanhojen runojen pelätystä häviämisestä. Sitä että Wenäjän Karjalassa vanhoja runoja ja niiden laulajaita näihin aikoihin asti on kunniaassa pidetty, voisi päättää, laulajien runojansa ei unohtaneen, vaan ennemmin niitä parannelleen ja kaunistelleen nykyiseen muotoonsa monihukuisissa toisinoissa. Muutamia vuosisatoja tätä ennen niitä ehk' ei olisi löytynyt siihen paljouteen, vaikka kyllä jo silloinki kaikki olivat taimella ja heristymässä. Tästälähin alkavat ne taas pikemmin supistua, kun uusilla lisäyksillä enetä, sillä kun, ken ikänänsä tahtoo, saapi ne valmiina kirjana käteensä, ja täydellisempänä, kun minkä kenen erinäinen muisto kannattaisi, niin katoaa muistolta laulamisen arvo, ja arvon kadottua itse muistolta laulamisenki. Se käypi samate kun jonkun kielen eri murren kanssa yhteisen kirjakielen voimiin päästyänsä. Sitä ennen erkanivat erkanemistansa yksi murre toisesta, ja väliin ilmautui uusia; kirjakielen saatua alkoivat taas kaikki sen ympärille yhdistyä.

§. 7. Vierassukuisista sanoista. Edellä mainitusta runojen kulkuja säilyntätavasta on huokeasti ymmärrettävä, kuinka nähin tuo tuostakin on tainnut yhtyä semmoisia sanoja, jotka arvattavasti vasta myöhempinä aikoina ovat kieleen tulleet, joista siis ei suinkaan ole päättämistä, itse runojenkin ei vanhempia olevan. Sanat ja kieli runoissa ei ole muu, kun tarinan ulkonainen ajan mukiin muodostuva puku. Myös on monta vanhoissa runoissa löytyvää ruotsin eli venäjän sukuista sanaa tainnut jo Permian vallan aikana

tavallinen olla, koska muinaistietojen mukaan Permialaiset kävivät kauppaa niin Islandilaisten ja Norjalaisten, kuin Wentäläistenki kanssa, ja kaupankäviöt kansat aina saavat kaupan päällisiksi uusia sanoja kieleensä. Suuri osa semmoisia ruotsin sukuisia sanoja, joita tavallisesti arvellaan vasta myöhemmin, Suomen maan Ruotsin yhteyteen jouduttua, Ruotsalaisilta saaduksi, löytyy rajanki takana Wenäjän maalla Karjalassa ja Aunuksessa. Näiden siellä löytyminen on vaikea muulla ehdolla selittää, kun sillä, että olivat tutuja jo ennen Suomalaisten eroamista Ruotsin ja Wenäjän vallan alaisiksi.

§. 8. Runojen syntyajoista ja alkuperäisestä kodista. Montakin arvelua on näiden runojen syntyajoista ja paikasta ollut. Muita asianmukaisemmalle näyttää se, joka pitää niitä Permian vallan aikana syntyneinä Wienan (eli Walkean) meren kaakkoisrannoilla, taikka niiden isojen järvien, Woikojärven, Oniekan ja Laatokan, seuduilla, jotka kaareissa makavat Oniekan lahden välillä Wienan merta yhdellä, ja Suomenlahden Itämerta, toisella puolella. Se osa Suomalaisia Wenäjän Karjalassa, joiden tykönä nämät runot ovat halki vuosisatojen säilyneet, näyttää kun olisi vanhan rikkaan, voimakkaan ja kuuheisan Permian kansan suoraa julkisukua. Sillä on vielä yli muiden Suomalaisten joku ulkonainen perintösvivytys vanhoista ajoista, omittuisia jälkiä jonkunlaisesta yhteis-elämästä, erinomainen, kaikkia kieltoja ja vastuksia kiertelevä kaupan into, nopsa sekä ruumiin liike että mielen mallti yritysissensä, joka kaikki samassa kun heidän nykyinen asunsiansa, runomuistinsa, kielessensä tavattavat ruotsinsukuiset sanat, vaimoväen omalaatuiset koristukset y. m. saapi vanhoista Permian ajoista paraan selityksensä. Ruumiin nopeudessa, pian hoksaavassa mielen maltissa ja kaupanhalussa ovat Suomen maan Pohjalaiset ja Karjalaiset heidän lähimpiä sukulaisiansa, jälkimmäiset ynnä Inkeriläisten kanssa runomuistissaki.

§. 9. Pohjolan asukkaista. Löytyy kyllä aihetta siihenki luuloon, että Pohjolan eli Pohjan kansalla näissä runoissa ymmärrettäisi Lappalaisia, mutta asianmukaisemmalta näyttää kuitenkin, Pohjolassa ei Lappalaisia, vaan jonkun eri lahkokunnan Suomalaisia asuneen. Tosin nimitetään lausekerroissa (parallelismoissa) Pohjolata välistä Lapiksi, mutta se näyttää ainoastansa joku herjausnimi olleen samate kun Pimentola, Untamola, Kylmä kylä, Miesten syöjä sia j. m. Ainoastansa yhdessä paikassa (12: 499, 200) osoitetaan Pohjolassa outoa kieltä puhutuksi, mutta sen paikan voipi silläki tavalla selittää, että Lemminkäisen äiti, kun kielsi poikaansa Pohjolaan lähtemästä ja ynnä muiden syiden, jotka pidättäisivät häntä lähtemästä, sanoi »etkä tunne kieltä Turjan, maha et luusua lapiksi,» kielellä tarkoitti ei puhetta, vaan Pohjolan omittuisia loihutaitoa. Myös on se paikka voinut myöhemmin runoon tulla, eli josta kusta alkuansa toisesta runosta siihen sekautua, eikä,

jos kuinka olkoon, merkitse paljo mitään niitä moninaisia muita paikkoja vasten, jotka osoittavat Pohjolan ja Kalevalan asukasten huokeasti toinen toisensa kielen ymmärtäneen. Muuten on koko elämän laatu Pohjolassa paljo eroava Lapin niin nykyisestä, kuin arvattavasti muinaisestakin elämän laadusta, ja koko edellisessä Kalevalan osassa pysyy Pohjolan kansa voimakkaampana, kun mikä milloinkaan Lappalaisiin sopisi. Lemminkäinen muistuttaa (27: 109—114) sekä muiden että omistansa Pohjolaan viemistä ohrista, joilla kyllä ei muuta kun verojyviä ja veron-alaisuutta tarkoitettane, jota, myös toisessaki paikassa (35: 65—74) osoitetaan; mutta koskas olisi joku muu kansa Lappalaisille veron-alainen ollut? Entistä ylivaltaansa muistelee Pohjolan emäntä myös runoissa 42: 335, 336 ja 43: 371—374. Uskottavinta on siis Pohjolassaki jonkun Suomalaislahkokunnan asuneen, jolle Kalevalasta aikoinansa maksettiin veroa, kunnes Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen tekivät lopun veron-alaisuudelle. Juuri siinä onki Kalevala-runojen keskinäinen side eli yhteys, että kertovat, kuinka Kalevala vähitellen vauristui Pohjolan vertaiseksi ja viimein pääsi voitolle.

§. 10. Kielenlaatu näissä runoissa on! Karjalan tavallista suomea, eikä paljo poikkeava muidenki Suomen maakuntain puheesta, jonka tähden Suomalainen mistä tahansa vähällä tottumisella ne helposti ymmärtää. Muutamia oudompia sanoja on kuitenkin koettu erittäin selittää ja tässä ehkä sopinee eräitä muita selityksen viittoja antaa.

Semmoiset sanat, jotka matkivat jota kuta ääntä eli liikuntoa (onomatopöetica) ovat yllensä suomessa tavalliset, ja saavat usein paikalta, jossa tavataan yhteydessä toisten sanojen kanssa, paraan selityksensä. Senlaisia ovat esimerkiksi suihkii, piukkii, loruu, noruu, kamuaa, remuaa, nuhajaa, sohajaa, ratisee, vatisee, ärähtää, sorahtaa, sirettää, hyräytyy, viehkuroi, kääperöitsee, häilyttää, nauskahuttaa, tölläyttää, tuivertaa, haivertaa, karittelee, kahattelee, suhuttelee, siuottelee, luskuttelee, juhmuttelee, käärämöittelee ynnä monilukuisten muiden. Useammin, kuin itsepäällänsä, tavataan ne jonkun toisen lausukan eli toimisanan vieressä tarkemmin osoittamassa jonkun toimituksen erityistä ääntä eli liikuntotapaa, esimerkiksi: lyödä lynnähyttelee s. o. lyö niin että heläjää, itkeä hyryttelee s. o. itkee hiljaisella äänellä, huutaa huikahuttaa s. o. huutaa raikkaalla äänellä, käydä kulleroittelee s. o. käy keveästi ja ripsaasti jalkojansa nostellen, astua lykyttelee s. o. astuu joutuisasti, hiihtää hivittää s. o. hiihtää terävään ja uutteraan, juosta puikkii s. o. juoksee suoraan suurella vauhdilla. Tavataan välistä melkein samanlaatuisia nimi- ja mainesanojaki, esimerkiksi: huitukka, haitukka, ressukka, rehvana, pöyhtöhäntä, röhetyinen,

källerböinen, jotka samate kun sellaiset toimisanatkin ovat huokeammat ym märtää, kun oikein säntillensä selittää eli muilla kielillä sanoa.

Toisenlaatuisia ovat itsekohtaiset eli itseyntyvät toimisanat, joita ainoas-tansa Karjalan ja Savon kielessä nähin asti on käyletty, vaan muissa mur-teissa kahdella eri sanalla toimitettu, esimerkiksi käänteilekse s. o. kääntelee itseänsä, ajaikse s. o. ajaa itsensä, siirräikse s. o. siirtää itsensä eli itseän-sä, siirräime (siirräihen) s. o. siirrän itseni eli itseäni, siirtihe s. o. siirti itsensä eli itseänsä, siirrime (siirrihin) s. o. siirrin itseni, itseäni, siirrihet (siirrihit) siirrit itsesi, itseäsi, tungeite s. o. tunge itsesi, itseäsi, veäite s. o. vedä itsesi, itseäsi, pannaita s. o. panna itsensä, laskeita s. o. laskea itsensä, itseänsä, vetäitä s. o. vetää itsensä, itseänsä.

Semmoiset toimisanat, kun käännältää, väännältää, veältää, sivaltaa, työnnältää, nostaltaa, murraltaa j. m. myös ovat entiselle kirjakielelle enim-mäksi osaksi oudonlaiset. Ne osoittavat toimituksen äkillisyyttä ja väkevyyt-tä, esimerk. työnnältää yhtä kun työntää äkisti ja väkevällä kädellä. Äkil-lisyyttä yksinänsä merkitään semmoisilla toimisanoilla, jotka päättyvät ta-vuella see, esimerk. vetäisee, tarpaisee, sitaisee, kutaisee, tahkaisee, par-kaisee, ärjäisee, joista enin osa jo vanhastaan on kirjakielelle tuttu.

Kun jota kuta sanaa tahdotaan somistellen eli mielitellen sanoa, niin annetaan sille Wenäjän Karjalan murteessa useampiakin eri päätteitä, esi-merk. sanasta reki: reyt, rekonen; käki: käyt, käkönen; vesi: veyt, ve-tonen; susi: sutonen; kivi: kivytt, kivonen; hanhi: hanhut, hanhonen; meri: merytt, meronen; mesi: meto, metonen; neiti: neiytt, neito, neiton-en; veli: velo, vello, veljyt, veijo, veito, veitonen; lehti: lehytt, lehtyi-nen, lehtonen; kesä: kesytt, kesonen; koivu: koivas, koivahainen; päivä: päivytt, päivönen; marja: marjut, marjanen; sampo: sammutt, samponen; syän: syämmytt; taivas: taivo, taivonen; lammas: lampahutt, lampahuinen; rove: ropehutt; vene: veno, venonen, venehytt; pyörä: pyörykkä, pyöry-läinen; puola: puolukka, puolukkainen; pääsky: pääskynen, pääskyläi-nen; sirkku: sirkkunen, sirkkulainen; juoma: juomukkainen; olut: olo, olonen, oluoinen, olukkainen; yö: yöhytt; vyö: vyöhytt; suo: suohutt; pyy: pyyhytt; puu: puuhutt; tie: tiehytt j. n. e.

Monih'ussa on Karjalan ja Savonki murteella ynnä tavallisten kirja-kielen päätetten myös toiset omalaatuisensa, esimerk. tähtiloiksi, helmilöiksi, helmilöitä, ristilöitä, jokiloita, lukkoloita, käärylöihin, kelloloissa j. n. e., jotka eivät merkitse muuta kun tavalliset: tähdiksi, helmiksi, helmiä, ris-tiä, jokia, lukkoja, kääryihin, kelloissa, eivätkä käyletä useampi kun kaksitavuisissa sanoissa, eikä niissäkään, jos nimentäsiassa päättyvät a-lla eli ä-llä.

§. 11. Kielen kirjoitustavasta. *Kirjoitustapaa nykyisessä laitoksessa on mahdollisuutta myöten mukailtu tavalliseen kirjakieleen ja yhteisiin kielenopin johtoihin* *). Siitä syystä tavataan nyt kirjoitettuna: osoittaa, tavoittaa, milloin, syytöin, kultainen, vetäisee, naukaisee, muutaime, käännäikse, antoi, annoin, nauris, neula, paula, kaura, seula, kauris, äyräs, koura, ohra, teiri, peura, aura, ottakamme, ottakatte, heittäömme, heittäötte, jossa entisen, *Karjalan-murteisen, kirjoitustavan mukaan oli*: osottaa, tavottaa, millon, syytön, kultanen, vetäsee, naukasee, muutama, käännäksen, anto, annon, nakris, niekla, pakla, kakra, siekla, kapris, äprä, kopra, otra, tetri, petra, aatra, ottakame, ottakate, heittäöme, heittäöte.

Samasta syystä on nykyisessä laitoksessa kirjoitettu: hopea, valkea, sorea, usea, käpeä, leveä, melkeä **); laji, neuvo, sauva; enpä, onpi, hänpä; *entisessä*: hopia, valkia, soria, usia, käpiä, leviä, melkiä; lai neuo, sauva; empä, ompi, hämpä.

Paitsi sanan ensimmäisessä tavuessa jakavat pitkät äänekkäät ja pitkät kaksois-äännet eri tavuihin, esimerk. keihä'an, paha'an, talohon, kylähän, vetehen, käyähän, saatihin, use'in, melke'in kolmitavuisiksi, ja keihä'illä, kätky'ille, hope'ita, rehe'ille, otetahan, annettihin nelitavuisiksi sen siaan, kun tavallisesti sanotaan ja kirjoitetaan keihään, pahaan, kylään, veteen, käyään, saatiin, usein, melkein kaksitavuisina, ja keihäillä, kätkyille, hopeita, reheille, otetaan, annettiin kolmitavuisina. Merkkiä (') käytetään ainoastaan, missä pitkä äänekäs jakautuu kahteen tavueen taikka usiampia yhdenäänellisiä äänekkäitä kohtautuu, niinkuin sanoissa: ve'en, puhe'et, sana'an, nää'an ja missä äänikäs sanan lopusta on runomitan tähden poisheitetty.

Missä kirjostustapaa ei ole yhteiseen kirjakieleen sovitettu, ymmärrettänee se huokeasti sillänsäki. Niin esimerkiksi länevät sanat kielti, väänti, murti, löyti, löynnyt, löytty, löytähän, kääty, käätähän, väätty, souttu, kaata, kaatahan, kaannut, oisi, uunna, kuunna, miesnä, tänä päänä huokeat käsittää niilläki paikoin, joissa on totuttu sanomaan: kielsi, väänsi, mursi, löysi, löytänyt, löyetty (löydetty), löyetään (löydetään), käännetty, kännetään, väännetty, soudettu, kaattaa, kaetaan (kaadetaan), kaata-

*) *Katso*: Finsk Språklära af Fab. Collan. Helsingfors 1847.

***) *Alkuperäisesti kuuluivat ne*: hopeta, valketa, soreta j. n. e. T:n jo aikoja äänekäs-ten väliltä kadottua, on niitä kuitenkin parempi e:llä kun i:llä kirjoittaa. Jos kohta paikoin sanotaan hopia, valkia, soria, leviä, niin sanotaanpa taas toisin paikoin hopee, valkee, soree, levee, joka ynnä e:n alkuperäisyyden kanssa vaatii niitä e:llä kirjoittamaan. Paikoin, kuuluvat vieläki täydellisesti hopea, valkea, sorea, leveä j. n. e.

nut, olisi, tutena, kuutena, miehenä, tänä päivänä. *Samoin ovat semmoiset sanat kun: päivää, kehräävi, rantaa, hakkaavi kielipin sääntijä vasten pidetyt entisessä Karjalan murteisessa muodossansa ja kirjoitetut: päiveä, kehreävi, rantoa, hakkoavi, sen vuoksi, että kun se niissä löytyvä, pitkä äänekäs (aa, ää) runomitassa jakautuu kahteen tavueen, niin on tämä jakautuminen helpompi sekä merkitä että puhua näin kirjottain kun millä muulla tavalla, esim. jos tämmöiset sanat kirjoitettaisi: päivä'ä, kehrä'ävi, ranta'a, hakka'avi.*

§. 12. Kalevala-runojen kokouksista ja kerääjistä. *Ninä neljänätoista vuotena, jotka ovat jääneet siitä ajasta, kun ensimmäinen Kalevalan laitos v. 1835 painettiin, on paljo uusia runokokouksia tehty, ja niiden kerääjät ovat olleet: Akatemian oppilas J. Fr. Cajan, majisteri M. A. Castrén, oppilaat D. E. D. Europæus, A. E. Ahlqvist, Fr. Polén, Z. Sirelius, majisteri H. A. Reinholm ja myös nykyisen laitoksen suorittaja, joista ensiksi nimetty kulki omilla varoillansa niitä keräämässä, muut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran avulla. Erittäinkin onnistui Europæukselle*) paljo sekä uusia runoja että toisintoja entisiin, vuosina 1845, 1846 ja 1848, keräytyksi saada. Näistä hänen ja muiden ilmi saattamista suurista runokokouksista, jotka ynnä entisten kokousten kanssa tulevat Helsingissä olevalta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralta säilytettäväksi, on nykyinen Kalevalan laitos kasvanut pian toistansa isommaksi ja laajemmaksi, kun minkä entinen oli. Minkä ilmanki, runojen järetyksessä ja muussa sisällisessä kohdassa, lienee entistä laitosta parempi, se asia jääköön itsekunki lukian arvata.*

§. 13. Nykyisen Kalevala-laitoksen ko'osta ja järetyksestä entisen suhteen. *Entisessä laitoksessa oli kaikkiansa 32 runoa, jotka yhteensä sisältivät ei täyttä 42,100 värsyä, nykyisessä sitä vasten on 50 runoa, ja yhteensä lähes 22,800 värsyä. Mitenkä muuten kummanki laitoksen paikat vastaavat toinen toisiansa, sen saattaa seuraavasta osotuksesta nähdä.*

*) Hän on myös kirjaansa: Pieni Runon-seppä, Hels. 1847 liitettyssä johdatuksessa runon tekoon laatinut osaavasti runojen mitteellisestä rakennuksesta ja antanut hyviä newoja siitä asiasta tarkempaa tietoa hatuaville.

Nykyisessä.		Entisessä.		Nykyisessä.		Entisessä.	
Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.
1	1—108	1	1—78		117—368		37—213
	109—176			8	1—36	3	1—30
	177—244		270—315		37—90		
	245—280		247—269		91—282		31—200
	281—344		79—112	9	1—424	4	1—342
2	1—216	24	61—209		425—488		
	217—284				489—586		343—424
	285—346		19—60	10	1—318	5	1—260
	347—376				319—390		
3	1—84				391—432		261—312
	85—100	30	1—10		433—462		
	101—116				463—510		313—350
	117—128		11—22	11	1—124		
	129—144				125—142	18	222—235
	145—254		23—94		143—402		
	255—282		95—103	12	1—128		
	283—536		104—243		129—504	6	1—275
	537—580			13	1—258	7	1—116
4	1—136	31	1—94	14	1—460		117—641
	137—192			15	1—306	8	1—247
	193—231		95—107		307—384	4	306—332
	232—266		108—146		385—548	8	248—289
	267—434				549—650		
	435—504		151—208	16	1—100	9	1—25
	505—518				101—282		26—174
5	1—16				283—328		
	17—34		331—348		329—396		175—231
	35—144		209—307		397—412		
	145—164			17	1—628	10	1—489
	165—192		308—330	18	1—560	11	1—323
	193—242				561—584		
6	1—234	1	113—246		585—706		324—391
7	1—8		247—254	19	1—32	12	1—17
	9—42	2	1—30		33—58		
	43—116		31—36		59—354		18—211

	355—406				313—318		145—150
	407—518		212—281		319—380		
20	1—174	13	1—115		381—412		151—180
	175—390		130—331		413—468		
	391—424				469—672		181—314
	425—458		116—129		673—716	14	339—366
	459—498				717—738		
	499—614		332—420	26	1—288	17	1—248
21	1—438	14	1—322		289—314		
22	1—184	15	1—149		315—670		249—452
	185—448				671—776		
	449—522		150—199	27	1—420		475—706
23	1—78			28	1—64		
	79—100		214—236		65—290	18	1—173
	101—160			29	1—24		
	161—174		260—273		25—114		174—221
	175—212				115—220		
	213—220		245—247		221—404		236—347
	221—230		280—282		405—600		
	231—236		237—244	30	1—434		348—593
	237—334				435—500		
	335—346		274—279	31	1—89		
	347—384				90—98	19	1—7
	385—398		248—255		99—214		
	399—850				215—340		17—72
24	1—116				341—358		
	117—136		283—296		359—374		8—16
	137—186			32	1—548		126—379
	187—264		297—332	33	1—222		380—470
	265—296				223—262		
	297—366		333—361		263—296		474—490
	367—442			34	1—240		
	443—476		362—385	35	1—59		79—124
	477—496				60—372		
	497—518		386—393	36	1—154		
	519—528		462—471		155—230		491—530
25	1—48	16	1—31		231—360		
	49—88			37	1—250	20	1—172
	89—242		32—144	38	1—64		173—196
	243—312				65—178		

	179—250	15	394—461	44	1—334	29	1—248
	251—286			45	1—30		
	287—328	20	197—224		31—60	25	1—37
39	1—426	21	1—344		61—108		
40	1—342	22	1—193		109—362		49—310
41	1—266		194—392	46	1—26		
42	1—332	23	1—156		27—644	28	1—607
	333—356			47	1—20		
	357—366		157—166		21—312	26	1—185
	367—460				313—364		
	461—562		167—215	48	1—372		186—533
43	1—288		216—407	49	1—236	27	1—157
	289—368	24	223—321		237—278		
	369—384	23	416—422		279—422		158—277
	385—398	24	1—8	50	1—512	32	1—251
	399—434		322—329		513—620		252—280

Tästä osoituksesta voipi itsekuki pian ja huokeasti nähdä, missä nykyisen Kalevala-laitoksen järjestys runojen välillä on entisestä eroava, kuin myös kaikki ne paikat, jotka ovat myöhemmin saatuja, lisäksi tulleita. Kun niillä entisessä laitoksessa ei ole mitään vastaavata, niin on niiden kohdalla oleva sia sen värsypalstassa jätetty tyhjäksi. Mutta ilman näitä näin merkityitä on läpensä paljo uusia värsyjä semmoisillaki paikoilla, joilla entisen laitoksen palstoissa on jotain vastassaki, joka jo on mainittuin paikkojen värsyhuustaki toinen toisensa rinnalla arvattava. Pienempiä lisiä ei kuitenkaan ole taittu erittäin osoittaa, koska osoitus sen kautta olisi kovin pitkäksi venynyt. Joka niistä haluaa tarkempata tietoa saada, tutkikoon niitä toinen toisensa rinnalla kummassaki laitoksessa.

Laikossa 17 huhtikuuta 1849.

E. L.

Ensimmäinen Runo.

Runo alotteleikse vv. 1—102. Ilman impi laskeutuu mereen, jossa tuulelta ja vedeltä raskautettuna tekeytyy veden emoksi 103—176. Sotka laittaa pesänsä ja munii veden emosen pohvelle 177—212. Munat vierivät pesästä, särkyvät palasiksi ja palaset muodostuvat maaksi, taivaaksi, auringoksi, kuuksi ja pilviksi 213—244. Veden emonen luopi niemiä, lahtia ja muita rantoja, syviä ja mataloita paikkoja mereen 245—280. Wäinämöinen syntyy veden emosesta ja ajellehtaa kauan aalloilla, kunnes viimein pysähtyy maarammalle 281—344.

Mieleni minun tekevi,
Aivoni ajattelevi
Lähteäni laulamahan,
Saa'ani sanelemahan,
Sukuvirttä suoltamahan,
Lajivirttä laulamahan;
Sanat suussani sulavat,
Pube'et putoelevat,
Kielelleni kerkiävät,

10. Hampahilleni hajoovat.

Veli kulta, veikkoseni,
Kaunis kasvinkumppalini!
Lähe nyt kanssa laulamahan,
Saa kera sanelemahan,
Yhtehen yhyttyämme,
Kahta'alta käytyämme;
Harvoin yhtehen yhyimme,

3: 1. s. o. lähteä.

4: 1. s. o. saada.

5: 2. vetämään.

13: 1. lähde.

15: 2. yhdyttyämme.

Saamme toinen toisihimme
Näillä raukoilla rajoilla,

20. Poloisilla Pohjan mailla.

Lyökämme käsi kätehen,
Sormet sormien lomahan,
Lauloaksemme hyviä,
Parahia pannaksemme,
Kuulla noien kultaisien,
Tietä mieli-tehtoisien,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa,
Noita saamia sanoja,

30. Virsiä virittämiä

Vyöltä vanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalvan Kaukomielen,

20: 1. huonoilla; vähä-onnisilla.

25: 2. noiden; noitten.

26: 1. tietää; 2. halullisten.

27: 1. nuoressa väessä.

28: 2. kasvavassa.

33: 2. lyömämiekkan; sapelin.

Joukahaisen jousen tiestä,
Pohjan peltojen periltä,
Kalevalan kankahilta.

Niit' ennen isoni lauloi
Kirvesvartta vuollessansa,
Niitä äitini opetti

40. Vääteessänsä värttinätä,
Minun lasna lattialla
Eessä polven pyöriessä,
Maitopartana pahaisna,
Piimäsuuna pikkaraisna.
Sampo ei puuttunut sanoja,
Eikä Louhi luottehia:
Vanheni sanoihin sampo,
Katoi Louhi luottehisin,
Virsihin Wipunen kuoli,

50. Lemminkäinen leikkilöihin.

Viel' on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
Tie-ohesta tempomia,
Kanervoista katkomia,
Risukoista riipomia,
Vesoista vetelemiä,
Päästä heinän hieromia,
Raitiolta ratkomia,
Paimenessa käyessäni,

60. Lasna karjan laitumilla,
Metisillä mättähillä,
Kultaisilla kunnahilla,

Mustan Muurikin jälessä,
Kimmon kirjavan keralla.

Vilu mulle virttä virkkoi,
Sae saatteli runoja,
Virttä toista tuulet toivat,
Meren aaltoset ajoivat,
Linnut liitteli sanoja,

70. Puien latvat lausehia.

Ne minä kerälle käärin,
Sovittelin sommelolle;
Kerän pistin kelkkahani,
Sommelolon rekoseheni;
Vein kelkalla kotihin,
Rekosella riiben luoksi,
Panin aitan parven päähän,
Vaskisehen vakkasehen.

Viikon on virtteni vilussa,

80. Kauan kaihossa siaisnut;
Veätkö vilusta virret,
Lapan laulut pakkasesta,
Tuon tupahan vakkaseni,
Rasian rahin nenähän,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen;
Aukaisen sanaisen arkun,
Virsilippahan viritän,
Kerittelen pään kerältä,

- 63, 64. Muurikki ja Kimmo ovat lehmän-
nimiä.

64: 3. kanssa.

65: 4. sanoi.

66: 1. sade.

70: 1. puiden; puitten.

72: 2. isolle kerälle.

75: 1. vedin.

76: 1. kauniilla reellä; 3. tykö.

80: 2. piilossa; 3. asunut.

81: 1. vedätkö.

82: 1. otan; tempaan.

84: 2. pitkän tuolin.

88: 1. virsi-vakan.

40: 1. vääntäessänsä; 2. kehrävarsi.

41: 2. lassa; lapsena.

43: 2. huonona.

45: 1. maan onnistaja; onnen lähde.

46: 3. voimallisia sanoja.

48: 1. katosi.

50: 2. leikkihin; iloihin; kisoihin.

52: 1. konstisanoja; solmusanoja.

58: 1. kylätieltä.

59: 2. käydessäni.

62: 2. äyräillä; hyppylöillä.

90. Suorin solmun sommelolta?
Niin laulan hyvänki virren,
Kaunihinki kalkuttelen
Ruoalta rukihiselta,
Oluelta ohraiselta:
Kun ei tuotane olutta,
Tarittane taari-vettä,
Laulan suulta laihemmalta,
Vetoselta vierettelen
Tämän iltamme iloksi,
100. Päivän kuulun kunniaksi,
Vaiko huomenen huviksi,
Uuen aamun alkeheksi.

- Noin kuulin saneltavaksi,
Tiesin virttä tehtäväksi:
Yksin meillä yöt tulevat,
Yksin päivät valkeavat,
Yksin syntyi Wäinämöinen,
Ilmestyi iki-runoja
Kapehesta kantajasta,
110. Ilmattaresta emosta.
Olipa impi ilman tyttö,
Kave Luonnotar korea,
Piti viikoista pyhyttä,
län kaiken impeyttä,
Ilman pitkällä pihoilla,
Tasaisilla tanterilla.
Ikävystyi aikojansa,
Ouostui elämätänsä,
Aina yksin ollessansa,
120. Impenä eläessänsä

- 90: 1. selvitän.
93: 1. rualta.
98: 1. vedeltä; vesi-kullalta.
108: 2. ikuinen laulaja.
111: 2. vaimonpuoli; nainen.
113: 2. pitkää; pitkä-aikaista; 3. yksinäisyyttä.
118: 1. oudostui; oudoksui.

Ilman pitkällä pihoilla,
Avaroilla autoilla.
Jop' on astuiksen alemma,
Laskeusi lainehille,
Meren selvälle selälle,
Ulapallen aukealle;
Tuli suuri tuulen puuska,
Iästä vihainen ilma,
Meren kuohuille kohotti,

130. Lainehille laikahutti.
Tuuli neittä tuutteli,
Aalto impeä ajeli,
Ympäri selän sinisen,
Lakkipäien lainehien;
Tuuli tuuli kohtuiseksi,
Meri paksuksi panevi.
Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata
Vuotta seitsemän satoa,
140. Yheksän yrön ikeä,
Eikä synny syntyminen,
Luovu luomatoin sikiö.
Vieri impi veen emona,
Uipi iät, uipi lännet,
Uipi luotehet, etelät,
Uipi kaikki ilman rannat,
Tuskissa tulisen synnyn,
Vatsan vaivoissa kovissa;
Eikä synny syntyminen,
150. Luovu luomatoin sikiö.
Itkeä hyryttelevi,

- 123: 3. astui itsensä.
126: 1. ulko-selälle.
130: 2. läykäytti; liikutti äkisti.
131: 3. kiikutteli.
134: 1. lakki-päiden, -päitten.
140: 2. yrjän; yljän; miehen.
143: 1. kulki; liikkui; 2. veden; 3. emänä; äitinä.
151: 2. äantelee hiljaisesti.

- Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Voi poloinen päiviäni,
 Lapsi kurja kulkuani!
 Jo olen joutunut johonki,
 Läkseni ilman alle,
 Tuulen tuuteltavaksi,
 Aaltojen ajeltavaksi,
 Näillä väljillä vesillä,
 160. Lakeilla lainehilla.»
 »Parempi olisi ollut
 Ilman impenä eleä,
 Kun on nyt tätä nykyä
 Vierähellä veen emona:
 Vilu tääll' on ollakseni,
 Vaiva värjätelläkseni,
 Aalloissa asuakseni,
 Veessä vierieilläkseni.»
 »Oi Ukko ylijumala,
 170. Ilman kaiken kannattaja!
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa,
 Päästä piika pintehestä,
 Vaimo vatsan vääntheestä,
 Käy pian, välehen jou'u,
 Välehemmin tarvitaban!»
 Kului aikoa vähäisen,
 Pirahteli pikkaraisen,
 Tuli sotka suora lintu,
 180. Lenteä leluttelevi,
 Etsien pesän sioa,
 Asunmaata arvaellen.
 Lenti iät, lenti lännet,
 Lenti luotehet, etelät,

Ei löyä tiloa tuota,
 Paikkaa pahintakana,
 Kuhun laatisi pesänsä,
 Ottaisi olo-siansa.

- Liitelevi, laatelevi,
 190. Arvelee, ajattelevi:
 »Teenkö tuulehen tupani,
 Aalloillen asunsiani,
 Tuuli kaatavi tupasen,
 Aalto vie asunsiani.»
 Niin silloin veen emonen,
 Veen emonen, ilman impi,
 Nosti polvea merestä,
 Lapaluuta lainehesta
 Sotkalle pesän siaksi,
 200. Asunmaaksi armahaksi.
 Tuo sotka sokea lintu
 Liiteleikse, laateleikse,
 Keksi polven veen emosen
 Sinerväisellä selällä,
 Luuli heinä-mättähaksi,
 Tuoreheksi turpeheksi.
 Lentelevi, liitelevi,
 Päähän polven laskeuvi,
 Siihen laativi pesänsä,
 210. Muni kultaiset munansa,
 Kuusi kultaista munoa,
 Rauta-munan seitsemännen.
 Alkoi hautoa munia,
 Päätä polven lämmitellä;
 Hautoi päivän, hautoi toisen,
 Hautoi kohta kolmannenki,
 Jopa tuosta veen emonen,

163: 5. nyky-aikaa.

166: 2. liikahdellakseni.

173: 3. ahdistuksesta; pulasta.

175: 3. sievään; pian.

178: 1. mureni; meni yli.

179: 2. sorsan lajinen lintu.

183: 1. lensi.

185: 2. löydä.

187: 2. rakentaisi; tekisi: laittaisi.

189: lentelee hiljallensa ja ympärinsä kat-
 sellen.

195: 4. kaunis emä; äiti; vaimo.

201: 3. kaunis; pulski.

204: 1. sinisen näköisellä.

- Veen emonen, ilman impi,
Tuntevi tulistuvaksi,
220. Hipiänsä hiiltyväksi:
Luuli polvensa palavan,
Kaikki suonensa sulavan.
Vavahutti polveansa,
Järkytti jäseniänsä,
Munat vierähti vetehen,
Meren aaltohon ajaikse;
Karskahti munat muruiksi,
Katkieli kappaleiksi.
Ei munat mutahan jousi,
230. Siepalehet veen sekahan,
Muuttuivat murut hyviksi,
Kappalehet kaunoiksi:
Munasen alainen puoli
Alaiseksi maa-emäksi,
Munasen yläinen puoli
Yläiseksi taivahaksi,
Yläpuoli ruskeaista
Päivöseksi paistamahan,
Yläpuoli valkeaista
240. Se kuuksi kumottamahan;
Mi munassa kirjajaista,
Ne tähiksi taivahalle,
Mi munassa mustukaista,
Nepä ilman pilvilöiksi.
Ajat eelleen menevät,

- Vuoet tuota tuonemmaksi,
Uuen päivän paistaessa,
Uuen kuun kumottaessa;
Aina uipi veen emonen,
250. Veen emonen, ilman impi,
Noilla vienoilla vesillä,
Utuisilla lainehilla,
Eessänsä vesi vetelä,
Takanansa taivas selvä.
Jo vuonna yheksäntenä,
Kymmenentenä kesänä
Nosti päätänsä merestä,
Kohottavi kokkoansa,
Alkoi luoa luomiansa,
260. Saautella saamiensa
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Kussa kättä käännähytti,
Siihen niemet siivoeli;
Kussa pohjasi jalalla,
Kala-hauat kaivaeli;
Kussa ilman kuplistihe,
Siihen syöverit syventi.
Kylin maahan kääntelihe,
270. Siihen sai sileät rannat;
Jaloin maahan kääntelihe,
Siihen loi lohi-apajat;

220: ihonsa kumentuvaksi, varistuvaksi.

223: 1. vavistutti äkisti.

224: 1. liikutti.

226: 3. ajoivat itsensä; menivät.

227: 1. rusentuivat; särkyivät.

229: 4. jouda; hyljätä.

230: 1. kappaleet.

234: 2. maan pohjaksi.

238: 1. auringoksi.

242: 2. tähdiksi; tähdeiksi; tähtilöiksi.

244: 3. pilviksi.

245: 2. edelle; edellensä.

246: 1. vuodet.

247: 1. uuden.

251: 2. tyvenillä; laimeilla.

252: 1. hienoilla.

258: 2. kuonoansa; kalloansa.

259: 2. luoda.

260: 1. saatella; laitella.

264: 3. korjaeli; rakenteli.

266: 1. kalahaudat, -kuopat.

267: 3. vaipui alle ja kobosi jälle veden päälle.

268: 2. syvät paikat; syvärit.

269: 3. käänteli itsensä.

Päin päätyi maata vasten,
Siihen laitteli lahelmat.

Ui siitä ulomma maasta,
Seisattelihe selälle;
Luopi luotoja merehen,
Kasvatti sala-karia
Laivan laskema-siaksi,

280. Merimiesten pään menoksi.

Jo oli saaret siivottuna,
Luotu luotoset merehen,
Ilman pielet pistettynä,
Maat ja manteret sanottu,
Kirjattu kivihin kirjat,
Veetty viivat kallioihin,
Viel' ei synny Wäinämöinen,
Ilmau iki-runoja.

Vaka vanha Wäinämöinen

290. Kulki äitinsä kohussa

Kolmekymmentä keseä,
Yhen verran talviaki,
Noilla vienoilla vesillä,
Utuisilla lainehilla.

Arvelee, ajattelevi,
Miten olla, kuin eleä
Pimeässä piilossansa,
Asunnossa ahtahassa,
Kuss' ei konsa kuuta nähnyt,

300. Eikä päiveä havannut.

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Kuu keritä, päiväyt päästä,

Otava yhä opeta,
Miestä ouoilta ovilta,
Veräjiltä vierahilta,
Näiltä pieniltä pesiltä,
Asunnoilta ahtahilta!
Saata maalle matkamiestä,

310. Ilmoillen inehmon lasta,
Kuuta taivon katsomahan,
Päiveä ihoamahan,
Otavaista oppimahan,
Tähtiä tähyämähän!»

Kun ei kuu kerittänyttä,
Eikä päiväyt päästänyttä,
Ouosteli aikojansa,
Tuskastui elämätänsä;
Liikahutti linnan portin

320. Sormella nimettömällä,
Lukon luisen luikahutti
Vasemmalla varpahalla,
Tuli kynsin kynnykseltä,
Polvin porstuan ovelta.

Siitä suistui suin merehen,
Käsin kääntyi lainehesen;
Jääpi mies meren varahan,
Uros aaltojen sekahan.

Virui siellä viisi vuotta,
330. Sekä viisi, jotta kuusi,
Vuotta seitsemän, kaheksan,
Seisottui selälle viimein,
Niemelle nimettömälle,
Manterelle puuttomalle.

273: 2. johtui; sovistui.

274: 3. lahdelmat; lahti-, laksipaikat.

275: 3. ulommaksi.

283: 2. vahvistukset; pidättimet.

285: 1. kuvattu; 3. kirjavat kuvat; juovat;
juonteet.

286: 1. vedetty.

296: 1. millä lailla; kuinka.

299: 3. koskaan; milloinkaan.

303: 2. jouduta; selvitä.

304: 2. alinomaa; joka aika.

305: 2. oudoilta.

310: 2. ihmisen.

311: 2. taivaan.

312: 2. tunnustelemaan.

314: 2. katselemaan; näkemään.

316: 2. päivä; aurinko.

321: 1. lukun.

325: 2. syösty; 3. suuta piten, myöten.

329: 1. venyi; makasi; oleskeli.

Polvin maasta ponnistihe,
 Käsivarsin käännältihe,
 Nousi kuuta katsomahan,
 Päiveä ihoamahan,
 Otavaista oppimahan,

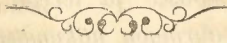
335: 3. hyppäsi ylös.

336: 2. käänsi itsensä äkisti.

340. Tähtiä tähyämähän.

Se oli syntä Väinämöisen,
 Rota robkean runojan
 Kapehesta lantajasta,
 Ilmattaresta emosta.

342: 1. suku; peräsuku.

11

Toinen Runo.

Wäinämöinen nousee puuttomalle maalle ja saattaa Sampsa Pellervoisen puita kylvämään 1—42. Tammi ensimmältään ei taimi, mutta uudelleen kylvettynä nousee ja leveäty yli koko maan ja estää lehvillensä sekä kuun että auringon näkymästä 43—110. Pieni mies nousee merestä ja kaataa tammen; kuu ja päivä pääsevät taas näkyviin 111—222. Linnut laulavat puissa, ruohot, kukat ja marjat kasvavat maassa; ainoastaan ohran kasvua ei löydy vielä 223—256. Wäinämöinen löytää muutamia ohran siemeniä rannan hiekalta, kaataa kaskan ja jättää yhden koivun lintujen istua kasvamaan 257—262. Kotka mielihyvissänsä siitä, että häntä varten oli puu seisomaan jätetty, iskee tulta Wäinämöiselle, jolla saa kaskensa poltetuksi 263—284. Wäinämöinen kylvää ohran, rukoilee kasvuonna ja toivottaa tuleviksin ajoiksi menestystä 285—376.

Nousi siitä Wäinämöinen
Jalan kahen kankahalle,
Saarehen selällisehen,
Manterehen puuttomahan.

Viipyi siitä vuotta monta,
Aina eellehen eleli
Saarella sanattomassa,
Manteressa puuttomassa.

Arvelee, ajattelevi,
10. Pitkin päätänsä pitävi:
Kenpä maita kylvämähän,
Toukoja tihittämähän?
Pellervoinen pellon poika,

10: miettii; neuvoittelee; tuumailee.
12: 2. tiheäksi tekemään.

Sampsa poika pikkarainen,
Sep' on maita kylvämähän,
Toukoja tihittämähän.

Kylvi maita kyyhätteli,
Kylvi maita, kylvi soita,
Kylvi auhtoja ahoja,

20. Panettavi paasikoita.

Mäet kylvi männiköiksi,
Kummut kylvi kuusikoiksi,
Kankahat kanervikoiksi,
Notkot nuoriksi vesoiksi.

Noro-maille koivut kylvi,

17: 3. tuiski; viskeli.
22: 1. korkeammat paikat; pyykät.

- Lepät maille leyhkeille,
 Tuomet kylvi tuorehille,
 Raiat maille raikkahille,
 Pihlajat pyhille maille,
 30. Pajut maille paisuville,
 Katajat karuille maille,
 Tammet virran vieremille.
 Läksi puut ylenemähän,
 Vesat nuoret nousemahan,
 Kasvoi kuuset kukka-latvat,
 Lautui lakka-päät petäjät,
 Nousi koivupuut noroilla,
 Lepät mailla leyhkeillä,
 Tuomet mailla tuorehilla,
 40. Katajat karuilla mailla,
 Katajahan kaunis marja,
 Tuomehen hyvä he'elmä.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Kävi tuota katsomahan
 Sampsan siemenen aloa,
 Pellervoisen kylvämiä;
 Näki puut ylenneheksi,
 Vesat nuoret nousneheksi,
 Yks' on tammi taimimatta,
 50. Juurtumatta puu Jumalan.
 Heitti herjan valloillensa,
 Olevillen onnillensa,
 Vuotti vielä yötä kolme,
 Saman verran päiviäki;
 Kävi siitä katsomahan
 Viikon päästä viimeistäki,
 Ei ole tammi kasvanunna,
 Juurtununna puu Jumalan.

26: 3. löyhille; lieville.

31: 2. kehnoille; huonoille.

32: 3. kulkupaikoille.

36: 1. levesi; laeuitui; 2. leveälatvaiset.

51: 2. ilkeän.

53: 1. odotti; kokotti; vartoi.

51—216. luetaan myös pistoksen synnyssä.

- Niin näkevi neljä neittä,
 60. Viisi veen on morsianta;
 Ne oli nurmen niitännässä,
 Kaste-korren katkonnassa
 Nenässä utuisen niemen,
 Päässä saaren terhenisen.
 Mink' on niitti, sen haravoi,
 Kaikki karhille veteli.
 Tulipa merestä Tursas,
 Uros aalloista yleni;
 Tunki heinäset tulehen,
 70. Ilmi-valkean väkehen,
 Ne kaikki poroksi poltti,
 Kypeniksi kyyätteli.
 Tuli tuhkia läjänen,
 Koko kuivia poroja;
 Saip'on siihen lemmen lehti,
 Lemmen lehti, tammen terho,
 Josta kasvoi kaunis taimi,
 Yleni vihanta virpi,
 Nousi maasta mansikkaisna,
 80. Kasvoi kaksihaarukkaisna.
 Ojenteli oksiansa,
 Levitteli lehviänsä,
 Latva täytti taivahalle,
 Lehvät ilmoille levisi,
 Piätti pilvet juoksemasta,
 Hattarat hasertamasta,
 Päivän peitti paistamasta,
 Kuuhuen kumottamasta.

61: 3. niitun; niityn.

64: 3. suojaisten; verhoisen.

66: 2. luokoihin.

71: 3. tuhaksi.

72: 1. kipunoiksi; 2. kydötteli.

75: 4. hyvän; lempeän.

76: 4. pähkinä; marja; omena.

78: 2. hyötyvä; 3. pitkä vesa; raippa.

83: 2. lehtisiä oksiansa.

85: 1. pidätti; esti.

86: 1. rikkinäiset pilvet; 2. liikkumasta.

88: 1. kauniin kuun.

Silloin vanha Väinämöinen
90. Arvelee, ajattelevi:

Oisko tammen taittajata,
Puun sorean sortajata!
Ikävä imehnon olla,
Kamala kalojen uia
Ilman päivän paistamatta,
Kuuheen kumottamatta.

Ei ole sitä urosta,
Eikä miestä urheata,
Joka taisi tammen kaata;

100. Satalatvan langettoa.

Siitä vanha Väinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kave äiti kantajani,
Luonnotar ylentäjän!
Laitapa ve'en väkeä,
Veessä on väkeä paljo,
Tämä tammi taittamahan,
Puu paha hävittämähän,
Eestä päivän paistavaisen,

110. Tieltä kuun kumottavaisen».

Nousipa merestä miesi,
Uros aallosta yleni,
Ei tuo ollut suuren suuri,
Eikä aivan pienen pieni:
Miehen peukalon pituinen
Vaimon vaaksan korkeuinen.

Vaski oli hattu hartioilla,
Vaski-saappahat jalassa,
Vaski-kintahat käessä

120. Vaski-kirjat kintahissa,
Vaski-vyöhyt vyölle vyötty,
Vaski-kirves vyön takana,
Varsi peukalon pituinen,
Terä kynnen korkeuinen.

98: 3. urhoollista.

99: 4. kaataa.

117: vaski-hattu oli h.

120: 1. vaskiset koristukset.

Vaka vanha Väinämöinen
Arvelee, ajattelevi:

On miesi näkemiänsä,
Uros silmän luontiansa,
Pystyn peukalon pituinen,

130. Härän kynnen korkunainen.

Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:

»Mi sinä olet miehiäsi,
Ku kurja urohiasi,
Vähän kuollutta parempi,
Katonutta kaunihimpi?»

Sanoi pikku mies merestä,
Uros aallon vastaeli:

»Olen mie mokoma miesi,

140. Uros pieni veen väkeä,
Tulin tammen taittamahan,
Puun murskan murentamahan.»

Vaka vanha Väinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei liene sinua luotu,
Eipä luotu, eikä suotu
Isön tammen taittajaksi,
Puun kamalan kaatajaksi.»

Sai toki sanoneheksi,

150. Katsahtavi vielä kerran,
Näki miehen muuttunehen,
Uuistunehen urohon,

Jalka maassa teutaröivi,
Päähyt pilviä pitävi,
Parta on eessä polven päällä,
Hivus kannoilla takana,

128: 3. muotoansa; näköänsä.

133: 1. mikä.

134: 1. kuka.

136: 1. kadonnutta.

138: 1. mies; miehenpuoli.

139: 3. semmoinen; jonki-lainen.

142: 2. hauraan; murenevan.

149: 2. kuitenkin; juuri; tuskin.

153: 3. liikkuu (haparoiden, umpimähkää).

Syltä oli silmien välitse,
Syltä housut lahkehesta,
Puolta toista polven päästä,
160. Kahta kaation rajasta.

Hivelevi kirvestänsä,
Tahkaksi tasa-tercü
Kuutehen kovaisimehen,
Seitsemähän sieran päähän.

Astua lykyttelevi,
Käyä kulleroittelevi,
Laveilla lahkehilla,
Leveillä liehuimilla;
Astui kerran keikahutti

170. Hienoiselle hietikolle,
Astui toisen torkahutti
Maalle maksan karvaiselle,
Kolmannenki koikahutti
Juurelle tulisen tammen.

Iski puuta kirvehellä,
Tarpasi tasaterällä,
Iski kerran, iski toisen,
Kohta kolmannen yritti,
Tuli tuiski kirvehestä,

180. Panu tammesta pakeni,
Tahtoi tammi kallistua,
Lysmyä rutimo-raita.

Niin kerralla kolmannella
Jopa taisi tammen kaata,
Ruhtoa rutimo-raian,
Satalatvan lasketella;

158: 3. ala-päästä.

160: 2. ronkkaluun.

162: 1. tahkosi äkisti.

165: 2. heittelee jalkojansa.

166: ripsaasti; keveästi.

168: 2. liehuvaisilla (housuilla).

170: 2. hieta-, hiekkapaikalle.

176: 1. löi yhtäkkiä.

180: 1. valkea; tuli.

182: 1. vääristyä; 2. iso, kauhea puu.

185: 1. murtaa; runnistaa.

Tyven työnnytti itähän,
Latvan laski luotehesen,
Lehvät suurehen suvehen,
190. Oksat puolin pohjosehen.
Kenpä siitä oksan otti,
Se otti ikuisen onnen;
Kenpä siitä latvan taittoi,
Se taittoi ikuisen taian;
Kenpä lehvän leikkaeli,
Se leikkoi ikuisen lemmen.
Mi oli lastuja pirannut,
Pälähellyt pälkäreitä
Selvälle meren selälle,

200. Lakeille lainehille,
Noita tuuli tuutteli,
Meren läikkä läikytteli
Venosina veen selällä,
Laivasina lainehilla.

Kantoi tuuli Pohjolahan,
Pohjan piika pikkarainen
Huntujahan huuhtelevi,
Virutteli vaattehia
Rannalla vesi-kivellä,

210. Pitkän niemyen nenässä.

Näki lastun lainehilla,
Tuon kokosi konttihinsa,
Kantoi kontilla kotihin,
Pitkäkielellä piha'an,
Tehä noian nuoliansa,
Ampujan asehiansa.

Kun oli tammi taittununna,
Kaatununna puu katala,

187: 2. lähetti.

189: 3. etelään.

194: 4. salaisen keinon, mahdin.

198: 1. sinkoillut; 2. palasia; pirskaaleita,

202: 2. aalto; laine.

203: 1. pienten veneitten lailla.

207: 1. pää-verhoja; 2. pesee.

212: 3. laukkuunsa.

215: 2. noidan.

- Pääsi päivät paistamahan,
 220. Pääsi kuut kumottamahan,
 Pilvet pitkin juoksemahan,
 Taivon kaaret kaartamahan
 Nenähän utuisen niemen,
 Päähän saaren terhenisen.
 Siit' alkoi salot silota,
 Metsät mielin kasvaella,
 Lehti puuhun, ruoho maahan,
 Linnut puuhun laulamahan,
 Rastahat iloitemahan,
230. Käki päällä kukkumahan.
 Kasvoi maahan marjan-varret,
 Kukat kultaiset keolle,
 Ruohot kasvoi kaikenlaiset,
 Monen-muotoiset sikesi;
 Ohra on yksin nousematta,
 Touko kallis kasvamatta.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Astuvi, ajattelevi
 Rannalla selän sinisen,
240. Ve'en vankan vieremillä;
 Löytyi kuusia jyviä,
 Seitsemä siemeniä
 Rannalta merelliseltä,
 Hienoiselta hietiköltä,
 Kätki nää'än nahkasehen,
 Koipehen kesä-oravan.
 Läksi maata kylvämähän,
 Siementä sirottamahan
 Vierehen Kalevan kaivon,
250. Osmon pellon penkerehen.
 Tirskuipa tianen puusta:
 »Eipä nouse Osmon ohra,
 Ei kasva Kalevan kaura
- Ilman maan alistamatta,
 Ilman kasken kaatamatta,
 Tuon tulella polttamatta.»
 / Vaka vanha Wäinämöinen /
 Teetti kirvehen terävän,
 / Siitä kaatoi kasken suuren,
 260. Mahottoman maan alisti,
 Kaikki sorti puut soreat,
 Yhen jätti koivahaisen
 Lintujen lepo-siaksi,
 Käkösen kukunta-puuksi. /
 Lenti kokko halki taivon,
 Lintunen ylitse ilman,
 Tuli tuota katsomahan:
 »Miksipä on tuo jätetty
 Koivahainen kaatamatta,
 270. Puu sorea sortamatta?»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Siksipä on tuo jätetty
 Lintujen lepeämiksi,
 Kokon ilman istumiksi.»
 Sanoi kokko ilman lintu:
 »Hyvinpä sinäki laait,
 Heitit koivun kasvamahan,
 Puun sorean seisomahan
 Linnuille lepeämiksi,
 280. Itselleni istumiksi.»
 Tulta iski ilman lintu,
 Valahutti valkeaista,
 Pohjaistuuli kasken poltti,
 Koillinen kovin porotti,
 Poltti kaikki puut poroksi,
 Kypeniksi kyyätteli.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Otti kuusia jyviä,

225: 4. kasvaa sileiksi, kauniiksi.

240: 2. väkevän; ison,

245: 2. näädän.

248: 2. viskelemään hajalle.

254: 3. alas hakkaamatta,

260: 1. mahdottoman.

262: 3. kaunoisen koivun.

265: 2, kotka.

284: 1. itäpohjainen.

- Seitsemä siemeniä
 290. Yhen näään nahkasesta,
 Koivesta kesä-oravan,
 Kesä-kärpän kämmenestä.
 Läksi maata kylvämähän,
 Siementä sirottamahan,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Minä kylvän kyyhättelen
 Luojan sormien lomitse,
 Käen kautta kaikkivallan
 Tälle maalle kasvavalle,
 300. Ahollen ylenevälle.»
 »Akka manteren alainen,
 Mannun eukko, maan emäntä!
 Pane nyt turve tunkemahan,
 Maa väkevä väntämähän;
 Eip' on maa väkeä puutu
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kun lie armo antajista,
 Lupa luonnon tyttäristä»
 »Nouse maa makoamasta,
 310. Luojan nurmi nukkumasta,
 Pane korret korttumahan,
 Sekä varret varttumahan,
 Tuhansin neniä nosta,
 Saoin haaroja hajota
 Kynnöstäni, kylvöstäni,
 Varsin vaivani näöstä!»
 »Oi Ukko ylijumala,
 Tahi taatto taivahinen,
 Vallan pilvissä pitäjä,
 320. Hattarojen hallitsia!
 Piä pilvissä keräjät,

296—330. kylväjän sanat.

297: 3. välitse; raosta.

302: 1. kuivan maan.

311: 3. korsiksi kasvamaan.

312: 3. varrestumaan.

313: 2. oraita:

318: 1. taikka; eli; 2. isä.

321: 1. pidä.

Säkehissä neuvot selvät,
 Jätä iästä pilvi,
 Nosta lonka luotehesta,
 Toiset lännestä lähetä,
 Etelästä ennättele,
 Vihmo vettä taivosesta,
 Mettä pilvistä pirotta
 Orahille nouseville,

330. Touoille tohiseville!»
 Tuo Ukko ylijumala,
 Taatto taivon valtiainen
 Piä pilvissä keräjät,
 Säkehissä neuvot selvät,
 Jätti iästä pilven,
 Nosti longan luotehesta,
 Toisen lännestä lähetti,
 Etelästä ennätteli,
 Syrjin yhtehen sysäsi,
 340. Lomituksin loukahutti,
 Vihmoi vettä taivosesta,
 Mettä pilvistä pirotti
 Orahille kasvaville,
 Touoille tohiseville;
 Nousipa oras okinen,
 Kannon karvainen yleni
 Maasta pellon pehmeästä,
 Wäinämöisen raatamasta.

Jopa tuosta toisna päänä,

350. Kahen, kolmen yön perästä,
 Viikon päästä viimeistäki
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Kävi tuota katsomahan

322: 1. tulisissa pilvissä; valkeassa.

323: 1. idätä; kasvata.

324: 2. lohkalke; kappale.

327: 1. sada; anna sataa.

328: 3. pisarruta.

340: 1. raottain; rakoja myöten.

345: 3. haaroitteleva (?).

348: 2. tekemästä; laittamasta.

349: 3. 4. toisena päivänä.

Kyntöönsä, kylvöönsä,
Varsin vaivansa näköä;
Kasvoi ohra mieltä myöten,
Tähkät kuuella taholla,
Korret kolmi-solmuisena.

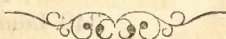
Siinä vanha Wäinämöinen
360. Katseleikse, käänteileikse,
Niin tuli kevät-käkönen,
Näki koivun kasvavaksi:
»Miksipä on tuo jätetty
Koivahainen kaatamatta?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Siksipä on tuo jätetty
Koivahainen kasvamahan,

Sinulle kukunta-puuksi;
Siinä kukkuos käkönen,
370. Helkyttele hietarinta,
Hoiloa hopearinta,
Tinarinta riukuttele,
Kuku illoin, kuku aamuin,
Kerran keskipäivälläki
Ihanoiksi ilmojani,
Mieluisiksi metsiäni,
Rahaisiksi rantojani,
Viljaisiksi vierieni!»

370: 1. ääntele heleästi.

372: 2. laula selvästi, kovasti.

Kolmas Runo.

Wäinämöinen kasvaa tiedoissa ja tulee kuuluisaksi 1—20. Joukahainen lähtee häntä tiedoissa voittelemaan, ja kun ei voita, vaatii häntä miekkasille kanssansa, josta Wäinämöinen suuttuu ja laulaa Joukahaisen suohon 21—330. Joukahaisen tulee häntä suossa ja lupa'aa viimein sisarensa Wäinämöiselle puoliseksi, josta Wäinämöinen leppyä ja laskee hänen julle suosta 331—476. Joukahainen lähtee mielipahoissansa kotia ja kertoo ütillensä, kuinka hänen oli onnettomasti matkallansa käynyt 477—524. Äiti ihastuu, kun kuulee Wäinämöisen väyöksensä saavan, mutta tytär tulee pahalle mielelle ja alkaa itkellä 525—580.

Vaka vanha Wäinämöinen
Elelevi aikojansa
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
Laulelevi virsiänsä,
Laulelevi, taitelevi.

- Lauloi päivät pääksytysten,
Yhtytysten yöt saneli
Muinaisia muisteloita,
10. Noita syntyjä syviä,
Joit' ei laula kaikki lapset,
Ymmärrä yhet urohot
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikalla.

- 7: 3. toinen toisensa perästä.
10: 3. syvämielisiä.
13: 2. pahalla; rietalla.
14: 2. lopulla; loppu-ajalla.

- Kauas kuuluvi sanoma,
Ulos viestit vierähtävät
Wäinämöisen laulannasta,
Urohon osoannasta;
Viestit vierähti suvehen,
20. Sai sanomat Pohjolahan.
Olipa nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Se kävi kylässä kerran,
Kuuli kummia sanoja,
Lauluja laeltavaksi,
Parempia pantavaksi
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
Kuin mitä itseki tiesi,

- 16: 2. sanat; tiedot.
24: 2. ihmeellisiä; oudonlaisia.
25: 2. ladeltavaksi; taidettavaksi.

30. Oli oppinut isolta.
 Tuo tuosta kovin pahastui,
 Kaiken aikansa kaechti
 Wäinämöistä laulajaksi,
 Paremmaksi itseänsä;
 Jo tuli emonsa luoksi,
 Luoksi valta-vanhempansa,
 Lähteäksensä käkesi,
 Tullaksensa toivotteli
 Noille Wäinölän tuville
40. Kera Wäinön voitteloille.
 Iso kielti poikoansa,
 Iso kielti, emo epäsi
 Lähtemästä Wäinölähän
 Kera Wäinön voitteloille:
 »Siellä silma lauletahan,
 Lauletahan, lausitahan
 Suin lumehen, päin vitihin,
 Kourin ilmahan kovahan,
 Käsin kääntymättömäksi,
50. Jaloin liikkumattomaksi.»
 Sanoi nuori Joukahainen:
 »Hyväpä isoni tieto,
 Emoni sitäi parempi,
 Oma tietoni ylinnä;
 Jos tahon tasalle panna,
 Miesten verroille vetäitä,
 Itse laulan laulajani,
 Sanelen saneliani,
 Laulan laulajan parahan
60. Pahimmaksi laulajaksi,
 Jalkahan kiviset kengät,

- Puksut puiset lantehille,
 Kiviriipan rinnan päälle,
 Kiviharkon hartioille,
 Kivikintahat kätehen,
 Päähän paatisen kypärän.»
 Siitä läksi, ei totellut;
 Otti ruunansa omansa,
 Jonka turpa tulta iski,
70. Säkeniä säärivarret,
 Valjasti tulisen ruunan
 Korjan kultaisen etehen;
 Itse istuvi rekehen,
 Kohennaikse korjahansa,
 Iski virkkua vitsalla,
 Heitti helmi-ruoskasella,
 Läksi virkku vieremähän,
 Hevoinen helettämähän.
 Ajoa suhuttelevi,
80. Ajoi päivän, ajoi toisen,
 Ajoi kohta kolmannenki;
 Jo päivänä kolmantena
 Päättyi Wäinölän ahoille,
 Kalevalan kankahille.
 Vaka vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän ikumen
 Oli teitensä ajaja,
 Matkojensa mitteliä
 Noilla Wäinölän ahoilla,
90. Kalevalan kankahilla.
 Tuli nuori Joukahainen,
 Ajoi tiellä vastatusten,
 Tarttui aisa aisan päähän,

30: 3. isältä.

36: 2. varsin vanhempansa.

37: 2. kiisti; lupasi.

38: 2. lupasi.

40: 1. kanssa; 3 kiistaan.

45: 2. sinua.

46: 2. manataan.

47: 4. nuoreen lumeen.

62: 1. pöksyt; housut; 3. kupeille.

63: 1. kivitakan, painon.

64: 1. kivisen lohkarreen.

66: 2. paasisen; kivisen; 3. lakin.

68: 2. valakkansa.

69: 2. kuono.

70: 1. kipunoita.

72: 1. matka-reen.

78: 2. juoksemaan keveästi.

Rahe rahkehen takistui,
Länget puuttui länkilöihin,
Vemmel vempelen nenähän.
Siitä siinä seisotahan,
Seisotahan, mietitähän,
Vesi vuoti vempelestä,

100. Usva aisoista usisi.

Kysyi vanha Wäinämöinen:

»Kuit' olet sinä sukua,
Kun tulit tuhmasti etehen,
Vastahan varattomasti,
Säret länget länkä-puiset,
Vesa-puiset vempelehet,
Korjani pilastehiksi,
Rämäksi re'en retukan?»

Silloin nuori Joukahainen

110. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mie olen nuori Joukahainen,
Vaan sano oma sukusi,
Kuit' olet sinä sukua,
Kuta kurja joukkioa?»

Vaka vanha Wäinämöinen

Jo tuossa nimittelihe;
Sai siitä sanoneheksi:

»Kun liet nuori Joukahainen,
Veäite syrjähän vähäisen,

120. Sie olet nuorempi minua!»

Silloin nuori Joukahainen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Vähä on miehen nuoruudesta,

Nuoruudesta, vanhuudesta,

Kumpi on tieolta parempi,

Muistannalta mahtavampi,

Sep' on tiellä seisokahan,

Toinen tieltä siirtykähän;

98: 2. ajatellaan.

100: 1. höyry; 3. kihisi ulos.

105: 3. väära-puiset.

107: 2. palasiksi.

108: 1. rikki; pieniksi pirsteiksi.

126: 2. voimallisempi.

Lienet vanha Wäinämöinen,
130. Laulaja iän-ikuinen,
Ruvetkamme laulamahan,
Saakamme sanelemahan,
Mies on miestä oppimahan,
Toinen toista voittamahan.

Vaka vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mitäpä minusta ompi
Laulajaksi, taitajaksi,
Ain' olen aikani elellyt

140. Näillä yksillä ahoilla,
Koti-pellon pientarilla
Kuunnellut koti-käkeä;
Vaan kuitenkin, kaikitenki
Sano korvin kuullakseni,
Mitä sie enintä tieät,
Yli muien ymmärtelet?»

Sanoi nuori Joukahainen:

»Tieämpä minä jotaki,
Sen on tieän selvällehen,

150. Tajuelen tarkoillehen:

Reppänä on liki lakea,
Liki lieska kiukoata.»

»Hyvä on hylkehen eleä,

Ve'en koiran viehkuoia,

Luotansa lohia syöpi,

Sivultansa siikasias.»

Siiall' on sileät pelot,

Lohella laki tasainen;

Hauki hallalla kutevi,

160. Kuola-suu kovalla säällä;

Ahven arka, kylmyyniska,

Sykysyt syvillä uipi,

132: 1. lähtekämme.

150: 1. käsitän; keksin.

151—164. Jouk. ärsyttelee Wäinämöistä.

151: 1. savureikä katossa.

152: 2. liesi; tulisia; liekki.

155: 1. likeltänsä.

161: 3. köyryniska.

- Kesät kuivilla kutevi,
Rantasilla rapsehtivi.»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Yliä tieän muunki tieon,
Arvoan yhen asian:
Pohjola porolla kyntä,
Etelä emähevolla,
170. Takalappi tarvahalla;
Tieän puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla,
Pitkät on puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla.»
»Kolme on koskea kovoa,
Kolme järveä jaloa,
Kolme vuotta korkeata,
Tämän ilman kannen alla:
Hämehess' on Hälläpyörä,
180. Kaatrakoski Karjalassa,
Ei ole Wuoksen voittanutta,
Yli käynyttä Imatran.»
Sanoi vanha Wänämöinen:
»Lapsen tieto, naisen muisti,
Ei ole partasuun urohon,
Eikä miehen naisekkahan;
Sano syntyjä syviä,
Asioita ainoisia!»
Se on nuori Joukahainen
190. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tieän mä tiasen synnyn,
Tieän linnuksi tiasen,
Kynn viherän käärmeheksi,
Kiiskisen ve'en kalaksi,
Rauan tieän raukeaksi,
Mustan mullan muikeaksi,
Varin veen on vaikeaksi,
Tulen polttaman pahaksi.»
- »Vesi on vanhin voitehista,
200. Kosken kuohu katsehista,
Itse luoja loitsioista,
Jumala parantajista.»
Vuoresta on vetosen synty,
Tulen synty taivosesta,
Alku rauan ruostehesta,
Vasken kanta kalliosta.»
»Mätäs on märkä maita vanhin,
Paju puita ensimmäinen,
Hongan juuri huonehia,
210. Paatonen pata-rania.»
Vaka vanha Wänämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Muistatko mitä enemmän,
Vain jo loppuivat lorusi?»
Sanoi nuori Joukahainen:
»Muistan vieläki vähäisen,
Muistanpa ajan mokoman,
Kun olin merta kyntämässä,
Meren kolkot kuokkimassa,
220. Kala-hauat kaivamassa,
Syän-veet syventämässä,
Lampi-veet on laskemassa,
Mäet mylleröittämissä,
Louhet luomassa kokohon.»
»Viel' olin miesnä kluentena,
Seitsemäntenä urosna
Tätä maata saataessa,
Ilmoa suettaessa,
Ilman pieltä pistämässä,
230. Taivon kaarta kantamassa,
- 200: 2. luetuista eli siunatuista lääkkeistä (rohdoista).
201: 3. tietäjä-parantajista.
206: 2. perä; alku.
210: 1. kiven liusa.
219: 2. epätasaisuudet; kuopat.
223: 2. liikuttamassa; vyöryttämässä.
224: 1. kivet; kalliot.
228: 2. rakennettaissa.
- 168: 2. aljulla peuralla.
170: 2. härällä (?).
184: 3. vaimo-ihmisen.
186: 3. nainehen.
196: 3. katkeraksi.

- Kuuhutta kulettamassa,
 Aurinkoa auttamassa,
 Otavaa ojentamassa,
 Taivoa tähtitämässä.»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Sen varsin valehtelitki;
 Ei sinua silloin nähty,
 Kun on merta kynnettihin,
 Meren kolkot kuokittihin,
240. Kala-hauat kaivettihin,
 Syän-veet syvennettihin,
 Lampi-veet on laskettihin,
 Mäet mylleröitettihin,
 Loubet luotihin kokohon.»
 »Eikä lie sinua nähty,
 Ei lie nähty, eikä kuultu
 Tätä maata saataessa,
 Ilmoa suettaessa,
 Ilman pieltä pistettäissä,
250. Taivon kaartaa kannettaissa,
 Kuuhutta kulettaissa,
 Aurinkoa autettaissa,
 Otavaa ojennettaissa,
 Taivoa tähitettäissä.»
 Se on nuori Joukahainen
 Tuosta tuon sanoiksi virkki:
 »Kun ei lie minulla mieltä,
 Kysyn mieltä miekaltani;
 Oi on vanha Wäinämöinen,
260. Laulaja lavea-suinen,
 Lähe miekan mittelöhön,
 Käypä kalvan katselohon!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »En noita pahoin pelänne
 Miekkojasi, mieliäsi,
 Tuuriasi, tuumiasi,
 Waan kuitenkin, kaikitenki
 Lähe en miekan mittelöhön
 Sinun kanssasi katala,
- 269: 3. vaivainen.
270. Kerallasi keho raukka.»
 Siinä nuori Joukahainen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ken ei käy miekan mittelöhön,
 Lähe ei kalvan katselohon,
 Sen minä siaksi laulan,
 Ala-kärsäksi asetan,
 Panen semmoiset urohot
280. Sen sikäli, tuon tākäli,
 Sorran sonta-tunkiohon,
 Läävän nurkkahan nutistan.»
 Siitä suuttui Wäinämöinen,
 Siitä suuttui ja häpesi,
 Itse loihe laulamahan,
 Sai itse sanelemahan;
 Ei ole laulut lasten laulut,
 Lasten laulut, naisten naurut,
 Ne on partasuun urohon,
290. Joit' ei laula kaikki lapset,
 Eikä pojat puoletkana,
 Kolmannetkana kosiat
 Tällä inhalla iällä,
 Katovalla kannikalla.
 Lauloi vanha Wäinämöinen,
 Järvet läikkyi, maa järisi,
 Vuoret vaskiset vapisi,
 Paaet vahvat paukahteli,
 Kalliot kaheksi lenti,
300. Kivet rannoilla rakoili.
 Lauloi nuoren Joukahaisen,
 Vesat lauloi vempelenen,
 Paju-pehkon länkilöihin,
- 270: 1. kanssasi.
 273: 3. hivusta; hiusta.
 275: 1. joka; kuka.
 278: 1. kärsän maata vasten.
 280: 2. sitä tietä, sen kautta; 4 tätä tietä,
 tämän kautta.

- Riaat rahkehen nenähän;
 Lauloi korjan kultalaian,
 Lauloi lampihin haoiksi.
 Lauloi ruoskan helmiletkun
 Meren rantaruokosiksi,
 Lauloi laukkipään hevoisen
310. Kosken rannalle kiviksi
 Lauloi miekan kultakahvan
 Salamoiksi taivahalle,
 Siitä jousen kirjavarren
 Kaariksi vesien päälle,
 Siitä nuolensa sulitut
 Havukoiksi kiitäviksi,
 Siitä koiran koukkuleuan
 Sen on maahan maakiviksi.
 Lakin lauloi miehen päästä
320. Pilven pystypää kokaksi,
 Lauloi kintahat käestä
 Umpilammin lumpehiksi,
 Siitä haljakan sinisen
 Hattaroiksi taivahalle,
 Vyöltä ussakan utuisen
 Halki taivahan tähiksi.
 Itsen lauloi Joukahaisen,
 Lauloi suohon suonivöistä,
 Niittyhyn nivuslihoista,
330. Kankahasen kainaloista.
 Jo nyt nuori Joukahainen
 Jopa tiesi, jotta tunsi,
 Tiesi tielle tullehensa,
 Matkallen osannehensa,
 Voittelohon, laulelohon
 Kera vanhan Wäinämöisen.
 Jaksoitteli jalkoansa,
 Eipä jaksa jalka nousta,
 Toki toistakin yritti,

311: 3. kultapäisen, - vartisen.

315: 3. linnun sulkasilla varustetut.

323: 2. verkatakin.

325: 2. vyö.

340. Siin' oli kivinen kenkä.
 Siitä nuoren Joukahaisen
 Jopa tuskaksi tulevi,
 Läylemmäksi lankeavi;
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi on viisas Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen,
 Pyörrytä pyhät sanasi,
 Peräytä lausehesi,
 Päästä tästä pälkähästä,
350. Tästä seikasta selitä,
 Panenpa parahän makson,
 Annan lunnahat lujimmat!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Niin mitä minulle annat,
 Jos pyörrän pyhät sanani,
 Peräytän lauseheni,
 Päästän siitä pälkähästä,
 Siitä seikasta selitän?»
 Sanoi nuori Joukahainen:
360. »Onp' on mulla kaarta kaksi,
 Jousta kaksi kaunokaista,
 Yks' on lyömähän riveä,
 Toinen tarkka amunnalle,
 Ota niistä jompi kumpi!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Huoli en hurja jousistasi,
 En katala kaaristasi,
 On noita itselleniki
 Joka seinä seisoteltu,
370. Joka vaarnanen varottu,
 Michittä metsässä käyvät,
 Urohitta ulkotoilla.»
- 344: 4. lausui.
 347: 1. laula takaisin.
 349: 3. pulakasta; jalansiasta.
 350: 2. asiasta.
 352: 2. lunastushinnat.
 362: 3. jalo; ripsas.
 370: 2. naula seinällä.

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Onp' on mulla purtta kaksi,
Kaksi kaunoista venoa,
Yks' on kiistassa kepeä,
Toinen paljo kannattava,

380. Ota niistä jompi kumpi!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Enp' on huoli pursistasi,
Venehistäsi valita,
On noita itselläniki
Joka tela tempaeltu,
Joka lahtema laottu,
Mikä tuulella tukeva,
Mikä vastasään meniä.»

Lauloi nuoren Joukahaisen,
390. Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»On mulla oritta kaksi,
Kaksi kaunoista hepoa,
Yks' on juoksulle jalompi,
Toinen raisu rahkehille,
Ota niistä jompi kumpi.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»En huoli hevoisiasi,
Sure en sukkajalkojasi,

400. On noita itselläniki

Joka soimi solmieltu,
Joka tanhua taluttu,
Vesi selvä selkäluilla,
Rasva-lampi lautasilla.»

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,

Pyörrytä pyhät sanasi,

410. Peräytä lausehesi,
Annan kultia kypärin,
Hopeita huovan täyen,
Isoni soasta saamat,
Taluttamat tappelosta!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»En huoli hopeitasi,
Kysy en kurja kultiasi,
On noita itselläniki
Joka aitta ahtaeltu,

420. Joka vakkanen varottu,
Ne on kullat kuun ikuiset,
Päivän polviset hopeat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Päästä tästä pälkähästä,
Tästä seikasta selitä,
Annan aumani kotoiset,

430. Heitän hieta-peltoseni
Oman pääni päästimeksi,
Itseni lunastimiksi!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»En halaja aumojasi,
Herjä hieta-peltojasi,
On noita itselläniki
Peltoja joka perällä,
Aumoja joka aholla,
Omat on paremmat pelot,

440. Omat aumat armahimmat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi ainakin alemma.

Siitä nuori Joukahainen
Toki viimein tuskautui,
Kun oli leuan liettehessä,

376: 4. venettä; paattia.

395: 2. väkevä.

402: 2. talli; hevoishuone.

420: 3. varustettu.

422: 2. ikäiset; vanhat.

445: 3. leukaa myöten.

Parran paikassa pahassa,
Suun on suossa, sammalissa,
Hampahin haon perässä.

Sanoi nuori Joukahainen:

450. »Oi on viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Laula jo laulusi takaisin,
Heitä vielä heikko henki,
Laske täältä pois minua,
Virta jo jalkoa vetävi,
Hiekka silmiä hiovi!»

»Kun pyörrät pyhät sanasi,

Luovuttelet luottehesi,
Annan Aino siskoseni,

460. Lainoan emoni lapsen
Sulle pirtin pyyhkiäksi,
Lattian lakaisiaksi,
Hulikkojen huuhtojaksi,
Vaippojen viruttajaksi,
Kutojaksi kulta-vaipan,
Mesileivän leipojaksi.»

Siitä vanha Wäinämöinen

Ihastui iki hyväksi,
Kun sai neion Joukahaisen

470. Vanhan päivänsä varaksi.

Istuiksen ilo-kivelle,
Laulu-paalle paneikse,
Lauloi kotvan, lauloi toisen,
Lauloi kotvan kolmannenki,
Pyörtyi pois pyhät sanansa,
Perin laski lausehensa.

Pääsi nuori Joukahainen,
Pääsi leuan liettehestä,
Parran paikasta pahasta,

480. Hevoinen kosken kivistä,
Reki rannalta haosta,
Ruoska rannan ruokosesta.

Kohoeli korjahansa,
Reutoihe rekosehensa,
Läksi mielellä pahalla,
Syämmellä synkeällä
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Ajoa karittelevi,

490. Ajoin kummasti kotihin,
Rikki riihe'en rekensä,
Aisat poikki portahasen.

Alkoi äiti arvaella,

Isonen sanan sanovi:

»Suottapa rikoit rekesi,

Tahallasi aisan taitoit,

Mitpä kummasti kuletki,

Tulet tuhmosti kotihin?»

Tuossa nuori Joukahainen

500. Itkeä vetistelevi

Alla päin, pahoilla mielin,

Kaiken kallella kypärin,

Sekä huulin hyppynyisin,

Nenän suulle langennuisen.

Emö ennätti kysyä,

Vaivan nähnyt vaaitella:

»Mitä itket poikueni,

Nuorna saamani nureksit,

Olet huulin hyppynyisin,

510. Nenän suulle langennuisen?»

Sanoi nuori Joukahainen

»Oi on maammo kantajani,

Jo on syytä syntynynnä,

Taikoja tapahtununna,

Syytä kyllin itkeäni,

483: 1. nousi.

484: 1. nakkasi, heitti itsensä.

496: 1. ehdolla; hyvällä tahdolla.

503: 3. kankein; paksuin.

504: 3. venyneellä, pitkällä nenällä.

506: 3. tahtoa tietää.

512: 3. äiti.

463: 1. pyttyjen.

473: 2. vähän ajan.

- Taikoja nureksiani,
Tuot' itken tämän ikäni,
Puhki polveni murehin,
Annoin Aino siskoseni,
520. Lupasin emoni lapsen
Wäinämöiselle varaksi,
Laulajalle puolisoksi,
Turvaksi tutisevalle,
Suojaksi sopen kululle.»
Emo kahta kämmentänsä,
Hykersi molempiansa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Elä itke poikueni,
Ei ole itkettäviä,
530. Suuresti surettavia;
Tuota toivoin tuon ikäni,
Puhki polveni halasin
Sukuhuni suurta miestä,
Rotuhuni rohkeata,
Vävykseni Wäinämöistä,
Laulajata langokseni.»
Sisar nuoren Joukahaisen
Itse itkullen apeutui,
Itki päivän, itki toisen,
540. Poikkipuolin portahalla,
Itki suuresta surusta,
Apeasta mielialasta.
Sai emo sanelemahan:
»Mitä itket Ainoseni,
Kun olet saava suuren sulhon,
Miehen korkean kotihin,
Ikkunoillen istujaksi,

524: 3, 4. nurkissa asujalle.

526: 1. hieroi yhteen.

532: 1. läpi; 2. ikäni.

538: 3. tuli karvasmieliseksi.

542: 1. surullisesta; katkerasta; 2. pahasta mielestä.

Lautsoille lavertajaksi?»

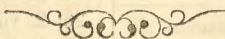
Tuon tytär sanoiksi virkki:

550. »Oi emoni kantajani,
Itkenpä minä jotaki,
Itken kassan kauneutta,
Tukan nuoren tuuheutta,
Hivuksien hienoutta,
Jos ne piennä peitetähän,
Katetahan kasvavana.»
»Tuotapa ikäni itken,
Tuota päivän armautta,
Suloutta kuun komean,
560. Ihanuutta ilman kaiken,
Jos oisi nuorna jättäminen,
Lapsena unohtaminen
Veikon veisto-tanterille
Ison ikkunan aloille.»
Sanovi emo tytölle,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Mene huima huolinesi,
Epäkelpo itkuinesi,
Ei ole syytä synkistyä,
570. Aihetta apeutua,
Paistavi Jumalan päivä
Muuallaki maailmassa,
Ei isosi ikkunoilla,
Veikkosi veräjän suulla,
Myös on marjoja mäellä,
Ahomailta mansikoita
Poimia sinun poloisen
Ilmassa etempänäki,
Ei aina ison ahoilla
580. Veikon viertokankahilla.»

548: 1. lavitsoille; penkeille; 2. puhujaksi.

552: 2. tukan.

567: 2. mioletöin.

Neljäs Runo.

Wäinämöinen tapaa Joukahaisen sisaren vastaan taitossa, ja pyytää häntä puolisoikseen 1—30. Tytär juoksee ikein kotia ja kertoo asian äitillensä 31—116. Äiti kieltää häntä suremasta, ja käskee enemmän iloitsemaan ja koreissa vaatteissa käymään 117—188. Tytär itkee itkemistensä ja sanoo, ei tahtovansa iki vanhalle miehelle puolisoiksi mennä 189—254. Huolissansa kätvellen eksyy korpeen, joutuu oudolle meren rannalle, lähtee pesemään itsensä ja hukkuu veteen 255—370. Äiti itkee yöt päivät hukkunutta tyttärensä 371—518.

Tuopa Aino neito nuori,
Sisar nuoren Joukahaisen
Läksi luotoa lehosta,
Vastaksia varvikosta;
Taittoi vastaan taatollensa,
Toisen taittoi maammollensa,
Kokoeli kolmannenki
Verevälle veiollensa.

- Jo astui kohin kotia,
10. Lepikköä leuhautti,
Tuli vanha Wäinämöinen,
Näki neitosen lehossa,
Hienohelmen heinikössä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Eläpä muille neiti nuori
Kun minulle neiti nuori
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,

3: 3. lehtimetsästä.

4: 1. vastaan, vihdan aineita.

5: 2. vihdan.

8: 2. veljellensä.

- Pane päätä palmikolle,
20. Sio silkillä hivusta!»
Neiti tuon sanoiksi virkki:
»En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristilöitä,
Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen haljakoista,
Wehnän viploista valita,
Asun kaiossa sovissa,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,

30. Kansa armahan emoni.»

Riisti ristin rinnaltansa,
Sormukset on sormestansa,
Helmet kaulasta karisti,
Puna-langat päänsä päältä,
Jätti maalle maan hyviksi,
Lehtohon lehon hyviksi,
Meni itkien kotihin,

25: 3. haahden; haahden; laivan.

26: 2. viipaleista; pytköistä.

27: 3. paidoissa; vaatteissa.

- Kallotellen kartanolle.
Iso istui ikkunalla,
40. Kirvesvartta kirjoavi:
»Mitä itket, tyttö raukka,
Tyttö raukka, neito nuori?»
»Onpa syytä itkeäni,
Vaivoja valittoani,
Sitä itken, taattoseni,
Sitä itken ja valitan:
Kirpoi risti rinnaltani,
Kaune vyöstäni karisi,
Rinnalta hopea-risti,
50. Vaski-langat vyöni päästä.»
Veljensä veräjän suulla
Vemmelpuuta veistelevi:
»Mitä itket, sisko raukka,
Sisko raukka, neito nuori?»
»Onpa syytä itkeäni,
Vaivoja valittoani,
Sitä itken, veikko rukka,
Sitä itken ja valitan:
Kirpoi sormus sormestani,
60. Helmet kaulasta katosi,
Kullan sormus sormestani,
Kaulasta hopea-helmet.»
Sisko sillan korvasella
Vyötä kullaista kutovi:
»Mitä itket, sisko raukka,
Sisko raukka, neito nuori?»
»Onpa syytä itkiällä,
Vaivoja vetistäjällä,
Sitä itken, sisko rukka,
70. Sitä itken ja valitan:
Kirpoi kullat kulmiltani,
Hopeat hivuksiltani,
Sini-silkki silmiltäni,
- Puna-nauhat pääni päältä.»
Emo aitan portahalla
Kuoretta kokoelevi:
»Mitä itket, tytti raukka,
Tyttö raukka, neito nuori?»
»Oi on maammo kantajani,
80. Oi emo imettäjäni,
Onp'on syytä synkeitä,
Apeita ani pahoja,
Sitä itken, äiti rukka,
Sitä, maammoni, valitan:
Läksin luutoa lehosta,
Vastan päitä varvikosta,
Taitoin vastan taatolleni,
Toiseñ taitoin maammolleni,
Kokoelin kolmannenki
90. Verevälle veiolleñi,
Aloin astua kotihin,
Astuinpa läpi ahosta,
Osmainen orosta virkkoi,
Kalevainen kaskesmaalta:
»Eläpä muille, neiti rukka,
Kun minulle, neiti rukka,
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,
Pane päätä palmikolle,
100. Sio silkillä hivusta.»»
»Riistin ristin rinnaltani,
Helmet kaulasta karistin,
Sini-langat silmiltäni,
Puna-langat pääni päältä,
Heitin maalle maan hyväiksi,
Lehtohon lehon hyväiksi,
Itse tuon sanoiksi virkin:
»En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristiäni,
110. Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen haljakoista,
- 38: 1. isolla äänellä itkien.
47: 1. putosi.
48: 1. kaunistus; koru.
53: 3. sisar.
- 76: 1. maidon kuorta, päällistä; kermaa;
taaletta.

Vehnän viploista valita,
Asun karioissa sovista,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,
Kanssa armahan emoni.»

Emo tuon sanoiksi virkki,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Elä itke tyttäreni,

120. Nuorna saamani nureksi,
Syö vuosi suloa voita,
Tulet muita vuolahampi,
Toinen syö sianlihoa,
Tulet muita sirkeämpi,
Kolmas kuore-kokkaroita,
Tulet muita kaunihimpi;
Astu aittahan mäelle,
Aukaise parahin aitta,
Siell' on arkku arkun päällä,

130. Lipas lippahan lomassa,
Aukaise parahin arkku,
Kansi kirjo kimmahuta,
Siin' on kuusi kulta-vyötä,
Seitsemän sini-hamoista,
Ne on Kuuttaren kutomat,
Päivättären päättelemät.»

»Ennen neinnä ollessani,
Impenä eläessäni

Läksin marjahan metsälle,

140. Alle vaaran vaapukkahan,
Kuulin Kuuttaren kutovan,
Päivättären kehreävän
Sinisen salon sivulla,

122: 3. sileämpi; lihavampi.

124: 3. pulskeampi.

125: 2. maidonkuorella leivotuita kakkuja;
maito-piirakaisia.

132: 2. kirjava.

137: 2. neitenä; neitsyenä.

140: 3. vatun, vaaraman, vadelman poi-
mintahan.

Lehon lemмен liepehellä.»

»Minä luoksi luontelime,

Likelle lähentelime,

Aloinpa anella noita,

Itse virkin ja sanelin:

Anna Kuutar kultiasi,

150. Päivätär hopeitasi

Tälle tyhjälle tytölle,

Lapsellen anelialle.»

»Antoi Kuutar kultiansa,

Päivätär hopeitansa;

Minä kullat kulmilleni,

Päälleni hyvät hopeat,

Tulin kukkana kötihin,

Iiona ison pihoille.»

»Kannoin päivän, kannoin toi-
sen,

160. Jo päivänä kolmantena

Riisuin kullat kulmiltani,

Päältäni hyvät hopeat,

Vein ne aittahan mäelle,

Panin arkun kannen alle;

Siit' on asti siellä ollut

Ajan kaiken katsomatta.»

»Sio nyt silkit silmillesi,

Kullat kulmille kohota,

Kaulahan heleät helmet,

170. Kullaa ristit rinnoillesi,

Pane paita palttinainen,

Liitä liinan aivainen,

Hame verkainen vetäise,

Senp' on päälle silkki-vyöhyt,

Sukat sulkkuiset koréat,

Kautokengät kaunokaiset,

Pääsi kääri palmikolle,

Silkkinauhoilla sitase,

Sormet kullan sormuksihin,

175: 2. silkkiset.

176: 1. nahkaiset kengät. Kaudoksi sa-
netaan kengän päällisnahkaa.

180. Käet kullan käärylöihin!»

»Niin tulet tupahan tuolta,
Astut aitasta sisälle
Sukukuntasi suloksi,
Koko heimon hempeäksi,
Kulet kukkana kujilla,
Vaapukkaisena vaellat,
Ehompana entistäsi,
Parempana muinaistasi.»

Sen emo sanoiksi virkki,

190. Senp' on lausui lapsellensa;

Ei tytär totellut tuota,
Ei kuullut emon sanoja,
Meni itkien pihalle,
Kaihoellen kartanolle,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:

»Miten on mieli miekkoisien,
Autuaallisten ajatus?

Niinp' on mieli miekkoisien,

200. Autuaallisten ajatus,

Kuin on vellova vetonen,
Eli aalto althassa;
Mitenpä poloisten mieli,
Kuten allien ajatus?

Niinpä on poloisten mieli,
Niinpä allien ajatus,
Kuin on hanki harjan alla,
Vesi kaivossa syvässä.»

»Usein nyt minun utuisen,

210. Usein utuisen lapsen

Mieli kulkevi kulossa,
Vesakoissa viehkuroivi,
Nurmessa nuhaeleivi,
Pensahassa piehtaroiwi,
Mieli ei tervoa parempi,

Syän ei syttä valkeampi.»

»Parempi minun olisi,
Parempi olisi ollut
Syntymättä, kasvamatta,

220. Suureksi sukeumatta,
Näille päiville pahoille,
Ilmoille ilottomille;
Oisin kuollut kuusi-öisnä,
Kaonnut kaheksan-öisnä,
Oisi en paljoa pitänyt;
Vaaksan palttina-paloo,
Pikkaraisen pientaretta;
Emon itkua vähäisen,
Ison vieläki vähemmän,

230. Veikon ei väheäkänä.»

Itki päivän, itki toisen,
Sai emo kyselemähän:

»Mitä itket, impi rukka,
Kuta, vaivainen, valitat?»

»Sitä itken impi rukka,
Kaiken aikani valitan,
Kun annoit minun poloisen,
Oman lapsesi lupasit,
Käskit vanhalle varaksi,

240. Ikäpuolelle iloksi,

Turvaksi tutisevalle,
Suojaksi sopen kululle;
Oisit ennen käskenyynnä
Alle aaltojen syvien
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille;
Parempi meressä olla,
Alla aaltojen asua
Sisarena siikasilla,

250. Veikkona ve'en kaloilla,

Kun on vanhalla varana,
Turvana tutisijalla,
Sukkahansa suistujalla,

197: 4. onnellisten.

201: 3. läikkyvä.

202: 3. kaukalossa.

204: 2. jääsorsien.

213: 2. elää huonosti, vaivaisesti.

253: 2. lankeejalla.

- Karahkahan kaatujalla.»
 Siitä astui aittamäelle,
 Astui aittahan sisälle;
 Aukaisi parahan arkun,
 Kannen kirjo kimmahutti,
 Löysi kuusi kulta-vyötä,
 260. Seitsemän sini-hametta,
 Ne on päällensä pukevi,
 Varrellensa valmistavi;
 Pani kullat kulmillensa,
 Hopeat hivuksillensa,
 Sini-silkkit silmillensä,
 Puna-langat päänsä päälle.
 Läksi siitä astumahan
 Ahon poikki, toisen pitkin,
 Vieri soita, vieri mäita,
 270. Vieri synkkiä saloja,
 Itse lauloi mennessänsä,
 Virkki vieriellessänsä:
 »Syäntäni tuimelevi,
 Päättäni kivistelevi,
 Eikä tuima tuimmasti,
 Kipeämmästä kivistä,
 Jotta koito kuolisinki,
 Katkeaisinki katala,
 Näiltä suurilta suruilta
 280. Apeilta mielaloilta.»
 »Jo oisi minulla aika,
 Näiltä ilmoilta eritä,
 Aikani Manalle mennä,
 Ikä tulla Tuonelahan,
 Ei mua isoni itke,
 Ei emo pane pahaksi,
 Ei kastu sisaren kasvot,
 Veikon silmät vettä vuoa,
 Vaikka vierisin vetehen,
 290. Kaatuisin kalamerehen,
 Alle aaltojen syvien,
- Päälle mustien murien.»
 Astui päivän, astui toisen,
 Päivänäpä kolmantena
 Ennätti meri etehen,
 Ruokoranta vastahansa;
 Tuohon yöhyt yllättävi,
 Pimeä piättelevi.
 Siinä itki impi illan,
 300. Kaikerteli kaiken yötä,
 Rannalla vesikivellä,
 Laajalla lahen perällä;
 Aamulla ani varahin
 Katsoi tuonne niemen päähän,
 Kolme oli neittä niemen päässä,
 Ne on merta kylpemässä,
 Aino neiti neljänneksi,
 Vitsan varpa viienneksi.
 Heitti paitansa pajulle,
 310. Hamehensa haapaselle,
 Sukkansa sulalle maalle,
 Kenkänsä vesikivelle,
 Helmet hietarantaselle,
 Sormukset somerikolle.
 Kivi oli kirjava selällä,
 Paasi kullan paistavainen,
 Kiistasi kivelle uiä,
 Tahtoi paaelle paeta.
 Sitte sinne saatuansa,
 320. Asetaoksen istumahan
 Kirjavaiselle kivelle,
 Paistavalle paaterelle;
 Kilahti kivi vetehen,
 Paasi pohjahan pakeni,
 Neitonen kiven keralla,
 Ainö paaen palleassa.
 Siihenpä kana katosi,

300: 1. valitteli.

306: 2, 3. uimassa.

308: 1, 2. hoikkavarrellinen.

326: 3. kylässä.

277: 2. raukka; vaivainen.

- Siihen kuoli impi rukka,
Sanoi kerran kuollessansa,
330. Virkki vielä vierressänsä:
»Menin merta kylpemähän,
Sainp' on uimahan selälle,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhön minun isoni
Sinä ilmoisna ikänä
Vetäkö ve'en kaloja
Tältä suurelta selältä!»
»Läksin rannalle pesohon,
340. Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elköhön minun emoni
Sinä ilmoisna ikänä
Panko vettä taikinahan
Laajalta kotilahelta!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
350. Lintu kuolin liian surman;
Elköhönp' on veikkoseni
Sinä ilmoisna ikänä
Juottako sota-oritta
Rannalta merelliseltä!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
360. Lintu kuolin liian surman;
Elköhönp' on siskoseni
Sinä ilmoisna ikänä
Peskö tästä silmiänsä
Kotilahen laiturilta
Mikäli meren vesiä,
Sikäli minun veriä;
Mikäli meren kaloja,

- Sikäli minun liboja;
Mikä rannalla risuja,
Se on kurjan kylkiluita;
Mikä rannan heinäsiä,
370. Se hivusta hierottua.»
Se oli surma nuoren neien,
Loppu kaunihin kanasen.
Kukas nyt sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Karhu sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei karhu sanoa saata,
380. Lehmikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Susi sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei susi sanoa saata,
Lammaskarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
390. Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon?
Repo sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei repo sanoa saata,
Hanhikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
400. Kaunihisen kartanohon?
Jänö sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Jänis varman vastaeli:

362: 1. rantaportaalta.

364: 1. sitä myöten; sen verran.

393: 1. kettu.

»Sana ei miehe'en katoa.»

Läksi jänis juoksemahan,
Pitkäkorva piippomahan,
Vääräsääri vääntämähän,
Ristisuu ripottamahan
Neien kuuluhun kotihin,

410. Kaunihisen kartanohon.

Juoksi saunan kynnykselle,
Kyykistäikse kynnykselle,
Sauna täynnä neitosia,
Vasta käessä vastoavat:
»Saitko kiero keittimiksi,
Paltsasilmä paistimiksi,
Isännälle iltaiseksi,
Emännällen eineheksi,
Tyttären välipaloiksi,

420. Pojan puolipäiväiseksi.»

Jänis saattavi sanoa,
Kehräsilmiä kerskaella:
»Liepä lempo lähtenynnä
Kattiloihin kiehumahan,
Läksin sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan:
Jop' on kaunis kaatununna,
Tinarinta riutununna,
Sortunna hopeasolki,

430. Vyövasi valahtanunna,
Mennyt lietohon merehen,
Alle aavojen syvien,
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille.»

Emo tuosta itkemähän,
Kynnelvierus vieremähän,
Sai siitä sanelemahan,
Vaivainen valittamahan:
»Elkätte, emot paloiset,

440. Sinä ilmoisna ikänä

Tuuitelko tyttäriä,
Lapsianne liekutelko
Vastoin mieltä miehelähän,
Niinkun mie emo poloinen
Tuuttelin tyttöjäni,
Kasvatin kanasiani!»

Emo itki, kynnel vieri,
Vieri vetrehet vetensä
Sinisistä silmistänsä

450. Poloisille poskillensa.

Vieri kynnel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Poloisilta poskipäiltä
Ripeille rinnoillensa.

Vieri kynnel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Ripeiltä rinnoiltansa
Hienoisille helmoillensa.

460. Vieri vetrehet vetensä

Hienoisilta helmoiltansa
Puna-suille sukkasille.

Vieri kynnel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Puna-suilta sukkasilta
Kulta-kengän kautosille.

Vieri kynnel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Kulta-kengän kautosilta

470. Maahan alle jalkojensa,

Vieri maahan maan hyväksi,
Vetehen ve'en hyväksi.

Ve'et maahan tultuansa
Alkoivat jokena juosta,
Kasvoipa jokea kolme
Itkemistänsä vesistä,
Läpi päänsä lähtemistä,

416: 1. pyöräsilmä; muklosilmä.

431: 2. vetelään.

448: 2. katkerat.

466: 2. päällysnahkoille.

Alta kulman kulkemista.

Kasvoipa joka jokehen

480. Kolme koskea tulista,
Joka kosken kuohumalle
Kolme luotoa kohosi,
Joka luo'on partahalle
Kunnas kultainen yleni,
Kunki kunnahan kukulle
Kasvoi kolme koivahaista,
Kunki koivun latvasehen
Kolme kullaista käkeä.

Sai käköset kukkumahan,

490. Yksi kukkui: lemmen, lemmen,
Toinen kukkui: sulhon, sulhon,
Kolmas kukkui: auvon, auvon.

Kuka kukkui: lemmen, lemmen,
Sep' on kukkui kuuta kolme
Lemmetömälle tytölle,
Meressä makoavalle.

Kuka kukkui: sulhon, sulhon,

492: 3. riemun.

Sep' on kukkui kuusi kuuta
Sulholle sulottomalle,

500. Ikävissä istuvalle.

Kuka kukkui: auvon, auvon,
Se kukkui ikänsä kaiken
Auvottomalle emolle,
Iän päivät itkevälle.

Niin emo sanoiksi virkki

Kuunnellessansa käkeä:

»Elköhön emo poloinen
Kauan kuunnelko käkeä,
Kun käki kukahtelevi,

510. Niin syän sykähtelevi,
Itku silmähän tulevi,
Ve'et poskille valuvi,
Hereämmät herne-aarta,
Paksummat pavun jyveä,
Kynnärän ikä kuluvi,
Vaaksan varsi vanhenevi,
Koko ruumis runnahtavi
Kuultua kevät-käkösen!»

Viides Runo.

Wäinämöinen lähtee Joukahaisen sisarta merestä pyytämään ja saapi hänen oudonlaiseksi kalaksi muruttuneena onkeensa 1—58. Yrittää palasiksi leikkaamaan, mutta kala käsistä pyörähtää mereen ja ilmoittaa sieltä itsensä, ken oli 59—133. Wäinämöinen kokee turhaan sekä sanoilla että pyydyksillä kalaa julle saada 134—163. Kulkee raskaalla mielellä kotia ja saapi äiti vainajaltansa newon, lähtee Pohjan tytärtä kosimaan 164—241.

Jo oli sanoma saatu,
Viety viesti tuonnemmaksi
Neien nuoren nukkumasta,
Kaunihiin katoamasta.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Itki illat, itki aamut,
Yöhyet enemmän itki,
Kun oli kaunis kaatununna,
10. Neitonen nukahtanunna,
Mennyt lietohon merehen,
Alle aaltojen syvien.

Astui huollen, huokaellen,
Syämmellä synkeällä,
Rannalle meren sinisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sano nyt Untamo unesi,
Maku'usi maan venyjä,
Missä Ahtola asui,
20. Neiot Wellamon venyvi?»

Sanoipa Untamo unensa,
Maku'unsa maan venyjä:

»Tuolla Ahtola asuvi,
Neiot Wellamon venyvi
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen,
Alla aaltojen syvien,
Päällä mustien mutien.»

»Siellä Ahtola asuvi,
30. Neiot Wellamon venyvi
Pikkuisessa pirttisessä,
Kamarissa kaitaisessa,
Kiven kirjavan kylessä,
Paaen paksun kainalossa.»

Siitä vanha Wäinämöinen
Vetihe venesioille,
Silmeävi siimojansa,
Katsellevi onkiansa,
Otti ongen taskuhunsa,
40. Väkä-rauan väskyhynsä;
Soutoa melastelevi,
Päähän saaren saattavi,
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen.

- Siin' oli ongella olia,
 Aina siimalla asuja,
 Käeksellä käänteliä,
 Laski launihin merelle,
 Ongitteli, orhitteli,
 50. Vapa vaskinen vapisi,
 Hopeinen siima siukui,
 Nuora kultainen kulisi.
 Jo päivänä muutamana,
 Huomenna moniahana
 Kala otti onkehensa,
 Taimen takrarautahansa,
 Sen veti venosehensa,
 Talui talka-pohjahansa.
 Katselevi, kääntelevi,
 60. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onp' on tuo kala kalanen,
 Kun en tuota tunnekana,
 Sileähk' on siikaseksi,
 Kuleahka kuujaseksi,
 Haleahka haukiseksi,
 Evätöin emä-kalaksi,
 Ihala imehnoksiki,
 Päärivatoin neitoseksi,
 Vyötöin Ween on tyttöseksi,
 70. Korvitoin kotikanaksi;
 Luopuisin meri-loheksi,
 Syvän aallon ahveneksi.»
 Vyöll' on veitsi Wäinämöisen,
 Pää-hopea huotrasessa,
 Vetä veitsen viereltänsä,
 Huotrastansa pää-hopean

47: 1. käsiverkolla.

48: 2. onki, koukku (?).

50: 1. pahlja; raippa.

56: 1. lohen laji.

64: 1. kiiltävä; 2. kuuja s. o. lohen lajia.

67: 1. paljas, alastoin; 2. ihmiseksi.

68: 1. pääsiteetöin.

71: 1. laatusin; kaltaisn.

74: 2. tupessa.

- Kalan palstoin pannaksensa,
 Lohen leikkaellaksensa
 Aamuisiksi atrioiksi,
 80. Murkinaisiksi muruiksi,
 Lohisiksi lounahiksi,
 Ilta-ruoiksi isoiksi.
 Alkoi lohta leikkaella,
 Veitsen viilteä kaloa,
 Lohi loimahti merehen,
 Kala kirjo kimmeltihe
 Pohjasta punaisen purren,
 Venehestä Wäinämöisen.
 Äsken päätänsä ylenti,
 90. Oikeata olkapäätä
 Vihurilla viennellä,
 Kupahalla kuuennella,
 Nosti kättä oikeata,
 Näytti jalkoa vasenta
 Seitsemännellä selällä,
 Yheksannen aallon päällä.
 Sieltä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen!
 100. En ollut minä tuleva
 Lohi leikkaellaksesi,
 Kala palstoin pannaksesi,
 Aamuisiksi atrioiksi,
 Murkinaisiksi muruiksi,
 Lohisiksi lounahiksi,
 Ilta-ruoiksi isoiksi.»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Miksi sie olit tuleva?»
 »Olinpa minä tuleva
 110. Kainaloiseksi kanaksi,
 Ikuiseksi istujaksi,
 Polviseksi puolisoski,
 Siasi levittäjäksi,
- 77: 2. palasittain.
 92: 1. verkon puulla, laudalla.

- Pään-alaisen laskiaksi,
 Pirtin pienen pyyhkiäksi,
 Lattian lakaisiaksi,
 Tulen tuojaksi tupahan,
 Valkean virittäjäksi,
 Leivän paksun paistajaksi,
 120. Mesi-leivän leipojaksi,
 Olutkannun kantajaksi,
 Atrian asettajaksi.»
 »En ollut merilohia,
 Syvän aallon ahvenia;
 Olin kapo, neiti nuori,
 Sisar nuoren Joukahaisen,
 Kuta pyyit kuun ikäsi,
 Pubki polvesi halasit.»
 »Ohoh sinua ukko utra,
 130. Vähämieli Wäinämöinen,
 Kun et tuntenut piteä
 Wellamon vetistä neittä,
 Ahon lasta ainokaista!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen
 Alla päin, pahoilla mielin:
 »Oi on sisar Joukahaisen
 Toki tullos toinen kerta!»
 Eip' on toiste tullutkana,
 Ei toiste sinä ikänä,
 140. Jo vetihe, vierähtihe,
 Ve'en kalvosta katosi
 Kiven kirjavan sisähän,
 Maksankarvaisen malohon.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuo on tuossa arvelevi,
 Miten olla, kuin eleä;
 Jo kutaisi sulkku-nuotan,
 Vetä vettä ristin rastin,
 Salmen pitkin, toisen poikki,
 150. Vetä vettä vesinä,
 Lohiluotojen lomina,

143: 2. rakohon.

Noita Wäinölän vesiä,
 Kalevalan kannaksia,
 Synkkiä syväntehiä,
 Suuria selän napoja,
 Joukolan jokivesiä,
 Lapin lahti-rantasia.

- Sai kyllin kaloja muita,
 Kaikkia ve'en kaloja,
 160. Ei saanut sitä kalaista,
 Mitä mielensä pitävi,
 Wellamon vetistä neittä,
 Ahon lasta ainokaista.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ohoh hullu hulluuttani,
 Vähämieli miehuuttani,
 170. Olipa minulla mieltä,
 Ajatusta annettuna,
 Syäntä suurta survottuna,
 Oli ennen aikoinansa,
 Vaanpa nyt tätä nykyä,
 Tällä inhalla iällä,
 Puuttuyalla polveksella
 Kaikki on mieli melkeässä,
 Ajatukset arvoisessa,
 Kaikki toimi toisilla!»
 180. »Kuta vuetin kuun ikäni,
 Kuta puolen polveani,
 Wellamon vetistä neittä,
 Veen on viimeistä tyttäätä
 Ikuseksi ystäväksi,
 Polviseksi puolisoiksi,
 Se osasi onkeheni,
 Vierähti venoseheni,
 Minä en tuntenut piteä,
 En kotihin korjaella,

153: 2. niemen kantoja.

190. Laskin jälle lainehisin,
 Alle aaltojen syvien»
 Meni matkoa vähäisen,
 Astui huollen, huokaellen,
 Kulkevi kotia kohti,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Kukkui muinaiset käkeni,
 Entiset ilo-käkeni
 Kukkui ennen illoin, aamuin,
 Kerran keskipäivälläki,
 200. Mikä nyt sorti suuren äänen,
 Äänen kaunihin kaotti?
 Suru sorti suuren äänen,
 Huoli armahan alenti,
 Sill' ei kuulu kukkuyaksi,
 Päivän laskun laulavaksi,
 Minun iltani iloksi,
 Huomeneni huopeheksi.»
 »Enkä nyt tuota tieäkänä,
 Miten olla, kuin eleä,
 210. Tällä ilmalla asua,
 Näillä mailla matkaella;
 Oisiko emo elossa,
 Vanhempani valvehella,
 Sepä saattaisi sanoa,

07: 2. huviksi; ratoksi.

- Miten pystössä pysyä
 Murehisin murtumatta,
 Huolihin katoamatta,
 Näissä päivissä pahoissa,
 Apeissa mielaloissa!»
 220. Emo hauasta havasi,
 Alta aallon vastaeli:
 »Viel' ompi emo elossa,
 Vanhempasi valvehella,
 Joka saattavi sanoa,
 Miten olla oikeana
 Murehisin murtumatta,
 Huolihin katoamatta,
 Niissä päivissä pahoissa,
 Apeissa mielaloissa:
 230. Mene Pohjan tyttärihin,
 Siell' on tyttäret somemmat,
 Neiet kahta kaunihimmat,
 Viittä, kuutta virkeämmät,
 Ei Joukon jorottaria,
 Lapin lapsi-lönttareitä.»
 »Sieltä naios poikasi
 Paras Pohjan tyttäristä,
 Jok' on sievä silmiltänsä,
 Kaunis katsannoisiltansa,
 240. Aina joutuise jalalta,
 Sekä liukas liikkunnolta!»

Kuudes Runo.

Joukahainen kantaa vihaa Wäinämöisen päälle ja vahta'aa häntä Pohjolan matkalla 1—78. Näkee ratsastavan joen' poikki ja ampuu häntä, mutta osa'aa ainoastansa hevoiseen 79—182. Wäinämöinen kaatuu veteen; kova tuuli uittelee häntä meren selälle ja Joukahainen ihasteleikse, kun huulee Wäinämöisen jo viimeisen virtensä lantaneen 185—254.

Vaka vanha Wäinämöinen
Lähteäksensä käkesi
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan.

Otti olkisen orihin,
Hernevirtisen hevosen,
Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopean päähän,
Itse istuvi selälle,

10. Löihe reisin ratsahille;

Ajo hyryttelevi,
Matkoansa mittelevi
Orihilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.

Ajoi Wäinölän ahoja,
Kalevalan kankahia,
Hepo juoksi, matka joutui,
Koti jääpi, tie lyheni;
Jo ajoi meren selälle,

20. Ulapalle aukealle

Kapioisen kastumatta,
Vuohisen vajoumatta.

Olipa nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Piti viikoista vihoa,

25: 2. pitkää.

Ylen kauaista kaetta
Kera vanhan Wäinämöisen,
Päälle laulajan ikuisen.

Laativi tulisen jousen,
30. Jalon kaaren kaunistavi,
Kaaren rauasta rakenti,
Vaskesta selän valavi,
Noita on kullalla kuvaili,
Hopealla huolitelti.

Mistä siihen nauhan saapi,
Kusta jäntehen tapasi?
Hiien hirven suoniloista,
Lemmon liina-nuorasista.

Sai kaaren kanineheksi,
40. Jousen varsin valmihiksi,
Kaari oli kaunihin näköinen,
Jousi jonki maksavainen:
Hevoinen selällä seisoi,
Varsa juoksi vartta myöten,
Kapo kaarella makasi,
Jänö jäntimen siassa.

Vuoli piiliä pinosen,
Kolmisulkiä kokosen,
Varret tammesta vanuvi,

50. Pääit tekevi tervaksesta;
Minkä saapi valmihiksi,

- Sen sitte sulittelevi
Pääskyn pienillä sulilla,
Varpusen vivustimilla.
Karkaeli nuoliansa,
Puretteli piiliänsä
Maon mustissa mujuissa,
Käärmeheh kähly-verissä.
Sai vasamat valmihiksi,
60. Jousen jänniteltäväksi,
Siitä vuotti Wäinämöistä,
Saavaksi Suvantolaista,
Vuotti illan; voutti aamun,
Vuotti kerran keskipäivän.
Viikon vuotti Wäinämöistä,
Viikon vuotti, ei väsynyt,
Istuellen ikkunoissa,
Valvoen vajojen päissä,
Kuunnellen kujan perällä,
70. Vahtaellen vainiolla,
Viini nuolia selässä,
Hyvä kaari kainalossa.
Vuotteli ulompanaki,
Talon toisen tuolla puolla,
Nenässä tulisen niemen,
Tuli-kaiskun kainalossa,
Korvalla tulisen kosken,
Pyhän virran viertimellä.
Niin päivänä muutamana,
80. Huomenna moniahana
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinerväisen lainehilla:
»Onko se iässä pilvi,
Päivän koite koillisessa?»
Ei ollut iässä pilvi,
- Päivän koite koillisessa,
Oli vanha Wäinämöinen,
90. Laulaja iän ikuinen,
Matkoava Pohjolahan,
Kulkeva Pimentolahan
Orihilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.
Tuop' on nuori Joukahainen;
Laiha poika Lappalainen,
Jou'utti tulisen jousen,
Koppoi kaaren kaunihimman
Pään varalle Wäinämöisen,
100. Surmaksi Suvantolaisen.
Ennätti emo kysyä,
Vanhempansa tutkaella:
»Kellen jousta jouahutat,
Kaarta rauta rauahutat?»
Tuop' on nuori Joukahainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuohon jousta jouahutan,
Kaarta rauta rauahutan
Pään varalle Wäinämöisen,
110. Surmaksi Suvantolaisen,
Ammun vanhan Wäinämöisen,
Lasken laulajan ikuisen
Läpi syämmen, maksan kautta,
Halki hartiolihojen.»
Emo kielti ampumasta,
Emo kielti ja epäsi:
»Elä ammu Wäinämöistä,
Kaota Kalevalaista,
Wäinö on sukua suurta,
120. Lankoni sisaren poika.»
»Ampuisitko Wäinämöisen,
Kaataisit Kalevalaisen,
Ilo ilmalta katoisi,
Laulu maalta lankeaisi,
Ilo on ilmalla parempi,

56: 1. kovensi.

59: 2. nuolet.

71: 1. nuolikontti, — kotero.

76: 2. kaisku s. o. pitkä, kaita niemi.

116: 4. kielti.

- Laulu maalla laatusampi,
Kun onmpi Manalan mailla,
Noilla Tuonelan tuvilla.»
- Tuossa nuori Joukahainen
130. Jo vähän ajattelevi,
Pikkuisen piättelevi;
Käsi käski ampumahan,
Käsi käski, toinen kielti,
Sormet suoniset pakotti.
Virkki viimeinki sanoiksi,
Itse lausui, noin nimesi:
»Kaotkohot jos kahesti
Kaikki ilmaiset ilomme,
Kaikki laulut langetkohot,
140. Varsin ammun, en varanne.»
Jännitti tulisen jousen,
Veti vaskisen vekaran
Vasten polvea vasenta,
Jalan alta oikeansa,
Veti viinestä vasaman,
Sulan kolmi-koipisesta,
Otti nuolen orheimman,
Valitsi parahan varren,
Tuon on juonelle asetti,
150. Liitti liina-jäntehelle.
Oikaisi tulisen jousen
Olallehen oikealle,
Asetaoksen ampumahan,
Ampumahan Wäinämöistä,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Iske nyt koivuinen sakara,
Petäjäinen selkä lyö'ös,
Janne liina lippaellos;
Min käsi alentanehe,
160. Sen nuoli ylentäköhön,
Min käsi ylentänehe,
Sen nuoli alentakohon»
Lekahutti liipaisinta,
Ampui nuolen ensimmäisen,
Se meni kovan ylatse,
- Päältä pään on taivahalle,
Pilvihiin pirajavihiin,
Hattaroihiin pyöriyihin.
Toki ampui, ei totellut,
170. Ampui toisen nuoliansa,
Se meni kovan alatse,
Alaisehen maa-emähän,
Tahtoi maa Manalle mennä,
Hieta-harju halkiella.
Ampui kohta kolmannenki,
Kävi kohti kolmannesti
Sapsohon sinisen hirven,
Alta vanhan Wäinämöisen
Ampui olkisen orihin,
180. Hernevirtisen hevoisen
Läpi länkiluun lihoista,
Kautta kainalon vasemman.
Siitä vanha Wäinämöinen
Sormin suistuvi sulahan,
Käsin kääntyi lainehesen,
Kourin kuohu'un kohahti
Selästä sinisen hirven,
Hernevirtisen hevoisen.
Nousi siitä suuri tuuli,
190. Aalto ankara merellä,
Kantoi vanhan Wäinämöisen,
Uitteli ulomma maasta
Noille väljille vesille,
Ulapoille aukeille.
Siinä nouri Joukahainen
Itse kielin kerskaeli:
»Et sinä vanha Wäinämöinen
Enämpi elävin silmin
Sinä ilmoisua ikänä,
200. Kuuna kullan valkeana
Astu Wäimölän ahoja,
Kalevalan kankahia»
»Kupli nyt siellä kuusi vuotta,
Seuro seitsemän kesyttä,
Karehi kaheksan vuotta

Noilla väljillä vesillä,
 Lakeilla lainehilla,
 Vuotta kuusi kuusi-puuna,
 Seitsemän petäjä-puuna,
 210. Kannon pölkkyä kaheksan!»

Siitä pistihe sisälle,
 Sai emo kysyneheksi:
 »Joko ammuit Wäinämöisen,
 Kaotit Kalevan poian?»

Tuop' on nuori Joukahainen
 Sanan vastahan sanovi:

»Jo nyt ammuin Wäinämöisen,
 Ja kaaoin Kalevalaisen,
 Loin on merta luutumahan,

220. Lainetta lakasemahan,

Tuohon lietohon merehen,
 Aivan aaltojen sekahan
 Sortui ukko sormillehen,
 Kääntyi kämmenyisillehen,
 Siitä kyykertyi kylelle,
 Selällehen seisottihe
 Meren aaltojen ajella,
 Meren tyrskyn tyyräellä.»

Tuon emo sanoiksi virkki:

230. »Pahoin teit sinä poloinen,
 Kun on ammuit Wäinämöisen,
 Kaotit Kalevalaisen,
 Suvantolan suuren miehen,
 Kalevalan kaunihimman!»

Seitsemäs Runo.

Wäinämöinen uipi useampia päiviä aavalla merellä; kokko tapaa hänen ja vielä hyvillä mielin siitä, että Wäinämöinen kaskesansa oli koivun häntä varten kasvamaan jättänyt, ottaa hänen selkäänsä ja kantaa Pohjolan rannalle, josta Pohjolan emäntä saattaa hänen kotiinsa ja kohtelee hyvästi 1—274. Wäinämöinen kuitenkin ikävöipi omille maillensa ja Pohjolan emäntä lupaää ei ainoastansa laittaa hänen sinne, vaan antaa tyttärensäki hänelle puolisoiksi, jos taikosi sammon Pohjolaan 275—322. Wäinämöinen lupaää kotiin päästyänsä lähettää seppo Ilmarisen sampoa takomaan, ja saapi Pohjolan emännältä reen sekä hevoisen kotimaille lähteüksensä 325—368.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Uipi aavoja syviä,
 Kulki kuusisna hakona,
 Petäjäisnä pehkionä
 Kuusi päiveä kesäistä,
 Kuusi yötä järkiähän;
 Eessänsä vesi vetelä,
 Takanansa taivas selvä.
 Uip' on vielä yötä kaksi,
 10. Kaksi päiveä pisintä;
 Niin yönä yheksäntenä,
 Kaheksannen päivän päästä
 Toki tuskaksi tulevi,
 Painuvi pakolliseksi,
 Kun ei ole kynttä varpahassa,
 Eikä sormissa niveltä.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Voi minä poloinen poika,

20. Voi poika polon alainen!
 Kun läksin omilta mailta,
 Elo-mailta entisiltä
 Läkseni ilman alle,
 Kuuksi päiväksi kululle,
 Tuulen tuuteltavaksi,
 Aaltojen ajeltavaksi
 Näillä väljillä vesillä,
 Ulapoilla aukeilla;
 Vilu on täällä ollakseni,
 30. Vaiva värjätelläkseni,
 Aina aalloissa asua,
 Veen selällä seurustella.»
 »Enkä tuota tieäkänä
 Miten olla, kuin eleä,
 Tällä inhalla iällä,
 Katovalla kannikalla:
 Tuulehenko teen tupani,
 Vetehenkö pirtin veistään.»

»Teen mä tuulehen tupani,

40. Ei ole tuulessa tukea,
Veistän pirttini vetehen,
Vesi viepi veistokseni.»

Lenti lintunen Lapista,
Kokko lintu koillisesta;
Ei ole kokko suuren suuri,
Eikä kokko pienen pieni,
Yksi siipi vettä viisti,
Toinen taivasta lakasi,
Pursto merta pyyhätteli,

50. Nokka luotoja lotasi.

Lenteleikse, liiteleikse,
Katseleikse, käänteileikse,
Näki vanhan Wäinämöisen
Selällä meren sinisen:
»Mit' olet meressä miesi,
Uros aaltojen seassa?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Sit' olen meressä miesi,

60. Uros aaltojen varassa:

Läksin neittä Pohjolasta,
Impeä Pimentolasta.»

»Ajoa karautime

Suloa meryttä myöten,
Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Tulin Luotolan lahelle,
Joukolan joki-vesille,
Hepo alta ammuttihin,

70. Itseäni mielitihin.»

»Siitä vierähin vetehen,
Sorruin sormin lainehesen,
Tuulen tuuiteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi.»

»Tulipa tuuli luotehesta,
Iästä iso vihuri,

Se mun kauas kannatteli,
Uitteli ulomma maasta;
Mont' olen päiveä pällynnyt,

80. Monta yötä uiksennellut

Naitä väljiä veslä,
Ulapoita aukeita,
Enk' on tuota tunnekana,
Arvoa, älyäkänä,
Kumpi kuoloksi tulevi,
Kumpi ennen ennättävi,
Nälkähänkö nääntyminen,
Vai vetehen vaipuminen.»

Sanoi kokko ilman lintu:

90. »Ellös olko milläskänä,

Seisotaite selkähäni,
Nouse kynkkäluun nenille,
Mie sinun merestä kannan,
Minne mielesi tekevi;
Vielä muistan muunki päivän,

Arvoan ajan paremman,
Kun ajoit Kalevan kasken,
Osmolan salon sivallit,
Heitit koivun kasvamahan,

100. Puun sorean seisomahan

Linnuille lepeämiksi,
Itselleni istuimiksi.»

Siitä vanha Wäinämöinen

Kohottavi kokkoansa,
Mjes on nousevi merestä,
Uros aallosta ajaikse,
Siiville sioitteleikse,
Kokon kynkkäluun nenille.

Tuop' on kokko ilman lintu

110. Kantoi vanhan Wäinämöisen,

Viepi tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten
Pohjan pitkähän perähän,
Summahan Sariolahan;

- Siihen heitti Wäinämöisen,
Itse ilmahan kohosi.
- Siinä itki Wäinämöinen,
Siinä itki ja urisi
Rannalla merellisellä,
120. Nimen tietämättömällä,
Sata haavoja sivulla,
Tuhat tuulen pieksemätä,
Partaki pahoin kulunut,
Tukka mennyt tuuhakaksi.
Itki yötä kaksi, kolme,
Samana verran päiviäki,
Eikä tiennyt tietä käyä,
Outo matkoa osannut,
Palataksensa kotihin,
130. Mennä maille tuttaville,
Noille syntymä-sioille,
Elo-maillen entisille.
Pohjan piika pikkarainen,
Vaimo valkean-verinen
Teki liiton päivän kanssa,
Päivän kanssa, kuun keralla,
Yhen ajan noustaksensa
Ja yhen havataksensa;
Itse ennen ennätteli,
140. Ennen kuuta, aurinkoa,
Kukonki kurahtamatta,
Kanan lapsen laulamatta.
Viisi villoa keritsi,
Kuusi lammasta savitsi,
Villat saatteli saraksi,
Kaikki vatvoi vaattehiksi
Ennen päivän nousemista,
Auringon ylenemistä.
Pesi siitä pitkät pöyät,
145. Laajat lattiat lakaisi
Vastasella varpaisella,
- Luutasella lehtisellä;
Ammueli rikkasensa
Vaskisehen vakkasehen,
Vei ne ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten,
Perimmäisen pellon päähän,
Alimmaisena aian suuhun;
Seisattelihe rikoille,
160. Kuuntelihe, kääntelihe;
Kuulevi mereltä itkun,
Poikki joen juorotuksen.
Juosten joutuvi takaisin,
Pian pirttihin menevi,
Sanoi tuonne saatuansa,
Toimitteli tultuansa:
»Kuulin mie mereltä itkun,
Poikki joen juorotuksen.»
Louhi Pohjolan emäntä,
170. Pohjan akka harvahammas
Pian pistihe pihalle,
Vierähti veräjän suuhun,
Siinä korvin kuunteleikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei ole itku lapsen itku,
Eikä vaimojen valitus,
Itku on partasuun urohon,
Jouhileuan juorottama.»
Työnnälti venon vesille,
180. Kolmilaian lainehille,
Itse loihe soutamahan,
Sekä souti, jotta joutui,
Souti luoksi Wäinämöisen,
Luoksi itkevän urohon.
Siinä itki Wäinämöinen,
Urisi uvannon sulho,
Pahalla pajupurolla,
Tiheällä tuomikolla,
Suu liikkui, järisi parta,
190. Vaan ei leuka lonkaellut.
Sanoi Pohjolan emäntä,

144: 3. keritsi.

145: 3. villakankaaksi.

- Puhutteli, lausutteli:
 »Ohoh sinua ukko utra,
 Jo olet maalla vierahalla»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Päätänsä kohottelevi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Jo ma tuon itseki tieän,
 Olen maalla vierahalla,
200. Tuiki tuntemattomalla,
 Maallani olin parempi,
 Kotonani korkeampi.»
 Louhi Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Saisiko sanoakseni,
 Oisiko lupa kysyä,
 Mi sinä olet miehiäsi,
 Ja kuka urohiasi?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
210. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mainittihinpa minua,
 Arveltihin aikoinansa
 Illoilla iloitsiaksi,
 Joka lakson laulajaksi
 Noilla Wäinölän ahoilla,
 Kalevalan kankahillä,
 Mi jo lienenki katala,
 Tuskin tunnen itsekänä.»
 Louhi Pohjolan emäntä
220. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Nouse jo norosta miesi,
 Uros uuelle uralle,
 Haikeasi haastamahan,
 Satuja sanelemahan»
 Otti miehen itkemästä,
 Urohon urisemasta,
 Saattoi siitä purtehensa,
 Istutti venon perähän,
 Itse airoille asettui,
230. Soutimille suorittihe,
 Souti poikki Pohjolahan,
 Viepi vierahan tupahan.
 Syötteli nälästynehen,
 Kastunehen kuivaeli,
 Siitä viikon hierleivi,
 Hierleivi, hautleivi,
 Teki miehen terveheksi,
 Urohon paranneheksi;
 Kysytteli, lausutteli,
240. Itse virkki, noin nimesi:
 »Mitä itkit Wäinämöinen,
 Uikutit Uvantolainen
 Tuolla paikalla pahalla,
 Rannalla meryttä vasten?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onpa syytä itkeäni,
 Vaivoja valittoani,
 Kauan oon meriä uinut,
250. Lapiöinnut lainehia
 Noilla väljillä vesillä,
 Ulapoilla aukeilla.»
 »Tuota itken tuon ikäni,
 Puhki polveni murehin,
 Kun ma uin omilta mailta,
 Tulin mailta tuttavilta
 Näille ouoille ovilla,
 Veräjille vierahille;
 Kaikki täällä puut purevi,
260. Kaikki havut hakkoavi,
 Joka koivu koikkoavi;
 Joka leppä leikkoavi,
 Yks' on tuuli tuttuani,
 Päivä ennen nähtyäni
 Näillä mailta vierahilla,
 Äkki ouoilla ovilla.»
 Louhi Pohjolan emäntä

- Siitä tuon sanoiksi saatti:
 »Elä itke Wäinämöinen,
 270. Uikuta Uvantolainen,
 Hyvä tääl' on ollaksesi,
 Armas aikaellaksesi,
 Syöä lohta luotaselta,
 Sivulta sianlihoa.»
 Silloin vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Kylkehen kyläinen syöti
 Hyvissäki vierahissa,
 Mies on maallansa parempi,
 280. Kotonansa korkeampi;
 Soisipa sula Jumala,
 Antaisipa armo-luoja,
 Pääsisin omille maille,
 Elo-maillen entisille!
 Parempi omalla maalla
 Vetonenki virsun alta,
 Kuin on maalla vierahalla
 Kulta-maljasta metonen.»
 Louhi Pohjolan emäntä
 290. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Niin mitä minullen annat,
 Kun saatan omille maille,
 Oman peltosi perille,
 Koti-saunan saapuville?»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Mitäpä kysyt minulta,
 Jos saatat omille maille,
 Oman peltoni perille,
 Oman käen kukkumille,
 300. Oman linnun laulamille;
 Otatko kultia kypärin,
 Hopeita huovallisen?»
 Louhi Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ohoh viisas Wäinämöinen,

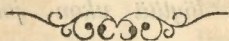
- Tietäjä iän-kuinen,
 En kysele kultiasi,
 Halaja hopeitasi,
 Kullat on lasten kukkasia,
 310. Hopeat hevon helyjä;
 Taiatko takoa sammon,
 Kirjokannen kalkutella
 Joutsenen kynän nenestä,
 Maholehmän maitosesta,
 Yhen ohrasen jyvästä,
 Yhen uuhien villasesta,
 Niin annan tytön sinulle,
 Panen neien palkastasi,
 Saatan sun omille maille,
 320. Oman linnun laulamille,
 Oman kukon kuulumille,
 Oman peltosi perille.»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Taia en sampoa takoa,
 Kirjokantta kirjoitella;
 Saata mie omille maille,
 Työnnän seppo Ilmarisen,
 Joka samposi takovi,
 330. Kirjokannet kalkuttavi,
 Neitosi lepyttelevi,
 Tyttäresi tyy'yttävi.»
 »Se on seppo sen mokoma,
 Ylen taitava takoja,
 Jok' on taivoa takonut,
 Ilman kantta kalkutellut,
 Ei tunnu vasaran jälki,
 Eikä pihtien pitämät.»
 Louhi Pohjolan emäntä
 340. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Sille työnnän tyttäreni,
 Sille lapseni lupoaan,
 Joka sampuen takovi,

Kannen kirjo kirjoittavi
 Joutsenen kynän nenästä,
 Maholehmän maitosesta,
 Yhen ohrasen jyvistä,
 Yhen uuhun untuvasta.»

- Pani varsan valjahisin,
 350. Ruskean re'en etehen,
 Saattoi vanhan Wäinämöisen,
 Istutti oron rekehen,
 Siitä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 »Elä päätäsi ylennä,
 Kohottele kokkoasi,

Kun ei uupune oronen,
 Tahi ei ilta ennättäne;
 Josp' on päätäsi ylennät,
 360. Kohottelet kokkoasi,
 Jo toki tuho tulevi,
 Paha päivä päälle saapi.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Löi orosen juoksemahan,
 Harjan liina liikkumahan,
 Ajoa karittelevi
 Pimeästä Pohjolaſta,
 Summasta Sariolasta.

357: 3. väsyne.

Kahdeksas Runo.

Mathallansa näkee Wäinämöinen ihanasti puctun Pohjan neiden ja pyytää häntä puolisoksensa 1—50. Neiti viimein lupa'aa suostua Wäinämöiseen, jos veistäisi kehrävarren palasista veneen ja saattaisi sen vesille ilman millään tavalla siihen koskematta 51—132. Wäinämöinen rupeaa veistämään, lyöpi kirveellä ison haavan polveensa, eikö saa veren juoksua tukkiutumaan 133—204. Lähtee verentukinnan tietäjää etsimään ja löytää ukon, joka uhka'aa veren sulkea 205—282.

Tuo oli kaunis Pohjan neiti,
Maan kuulu, veen valio,
Istui ilman vempelillä,
Taivon kaarella kajotti,
Pukehissa puhtaissa,
Valkeissa vaattehissa;
Kultakangasta kutovi,
Hopeista huolittavi
10. Pirralla hopeisella.
Suihki sukkula piossa,
Käämi käessä kääperöitsi,
Niiet vaskiset vatisi,
Hopeinen pirta piukki
Neien kangasta kutoissa,
Hopeista huolittaissa.
Vaka vanha Wäinämöinen

2: 4. valittu.

9: 2. syöstäimellä, -stävällä.

10: 1. kaiteella.

12: 1. puola.

Ajoa karittelevi
Pimeästä Pohjolasta,
20. Summasta Sariolasta;
Ajoin matkoa palasen,
Pikkaraisen piirrätteli,
Kuuli sukkulan surinan
Ylähältä päänsä päältä.
Tuossa päätänsä kohotti,
Katsahtavi taivahalle,
Kaari on kaunis taivahalla,
Neiti kaaren kannikalla,
Kultakangasta kutovi,
30. Hopeista helkyttävi.
— Vaka vanha Wäinämöinen
Hetä seisatti hevoisen,
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Tule neiti korjahani,
Laskeite rekoseheni!»
Neiti tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja kysyvi:

»Miksi neittä korjahasi,
40. Tyttöä rekosehesi?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuohon vastaeli:

»Siksi neittä korjahani,
Tyttöä rekoseheni:

Mesileivän leipojaksi,
Oluen osoajaksi,

Joka lautsan laulajaksi,
Ikkunan iloitsiaksi

Noilla Wäinölän tiloilla,

50. Kalevalan kartanoilla.»

Neiti tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:

»Kun kävin matara-maalla,
Keikuin kelta-kankahalla

Eilen ilta-myöhäsellä,
Aletessa aurinkoisen,

Lintu lauleli lehossa,
Kyntörastas raksutteli,

Lauleli tytärten mielen,

60. Ja lauloi minin mielen.»

»Mie tuota sanelemahan,
Linnulta kyselemähän:

Oi sie kyntörastahainen,
Laula korvin kuullakseni,

Kumman on parempi olla,
Kumman olla kuulusampi:

Tyttärenkö taattolassa,
Vai minin miehelässä?»

»Tianenpa tieon antoi,

70. Kyntörastas raksahutti:

»Valkea kesäinen päivä,
Neiti-valta valkeampi,

Vilu on rauta pakkasessa,
Vilumpi minin-valta,

Niin on neiti taattolassa,
Kuin marja hyvällä maalla,

Niin minin miehelässä,
Kuin on koira kahlehissa,
Harvoin saapi orja lemmen,

80. Ei minin milloinkana.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Tyhjiä tiasen virret,
Rastahaisen raksutukset;

Lapsi on tytär kotona,
Vasta on neiti naituansa;

Tule neiti korjahani,
Laskeite rekoseheni,

En ole mitätöin miesi,

90. Uros muita untelompi!»

Neiti taiten vastaeli,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Sitte sun mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,

Jospa jouhen halkaiseisit
Veitsellä kärettömällä,

Munan solmuhun vetäisit
Solmun tuntumattomaksi.»

Vaka vanha Wäinämöinen

100. Jouhen halki halkaisevi

Veitsellä kärettömällä,
Aivan tutkaimettomalla,

Munan solmuhun vetävi
Solmun tuntumattomaksi;

Käski neittä korjahansa,
Tyttöä rekosehensa.

Neiti taiten vastaeli:
»Ehkäpä tulen sinulle,

Kun kiskot kivistä tuohta,
110. Säret jäästä aiaksia,

Ilman palan pakkumatta,
Pilkkehen pirahdamatta.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Ei tuosta kovin hätäile,

Kiskoipa kivistä tuohta,
Särki jäästä aiaksia

53: 3. matara t. vuodeheinä; keltainen kukka.

- Ilman palan pakkumatta,
Pilkkehen pirahtamatta;
Kutsui neittä korjahansa,
120. Tyttöä rekosehensa.
Neiti taiten vastoavi,
Sanovi sanalla tuolla:
»Sillenpä minä menisin,
Kenp' on veistäisi venosen
Kehrävarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista,
Työntäisi venon vesille,
Uuen laivan lainehille
Ilman polven polkematta,
130. ilman kouran koskematta,
Käsivarren kääntämättä,
Olkapään ojentamatta.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Liene ei maassa, maailmassa,
Koko ilman kannen alla
Mointa laivan laatiata,
Vertoani veistäjätä.»
Otti värttinän muruja,
140. Kehrävarren kiertimiä,
Läksi veistohon venosen,
Satalauan laittelohon
Vuorelle teräksiselle,
Rautaiselle kalliolle.
Veikaten venettä veisti,
Purttu puista uhkaellen;
Veisti päivän, veisti toisen,
Veisti kohta kolmannenki,
Ei kirves kivehen koske,
150. Kasa ei kalka kalliohon.
Niin päivällä kolmannella
Hiisi pontta pyörähytti,

137: 1. semmoista.

145: 1. uhallä.

150: 1. terä; nuha.

152: 2. varren päätä.

- Lempo tempasi tereä,
Paha vartta vaapahutti,
Kävipä kivehen kirves,
Kasa kalkkoi kalliohon,
Kirves kilpistyi kivistä,
Terä liuskahti liha'an,
Polvehen pojan päätösen,
160. Varpahasen Wäinämöisen,
Sen Lempo lihoille liitti,
Hiisi suonille sovitti,
Veri pääsi vuotamahan,
Hurme huppelehtamahan.
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
Noin on lausui ja pakisi:
»Oi sie kirves kikkanokka,
170. Tasaterä tapparainen,
Luulitko puuta purrehesi,
Honkoa hotaisnehesi,
Petäjätä pannehesi,
Koivua kohannehesi,
Kun sa lipsahit liha'an,
Solahutit suonilleni!»
Loihe siitä loitsimahan,
Sai itse sanelemahan,
Luki synnyt syitä myöten,
180. Luottehet lomiamyöten,
Mutt' ei muista muutamia
Rauan suuria sanoja,
Joista salpa saataisiin,
Luja lukko tuotaisihin
Nöille rauan ratkomille,
Suu sinervän silpomille.
Jo veri jokena juoksi,
Hurme koskena kohisi,
Peitti maassa marjan varret,
190. Kanervaiset kankahalla,

164: 1. vaahteva veri.

170: 2. kirves.

- Eik' ollut sitä mätästä,
 Jok' ei tullut tulvillehen
 Noita liikoja veriä,
 Hurmehia huurovia
 Polvesta pojan totisen,
 Varpahasta Wäinämöisen.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Ketti villoja kiveltä,
 Otti suolta sammalia,
200. Maasta mättähän repäsi
 Tukkeheksi tuiman reiän,
 Paikaksi pahan veräjän;
 Ei vääjä vähäistäkänä,
 Pikkuistakana piätä.
 Jopa tuskaksi tulevi,
 Läylemmäksi lankeavi,
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse itkuhun hyräytyi,
 Pani varsan valjahisin,
210. Ruskean re'en etehen,
 Siitä reuoikse rekehen,
 Kohennaikse korjahansa.
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vieri, tie lyheni;
 Jo kohta kylä tulevi,
 Kolme tietä kohtoavi.
 Vaka vanha Wäinämöinen
220. Ajavi alinta tietä
 Alimaisehen talohon,
 Yli kynnyksen kysyvi:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Uron tuskan tuntiaata,
 Vammojen vakittajata?»
 Olipa lapsi lattialla,

198: 1. kuori irti.

206: 1. vaivaloisemmaksi.

224: 2. työn.

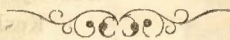
- Poika pieni pankon päässä,
 Tuop' on tuohon vastoavi:
230. »Ei ole talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Uron tuskan tuntiaata,
 Kivun kiinni ottajata,
 Vammojen vakittajata;
 Onpi toisessa talossa,
 Aja toisehen talohon.»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Laski virkkua vitsalla,
 Ajoa suhuttelevi,
240. Ajoi matkoa palasen
 Keskimäistä tietä myöten
 Keskimäisehen talohon,
 Kysyi kynnyksen takoa,
 Anoi alta ikkunaisen:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Salpoa verisatehen,
 Suonikosken sortajata?»
 Akka oli vanha vaipan alla,
250. Kielipalku pankon päässä,
 Akka varsin vastaeli,
 Hammas kolmi kolkkaeli:
 »Ei ole talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Verisynnyn tietäjätä,
 Kivun kiinni ottajata,
 Onpi toisessa talossa,
 Aja toisehen talohon.»
 Vaka vanha Wäinämöinen
260. Laski virkkua vitsalla,
 Ajoa suhuttelevi,
 Ajoi matkoa palasen
 Ylimäistä tietä myöten
 Ylimäisehen talohon,
 Yli kynnyksen kysyvi,

228: 3. uunipenkki.

250: 1. suupalti.

Lausui lakkapuun takoa:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Tämän tulvan tukkiata,
 270. Veren summan sulkiata?»
 Ukko oli uunilla asuva,
 Halliparta harjun alla,
 Ukko uunilta urahti,
 Halliparta paukutteli:

»On sulettu suuremmatki,
 Jalommatki jaksettuna
 Luojan kolmella sanalla,
 Syvän synnyn säätämällä,
 Joet suista, järvet päistä,
 280. Virrat niskalta vihaiiset,
 Lahet niemien nenistä,
 Kannakset kapeimmilta.»

Yhdeksäs Runo.

Wäinämöinen kertoo ukolle raudan synnyn 1—266. Ukko her-
ja'aa rautaa ja lukee verensulku-sanat; veri salpautuu 267—418.
Ukko laittaa poikansa voiteen tekoon, voitelee ja sitoo haavan; Wäi-
nämöinen paranee ja kiittää Jumalaa avun saannista 419—586.

Siitä vanha Wäinämöinen
Itse korjasta kohosi,
Nousi reestä nostamatta,
Yleni ylentämättä,
Tuosta pirttihin tulevi,
Alle kattojen ajaiakse.
Tuoahan hopea-tuoppi,
Kulta-kannu kannetahan,
Ei veä vähäistäkänä,
10. Pikkuistakana piätä
Verta vanhan Wäinämöisen,
Hurmetta jalon urohon.
Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:
»Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi,
Verta on seitsemän venettä,
Kanto-korvoa kaheksan
Sun poloinen polvestasi
20. Lattialle laskettuna;
Muut on muistaisin sanaset,
Vaan en arvoa alusta
Mist' on rauta syntynynnä,
Kasvanunna koito kuona.»
Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Itse tieän rauan synnyn,
Arvoan alun teräksen:
Ilma on emoja ensin,
30. Vesi vanhin veljeksiä,
Rauta nuorin veljeksiä,
Tuli kerran keskimäinen.»
»Tuo Ukko ylinen luoja,
Itse ilmojen Jumala
Ilmasta ve'en eroitti,
Veestä maati mantereihen,
Rauta on raukka syntymättä,
Syntymättä, kasvamatta.»
»Ukko ilmoinen Jumala
40. Hieroi kahta kämmentänsä,
Mykelti molempiansa
Vasemmassa polven päässä;
Siitä syntyi kolme neittä,
Koko kolme Luonnotarta
Raudan ruostehen emoiksi,
Suu sinervän siittäjiksi.»
»Neiet käyä notkutteli,
Astui immet pilven äärtä

29—258. Raudan syntysanat.

36: 2. loi maaksi.

- Utarilla uhkuvilla,
 50. Nännillä pakottavilla,
 Lypsit maalle maitojansa,
 Uhkutit utariansa,
 Lypsit maille, lypsit soille,
 Lypsit vienoille vesille.»
 »Yksi lypsi mustan maion
 Vanhimpainen neitoisia,
 Toinen valkean valutti
 Keskimäinen neitosia,
 Kolmas puikutti punaisen
 60. Nuorimpainen neitosia.»
 »Ku on lypsi mustan maion,
 Siitä syntyi melto-rauta,
 Ku on valkean valutti,
 Siit' on tehtynä teräkset,
 Ku on puikutti punaisen,
 Siit' on saatu rääky-rauta.»
 »Olipa aikoa vähäinen,
 Rauta tahteli tavata
 Vanhempata veikkoansa,
 70. Käyä tulta tuntemahan.»
 »Tuli tuhmaksi rupesi,
 Kasvoi aivan kauheaksi,
 Oli polttoa poloisen,
 Rauta raukan veikkosensa.»
 Rauta pääsi piilemähän,
 Piilemähän, säilymähän
 Tuon tuiman tulen käsistä,
 Suusta valkean vihaisen.»
 »Siitä sitte rauta piili,
 80. Sekä piili, jotta säilyi
 Heiluvassa hettehessä,
 Läikkyvässä lähteessä,
 Suurimmalla suon selällä,
 Tuiman tunturin laella,
 Jossa joutsenet munivat,
 Hanhi pojat hautelevi.»
- »Rauta suossa soikottavi,
 Veteläisessä venyvi,
 Piili vuoen, piili toisen,
 90. Piili kohta kolmannenki,
 Kahen kantosen välissä,
 Koivun kolmen juuren alla;
 Ei toki pakohon pääsnyt
 Tulen tuimista käsistä,
 Piti tulla toisen kerran,
 Lähteä tulen tuville
 Astalaksi tehtäessä,
 Mickaksi taottaessa.»
 »Suši juoksi suota myöten,
 100. Karhu kangasta samosi,
 Suo liikkui suen jälessä,
 Kangas karhun kämmenissä,
 Siihen nousi rauta-ruoste,
 Ja kasvoi teräs-karanko
 Suen sorkkien sioille,
 Karhun kannan kaivamille.»
 »Syntyi seppo Ilmarinen,
 Sekä syntyi, jotta kasvoi,
 Se syntyi syysi-mäellä,
 110. Kasvoi hiili-kankahalla,
 Vaskinen vasara käessä,
 Pihet pikkuiset piössä.»
 »Yöllä syntyi Ilmarinen,
 Päivällä pajasen laati,
 Etsi paikkoja pajalle,
 Levitystä lietsimille,
 Näki suota salmekkehen,
 Maata markeä vähäisen,
 Läksi tuota katsomahan,
 120. Likeltä tähyämähän,
 Tuohon painoi palkehensa,
 Tuohon ahjonsa asetti.»
 »Jo joutui suen jälille,
 Karhun kantapään sioille

62: 3. pehmeä, taottava rauta.

66: 3. kova, malmi-rauta.

97: 1. asekaluksi; keihääksi.

- Näki rautaiset orahat,
Teräksiset tierottimet
Suen suurilla jälillä,
Karhun kämmenen tiloilla.»
»Sanovi sanalla tuolla:
130. »Voi sinua rauta raukka,
Kun olet kurjassa tilassa,
Alahaisessa asussa,
Suolla sorkissa sutosen,
Aina karhun askelissa!»
»Arvelee ajattelevi:
Mitä tuostaki tulisi,
Josp' on tunkisin tulehen,
Ahjohon asettelisin?»
»Rauta raukka säpsähtihe,
140. Säpsähtihe, säikähtihe,
Kun kuuli tulen sanomat,
Tulen tuimat maininnaiset.»
»Sanoi seppo Ilmarinen:
»Ellös olko milläskänä,
Tuli ei polta tuttuansa,
Herjale heimoansa!
Kun tulet tulen tuville,
Valkean varustimille,
Siellä kasvat kauniiksi,
150. Ylenet ylen ehoksi,
Miesten miekoiksi hyväksi,
Naisten nauhan päättimiksi.»
»Senp' on päiväyten perästä
Rauta suosta sotkettihin,
Vetelästä vellottihin,
Tuotihin sepon pajahan.»
»Tuon seppo tulehen tunki,
Alle ahjonsa ajeli,
Lietsoi kerran, lietsoi toisen,
160. Lietsoi kerran kolmannenki,
Rauta vellinä viruvi,
Kuonana kohaelevi,

- Venyi vehnäisnä tahasna,
Rukihisna taikinana
Sepon suurissa tulissa,
Ilmi-valkean väessä.»
»Siinä huuti rauta raukka:
»Oho seppo Ilmarinen,
Ota pois minua täältä
170. Tuskista tulen punaisen!»
»Sanoi seppo Ilmarinen:
»Jos otan sinun tulesta,
Ehkä kasvat kauheaksi,
Kovin raivoksi rupeat,
Vielä veistät veljeäsi,
Lastuat emosi lasta.»
»Siinä vannoi rauta raukka,
Vannoi vaikean valansa
Ahjolla, alaisimella,
180. Vasaroilla, valkkamilla,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Onpa puuta purrakseni,
Kiven syäntä syöäkseni,
Ett' en veistä veikkoani,
Lastua emoni lasta,
Parempi on ollakseni,
Eleäkseni ehompi
Kulkialla kumppalina,
190. Käyvällä käsi-asenna,
Kun syöä omaa sukua,
Heimoani herjaella.»
»Silloin seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Rauan tempasi tulesta,
Asetti alaisimelle,
Rakentavi raukeaksi,
Tekevi teräkaluiksi,
Keihäiksi, kirvehiksi,
200. Kaikenlaisiksi kaluiksi.»

- »Viel' oli pikkuista vajalla,
Rauta raukka tarpehessa:
Eipä kiehu rauan kieli,
Ei sukeu suu teräksen,
Rauta ei kasva karkeaksi
Ilman veessä kastumatta.»
»Siitä seppo Ilmarinen
Itse tuota arvelevi,
Laati pikkuisen poroa,
210. Lipeäistä liuotteli
Teräksen teko-mujuiksi,
Rauan karkaisu-vesiksi.»
»Koitti seppo kielellänsä,
Hyvin maistoi mielellänsä,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei nämät hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakento-maiksi.»
»Mehiläinen maasta nousi,
220. Sini-siipi mättähästä,
Lentelevi, liitelevi
Ympäri sepon pajoa.»
»Niin seppo sanoiksi virkki:
»Mehiläinen mies kepeä,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kielessäsi
Kuen kukkasen nenästä,
Seitsemän on heinän päästä
Teräksille tehtäville,
230. Rauoille rakettaville!»
»Herhiläinen Hiien lintu
Katselevi, kuuntelevi,
Katseli katon rajasta,
Alta tuohen tuiotteli
Rautoja rakettavia,
Teräksiä tehtäviä.»
»Lenteä hyrähtelevi,
Viskoi Hiien hirmuloita,
Kantoi käärmehehän kähyjä,
240. Maon mustia mujuja,
Kusiansen kutkelmoita,
Sammakon salavihoja
Teräksen teko-mujuihin,
Rauan karkaisu-veteen.»
»Itse seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen
Luulevi, ajattelevi
Mehiläisen tulleheksi,
Tuon on mettä tuoneheksi,
250. Kantaneheksi simoa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kas nämät hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakentamiksi.»
»Siihen tempasi teräksen
Siihen kasti rauta raukan
Pois tulesta tuotaessa,
Ajasta otettaessa.»
»Sai siitä teräs pahaksi,
260. Rauta raivoksi rupesi,
Petti vaivainen valansa,
Söi kun koira kunniansa,
Veisti raukka veljeänsä,
Sukuansa suin piteli,
Veren päästi vuotamahan,
Hurmehen hurahdamahan.»
Ukko uunilta urahti,
Parta lauloi, pää järähti:
»Jo nyt tieän rauan synnyn,
270. Tajuan tavat teräksen.»
»Ohoh sinua rauta raukka,
Rauta raukka, koito kuona,
Teräs tenhon päivällinen,
Siitäkö sinä sikesit,
Siitä kasvoit kaubeaksi,
Ylen suureksi sukesit!»
»Et sä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,

- Et kovin koreakana,
280. Etkä äijältä äkäinen,
Kun sa maitona makasit,
Rieskasena riuottelit
Nuoren neitosen nisissä,
Kasvoit immen kainalossa
Pitkän pilven rannan päällä,
Alla taivahan tasaisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa liejuna lepäsit,
290. Seisoit selvänä vetenä
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Muutuit tuolla maan muraksi,
Ruoste-mullaksi rupesit.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sua hirvet suolla hieroi,
Peurat pieksi kankahalla,
Susi sotki sorkillansa,
300. Karhu kämmenyisillänsä.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa suosta sotkettihin,
Maan muasta muokattihin,
Vietihin sepon pajahan,
Alle ahjon Ilmarisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa kuonana kohisit,
310. Läikkyit lämminnä vetenä
Tuimissa tuli-sioissa,
Vannoit vaikean valasi
Ahjolla, alaisimella,
Vasaroilla, valkkamilla,
Sepön seisonta-sioilla,
Takehinta-tanterilla.»
- »Joko nyt suureksi sukenit,
Äreäksi ärtelihit,
Rikoit vaivainen valasi,
320. Söit kuin koira kunniasi,
Kun sa syrjit syntyäsi,
Sukuasi suin pitelit!»
»Ku käski pahalle työlle,
Kenp' on kehnolle kehoitti,
Isösiko vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi,
Vaiko muu sukusi suuri?»
»Ei isosi, ei emosi,
330. Eikä vanhin veljiäsi,
Ei nuorin sisariasi,
Eikä muu sukusi suuri,
Itse teit tihua työtä,
Katkoit kalman karvallista.»
»Tule nyt työsi tuntemahan,
Pahasi parantamahan,
Ennen kun sanon emolle,
Vanhemmallesi valitan,
Enemp' on emolla työtä,
340. Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi tuhmin turmelevi!»
»Piäty veri vuotamasta,
Hurme huppelehtamasta,
Päälleni päräjämästä,
Riuskumasta rinnoilleni,
Veri seiso kuni semä,
Asu hurme kuni aita,
Kuin miekka meressä seiso,
350. Saraheinä sammalessa,
Paasi pellon pientaressa,
Kivi koskessa kovassa!»
Vaan jos mieli laatinevi
Liikkua lipeämmästi,

- Niin sä liikkuos lihassa,
 Sekä luissa luistaellos,
 Sisässä sinun parempi,
 Alla kalvon kaunihimpi
 Suonissa sorottamassa,
 360. Sekä luissa luistamassa,
 Kun on maahan vuotamassa,
 Rikoille ripajamassa.»
 »Et sä maito maahan jöua,
 Nurmehen veri viatoin,
 Miesten hempu heinikkohon,
 Kumpuhun urosten kulta,
 Syämmessä sinun siasi,
 Alla keuhkon kellarisi,
 Sinne siirräite välehen,
 370. Sinne juoskos joutuisasti,
 Et ole joki juoksemahan,
 Etkä lampi laskemahan,
 Suo-hete solottamahan,
 Vene-lotti vuotamahan.»
 »Tyy'y nyt tyyris tippumasta,
 Punainen putoamasta,
 Kun et tyy'y, niin tyrehy!
 Tyytyi ennen Tyrjän koski,
 Joki Tuonelan tyrehtyi,
 380. Meri kuivi, taivas kuivij
 Sinä suurna pouta-vuonna,
 Tuli-vuonna voimatoinna.»
 »Jos et tuostana totelle,
 Viel'on muita muistetahan,
 Uuet keinot keksitähän:
 Huuan Hiestä patoa,
 Jolla verta keitetähän,
 Hurmetta varistetahan
 Ilman tilkan tippumatta,
 390. Punaisen putoamatta,
 Veren maahan vuotamatta,
 Hurmehehen hurajamatta.»
 »Kun ei lie minussa miestä,
 Urosta ukon pojassa
- Tämän tulvan tukkiaksi,
 Suonikosken sortajaksi,
 Onp' on taatto taivahinen,
 Pilven päällinen Jumala,
 Joka miehistä pätevi,
 400. Urohista kelpoavi
 Veren suuta sulkemahan,
 Tulevata tukkimahan.»
 »Oi Ukko ylinen luoja,
 Taivahallinen Jumala!
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa,
 Tunge turpea kätesi,
 Paina paksu peukalosi
 Tukkeheksi tuiman reiän,
 410. Paikaksi pahan veräjän,
 Veä päälle lemme lehti,
 Kulta-lumme luikahuta
 Veren tielle telkkimeksi,
 Tulevalle tukkeheksi,
 Jott' ei parsku parralleni,
 Valu vaate-rievuilleni!»
 Sillä sulki suun vereltä,
 Tien on telkki hurmehehta.
 Pani poikansa pajahan
 420. Tekemähän voitelia
 Noista heinän helpehistä,
 Tuhat-latvan tutkamista,
 Me'en maahan vuotajista,
 Simatilkan tippujista.
 Poikanen meni pajahan,
 Läksi voitehen tekohon,
 Tuli tammi vastahansa,
 Kysytteli tammeltansa:
 »Onko mettä oksillasi,
 430. Alla kuoresi simoa?»

399: 3. käyttää; tepsii.

419—500. Voiteen luku.

421. 3. kaunoista.

- Tammi taiten vastoavi:
 »Päivänäpä eilisenä
 Sima tippui oksilleni,
 Mesi latvalle rapatti
 Pilvistä pirisevistä,
 Hattaroista haihtuvista.»
 Otti tammen lastuloita,
 Puun murskan murenemia,
 Otti heiniä hyviä,
 440. Ruohoja monen-näköjä,
 Joit' ei nähä näillä mailla
 Kaikin paikoin kasvaviksi.
 Panevi pa'an tulelle,
 Laitti keiton kiehumahan
 Täynnä tammen kuoriloita,
 Heiniä hyvän-näköjä.
 Pata kiehui paukutteli
 Kokonaista kolme yötä,
 Kolme päiveä keväistä;
 450. Siitä katsoi voitehia,
 Onko voitehet vakaiset,
 Katsehet alin-omaiset.
 Ei ole voitehet vakaiset,
 Katsehet alin-omaiset;
 Pani heiniä lisäksi,
 Ruohoa monen-näöistä,
 Kut oli tuotu toisialta,
 Sa'an taipalen takoa
 Yheksältä loitsialta,
 460. Kaheksalta katsojalta.
 Keitti vielä yötä kolme,
 Ynnähän yheksän yötä,
 Nostavi pa'an tulelta,
 Katselevi voitehia,
 Onko voitehet vakaiset,
 Katsehet alin-omaiset.
 Olipa haapa haaraniekka,
 Kasvoi pellon pientarella,
 Tuon murha murenti poikki,

467: 3. haarakas.

470. Kaikki kahtia hajotti;
 Voiti niillä voitehilla,
 Katsoi niillä katsehilla,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Kun lie näissä voitehissa
 Vian päälle vietävätä,
 Vammoille valettavata,
 Haapa yhtehen paratkos,
 Ehommaksi entistäsi!»
 Haapa yhtehen parani,
 480. Ehommaksi entistänsä,
 Kasvoi päältä kaunihiksi,
 Alta aivan terveheksi.
 Siitä koitti voitehia,
 Katselevi katsehia:
 Koitteli kiven koloihin,
 Paasien pakahtumihin,
 Jo kivet kivihin tarttui,
 Paaet paatehen rupesi.
 Tuli poikanen pajasta
 490. Tekemästä voitehia,
 Rasvoja rakentamasta,
 Ne työnti ukon kätehen:
 »Siin' on voitehet vakaiset,
 Katsehet alin-omaiset,
 Vaikka vuoret voitelisit,
 Kaikki kalliot yheksi.»
 Koki ukko kielellänsä,
 Maistoi suullansa sulalla,
 Tunsi katsehet hyviksi,
 500. Voitehet vakaisiksi.
 Siitä voiti Wainämöistä,
 Pahoin tullutta paranti,
 Voiti alta, voiti päältä,
 Kerta keskeä sivalti,
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »En liiku omin lihoimi,
 Liikun luojani lihoilla,

507—516. Turvaussanat.

En väiky omin väkini,
510. Väikyn väellä kaikkivallan,
En puhu omalla suulla,
Puhelen Jumalan suulla,
Josp' on mulla suu suloinen,
Suloisempi suu Jumalan,
Jospa on kaunoinen käteni,
Käsi luoja kaunihimpi.»

Kun oli voie päälle pantu,
Nuot on katschet vakaiset,
Murti se puoli-pyörriksihin,
520. Wäinämöisen väännyksihin,
Lyökse sinne, lyökse tänne,
Vaan ei löytänyt lepoa.

Niin ukko kipuja kiisti,
Työnti tuosta tuskapäitä
Keskelle Kipu[mä]keä,
Kipuvuoren kukkulalle
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan.

Tukun silkkiä sivalti,
530. Senpä leikkeli levyiksi,
Senp' on katkoi kappaleiksi,
Sitehiksi suoritteli,
Sitoi niillä silkkillänsä,
Kapaloivi kaunoisilla
Polvea pojan päätöisen,
Varpahia Wäinämöisen.

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Siteheksi luoja silkki,

540. Luoja kaapu katteheksi
Tälle polvelle hyvälle,
Vakaisille varpahille!
Katso nyt kaunoinen Jumala,
Varjele vakainen luoja,
Jott' ei vietäisi vioille,
Vammoille veällettäisi!»

Siitä vanha Wäinämöinen

539—546. Sidesanat.

Jo tunsi avun totisen,
Pian pääsi terveheksi,
550. Liha kasvoi kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Vieriltä viattomaksi,
Päältä päärmehettömäksi,
Ehommaksi entistänsä,
Paremmaksi tuonnoistansa;
Jo nyt jaksoi jalka käyvä,
Polvi polkea kykeni,
Ei nuuru nimeksikänä,
560. Vaikerra vähäistäkänä.

Siitä vanha Wäinämöinen
Siirti silmänsä ylemmä,
Katsahtavi kaunihisti
Päälle pään on taivosehen,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuoltapa aina armot käyvät,
Turvat tuttavat tulevat
Ylähältä taivahasta,

570. Luota luoja kaikkivallan.»

»Ole nyt kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun arnoit avun minulle,
Tuotit turvan tuttavasti
Noissa tuskissa kovissa,
Terän rauan raatamissa!»

Siitä vanha Wäinämöinen
Vielä tuon sanoiksi virkki:
»Elkätte etinen kansa,

580. Kansa vasta kasvavainen,
Veikaten venettä tehkö,
Uhkaellen kaartakana,
Jumalass' on juoksun määrä,
Luoja lopun asetus,
Ei uron osoannassa,
Vallassa väkevänkänä!»

554: 2. arvettomaksi.

Kymmenes Runo.

Wäinämöinen tulee kotia ja kehoittaa Ilmarista lähtemään Pohjan neittä kosimaan, jonka olisi sammon takomalla ansaitseva 1—100. Ilmarinen ei lupa'a sinä ilmoisna ikänä Pohjolaan lähteä, jonka tähden Wäinämöisen titytyy murulla mahdollansa laittaa hänen vastoin tahtonsa matkaan 101—200. Ilmarinen tulee Pohjolaan, otetaan hyvästi vastaan ja laitetaan sammon taontaan 201—280. Ilmarinen takoo sammon ja Pohjolan emäntä saattaa sen Pohjolan kivimäkeen 281—452. Ilmarinen pyytää neittä työnsä palkaksi; neiti teeskelee esteitä ja sanoo ei vielä kodista joutavansa 453—462. Ilmarinen saapi purren, pala'aa kotiinsa ja kertoo Wäinämöiselle jo sammon Pohjolaan takoneensa 463—510.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Otti ruskean orihin,
 Pani varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse reuokse rekehen,
 Kohennaikse korjahansa.
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 10. Reki vierä, tie lyheni,
 Jalas koivuinen kolasi,
 Vemmel piukki pihlajainen.
 Ajavi karettelävi,
 Ajoi soitä, ajoi maita,
 Ajoi aavoja ahoja,
 Kulki päivän, kulki toisen,
 Niin päivällä kolmannella

Tuli pitkän sillan päähän,
 Kalevalan kankahalle,
 20. Osmon pellon pientarelle.
 Siinä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Syö susi unen näkiä,
 Tapa tauti Lappalainen!
 Sanoi ei saavani kotihin
 Enämpi elävin silmin
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kuuna kullan valkeana,
 Näille Wäinölän ahoille,
 30 Kalevalan kankahille.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laulelevi, taitelevi,
 Lauloi kuusen kukka-latvan,
 Kukka-latvan, kulta-lehvän,

- Latvan työnti taivahalle,
 Puhki pilvien kohotti,
 Lehvät ilmoille levitti,
 Halki taivahan hajotti.
 Laulelevi, taitelevi,
40. Lauloi kuun kumottamahan
 Kultra-latva kuusosehen,
 Lauloi oksillen otavan.
 Ajavi karettelevi
 Kohti kullaista kotia,
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 Kun oli seppo Ilmarisen,
 Takojan iän-ikuinen
 Luvannut lunastimeksi,
50. Oman päänsä päästimeksi
 Pimeähän Pohjolahan,
 Summahan Sariolahan.
 Jop' on seisottui oronen
 Osmon uuen pellon päähän,
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Päättä korjasta kohotti,
 Kuuluvi pajasta pauke,
 Hilke hiili-huonehesta.
 Vaka vanha Wäinämöinen
60. Itse pistihe pajahan,
 Siell' on seppo Ilmarinen
 Takoa taputtelevi,
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen,
 Miss' olet viikon viipynynnä,
 Kaiken aikasi asunut?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Tuoll' olen viikon viipynynnä,
70. Kaiken aikani elelyt
 Pimeässä Pohjolassa,
 Summassa Sariolassa,
 Liukunut Lapin lauilla,
 Tietomiesten tienohilla.»
- Siitä seppo Ilmarinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen,
 Mitä lausut matkoiltasi,
 80. Tultua koti-tuville?»
 Virkki vanha Wäinämöinen:
 »Äijä on mulla lausumista:
 Onp' on neiti Pohjolassa,
 Impi kylmässä kylässä,
 Jok' ei suostu sulhosihin,
 Mielly miehi'in hyviin,
 Kütti puoli Pohjan maata,
 Kun onpi kovin korea:
 Kuuhut paistoi kulmaluilta,
90. Päivä rinnoilta risoitti,
 Otavainen olkapäiltä,
 Seitsentähtinen selältä.»
 »Sinä seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen,
 Lähe neittä noutamahan,
 Päättä kassa katsomahan,
 Kun saatat takoa sammon,
 Kirjo-kannen kirjaella,
 Niin saat neion palkastasi,
100. Työstäsi tytön ihanan.»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Ohoh vanha Wäinämöinen,
 Joko sie minun lupasit
 Pimeähän Pohjolahan
 Oman pääsi päästimeksi,
 Itsesi lunastimeksi!
 En sinä pitkänä ikänä,
 Kuuna kullan valkeana
 Lähe Pohjolan tuville,
110. Sariolan salvoksille,
 Miesten syöjille sioille,
 Urosten upottajille.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:

- »Viel' on kumma toinen kumma,
Onp' on kuusi kukka-latva,
Kukka-latva, kulta-lehvä
Osmon pellon pientarella;
Kuu hut latvassa kumotti,
120. Oksilla otava seisoi.»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En usko toeksi tuota,
Kun en käyne katsomahan,
Nähne näillä silmilläni.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Kun et usko kuitenkin,
Lähtekämme katsomahan,
Onko totta vai valetta!»
Lähetthiin katsomahan
130. Tuota kuusta kukka-päättä,
Yksi vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen;
Sitte tuonne tultuansa
Osmon pellon pientarelle
Seppo seisovi likellä,
Uutta kuusta kummeksivi,
Kun oli oksilla otava,
Kuu hut kuusen latvasessa.
Siinä vanha Wäinämöinen
140. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Nyt sinä seppo veikkoseni
Nouse kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan,
Kulta-latva kuusosesta!»
Siitä seppo Ilmarinen
Nousi puuhun korkealle,
Ylähäksi taivahalle,
Nousi kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan
150. Kulta-latva kuusosesta.
Virkki kuusi kukka-latva,
Lausui lakka-pää petäjä:
»Voipa miestä mieletöntä,
Äkki outoa urosta!
- Nousit outo oksilleni,
Lapsen mieli latvahani
Kuva-kuun on nouantahan,
Valetähtyen varahan.»
Silloin vanha Wäinämöinen
160. Lauloa hyrähtelevi,
Lauloi tuulen tuppurihin,
Ilman raivohon rakenti,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ota tuuli purtehesi,
Ahava venosehesi
Vieä vieretelläksesi
Pimeähän Pohjolahan!»
Nousi tuuli tuppurihin,
170. Ilma raivohon rakentui,
Otti seppo Ilmarisen
Vieä viiletelläksensä
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.
Siinä seppo Ilmarinen
Jopa kulki, jotta joutui,
Kulki tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten,
Yli kuun, alitse päivän,
180. Otavaisten olkapäitse;
Päytyi Pohjolan pihalle,
Sariolan sauna-tielle,
Eikä häntä koirat kuullut,
Eikä haukkujat havannut.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Tuop' on päätyvi pihalle,
Itse ennätti sanoa:
»Mi sinä lienet miehiäsi,
190. Ja kuka urohiasi,
Tulit tänne tuulen tietä,
Ahavan reki-ratoa,

- Eikä koirat kohti hauku,
Villa-hännät virkkaele!»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En mä tänne tullutkana
Kylän koirien kuluiksi,
Villa-häntien vihoiksi
Näillen ouoillen oville,
200. Veräjille vierahille.»
Siitä Pohjolan emäntä
Tutkaeli tullehelta:
»Oletko tullut tuntemahan,
Kuulemahan, tietämähän
Tuota seppo Ilmarista,
Takojata taitavinta?
Jo on viikon vuotettuna,
Sekä kauan kaivattuna
Näille Pohjolan perille,
210. Uuen sammon laaintahan.»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lienen tullut tuntemahan
Tuon on seppo Ilmarisen,
Kun olen itse Ilmarinen,
Itse taitava takoja.»
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Pian pistihe tupahan,
220. Sanovi sanalla tuolla:
»Neityeni nuorempani,
Lapseni vakavimpani,
Pane nyt päällesi parasta,
Varrellesi valkeinta,
Hempeintä helmoillesi,
Ripeintä rinnoillesi,
Kaulallesi kaunihinta,
Kukkeinta kulmillesi,
Poskesi punottamahan,
230. Näköpääsi näyttämähän!
Jo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
- Saanut sammon laaintahan,
Kirjo-kannen kirjantahan.»
Tuop' on kaunis Pohjan tytti,
Maan kuulu, ve'en valio
Otti vaattehet valitut,
Pukehensa puhtahimmat,
Viitiseikse, vaatiseikse,
240. Pää-somihin suoritseikse,
Vaski-pantoihin paneikse,
Kulta-vöihin kummitseikse.
Tuli aitasta tupahan,
Kaapsahellen kartanolta,
Silmistänsä sirkeänä,
Korvistansa korkeana,
Kaunihina kasvoiltansa,
Poskilta punektivana,
Kullat riippui rinnan päällä,
250. Pään päällä hopeat huolti.
Itse Pohjolan emäntä
Käytti seppo Ilmarisen
Noissa Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa,
Siellä syötti syöneheksi,
Juotti miehen juoneheksi,
Apatti ani hyväksi;
Sai tuosta sanelemahan:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
260. Takoja iän-ikuinen,
Saatatko takoa sammon,
Kirjo-kannen kirjaella
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Ohran pienestä jyvästä,
Kesä-uuhun untuvasta,
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan?»
Silloin seppo Ilmarinen
270. Itse tuon sanoiksi virkki:
239. puki viidenlaisiin vaatteisiin.

- »Saattanen takoa sammon,
Kirjo-kannen kalkutella
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Ohran pienestä jyvästä,
Kesä-uuhien untuvasta,
Kun olen taivoa takonut,
Ilman kantta kalkuttanut
Ilman alkusen alutta,
280. Ripo-rihman tehtyisettä.»
Läksi sammon laaintahan,
Kirjo-kannen kirjontahan,
Kysyi paikalta pajoa,
Kaipasi sepinkaluja,
Ei ole paikalla pajoa,
Ei pajoa, ei paletta,
Ahjoa alaisintana,
Vasarata, varttakana.
- Silloin seppo Ilmarinen
290. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Akatp' on epäefköhöt,
Herjat kesken heittäköhöt,
Eip' on mies pahempikana,
Uros untelompikana!»
- Etsi ahjollen alusta,
Leveyttä lietsehelle
Noilla mailla mantereilla,
Pohjan peltojen perillä.
- Etsi päivän, etsi toisen,
300. Jo päivänä kolmantena
Tuli kirjava kivonen,
Vaha-tukko vastahansa;
Tuohon seppo seisottihe,
Takoja tulen rakenti,
Päivän laati palkehia,
Toisen ahjoa asetti.
- Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen

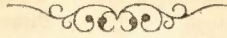
- Tunki ainehet tulehen,
310. Takehensa alle ahjon,
Otti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
- Orjat lietsoi löyhytteli,
Väki-puolet väännätteli
Kolme päiveä kesäistä,
Ja kolme kesäistä yötä,
Kivet kasvoi kantapäihin,
Vahat varvasten siolle.
- Niin päivänä ensimmäisnä
320. Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta,
Mitä tullehe tulesta,
Selvinnehe valkeasta.
- Jousi tungeikse tulesta,
Kaari kulta kuumoksesta,
Kaari kulta, pää hopea,
Varsi vasken kirjavainen.
- On jousi hyvän näköinen,
330. Vaan onpi pahan tapainen:
Jeka päivä pään kysyvi,
Parahana kaksi päätä.
- Itse seppo Ilmarinen
Ei tuota kovin ihastu,
Kaaren katkaisi kaheksi,
Siitä tunkevi tulehen;
Laitti orjat lietsomahan,
Väkipuolet vääntämähän.
- Jop' on päivänä jälestä
340. Itse seppo Ilmarinen
Kallistihe katsomahan
Ahjonsa alaista puolta;
Veno tungeikse tulesta,
Puna-pursi kuumoksesta,
Kokat kullann kirjaeltu,
Hangat vaskesta valettu.
- On veno hyvän näköinen,
Ei ole hyvän tapainen:

- Suotta lähtisi sotahan,
 350. Tarpehetta tappelohon.
 Se on seppo Ilmarinen
 Ei ihastu tuotakana,
 Venon murskaksi murenti,
 Tunkevi tuli-siahan;
 Laitti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.
 Jo päivänä kolmantena
 Itse seppo Ilmarinen
 Kallistihe katsomahan
360. Ahjonsa alaista puolta;
 Hieho tungeikse tulesta,
 Sarvi kulta kuumoksesta,
 Otsassa otavan tähti,
 Päässä päivän pyöryläinen.
 On hieho hyvän näköinen,
 Ei ole hyvän tapainen:
 Metsässä makaelevi,
 Maion maahan kaatelevi.
 Se on seppo Ilmarinen
370. Ei ihastu tuotakana,
 Lehmän leikkeli paloiksi,
 Siitä tunkevi tulehen;
 Laitti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.
 Jo päivänä neljäntenä
 Itse seppo Ilmarinen
 Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta;
 Aura tungeikse tulesta,
380. Terä kulta kuumoksesta,
 Terä kulta, vaski varsi,
 Hopeata ponnen päässä.
 On aura hyvän näköinen,
 Ei ole hyvän tapainen:
 Kylän pellot kyntelevi,
 Vainiot vakoelevi.
- Se on seppo Ilmarinen
 Ei ihastu tuotakana,
 Auran katkaisi kaheksi,
 390. Alle ahjonsa ajavi;
 Laittoi tuulet lietsomahan,
 Väki-puuskat vääntämähän.
 Lietsoi tuulet löyhytteli,
 Itä lietsoi, lietsoi länsi,
 Etelä enemmän lietsoi,
 Pohjainen kovin porotti,
 Lietsoi päivän, lietsoi toisen,
 Lietsoi kohta kolmannenki,
 Tuli tuisi ikkunasta,
400. Säkehet ovesta säykkyi,
 Tomu nousi taivahalle,
 Savu pilvihin sakeni.
 Se on seppo Ilmarinen
 Päivän kolmannen perästä
 Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta;
 Näki sammon syntyväksi,
 Kirjo-kannen kasvavaksi.
 Siitä seppo Ilmarinen,
410. Takoja iän-ikuinen
 Takoa taputtelevi,
 Lyöä lynnähyttelevi,
 Takoi sammon taitavasti:
 Laitahan on jauho-myllyn,
 Toisehen on suola-myllyn,
 Raha-myllyn kolmantehen.
 Siitä jauhoi uusi sampo,
 Kirjo-kansi kiikutteli,
 Jauhoi purnun puhteessa,
420. Yhen purnun syötäviä,
 Toisen jauhoi myötäviä,
 Kolmannen koti-pitoja.
 Niin ihastui Pohjan akka,
 Saattoi sitte sammon suuren

- Pohjolan kivimäkehen,
Vaaran vaskisen sisähän
Yheksän lukon ta'aksi;
Siihen juuret juurrutteli
Yheksän sylen syvähän,
430. Juuren juurti maa-emähän,
Toisen vesi-vierthehesen,
Kolmannen koti-mäkehen.
Siitä seppo Ilmarinen
Tyttöä anelemahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Joko nyt minulle neiti,
Kun sai sampo valmihiksi,
Kirjo-kansi kaunihiksi?»
Tuop' on kaunis Pohjan tyttö
440. Itse noin sanoiksi virkki:
»Kukapa tässä toisna vuonna,
Kenpä kolmanna kesänä
Käkiä kukutteleisi,
Lintusia laulattaisi,
Jos minä menisin muunne,
Saisin marja muille maille!»
»Jos tämä kana katoisi,
Tämä hanhi hairahtaisi,
Eksyisi emosen tuoma,
450. Puna-puola pois menisi,
Kaikkipa käet katoisi,
Ilolinnut liikahitaisi
Tämän kunnahan kukuilta,
Tämän harjun hartehilta.»
»Enkä joua ilmankana,
Pääse en neiti-päiviltäni
Noilta töiltä tehtäviltä,
Kesäisiltä kiirehiltä,
Marjat on maalla poimimatta,-
460. Lahen rannat laulamatta,
Astumattani ahuset,
Lehot leikin lyömättäni.»
- Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Jo tuossa ajattelevi,
Pitkin päätänsä pitävi,
Miten kulkea kotihin,
470. Tulla maille tuttaville
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Mit' olet pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Laatisiko mieli mennä
Elo-maille entisille?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
480. »Sinne mieleni tekisi
Kotihini kuolemahan,
Maalleni masenemahan.»
Siitä Pohjolan emäntä
Syötti miehen, juotti miehen,
Istutti perähän purren,
Melan vaskisen varahan;
Virkki tuulen tuulemahan,
Pohjasen puhaltamahan.
Siitä seppo Ilmarinen,
490. Takoja iän-ikuinen
Matkasi omille maille,
Ylitse meren sinisen;
Kulki päivän, kulki toisen,
Päivälläpä kolmannella
Jo tuli kotihin seppo,
Noille syntymä-sioille.
Kysyi vanha Wänämöinen
Ilmariselta sepolta:
»Veli seppo Ilmarinen,
500. Takoja iän-ikuinen,
Joko laait uuen sammon,
Kirjo-kannen kirjaelit?»

Sanoi seppo Ilmarinen,
 Itse laatia pakisi:
 »Jopa jauhoi uusi sampo,
 Kirjo-kansi kiikutteli,

Jauhoi purnun puhtehessa,
 Yhen purnun syötäviä,
 Toisen jauhoi myötäviä,
 510. Kolmannen pieltäviä.»

Yhdestoista Runo.

Lemminkäinen lähtee Saaren suurisukuista neitti kosimaan 1—110. Saaren piäät ensin pilkkaavat häntä, mutta tulevat pian liianki tutuksi hänen kanssansu 111—186. Yhtä Kyllikkiä, jota varten oli lähentynyt, ei saa hyvällä suostumaan, jonka tähden lopulta ryöstää hänen väkisellä, nakka'aa rekeen ja lähtee matkalle 187—272. Kyllikki itkee ja paheksii erittäinki Lemminkäisen sotahalua; Lemminkäinen lupa'aa ei koskaan lähteä sotaan, jos Kyllikki lupa'aisi, ei milloinkaan juoksennella kylässä, ja kumpanenki vannoo pysyväksensä 273—314. Lemminkäisen äiti ihastuu nuoresta miniätänsä 315—402.

Aika on Ahtia sanoa,
Veitikkätä vieretellä.
Ahti poika Saarelainen,
Tuo on lieto Lemmin poika
Kasvoi koissa korkeassa,
Luona armahan emonsa
Laajimman lahen perällä,
Kaukoniemen kainalossa.

- Kaloin siinä Kauko kasvoi,
10. Ahti ahvenin yleni,
Tuli mies mitä parahin,
Puhkesi puna-verinen,
Joka päästänsä pätevi,
Kohastansa kelpoavi;
Vaan tuli vähän vialle,
Tavoiltansa turmiolle:
Ain' oli naisissa eläjä,
Yli öitä öitsiloissä,
Noien impien iloissa,

20. Kassa-päien karkeloissa.

Kylli oli Saaren neiti,
Saaren neiti, Saaren kukka,
Kasvoi koissa korkeassa,
Yleni ylen ehossa,
Istuen ison majoilla,
Peräpenkin notkumilla.

Kauan kasvoi, kauas kuului,
Kaukoa tuli kosiat
Neien kuuluhun kotihin,

30. Kaunoisehen kartanohon.

Kosi Päivä poiallehen,
Eip' on mennyt Päivilähän
Päivän luona paistamahan
Kesäisillä kiirehillä.

Kosi Kuuhut poiallehen,

20: 2. hypyiässä; kisoissa; tanseissa.
28: 3. morsiameksi anojat.

- Eip' on mennyt Kuutolahan
 Kuun luona kumottamahan,
 Kehät ilman kiertämähän.
 Kosi Tähti poiallehen,
 40. Eip' on mennyt Tähtelähän
 Pitkin öitä pilkkimähän
 Talvisilla taivahilla.
 Tulevi Wirosta sulhot,
 Toiset tuolta Inkereltä,
 Eip' on neiti mennytkänä,
 Itse vasten vastaeli:
 »Suotta kultanne kuluvi,
 Hopeanne hoikkenevi
 En lähe minä Wirohon,
 50. En lähe, lupoa kana
 Wiron vettä soutamahan,
 Šaarellista sauomahan,
 Syömähän Wiron kaloja,
 Wiron lientä lippomahan.»
 »Enkä lähe Inkerelle,
 Penkerelle, pänkerelle,
 Siell' on nälkä kaiken nälkä,
 Puun nälkä, pärehen nälkä,
 Ve'en nälkä, vehnän nälkä,
 60. Rukihisen leivän nälkä.»
 Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Lähteäksensä lupasi
 Saaren kukkoa kosihin,
 Tuota mointa morsianta,
 Kaunokaista kassa-päätä.
 Emo kielteä käkesi,
 Varoitteli vaimo vanha:
 »Ellös menkö poikasi
 70. Parempihin itseäsi,
 Ei suattane sinua
 Saaren suurehen sukuhun!»
 Sanoi lieto Lemminkäinen,

- Virkki kaunis Kaukomieli:
 »Jos en ole koiltani korea,
 Su'ultani aivan suuri,
 Mie valitsen varrellani,
 Otan muilla muo'oillani.»
 Aina kieltävi emonsa
 80. Lähtemästä Lemminkäistä
 Saaren suurehen sukuhun,
 Laajahan laji-perähän:
 »Siellä piät pilkkoavat,
 Naiset nauravat sinua.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Kyllä hää'an naisten naurun,
 Soppityrskyt tyttärien,
 Potkaisen pojan povehen,
 90. Käsi-kannon kainalohon,
 Siin' on pää hyvänsi pilkan,
 Parahanki parjauksen.»
 Emo tuon sanoiksi virkki:
 »Voi poloinen päiviäni!
 Nauraisitko Saaren naiset,
 Pitäisit pyhäiset piät,
 Niin siitä tora tulisi,
 Sota suuri lankeaisi,
 Saisi kaikki Saaren sulhot,
 100. Sata miestä miekkoinensa,
 Päälläsi sinun poloisin,
 Yksinäisen ympärille.»
 Mitä huoli Lemminkäinen
 Varoituksista emonsa,
 Ottavi hyvän orosen,
 Valjasti valion varsan,
 Ajavi karittelevi
 Saaren kuuluhun kylähän
 Saaren kukkoa kosihin,
 110. Saaren mointa morsianta.

87: 2. estän; lopetan.

88: 1. sala-nauramiset.

92: 2. häväistyksen.

71: 2. suotane; tahdottane; sallittane.

- Nauroi naiset Lemminkäistä,
 Piät pisti pilkkojansa,
 Kun ajoi kummasti kujalle,
 Kamalasti kartanolle,
 Ajoi korjansa kumohon,
 Veräjähän vierähytti.
 Siinä lieto Lemminkäinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
120. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »En ole tuota ennen nähnyt,
 En ole nähnyt, enkä kuullut,
 Naisen nauravan minulle,
 Piian pilkkoja suannut.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onko Saarella sioa,
 Maata Saaren manterella,
 Minun leikki lyöäkseni,
130. Tanner tanhuellakseni
 Saaren impien iloissa,
 Kassa-päien karkeloissa?»
 Saaren impiet sanovat,
 Niemen neiet vastoavat:
 »Onp' on Saarella sioa,
 Maata Saaren manterella,
 Sinun leikki lyöäksesi,
 Tanner tanhuellaksesi,
 Karjalaisna kaskimailla,
140. Paimen-poikana palolla,
 Lapset on laihat Saaren mailla,
 Lihavat bevoisen varsat.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Palkkasihe paimeneksi,
 Kävi päivät paimenessa,
 Yöt on impien iloissa,
 Noien neitojen kisoissa,
 Kassa-päien karkeloissa.
 Sillä lieto Lemminkäinen,
150. Itse kaunis Kaukomieli
- Jopa hääti naisen naurun,
 Piätteli piian pilkan,
 Ei ollut sitä tytärtä,
 Piikoa pyhintäkänä,
 Kuta hän ei kosketellut,
 Jonk' ei vieressä venynyt.
 Yksi oli impi kaikkiansa
 Saaren suuressa su'ussa,
 Jok' ei suostu sulhasihin,
160. Mielly miehi'in hyvihin,
 Se oli Kyllikki korea,
 Saaren kukka kaunokainen.
 Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Sa'at saappahat kulutti,
 Sa'at airot poikki souiti
 Tuota neittä saaessansa,
 Kyllikkiä pyytessänsä.
 Kyllikki korea neiti
170. Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Mitä kehno kierteletki,
 Rannan raukuja ajelet,
 Täältä tyttöjä kyselet,
 Tina-vöitä tieustelet,
 En mä tästä ennen joua,
 Kun kiven kuluksi jauhan,
 Pieksän petkelen periksi,
 Huhmaren sukuksi survon.
 »Enkä huoli huitukoille,
180. Huitukoille, haitukoille,
 Mie tahon tasaisen varren
 Tasaiselle varrelleni,
 Tahon muo'on muhkeamman
 Muhkeille muo'oilleni,
 Sekä kasvon kaunihimman
 Kaunihille kasvoilleni.»
 Oli aikoa vähäisen,
 Kului tuskin puoli kuuta,

- Jo päivänä muutamana,
 190. Iltana moniahana
 Neitoset kisaievi,
 Kaunokaiset karkelevi
 Manner-puolella saloa
 Kaunihilla kankahalla,
 Kyllikki ylinnä muita,
 Saaren kukka kuuluisinna.
 Tuli veitikkä verevä,
 Ajoin lieto Lemminkäinen
 Orihillansa omalla,
 200. Valitulla varsallansa
 Keskelle kisa-kettoa,
 Kaunokaisten karkeloa;
 Reutoi Kyllikin rekehen,
 Koppoi neien korjahansa,
 Tuon asetti taljallensa,
 Liitti liistehyisillensä.
 Laski ruoskalla hevoista,
 Nauskahutti nauhasella,
 Siitä läksi liukumahan,
 210. Lähtiessänsä sanovi:
 »Elkätte minua immet
 Ilmi antako ikänä,
 Minun täällä käyneheni,
 Täältä neien vieneheni!»
 »Jos ette totelle tuosta,
 Niin teille paha paneikse,
 Laulan sulhonne sotahan,
 Nuoret miehet miekan alle,
 Ettei kuulla kuuna pääänä,
 220. Nähä ilmoisna ikänä
 Kujasilla kulkemassa,
 Ahoilla ajelemassa!»
 Kyllä Kyllikki valitti,
 Saaren kukka kuikutteli:
 »Päästä jo minua poies,
 Laske lasta vallallensa,

- Kotihinsa kulkemahan,
 Luoksi itkevän emonsa!»
 »Jos et laskea luvanne
 230. Kotihini kulkemahan,
 Viel' on viisi veljeäni,
 Seitsemän setäni lasta
 Jänön jälen polkiaksi,
 Neien pään perilliseksi.»
 Kun ei pääsnyt kuitenkin,
 Itse itkulle hyräytyi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Joutenpa poloinen synnyin,
 Jouten synnyin, jouten kasvoin,
 240. Jouten aikani elelin,
 Jo nyt sainki joutavalle,
 Michelle mitättömälle,
 Suojihin soan käviän,
 Aina tuiman tappelian.»
 Virkki lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Kyllikki syänkäpyini,
 Minun maire marjueni,
 Ellös olko milläkänä,
 250. En sua pahoin pitäne,
 Sylissäni syöessäni,
 Käsissäni käyessäni,
 Sivullani seistessäni,
 Vieressä venyessäni!»
 »Mitäpä sinä sureksit,
 Mitä huollen huokaelet,
 Tuotako sinä sureksit,
 Tuota huollen huokaelet
 Lehmityyttä, leivätyyttä,
 260. Ja kaiken elon vähyyttä?»
 »Ellös olko milläkänä,
 Mont' on lehmeä minulla,
 Monta maion antajata,

205: 3. talja s. o. karvainen nahka eli vuota.

248: 2. makea; maajas.

259: lehmättömyyttä, leivättömyyttä.

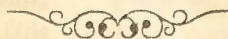
- Yks' on suolla Muurikkinen,
 Toinen mäellä Mansikkinen,
 Kolmas Puolukka palolla,
 Ne on syömättä soreat,
 Katsomatta kaunokaiset,
 Ei ole illoin kytkemistä,
 270. Eikä aamuin laskemista,
 Heinä-vihkon heittämistä,
 Suolan suuruksen surua.»
 »Vaiko tuotaki surisit,
 Tuota huollen huokoaisit,
 Ettei oo sukuni suuri,
 Kovin korkea kotini?»
 »Jos en oo su'ulta suuri,
 Enkä korkea koilta,
 On mulla tulinen miekka,
 280. Säkenevä säilärauta,
 Se onpi sukua suurta,
 Laajoa laji-pereä,
 Onp' on Hiiessä hiottu,
 Jumaloissa kirkastettu,
 Sillä suurennan sukuni,
 Laajennan lajini kaiken,
 Miekalla tuli terällä,
 Säilällä säkenevällä.»
 Neiti parka huokoaikse,
 290. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Oi on Ahti Lemmin poika,
 Jos tahot minusta neittä
 Ikuiseksi puolisosksi,
 Kainaloiseksi kanaksi,
 Sie vanno valat ikuiset
 Et sotia käyäksesi,
 Kullankana tarpehella,
 Hopeankana halulla!»
 Siinä lieto Lemminkäinen
 300. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Vannõn mie valat ikuiset
 En sotia käyäkseni,
 280: 2. säälä s. o. miekanterä.
- Kullankana tarpehella,
 Hopeankana halulla!
 Sie itse valasi vanno,
 Et kylä käyäksesi,
 Hyvänski hypyn halulla,
 Tanhu-juoksun tarpehella!»
 Siitä vannoivat valansa,
 310. Laativat iki-lupansa
 Eessä julkisen Jumalan,
 Alla kasvõn kaikkivallan
 Ei Ahin sotia käyä,
 Eikä Kyllikin kyleä.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Vetä virkkua vitsalla,
 Löi oritta ohjaksella,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jää hyvästi Saaren nurmet,
 320. Kuusen juuret, tervas-kannot,
 Joit' olen kesän kävellyt,
 Talvet kaiket tallaellut,
 Piileskellen pilvi-öillä,
 Paeten pahalla säällä,
 Tätä pyytä pyytessäni,
 Allia ajellessani!»
 Ajoa hypittelevi,
 Jo kohta koti näkyvi,
 Neiti tuon sanoiksi virkki,
 330. Itse lausui, noin nimesi:
 »Tupa tuolla tuulottavi,
 Nälkä-raunio näkyvi,
 Kenen onpi tuo tupanen,
 Kenen koti kunnottoman?»
 Se on lieto Lemminkäinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Elä sie sure tuvista,
 Huokaele huonehista,
 Tuvat toiset tehtänehe,
 340. Paremmaiset pantanehe
 Hirveistä hirsiköistä,
 Parahista parsikoista.»

- Siitä lieto Lemminkäinen
Jo kohta kotihin saapi
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.
Emo tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Viikon viivyit poikaseni,
350. Viikon mailla vierahilla.»
Lausui lieto Lemminkäinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Piti naiset naurellani,
Kostoa pyhäiset piiat
Piännästä pitkän pilkan,
Naurannoistansa minulle,
Sain parahan korjahani,
Tuon asetin taljalleni,
Liitin liistehyisilleni,
360. Alle viltin vierähytin,
Sillä maksoin naisten naurun,
Piikojen ilo-piännän.»
»Oi emoni kantajani,
Äitini ylentäjäni,
Mitä läksin, senpä sainki,
Kuta pyysin, sen tapasin;
Pane nyt patjasi parahat,
Pehmeimmät pään-alaiset
Maatani omalla maalla
370. Nuoren neiteni keralla!»
Emo tuon sanoiksi virkkoi,
Itse lausui ja pakisi:
- »Ole nyt kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit miniän mulle,
Toit hyvän tulen puhujan,
Oivan kankahan kutojan,
Aivan kenstin kehreäjän,
Pulskin poukkujen pesiän,
380. Vaattehien valkasian!»
»Itse kiitä onneasi,
Hyvän sait, hyvän tapasit,
Hyvän luojasi lupasi,
Hyvän antoi armollinen;
Puhas on pulmonen lumella,
Puhtahampi puolellasi,
Valkea merellä vaahti,
Valkeampi vallassasi,
Sorea merellä sorsa,
390. Soreampi suojassasi,
Kirkas tähti taivahalla,
Kirkkahampi kihloissasi.»
»Laai nyt lattiat laveat,
Hanki ikkunat isommat,
Seisottele seinät uuet,
Tee koko tupa parempi,
Kynnykset tuvan etehen,
Uuet ukset kynnykselle,
Nuoren neien saatuasi,
400. Kaunihin katsottuasi,
Paremmaisen itseäsi,
Sukuasi suuremmaisen!»

367: 3. polstarit.

378: 2. sievän; hyvän.

398: 2. ovet.

Kahdestoista Runo.

*Kyllikki unohtaa valansa ja lähtee kylään, josta Lemminkäinen suuttuu kovasti ja päättää paikalla hylkäästä hänen ja lähteä Pohjan neittä kosimaan 1—128. Äiti kokee kaikin tavoin estää poikaansa lähtemästä ja sanoo hänen siellä surmansa tapaavan; Lemminkäinen päättänsä harjaava viska'aa uhalla harjan kädestänsä ja kiva'aa, jo silloin harjastaki, kun hänestä, verta vuotavan 129—212. Varuste-
leikse, lähtee matkalle, tulee Pohjolaan ja laulaa joka miehen Pohjo-
lan tuvasta ulos; ainoastansa yhden ilkeän karjan paimenen jätti lau-
lamatta 213—504.*

Siitä Ahti Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukolainen
Aina aikoja eleli
Nuoren neitosen keralla,
Ei itse sotia käynyt,
Eikä Kyllikki kyleä.

Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Itse Ahti Lemminkäinen
10. Lähtevi kalan-kutuhun;
Tullut ei illaksi kotihin,
Ensi-yöksi ennättänyt,
Jo meni Kyllikki kylähän,
Noien neitojen kisahan.

Kenpä saattavi sanoman,
Kenpä kielen kantelevi?
Ainikki sisar Ahilla
Sep' on saattavi sanoman,
Sepä kielen kantelevi:

20. »Armas Ahti veikkosenil
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjillä vierahilla,
Kylän neitojen kisassa,
Kassa-päien karkelossa.»
Ahti poika, aino poika,
Itse lieto Lemminkäinen
Tuosta suuttui, tuosta syäntyi,
Tuosta viikoksi vihastui,
Itse tuon sanoiksi virkki:

30. »Oi emoni vaimo vanha,
Jospa paitani pesisit
Mustan käärmehe mujuissa,
Kiirehesti kuivoaisit,
Mun sotahan mennäkseni
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille,
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjillä vierahilla,

- Noien neitojen kisassa,
40. Kassa-päien karkelossa.»
Kyllä Kyllikki sanovi,
Nainen ensin ennättävi:
»Ohoh armas Ahtiseni,
Ellös lähtekö sotahan!
Näin mä unta maatessani,
Sikein levätessäni:
Tuli ahjona ajeli,
Valkea välhtelihe
Aivan ikkunan alatse,
50. Periseinän penkeretse,
Siitä tuiskahti tupahan,
Koskena kohahтелиhe
Silta-lauoista lakehen,
Ikkunasta akkunahan.»
Siinä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»En usko unia naisten,
Enkä vaimojen valoja;
Oi emoni kantajani,
60. Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Mieleni minun tekevi
Juomahan soan olutta,
Soan mettä maistamahan.»
Tuon emo sanoiksi virkki:
»Oi on Ahti poikaseni,
Ellös lähtekö sotahan!
On meillä oloista koissa,
Leppäisessä lekkerissä,
70. Tapin tammisen takana;
Tuon sinulle juoaksesi,
Josp' on joisit kaiken päivän.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»En huoli koto-oloista,
Ennen juon joesta vettä
Melan tervaisen terältä,
Makeamp' on juoakseni,
Kun kaikki kotoiset kaljat;

- Tuo tänne sotisopani,
80. Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan tuville,
Lapin lasten tanterille
Kultia kyselemähän,
Hopeita haastamahan.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Ohoh Ahti poikaseni!
Onp' on kultia koissa,
Hopeita aitamamme;
Vasta päänä eilisenä,
90. Aamulla ani varahin
Kynti orja kyisen pellon,
Käärmehisen käännätteli,
Nosti aura arkun kannen,
Perä penningin ylenti,
Siihen on salvattu satoja,
Tuhansia tukkueltu,
Arkun aittahan ehätin,
Panin aitan parven päähän.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
100. »En huoli koti-eloista,
Jos markan soasta saanen,
Parempana tuon pitelen,
Kun kaikki kotoiset kullat,
Auran nostamat hopeat;
Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan sotahan,
Lapin lasten tappelohon.»
»Mieleni minun tekevi,
110. Aivoni ajattelevi,
Itse korvin kuullakseni,
Nähä näillä silmilläni,
Onko neittä Pohjolassa,
Piikoa Pimentolassa,
Jok' ei suostu sulhosihin,
Mielly miehi'in hyvihin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Ohoh Ahti poikaseni!

Sull' on Kyllikki koissa,
120. Koti-nainen korkeampi,
Kamala on kaksi naista
Yhen miehen vuotehella.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Kyllikki on kylän käviä,
Juoskohon joka kisassa,
Maatkohon joka majassa,
Kylän impien iloissa,
Kassapäien karkeloissa!»

Emo kielteä käkesi,

130. Varoitteli vaimo vanha:

»Ellös vainen poikueni
Menkö Pohjolan tuville
Ilman tieon tietämättä,
Ilman taion taitamatta,
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille!
Siellä Lappi laulanevi,
Tunkenevi Turjalainen
Suin sytehen, päin savehen,

140. Kypenihin kyynäsvarsin,
Kourin kuumihin poroihin,
Palavihin paateroihin.»

Niin sanovi Lemminkäinen:

»Jo minua nojat noitui,
Noiat noitui, kyyt kiroili,
Koki kolme Lappalaista
Yhtenä kesäisnä yönä,
Alasti ala-kivellä,
Ilman vyöttä, vaattehitta,

150. Riko-rihman kiertämättä;
Senpä hyötyivät minusta,
Sen verran katalat saivat,
Min kirves kivistä saapi,
Napakaira kalliosta,
Järky jäästä iljanesta,

Tuoni tyhjästä tuvasta.»

»Toisinpa oli uhattu,
Toisinpa kävi kätehen,
Mielivät minua panna,

160. Uhkasivat uuvutella
Soille sotkuportahiksi,
Silloiksi lika-sioille,
Panna leuan liettehesen,
Parran paikkahan paha'an,
Vaan minäpä, mies mokoma,
En tuossa kovin hätäillyt,
Itse loime loitsiaksi,
Sain itse saneliaksi,
Lauloin noiat nuolinensa,

170. Ampujat asehinensa,
Velhot veitsi-rautoinensa,
Tietäjät teräksinensä
Tuonen koskehen kovahan,
Kinahmehen kauheahan,
Alle koprun korkeimman,
Alle pyörtehen pahimman,
Siellä noiat nukkukohot,
Siellä maatkohot katehet,
Kunnes heinä kasvanevi

180. Läpi pään, läpi kypärin,
Läpi noian olkapäien,
Halki hartia-lihojen
Noialta makoavalta,
Katehelta nukkuvalta.»

Ainapa emo epäsi
Lähtemästä Lemminkäistä,
Emo kielti poikoansa,
Nainen miestänsä epäsi:
»Ellös vainen menkökänä

190. Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan!

142: 2. kiviin.

144—184. loitsian kerskaussanat.

155: 1. puupölkky (?)

174: 1. kuohun napa.

176: 2. putouksen.

179: 1. siksi kun; siksi että,

- Tuho ainaki tulevi,
 Tuho poikoa päätöistä,
 Hukka lieto Lemminkäistä;
 Jos sanot sa'alla suulla,
 Enp' on tuota uskokana,
 Ei sinussa laulajata
 Pohjan poikien sekahan,
 Etkä tunne kieltä Turjan,
 200. Maha et lausua Lapiksi.»
 Silloin lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Oli päätänsä sukiva,
 Hapsiansa harjoava,
 Suan seinähän sivalti,
 Harjan paiskoi patsahasen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Silloin on hukka Lemminkäistä,
 210. Tuho poikoa päätöistä,
 Kun suka verin valuvi,
 Harja hurmehin loruvi.»

Läksi lieto Lemminkäinen
 Pimeähän Pohjolahan
 Vastoin kieltoa emonsa,
 Varoitusta vanhempansa.

- Hyöteleikse, vyöteleikse,
 Rauta-paitoihin paneikse,
 Teräs-vöihin telkitäikse,
 220. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Mies on luustossa lujempi,
 Rauta-paiassa parempi,
 Teräs-vyössä tenhoisampi

192: 1. turmio; onnettomuus.

193: 3. raukkaa; poloista.

200. Lapin sanoja ja virsiä pidettiin voimallisempina, kun muita, jota tässä tarkoitettanee, koska Pohjolassa ei kuitenkaan erikieltä puhuttu.

221: 3. luu-haarniskassa.

223: 2. voimakkaampi.

Noien noitien sekahan,
 Jott' ei huoli huonommista,
 Hätäile hyviäkänä.»

- Otti miekkansa omansa,
 Tempasi tuli-teränsä,
 Jok' oli Hiessä hiottu,
 230. Jumaloissa kuuraeltu,
 Tuon sivullehen sitovi,
 Tunki tuppi-huotrasehen.
 Missä mies varaeleikse,
 Uros tuima turveleikse?
 Jo vähin varaeleikse,
 Tuossa tuima turveleikse
 Oven suussa orren alla,
 Pirtin pihtipuolisessa,
 Pihalla kujasen suussa,
 240. Veräjissä viimeisissä.
 Siinä mies varaelihe
 Vaimollisesta väestä,
 Ei ole ne varat väkevät,
 Eikä turvat luotettavat,
 Niin vielä varoitteleikse
 Urohoisesta väestä
 Tien kahen jakaimessa,
 Sinisen kiven selässä,
 Hettehillä heiluvilla,
 250. Läikkyvillä lähtehillä,
 Kosken kopruilla kovilla,
 Ve'en vankan vääntehessä.
 Tuossa lieto Lemminkäinen
 Itse lausui ja saneli:
 »Ylös maasta miekka-miehet,
 Mannun aikaiset urohot,
 Kaivoloista kalpa-miehet,
 Jokiloista jousi-miehet!
 Nouse metsä miehinesi,
 260. Korpi kaikki kansoinesi,
 255—296. varaussanat.
 256: 1, 2. s. o. yhden-ikäiset maan (man-
 nun) kanssa,

- Vuoren ukko voiminesi,
 Vesihiisi hirmuinesi,
 Väkiäsi veen emäntä,
 Ve'en vanhin valtoinesi,
 Neitokset joka norosta,
 Hienohelmat hettehistä
 Miehen ainoan avuksi,
 Pojan kuulun kumppaliksi,
 Jott' ei pysty noian nuolet,
 270. Eikä tietäjän teräksset,
 Eikä velhon veitsi-rauat,
 Ei asehet ampumiehen!»
 »Kun ei tuosta kyllä liene,
 Vielä muistan muunki keinon,
 Ylemmäksi huokoaime
 Tuolle taivahan Ukolle,
 Joka pilviä pitävi,
 Hattaroita hallitsevi.»
 »Oi Ukko ylijumala,
 280. Taatto vanha taivahinen,
 Puhki pilvien puhuja,
 Halki ilman haastelia!
 Tuo mulle tulinen miekka
 Tulisen tupen sisässä,
 Jolla haittoja hajotan,
 Jolla riitsin rikkehiä,
 Kaa'an maalliset katehet,
 Ve'elliset velhot voitän
 Etiseltä ilmaltani,
 290. Takaiselta puoleltani,
 Päältä pääni, viereltäni,
 Kupehelta kummaltani,
 Kaa'an noiat nuolihinsa,
 Velhot veitsi-rautoihinsa,
 Tietäjät teräksihinsä,
 Pahat miehet miekkoihinsa!»
 Siitä lieto Lemminkäinen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Varsan viiasta vihelti,
 300. Kulokosta kulta-harjan,
 Pisti varsan valjahisin,
 Puikkoihin tulipunaisen;
 Itse istuikse rekehen,
 Kohautti korjahansa,
 Laski virkkua vitsalla,
 Karkutti kari-perällä;
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vierä, tie lyheni,
 Hopeinen hiekka helkki,
 310. Kangas kultainen kumisi.
 Kulki päivän, kulki toisen,
 Kulki kohta kolmannenki,
 Päivänäpä kolmantena
 Kylä vastahan tulevi.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Ajavi karittelevi,
 Vierimäistä tietä myöten
 Vierimäisehen talohon;
 Yli kynnyksen kysyvi,
 320. Lausui lakkapuun takoa:
 »Oisiko talossa tässä
 Rinnukseni riisujata,
 Aisani alentajata
 Luokin lonkahuttajata?»
 Lausui lapsi lattialta,
 Poika portahan nenältä:
 »Ei ole talossa tässä
 Rinnuksesi riisujata,
 Aisasi alentajata,
 330. Luokin lonkahuttajata.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Ajavi karittelevi
 Keskimäistä tietä myöten
 Keskimäisehen talohon;
 Yli kynnyksen kysyvi,
 Lausui lakan takoa:
 »Oisiko talossa tässä
 340. Ottajata ohjaksien,

- Rinnuksien riistojata,
 Rahkehien raastajata?»
 Kiisti akka kiukahalta,
 Kielipalko pankon päästä:
 »Kyllä saat talosta tästä
 Ottajia ohjaksesi,
 Rinnuksesi riisujia,
 Aisasi alentajia;
 Onp' on kyllä kymmeniä,
 350. Saat jos tahtonet satoja,
 Jotka sulle kyin saavat,
 Antavat ajo-hevoisen,
 Kotihisi konnan mennä,
 Maahasi pahan paeta,
 Isäntäsi istuimille,
 Emäntäsi astuimille,
 Veljesi veräjän suulle,
 Sisaresi sillan päähän
 Ennen päivän päätymistä,
 360. Auringon alenemista.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oisi akka ammuttava,
 Koukkuleuka kolkattava.»
 Laski virkun vieremähän,
 Ajavi suhuttelevi
 Ylimäistä tietä myöten
 Ylimäisehen talohon.
 Siinä lieto Lemminkäinen
 370. Lähetessänsä taloa
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Sule Hiisi haukun suuta,
 Lempo koiran leukaluuta,
 Laita sulkku suun etehen,
 Haitta hammasten välihin,
 Ett' ei ennen ääntä päästä
 Miehen mentyä sivutse!»
- Niin pihalle tultuansa,
 380. Lyöpi maata ruoskallansa,
 Utu nousi ruoskan tiestä,
 Mies pieni u'un seassa;
 Sepä riisui rinnuksia,
 Sepä aisoja alenti.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Itse korvin kuuntelevi
 Kenenkänä keksimättä,
 Kunkana havaitsematta;
 Kuuli ulkoa runoja,
 390. Läpi sammalen sanoja,
 Läpi seinän soittajoina,
 Läpi lauan laulajoina.
 Katsahti tupahan tuosta,
 Pilkisteli piilokkali,
 Tupa oli täynnä tuntioita,
 Lautsat täynnä laulajoina,
 Sivuseinat soittajoina,
 Ovensuu osoavia,
 Peripenkki tietäjiä,
 400. Karsina karehtioita;
 Lauoivat Lapin runoja,
 Hiien virttä vinguttivat.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Tohti toisiksi ruveta,
 Ruohti muuksi muutellaite,
 Meni nurkasta tupahan,
 Sai sisähän salvoimesta,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Hyvä on laulu loppuvasta,
 410. Lyhyestä virsi kaunis,
 Miel' on jäämähän parempi,
 Kuin on kesken katkemahan.»
 Itse Pohjolan emäntä

381: 1. höyry.

394: 2. salaa.

404, 405. muutti itsensä pieneksi eläväksi.

405: 1. rohkei.

- Liikkui sillan liitoksella,
 Laahoi keski-lattialla,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Olipa tässä ennen koira,
 Rakki rauan karvallinen,
 Liban syöjä, luun puria,
 420. Veren uelta vetäjä;
 Mi lienetki miehiäsi,
 Ku ollet urohiasi,
 Kun tulit tähän tupahan,
 Sait sisähän salvoksehen
 Ilman koiran kuulematta,
 Haukkujan havaitsematta!»
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »En mä tänne tullutkana
 Taioittani, tieoittani,
 430. Mahittani, maltittani,
 Ilman innotta isoni,
 Varuksitta vanhempani
 Koiriesi syötäväksi,
 Haukkujen hakattavaksi.»
 »Pesipä emo minua,
 Pesi piennä hutjukkana
 Kolmasti kesäisnä yönä,
 Yheksästi syksy-yönä
 Joka tielle tietäjäksi,
 440. Joka maalle malttajaksi,
 Kotonani laulajaksi,
 Ulkona osoajaksi.»
 Siitä lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Jop' on loihe loitsiaksi,
 Laikahtihe laulajaksi,
 Tulta iski turkin helmet,
 Valoi silmät valkeata
 Lemminkäisen laulaessa,
 450. Laulaessa, lausiessa.
 Lauloi laulajat parahat
 Pahimmiksi laulajiksi,
 Kivet suuhun syrjin syösti,
 Paaet lappehin lateli
 Parahille laulajille,
 Taitavimmille runoille.
 Niin lauloi mokomat miehet
 Minkä minne, kunka kunne:
 Ahoille vesattomille,
 460. Maille kyntämättömille,
 Lampihin kalattomihin,
 Aivan ahvenettomihin,
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Virran alle vaahhti-päiksi,
 Kosken keskelle kiviksi,
 Tulena palelemahan,
 Säkehinä säykkymähän.
 Sinne lieto Lemminkäinen
 470. Lauloi miehet miekkoinensa,
 Urohot asehinensa,
 Lauloi nuoret, lauloi vanhat,
 Lauloi kerran keskilaaun;
 Yhen heitti laulamatta
 Karjan paimenen pahaisen,
 Ukko vanhan umpisilmän.
 Märkähattu karjan paimen,
 Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Oi sie lieto Lemmin poika,
 480. Lauloit nuoret, lauloit vanhat,
 Lauloit kerran keskilaaun,
 Niin miks' et minua laula?»
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Siksi en sinuhun koske,
 Kun olet katsoa katala,
 Kurja koskemaisittani,
 Vielä miesnä nuorempana,
 Karjan paimenna pahaisna
 Turmelit emosi tuoman,
 490. Sisaresi siuvahutit,
 Kaikki herjasit bevoiset,
 Tamman varsat vaivuttelit
 46S: 2. kipunoimaan.

Suon selillä, maan navoilla,
Ve'en liivan liikkumilla.»

Märkähattu karjan paimen
Tuosta suuttui ja vihastui,
Meni ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten,

Juoksi Tuonelan joelle,
500. Pyhän virran pyörtehellä,
Siellä katsoi Kaukomieltä,
Vuottelevi Lemminkäistä
Pohjasta paloavaksi,
Kotihinsa kulkevaksi.

Kolmastoista Runo.

Lemminkäinen pyytää tytärtä Pohjolan akalta, joka müürä'ää hänelle ensimmäiseksi ansiotyöksi, hiihtää Hiiden hirven 1—30. Lemminkäinen lähtee ylimielisesti uhkaamalla hirven ajoon, mutta tulee pian mielipahoiksensa havaitsemaan, ei saavansaakaan uhalla hirved 31—270.

Siitä lieto Lemminkäinen

Sanoi Pohjolan akalle:

»Anna nyt akka piikojasi,
Tuopa tänne tyttöjäsi,
Paras parvesta minulle,
Pisin piika-joukostasi!»

Tuop' on Pohjolan emäntä

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Anna en sulle piikojani,

10. Enkä työnnä tyttöjäni,
En parasta, en pahinta,
En pisintä, en lyhintä,
Sull' on ennen naitu nainen,
Ennen juohettu emäntä.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Kytken Kyllikin kylähän,
Kylän kynns-portahille,
Veräjille vierahille,
Täältä saan paremman naisen;

20. Tuo nyt tänne tyttäresi
Impi-parvesta ihanin,
Kassa-päistä kaunokaisin!»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Enpä anna tyttöäni

Miehille mitättömille,

Urohille joutaville;

Äsken tyttöjä anele,

Kuulustele kukkapäitä,

Kun sa hiihät Hiien hirven

30. Hiien peltojen periltä.»

Siitä lieto Lemminkäinen

Kengitteli keihojansa,

Jännitteli jousiansa,

Vasamoitansa varusti,

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Jo oisi keihäs kengitetty,

Kaikki valmihit vasamat,

Jousi jäntehen varassa,

Ei lily lykittävänä,

40. Kalhu kannan lyötävänä.»

Siinä lieto Lemminkäinen

Arvelee, ajattelevi,

Mistäpä sivakat saisi,

Kusta suksia sukusen.

Kävi Kaupin kartanohon,

Päytyi Lyylikin pajahan:

»Oi on viisas Wuojalainen,

- Kaunis Kauppi Lappalainen!
Tee mulle sukeat sukset,
50. Kalhut kaunoiset kaverra,
Joilla hiihän Hien hirven
Hien peltojen periltä!»
Lyylikki sanan sanovi,
Kauppi kielin kerkiävi:
»Suotta lähet Lemminkäinen
Hien hirveä ajohon:
Saat palan lahoa puuta,
Senki suurella surulla.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
60. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tee lyly lykittäväksi,
Kalhu kalpoeltavaksi!
Lähen hirven hiihantähän
Hien peltojen periltä.»
Lyylikki lylyjen seppä,
Kauppi kalhujen tekiä
Sykysyn lylyä laati,
Talven kalhua kaverti,
Päivän vuoli sauvau vartta,
70. Toisen sompoa sovitti.
Sai lyly lykittäväksi,
Kalhu kannan lyötäväksi,
Sauan varret valmihiksi,
Sompaset sovitetuksi,
Saukon maksoi sauan varsi,
Sompa ruskean reposen.
Voiti voilla suksiansa,
Talmasi poron talilla,
Itse tuossa arvelevi,
80. Sanovi sanalla tuolla:
»Liekö tässä nourisossa,
Kansassa kasuavassa
Tuon lylyni lykkiäistä,
Kalhun kannan potkiaista.»

50: 1. sukset.

61: 2. suksi.

70: 2. porkkaa.

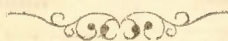
- Sanoi lieto Lemminkäinen,
Virkki veitikkä verevä:
»Kyll' on tässä nuorisossa,
Kansassa kasuavassa
Tuon lylysi lykkiäistä,
90. Kalhun kannan potkiaista.»
Viinen selkähän sitaisi,
Olallensa uuen jousen,
Sauan survaisi kätehen,
Läksi lylyn lykkimähän,
Kalhun kannan potkimahan,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Eip' on ilmalla Jumalan,
Tämän taivon kannen alla
Löytyne sitä metsässä
100. Jalan neljän jouksevata,
Kut' ei näillä yllätetä,
Kaunihisti kannateta
Kalhuilla Kalevan poian,
Liukoimilla Lemminkäisen.»
Päytyi Hiidet kuulemassa,
Juuttahat tähyämässä,
Hiidet hirveä rakenti,
Juuttahat poroa laati,
Pään panevi pöckelöstä,
110. Sarvet raian haarukasta,
Jalat rannan raippasista,
Sääret suolta seipähistä,
Selän aian aiaksesta,
Suonet kuivista kuloista,
Silmät lammin pulpukoista,
Korvat lammin lumpehista,
Ketun kuusen koskuesta,
Muun lihan lahosta puusta.
Hiisi neuvoi hirveänsä,
120. Porollensa suin puheli:
»Nyt sie juokse Hiitten hirvi,
Jalkoa jalo tevana

122: 3. sikiö; lapsi.

- Poron poikima-sioille,
Lapin lasten tanterille,
Hiihätä hikehen miestä,
Lemminkäistä liiatenki!»
Siitä juoksi Hiitten hirvi,
Poropeura poimetteli
Pohjan aittojen alitse,
130. Lapin lasten tanteritse,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Lihat tuhkahan tuherti,
Liemet lieteheh levitti.
Nousi melkoinen meteli
Lapin lasten tanterilla,
Lapin koirat haukkumahan,
Lapin lapset itkemähän,
Lapin naiset nauramahan,
140. Muu väki murajamahan.
Itse lieto Lemminkäinen
Ain' oli hirven hiihännässä,
Hiihti soita, hiihti maita,
Hiihti aukkoja ahoja,
Tuli suikki suksiloista,
Savu sauvojen nenistä,
Eikä nähnyt hirveänsä,
Eip' on nähnyt, eikä kuullut.
Liukui linnat, liukui lannat,
150. Liukui maat meren takaiset,
Hiihti kaikki Hiien korvet,
Kaikki Kalman kankahatki,
Hiihti Surman suun e'etse,
Kalman kartanon perätse,
Surma jo suutansa avavi,
Kalma päättä kallistavi
Ottoaksensa urosta,
Nielläksensä Lemminkäistä,
Ei tarkoin tavannutkana,
160. Ennättänyt ensinkänä.

- Viel' oli liuska liukumatta,
Korven kolkka koskematta
Pohjan pitkässä perässä,
Lapin maassa laukeassa;
Läksi senki liukumahan,
Korven kolkan koskemahan.
Niin perille päästessänsä
Kuuli melkoisen metelin
Pohjan pitkästä perästä,
170. Lapin lasten tanterilta,
Kuuli koirat haukkuvaksi,
Lapin lapset itkeväksi,
Lapin naiset nauravaksi,
Muun Lapin murajavaksi.
Siitä lieto Lemminkäinen,
Heti tuonne hiihtämähän
Koiran haukunta-sioille,
Lapin lasten tanterille.
Sanoi sinne saatuansa,
180. Tutkaeli tultuansa:
»Mitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikeroitsi,
Kuta haukkui halli-koirat?»
»Siitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikerteli,
Sitä haukkui halli-koirat:
Juoksi tästä Hiitten hirvi,
190. Silo-sorkka sorkutteli,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Selin keitot keikahutti,
Vellit lieteheh levitti.»
Siitä veitikkä verevä,
Tuo on lieto Lemminkäinen
Lykkäsi lyllyn lumelle,
Kuni kyyh kulon-alaisen,

- Solahutti suopetäjän,
 200. Kuni käärmehe elävän,
 Itse virkki vierressänsä,
 Sanoi sauva-kätteheltä:
 »Mi lienee Lapissa miestä,
 Kaikki hirven kannantahan,
 Mi lienee Lapissa naista,
 Kaikki kattilan pesohon,
 Mi lienee Lapissa lasta,
 Kaikki lastun poimintahan,
 Mi Lapilla kattiloa,
 210. Kaikki hirven keitöntähän!»
 Kiinnistihe, jännistihe,
 Potkaisihe, ponnistihe,
 Ensi-kerran potkaisihe
 Silmän siintämättömähän,
 Kerran toisen kuopaisihe
 Korvan kuulemattomahan,
 Kolmannen kohenteleikse
 Lautasille Hiitten hirven.
 Otti vaajan vaahterisen,
 220. Raksin koivuisen rapasi,
 Jolla kytki Hiitten hirven,
 Tarhan tammisen sisähän:
 »Siinä seiso Hiitten hirvi,
 Poropeura poimettele!»
 Selkeä silittelevi,
 Taljoa taputtelevi:
 »Oisi tuossa ollakseni,
 Sopisipa maatakseni
 Nuoren neitosen keralla,
 230. Kanssa kasvavan kanasen.»
 Siitä kiihtyi Hiien hirvi,
 Poropeura potkimahan,
 Itse virkki, noin sanovi:
 »Lempo saakohon sinulle
- Nuorin nei'in maataksesi,
 Tyttären eilelläksesi!»
 Ponnistihe, jännistihe,
 Raksin koivuisen revitti,
 Rikkoi vaajan vaahterisen,
 240. Tarhan tammisen hajotti,
 Siitä sai samoamahan,
 Läksi hirvi hippomahan
 Vasten soita, vasten maita,
 Vasten varvikko-mäkeä
 Silmän siintämättömihin,
 Korvan kuulemattomihin.
 Siinä veitikkä verevä
 Jopa suuttui, jotta syäntyi,
 Kovin suuttui ja vihastui,
 250. Hiihti hirveä jälestä;
 Niin kun kerran potkaisevi,
 Lysmätti lyly lävestä,
 Sortui suksi pälkähästä,
 Kalhu taittui kannan tiestä,
 Keihäs kenkimä-sioilta,
 Saa somman suoverosta;
 Itse juoksi Hiien hirvi
 Jott' ei päätänä näkynnä.
 Siinä lieto Lemminkäinen
 260. Alla päin, pahoilla mielin
 Kalujansa katselevi,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Elköhön sinä ikänä
 Menkö toinen miehiämme
 Uhalla metsän ajohon,
 Hiien hirven hiihantähän,
 Kuin menin minä poloinen,
 Hävitin hyvät sivakat,
 Sauan kaunihin kaotin,
 270. Kiihkeimmän keihojanil»

Neljästoista Runo.

Tavallisilla metsämiehen luulla ja rukouksilla kauniisti pyytäen Lemminkäinen viimein saapi hirven ja vie Pohjolaan 1—270. Toiseksi työksi määrätään hänelle, suistaa Häiden tulisuu ruuna, jonka suistaa ja ajaa Pohjolaan 271—372. Kolmanneksi määräksi pannaan, ampuu joutsen Tuonelan joelta. Lemminkäinen tulee Tuonelan joelle; siellä vahta'aa häntä ylenkatsottu karjan paimen, surma'aa hänen ja viska'aa Tuonen koskeen. Tuonen poika päälle päätteeksi lyöä silpaisee ruumiin palasille 373—460.

Siitä lieto Lemminkäinen
Arveli, ajattelihe,
Kulle syyllle sylveäisi,
Kulle laskisi laulle:
Heittäisikö Hiien hirvet,
Itse kulkisi kotihin;
Vai vielä yritteleisi,
Hiihteleisi hiljallehen
Mieliksi metsän emännän,

10. Salon impien iloksi?

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatto taivahinen!
Tee nyt mulle suorat sukset,
Kepeäiset kalhuttimet,
Joilla hiihteä hivitan
Poikki soien, poikki maien,
Hiihän kohti Hiien maita,

20. Poikki Pohjan kankahista

Hiien hirven käytäville,
Poropeuran polkemille»
»Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohista ulko-töille
Tapiolan tietä myöten,
Tapijon talojen kautta;
Terve vuoret, terve vaarat,
Terve kuusikot kumeat,
Terve haavikot haleat,

30. Terve tervehyttäjänne!»

»Miesty metsä, kostu korpi,
Taivu ainoinen Tapio,
Saata miestä saarekselle,
Sille kummulle kuleta,
Jost' on saalis saatavana,
Erän toimi tuotavana!»
»Nyyrikki Tapijon poika,
Mies puhas, puna-kypärä!

- Veistä pilkut pitkin maita,
 40. Rastit vaaroihin rakenna,
 Jotta tunnen tuhma käyä,
 Äkki outo tien osoan
 Etsiessäni ereä,
 Antia anellessani!»
 »Mielikki metsän emäntä,
 Puhas muori, muoto kaunis!
 Pane kulta kulkemahan,
 Hopea vaeltamahan
 Miehen etsivän etehen,
 50. Anelian askelille!»
 »Ota kultaiset avaimet
 Renkahalta reieltäsi,
 Aukaise Tapion aitta,
 Metsän linna lükahuta
 Minun pyytö-päivinäni,
 Erän etso-aikoinani!»
 »Kunp' on et kehanne itse,
 Niin on pistä piikojasi,
 Pane palkkalaisiasi,
 60. Käske käskyn kuulioita!
 Et emäntä lienekänä,
 Jos et piikoa pitäne,
 Sata piikoa pitäne,
 Tuhat käskyn kuuliata,
 Karjan kaiken kaitsiata,
 Viitsiätä viljan kaiken.»
 »Metsän piika pikkarainen,
 Sima-suu Tapion neiti!
 Soitellos metinen pilli,
 70. Sima-pilli piiperoita
 Korvalle ehon emännän,
 Mieluisan metsän emännän,
 Jotta kuulisi välehen,
 Nousisi makoamasta,

- Kun ei kuule kumminkana,
 Ei hava'a harvoinkana,
 Vaikka ainoisin anelen,
 Kielen kullan kuikuttelen!»
 Siinä lieto Lemminkäinen
 80. Ajan kaiken annitoinna
 Hiihti soita, hiihti maita,
 Hiihti korpia kovia,
 Jumalan sysi-mäkiä,
 Hiien hiili-kankahia.
 Hiihti päivän, hiihti toisen,
 Jo päivänä kolmantena
 Meni suurelle mäelle,
 Nousi suurelle kivelle,
 Loi silmänsä luotehesen,
 90. Poikki soien pohjosehen;
 Tapion talot näkyivät,
 Ukset kulta kuumottivat
 Poikki suosta pohjosesta,
 Alta vaaran varvikosta.
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
 Heti luoksi luontelihe,
 Lähelle lähentelihe,
 Alle ikkunan Tapion;
 Kuuristihe katsomahan
 100. Kuuennesta ikkunasta,
 Siellä antajat asuivat,
 Ja viruivat viljan eukot
 Aivan arki-vaattehissa,
 Ryyssyissä ryvennehissä.
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Mintähen metsän emäntä
 Asut arki-vaattehissa,
 Riihi-ryyssiissä rypeät
 Kovin musta muo'oltasi,
 110. Katsannaltasi kamala,
 Ilkeä inertimiltä,
 Rungolta ruman näköinen?»
 »Kun ennen kävin metsässä,
 Kolm' oli linnoa metsässä,

40: 1. viitat; merkit.

57: 4. viitsine.

68: 1. sima s. o. mesijuouua.

- Yksi puinen, toinen luinen,
Kolmansi kivinen linna,
Kuus' oli kulta-ikkunoa
Kunki linnan kulmanteella,
Katsahin sisähän noista
120. Seinän alla seistessäni,
Tapion talon isäntä,
Tapion talon emäntä,
Tellervo Tapion neiti,
Kanssa muu Tapion kansa
Kaikki kullassa kuhisi,
Hopeassa horjeksihe;
Itsensä metsän emännän,
Ehtoisan metsän emännän,
Käet oli kullan käärehissä,
130. Sormet kullan sormuksissa,
Pää kullan pätimehissä,
Tukat kullan suortuvissa,
Korvat kullan koltuskoissa,
Kaula helmässä hyvissä.»
»Oi mielu metsän emäntä,
Metsolan metinen muori!
Heitä poies heinä-kengät,
Kaski-virsusi karista,
Riisu riihi-ryökälehet,
140. Arki-paitasi alenna,
Lyöte lykky-vaattehisin,
Antipaitoihin paneite
Minun metsipäivinäni,
Erän etso-aikoinani!
Ikävä minun tulevi,
Ikävä tulettelevi
Tätä tyhjänä oloa,
Ajan kaiken annituutta,
Kun et anna aioinkana,
150. Harvoinkana hoivauta,
Ikävä ilotoin ilta,
Pitkä päivä saalihitoin.»
»Metsän ukko halliparta,
Havuhattu, naavaturkki!
Pane nyt metsät palttinoihin,
Salot verkahan vetäise,
Haavat kaikki haljakkoihin,
Lepät lempi-vaattehisin,
Hopeihin hongat laita,
160. Kuuset kultihin rakenna,
Vanhat hongat vaski-vöille,
Petäjät hopea-vöille,
Koivut kulta-kukkasihin,
Kannot kulta-kalkkaroihin;
Pane kuinp' on muinaiselta,
Parempina päivinäsi
Kuuna paistoi kuusen oksat,
Päivänä petäjän latvat,
Metsä haaskahti me'elle,
170. Simalle salo sininen,
Aho-vieret viertehelle,
Suo-vieret sulalle voille!»
»Metsän tyttö, mieli neiti,
Tuulikki tytär Tapion!
Aja vilja vieremille,
Aukeimmille ahoille;
Kun lie jäykkä juoksullehen,
Eli laiska laukallehen,
Ota vitsa viiakosta,
180. Koivu korven notkelmosta,
Jolla kutkutat kuvetta,
Sekä kaivat kainaloita;
Anna juosta joutuisasti,
Vikevästi viiletellä
Miehen etsivän etehen,
Aina käyvän askelille!»
»Kuin vilja uralle saapi,
Tupita uroa myöten,
Pane kaksi kämmentäsi

131: 3. koristuksissa.

133: 3. renkaissa.

144: 1. metsän-saaliin.

148: 3. annittomuutta; saamattomuutta.

190. Kahen puolen kaitteheksi,
 Jott' ei vilja vieprahtaisi,
 Tie-puolehen poikeltaisi;
 Josp' on vilja vieprahtavi,
 Tie-puolehen poikeltavi,
 Tielle korvista kohenna,
 Saata sarvista uralle!»
 »Hako on tiellä poikkipuolin,
 Sepä syrjähän syseä,
 Puita maalla matkallansa,
200. Ne on katkaise kaheksi!»
 »Aita vastahan tulevi,
 Kaa'a aita kallellehen
 Viieltä vitsasväliltä,
 Seitsemältä seipähältä!»
 »Joki joutuvi etehen,
 Puro tielle poikkipuolin,
 Silkki sillaksi sivalla,
 Puna-verka portahaksi,
 Saata poikki salmistaki,
210. Vetele vesien poikki,
 Poikki Pohjolan joesta,
 Yli kosken kuohuloista!»
 »Tapion talon isäntä,
 Tapion talon emäntä,
 Metsän ukko halliparta,
 Metsän kultainen kuningas,
 Mimerkki metsän emäntä,
 Metsän armas anti-muori,
 Siniviitta viian eukko,
220. Punasukka suon emäntä!
 Tule jo kullan muuttelohon,
 Hopean vajehtelohon,
 Minun on kullat kuun ikuiset,
 Päivän polviset hopeat,
 Käeten soasta käymät,
 Uhotellen tappelosta,
 Ne kuluvat kukkarossa,
 Tummentuvat tuhniossa,

- Kun ei oo kullan muuttajata,
 230. Hopean vajehtajata.»
 Niinp' on lieto Lemminkäinen
 Viikon hiihteä hivutti,
 Lauloi virret viian päässä,
 Kolmet korven kainalossa,
 Miellytti metsän emännän,
 Itsenki metsän isännän,
 Ihastutti immet kaikki,
 Taivutti Tapion neiet.
 Juoksuttivat, juovuttivat
240. Hiien hirven kätköstänsä,
 Takoa Tapion vaaran,
 Hiien linnan liepehiltä
 Miehen etsiän etehen,
 Sanelian saataville.
 Itse lieto Lemminkäinen
 Jopa lämsänsä lähetti,
 Hiien hirven hartioille,
 Kaulalle kamelivarsan,
 Jott' ei potkinut pahasti
250. Selkeä silittäessä.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Salon herra, maan isäntä,
 Kaunis kankahan eläjä,
 Mielikki metsän emäntä,
 Metsän armas anti-muori!
 Tule nyt kullat ottamahan,
 Hopeat valitsemahan,
 Pane maalle palttinasi,
260. Lempi-liinasi levitä
 Alle kullan kuumottavan,
 Alle huotavan hopean,
 Tuon on maahan tippumatta,
 Rikkoihin rivestymättä!»
 Läksi siitä Pohjolahan,
 Sanoi tuonne tultuansa:

- »Jo nyt hiihin Hiien hirven
Hiien peltojen periltä,
Anna akka tyttöäsi,
270. Mulle nuorta morsianta!»
Louhi Pohjolan emäntä
Tuop' on tuohon vastaeli:
»Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa suistat suuren ruunan,
Hiien ruskean hevoisen,
Hiien varsan vaahtileuan
Hiien nurmien periltä.»
Silloin lieto Lemminkäinen
280. Otti kulta-ohjaksensa,
Hopeisen marhaminnan,
Lähtevi hevon hakuhun,
Kuloharjan kuuntelohon
Hiien nurmien periltä.
Astua taputtelevi,
Käyä kulleroittelevi
Vihannalle vainiolle,
Pyhän pellon pientarelle,
Siellä etsivi hevoista,
290. Kulokasta kuuntelevi,
Suvikunnan suitset vyöllä,
Varsan valjahat olalla.
Etsi päivän, etsi toisen,
Niin päivänä kolmantena
Nousi suurelle mäelle,
Kiipesi kiven selälle,
Iski silmänsä itähän,
Käänti päätä päivän alle,
Näki hiekalla hevoisen,
300. Kuloharjan kuusikolla,
Senpä tukka tulta tuiski,
Harja suihkivi savua.
Niin sanovi Lemminkäinen:
»Oi Ukko ylijumala,
- Ukko pilvien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!
Taivas auoksi avaos,
Ilma kaikki ikkunoiksi,
Sa'a rautaiset rakehet,
310. Laske jäiset jäähyttimet
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille!»
Tuo Ukko ylinen luoja,
Pilven päällinen Jumala
Ilman riehoksi revitti,
Taivon kannen kahtaloksi,
Satoi hyytä, satoi jäätä,
Satoi rauaista raetta,
Pienemmät hevoisen päätä,
320. Päätä ihmisen isommat
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille.
Siitä lieto Lemminkäinen
Kävi luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hiitolan hyvä hevoinen,
Vuoren varsa vaahtileuka,
Tuo nyt kulta turpoasi,
330. Pistä päätäsi hopea
Kultaisihin koltuskoihin,
Hopeisiin helyihin!
En sua pahoin pitäne,
Aivan ankein ajane,
Ajan tietä pikkuruisen,
Matkoa ani vähäisen
Tuonne Pohjolan tuville,
Ankaran anopin luoksi;
Minkä siimalla sivallan,
340. Eli vitsalla vetelen,
Senpä silkillä sivallan,
Veran äärellä vetelen.»

281: 2. riimun; päätset.

290: 1. kulo-harjaa.

334: 2. kovasti; armottomasti.

- Hiien ruskea hevoinen,
 Hiien varsa vaahtileuka
 Tunki kulta-turpoansa,
 Pisti päätänsä hopea
 Kultaisihin koltuskoihin,
 Hopeisiin helyihin.
 Niinpä lieto Lemminkäinen
350. Jopa suisti suuren ruunan,
 Pisti suitset kullan suuhun,
 Päitsensä hopean päähän,
 Hyppäsi hyvän selälle,
 Hiien laukin lautasille.
 Vetä virkkua vitsalla,
 Paiskasi pajun vesalla,
 Ajoin matkoa vähäisen,
 Tuuritteli tunturia
 Pohjoispuolelle mäkeä,
360. Lumi-vaaran kukkuroa,
 Tuli Pohjolan tuville,
 Meni pirttihin pihalta,
 Sanoi tuonne tultuansa,
 Pohjolahan päästyänsä:
 »Jopa suistin suuren ruunan,
 Hiien varsan valjastelin
 Vihannalta vainiolta,
 Pyhän pellon pientarelta,
 Sekä hiihin Hiien hirven
370. Hiien peltojen periltä;
 Anna jo akka tyttöäsi,
 Mulle nuorta morsianta!»
 Louhi Pohjolan emäntä
 Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Äsken annan tyttäreni,
 Sekä nuoren morsiamen,
 Kun ammut joutsenen joesta,
 Virrasta vihannan liinun,
 Tuonen mustasta joesta,
380. Pyhän virran pyörtehestä
 Yhellä yrittämällä,
 Yhen nuolen nostamalla.»
- Siitä lieto Lemminkäinen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Läksi joutsenen joruhun,
 Pitkäkaulan katselohon
 Tuonen mustasta joesta,
 Manalan alantehestä.
 Astua lykyttelevi,
390. Käyä kälkähyttelevi
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Pyhän virran pyörtehelle,
 Jalo jousi olkapäällä,
 Viini nuolia selässä.
 Märkähattu karjan paimen,
 Ukko Pohjolan sokea
 Tuop' on Tuonelan joella,
 Pyhän virran pyörtehellä;
 Katselevi, kääntelevi
400. Tulevaksi Lemminkäistä.
 Jo päivänä muutamana
 Näki lieto Lemminkäisen
 Saavaksi, läheneväksi
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Vierehen vihaisen kosken,
 Pyhän virran pyörtehelle.
 Vesi-kyyn ve'estä nosti,
 Umpi-putken lainehista,
 Syöksi miehen syämmen kautta,
410. Läpi maksan Lemminkäisen,
 Kautta kainalon vasemman
 Oikeahan olkapäähän.
 Jopa lieto Lemminkäinen
 Tunsu koskevan kovasti,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Sen mä tein pahinta työtä,
 Kun en muistanut kysyä
 Emoltani kantajalta
 Kaiketi sanaista kaksi,
420. Kovin äijä kun on kolme,
 Miten olla, kuin eleä
 Näinä päivinä pahoina:

En tieä vesun vikoja,
 Umpi-putken ailuhia.»
 »Oi emoni kantajani,
 Vaivan nähnyt vaaliani!
 Tietäisitkö, tuntisitko,
 Miss' on poikasi poloinen,
 Tokipa rientäen tulisit,

430. Avukseni ennättäisit,
 Päästäisit pojan poloisen
 Tältä tieltä kuolemasta,
 Nuorena nukahtamasta,
 Verevänä vieremästä.»
 Siitä Pohjolan sokea,
 Märkähattu karjan paimen
 Syöksi lieto Lemminkäisen,
 Kaotti Kalevan poian
 Tuonen mustahan jokehen,

440. Pahimpahan pyörtehesen;

424: 2. tuskia; kipuja.

Meni lieto Lemminkäinen,
 Meni koskessa kolisten,
 Myötä-virrassa vilisten
 Tuonne Tuonelan tuville.

Tuo verinen Tuonen poika
 Iski miestä miekallansa,
 Kavahutti kalvallansa,
 Löi on kerran liemahutti
 Miehen vüeksi muruksi,

450. Kaheksaksi kappaleksi,
 Heitti Tuonelan jokehen,
 Manalan alus-vesille:
 »Virusiin se ikäsi
 Jousinesi, nuolinesi,
 Ammu joutsenet joelta,
 Vesi-liunut viertehiltä!»

Se oli loppu Lemminkäisen,
 Kuolo ankaran kosian!
 Tuonen mustassa joessa,

460. Manalan alanteheassa.

Viidestoista Runo.

Muutamana päivänä alkaa harjasta Lemminkäisen kodissa verta tippua, josta äiti heti arva'aa, jo surman pojallensa tulleen, rientää Pohjolaan ja kysyy Pohjolan emännältä, kunne oli Lemminkäisen saattanut 1—62. Pohjolan emäntä toki viimein sanoo, kuille töille oli laittanut, ja päivä antaa aivan tarkan tiedon Lemminkäisen surmasta 63—194. Lemminkäisen äiti lähtee pitkä harava kädessä Tuonen kosken alle, haravoipi vettä, kunnes saapi kaikki palaset poikansa ruumiista kokoon, sovittaa ne yhteen ja laittaa niistä lukuin ja vöidetten avulla Lemminkäisen entisellensä 195—554. Lemminkäinen virottuansa kertoo, miten oli Tuonelan joella surmattu ja lähtee äitinsä kanssa kotia 555—650.

Äiti lieto Lemminkäisen
 Aina koissa arvelevi:
 »Minne on saanut Lemminkäinen,
 Kunne Kaukoni kaonnut,
 Kun ei kuulu jo tulevan
 Matkoiltansa maailmassa?»
 Ei tieä emo poloinen,
 Eikä kantaja katala,
 Missä liikkuvi lihansa,
 10. Vierevi oma verensä,
 Kävikö käpy-mäkeä,
 Kanervaista kangasmaata,
 Vai meni meren selällä,
 Lakkipäillä lainehilla,
 Vaiko suuressa soassa,
 Kapinassa kauheassa,

Joss' on verta säärivarsi,
 Polven korkeus punaista.
 Kyllikki korea nainen
 20. Katseleikse, käänteleikse
 Koissa lieto Lemminkäisen,
 Kaukomielen kartanossa;
 Katsoi illalla sukoa,
 Huomenella harjoansa,
 Niin päivänä muutana, ✓
 Huomenna moniahana
 Jo veri suasta vuoti,
 Hurme harjasta norahiti.
 Kyllikki korea nainen
 30. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Jo nyt on mennyt mies minulta,
 Kaunis Kaukoni kaonnut

Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille,
Veri jo vuotavi suasta,
Hurme harjasta noruvi.»

Siitä äiti Lemminkäisen
Itse katsovi sukua,
Itse itkulle aputui:

40. »Voi poloisen päiviäni,
Angervoisen aikojani,
Jo nyt on poikani poloisen,
Jopa laiton lapsueni
Saanut päiville pahoille,
Tuho on poikoa päätöistä,
Hukka lieto Lemminkäistä,
Jo suka verin valuvi,
Harja hurmehin noruvi!»

Kourin helmansa kokosi,

50. Käsivarsin vaattehensa,
Pian juoksi matkan pitkän,
Sekä juoksi, jotta joutui,
Mäet mätkyi mennessänsä,
Norot nousi, vaarat vaipui,
Ylähäiset maat aleni,
Alahaiset maat yleni.

Tuli Pohjolan tuville,

Kysytteli poikoansa,
Kysytteli, lausutteli:

60. »Oi sie Pohjolan emäntä,
Kunne saatoit Lemminkäisen,
Minne poikani menetit?»

Louhi Pohjolan emäntä

Tuop' on tuohon vastaeli:

»Enpä tieä poikoasi,
Kunne kulki ja katosi;
Istutin oron rekehen,
Korjahan kovan tulisen,
Oisko uhkahun opponut,

70. Meren jäälle jähmettynyt,
Vai saanut sutosen suuhun,
Karhun kauhean kitahan.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Jo vainen valehtelitki,
Susi ei syö minun sukua,
Karhu ei kaa'a Lemminkäistä,
Sormin sortavi sutokset,
Käsin karhut kaatelevi;
Kunp' on et sanone tuota,

80. Kunne saatoit Lemminkäisen,
Rikon uksen uuen riihen,
Taitan sampuen saranat.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
Istutin venon perähän,
Laitoin kosket laskemahan,
Enkä tuota tunnekana,

90. Kunne sai katala raukka,
Koskihinko kuohuvihin,
Virtoihin vipajavihin.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Jo vainen valehtelitki,
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimeisiä,
Kunne saatoit Lemminkäisen,
Kaotit Kalevalaisen,
Taikka surmasi tulevi,

100. Kuolemasi kohtoavi.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Jospa jo sanon toenki:
Panin hirvet hiihtämähän,
Jalopeurat jaksamahan,
Ruunat suuret suistamahan,
Varsat valjastuttamahan,
Laitoin joutsenen hakuhun,
Pyhän linnun pyyöntähän;
Nyt en tuota tunnekana,

41: 1. kova-osaisen; onnettoman.

43: 2. kurjan; vaivaisen.

69: 2. kohvaan; sosteesen.

110. Mi on tullunna tuhoksi,
Esteheksi ennättännä,
Kun ei kuulu jo tulevan
Morsianta pyytämähän,
Tyttöä anelemahan.»
Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaipoavi,
Juoksi suuret suot sutena,
Kulki korvet kontiona,
Ve'et saukkona samosi,
120. Maat käveli mauriaisna,
Neuliaisna niemen reunat,
Jäniksenä järven rannat;
Kivet syrjähän sytäsi,
Kannot käänti kallellehen,
Risut siirti tien sivuhun,
Haot potki portahiksi.
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eipä löyä;
Kysyi puilta poikoansa,
130. Kaipasi kaonnuttansa,
Puu puheli, honka huokui,
Tammi taiten vastaeli:
»On huolta itsestäni
Huolimatta poiastasi,
Kun olen kovalle luotu,
Pantu päiville pahoille,
Pinopuiksi pilkkumahan,
Haloiksi hakattamahan,
Riutumahan rihipuiksi,
140. Kaskipuiksi kaatumahan.»
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Tiehyt vastahan tulevi,
Niin tielle kumarteleikse:
»Oi tiehyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
- Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Tiehyt taiten vastaeli,
150. Sekä lausui ja pakisi:
»On huolta itsestäni
Huolimatta poiastasi,
Kun olen kovalle luotu,
Pantu päiville pahoille,
Joka koiran juostavaksi,
Ratsahan ajeltavaksi,
Kovan kengän käytäväksi,
Kannan karskuteltavaksi.»
Viikon etsi eksynyttä,
160. Viikon etsi, eipä löyä;
Kuuhut vastahan tulevi,
Niin kuulle kumarteleikse:
»Kuu kulta Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Tuo kuuhut Jumalan luoma
Taiten kyllä vastaeli:
»On huolta itsestäni
170. Huolimatta poiastasi,
Kun olen kovalle luotu,
Pantu päiville pahoille,
Yksin öitä kulkemahan,
Pakkasella paistamahan,
Talvet tarkoin valvomahan,
Kesäksi katoamahan.»
Viikon etsi eksynyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Päivyt vastahan tulevi,
180. Päivälle kumarteleikse:
»Oi päiväyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»
Jopa päiväyt jonki tiesi,
Arvaeli aurinkoinen:

120: 3. metsäsikana.

121: 1. iiliskottina; siilinä.

- »Jo on poikasi poloisen
Kaotettu, kuoletettu
Tuonen mustahan jokehen,
190. Manalan iki-vetehen,
Mennyt koskia kolisten,
Myötävirtoja vilisten
Tuonne Tuonelan perille,
Manalan alantehille.»
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse itkulle hyräytyi,
Meni seppojen pajahan:
»Oi sie seppo Ilmarinen,
Taoit ennen, taoit eilen,
200. Taopa tänäki päänä,
Varta vaskinen harava,
Piitä piihin rautaisihin,
Piit tao satoa syltä,
Varsi viittä valmistellos!»
Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Vartti vaskisen haravan,
Piitti piillä rautaisilla,
Piit takoi satoa syltä,
210. Varren viittä valmisteli.
Itse äiti Lemminkäisen
Saapi rautaisen haravan,
Lenti Tuonelan joelle,
Päiveä rukoelevi:
»Oi päiväyt Jumalan luoma,
Luoma luoja valkeammel
Paista hetki heltehesti,
Toinen himmesti hiosta,
Kolmansa koko terältä,
220. Nukuttele nuiva kansa,
Väsyttä väki Manalan,
Tuonen valta vaivuttele!»
Tuo päiväyt Jumalan luoma,
Luoma luoja aurinkoinen
Lenti koivun konkelolle,
Lepän lengolle lehahti,
Paistoi hetken heltehesti,
Toisen himmesti hiosti,
Kolmannen koko terältä,
230. Nukuttele nuivan joukon,
Väsytti väen Manalan,
Nuoret miehet miekoillehen,
Vanhat vasten sauvojansa,
Keski-ian keihäille,
Siitä lenti lepsahutti,
Päälle taivahan tasaisen
Entisellensä sialle,
Majallensa muinaiselle.
Siitä äiti Lemminkäisen
240. Otti rautaisen haravan,
Haravoipi poikoansa
Koskesta kohisevasta,
Virrasta vilisevästä,
Haravoipi, eikä löyä.
Siitä siirtihen alemma,
Meni myötänsä merehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Vyötäröistä veen sisähän.
Haravoipi poikoansa
250. Pitkin Tuonelan jokea,
Vetelevi vastavirran,
Veti kerran, tuosta toisen,
Saapi paian poikoansa,
Paian mieliksi pahoiksi,
Veti vielä kerran toisen,
Sai sukat, hatun tapasi,
Sukat suureksi suruksi,
Hatun mieli-harmiksensa.
Astui siitäkin alemma
260. Manalan alantehelle,
Veti kerran pitkin vettä,
Kerran toisen poikki vettä,
Kolmannen vitahan vettä,
Kerrallapa kolmannella
Elo-tukku sai etehen
Haravahan rautaisehen.

- Elo-tukku ei se ollut,
 Olipa lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli,
 270. Puuttunut haravan piihin
 Sormesta nimettömästä,
 Vasemmasta varpahasta.
 Nousi lieto Lemminkäinen,
 Kohosi Kalevan poika
 Haravassa vaskisessa
 Päälle selvien vesien;
 Vaan oli pikkuista vajalla,
 Yhtä kättä, puolta päätä,
 Paljo muita muskuloita,
 280. Siihen henkeä lisäksi.
 Emo tuossa aryelevi,
 Itse itkien sanovi:
 »Vieläkö tästä mies tulisi,
 Uros uusi toimeaisi!»
 Päätysi korppi kuulemahan,
 Tuop' on tuohon vastoavi:
 »Ei ole miestä menneessä,
 Eikä tuiki tullessa,
 Jo silt' on siika silmät syönyt,
 290. Hauki hartiat halaisnut;
 Sie päästä merehen miestä,
 Työnnä Tuonelan jokehen,
 Ehkä turskaksi tulisi,
 Valahaksi vahvistuisi.»
 Tuop' on äiti Lemminkäisen
 Eipä työnnä poikoansa;
 Vetelevi vielä kerran
 Haravalla vaskisella
 Pitkin Tuonelan jokea,
 300. Sekä pitkin, jotta poikki,
 Saapi kättä, saapi päätä,
 Saapi puolen selkälüuta,
 Toisen puolen kylkilüuta,
 Monta muuta muskulata;
 Niistä poikoa rakenti,
 Laati lieto Lemminkäistä.
 Liitteli lihat lihoihin,
 Luut on luihin luikahutti,
 Jäsenet jäsenihinsä,
 310. Suonet suonten sortumihin.
 Itse suonia siteli,
 Päitä suonten solmieli,
 Suoni-lankoa lukevi,
 Sanoen sanalla tuolla:
 »Sorea on suonten vaimo,
 Suonetar sorea vaimo,
 Soma suonten kehreäjä
 Sorealla kehrinpuulla,
 Vaskisella värttinällä,
 320. Rautaisella rattahalla;
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa
 Suoni-sykkyrä sylissä,
 Kalvo-kääri kainalossa,
 Suonia sitelemähän,
 Päitä suonten solmimahan
 Haavoissa halennehissa,
 Rei'issä revennehissä!»
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 330. Onp' on impi ilman päällä
 Venehellä vaskisella,
 Purrella puna-perällä;
 Tule impi ilman päältä,
 Neiti taivahan navalta,
 Soua suonista venettä,
 Jäsenistä järkyttele,
 Soua luun lomiamyöten,
 Jäsenten rakoja myöten!»
 »Siallensa suonet laita,
 340. Asemellensa aseta,
 315—376. Suonten sanat.

279: 3. muruja; pieniä palasia.

293: 2. turska on iso merielävä.

294: 1. valaskalakasi.

- Suutatusten suuret suonet,
Valta-suonet vastatusten,
Limitysten liutasuonet,
Pienet suonet pääksytysten!»
»Siit' ota utuinen neula,
Sulku-niitti neulan päässä,
Ompele utuisin neuloin,
Tina-neuloin tikkaele,
Päitä suonten solmiele,
350. Silkkinauhoilla sitele!»
»Kun ei tuosta kyllä liene,
Itse ilmainen Jumala,
Valjastele varsojasi,
Rakentele ratsujasi,
Aja kirja-korjinesi
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi liikkuma-lihojen,
Läpi suonten soljuvaisten,
Liitä luu lihoa myöten,
360. Suoni suonen päätä myöten,
Luo hopea luun lomahan,
Kulta suonen sortumahan!»
»Mist' on kalvo katkennunna,
Siihen kalvo kasvattele,
Mistä suonta sortununna,
Siihen suonta solmiele,
Kusta verta veihlähtännä,
Siihen verta vierettele,
Kusta luu luhoksi mennyt,
370. Siihen luuta luikahuta,
Kusta liikkunna lihoa,
Siihen liittele lihoa,
Siallensa siunaele,
Asemellensa aseta,
Luu luuhun, liha liha'an,
Jäsenet jäsenihinsä!»
Sillä äiti Lemminkäisen
Loi miehen, uron sukesi
- Entisillehen eloille,
380. Muinaisille muo'oillensa.
Sai suonet lukeneheksi,
Päät suonten sielleheksi,
Ei miestä sanalliseksi,
Lasta lausehelliseksi.
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Mistä nyt voie saatanehe,
Sima-tilkka tuotanehe,
Jolla voian voipunutta,
390. Pahoin tullutta parannan,
Jotta mies sanoille saisi,
Vierähtäisi virsillehen?»
»Mehiläinen meiän lintu,
Metsän kukkien kuningas,
Lähe nyt mettä noutamahan,
Simoa tavottamahan
Mieluisasta Metsolasta,
Tarkasta Tapiolasta,
Monen kukkasen kuvusta,
400. Monen heinän helpehestä
Kipehille voitehiksi,
Pahoille parantehiksi!»
Mehiläinen liukas lintu
Jopa lenti löyhäytti
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan,
Nokki kukkia keolta,
Keitti mettä kielellänsä
Kuen kukkasen nenästä,
410. Sa'an heinän helpehestä;
Niin tulla tubuttelevi,
Käyä kääramöittelevi,
Kaikki siipensä simassa,
Sulkansa sulassa meessä.
Itse äiti Lemminkäisen
Otti noita voitehia,
Niillä voiti voipunutta,
- 393—534. Mehiläisen sanat.

343: 1. päät kahdenkerroin.

346: 1. silkkilanka.

- Pahoin tullutta paranti;
 Ei tullut apua noista,
 420. Saanut miehelle sanoja.
 Siitä tuon sanoiksi virkki:
 »Mehiläinen lintuseni,
 Lennä tuonne toisialle,
 Ylitse meren yheksän,
 Saarehen selällisehen,
 Metisehen manterehehen,
 Tuurin uutehen tupahan,
 Palvosen laettomahan,
 Siell' on mettä mielubista,
 430. Siellä voitetta hyveä,
 Joka suonihin sopivi,
 Jäsenihin kelpoavi;
 Tuop' on niitä voitehia,
 Kanna niitä katsehia
 Vian päälle pannakseni,
 Vammoille vaellakseni!»
 Mehiläinen mies kepeä
 Taasen lenti liihytteli
 Ylitse meren yheksän,
 440. Meri puolen kymmenettä,
 Lenti päivän, lenti toisen,
 Lenti kohta kolmannenki
 Ruokosella istumatta,
 Lehellä levähtämättä,
 Saarehen selällisehen,
 Metisehen manterehehen,
 Korvalle tulisen kosken,
 Pyhän virran pyörtehelle.
 Siellä mettä keitettiin,
 450. Rasvoja rakennettiin
 Pikkuisissa pottiloissa,
 Kaunoisissa kattiloissa,
 Peukalon mahuttavissa,
 Sormen pään sovittavissa.
 Mehiläinen mies kepeä
 Saip' on niitä voitehia;
- Vähän aikoa kuluvi,
 Pikkuisen pirahdelevi,
 Jo tulla turahdelevi,
 460. Saa'a saaveroittelevi,
 Kuusi kuppia sylissä,
 Seitsemän selän takana,
 Ne on täynnä voitehia,
 Täynnä rasvoja hyviä.
 Itse äiti Lemminkäisen
 Voiti noilla voitehilla,
 Yheksillä voitehilla,
 Kaheksilla katsehilla;
 Ei vielä apua saanut,
 470. Tok' ei tuostana tavannut.
 Niin sanoi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Mehiläinen ilman lintu,
 Lennä tuonne kolmas kerta
 Ylähäksi taivosehen,
 Päälle taivosen yheksän,
 Siell' on viljalta simoa,
 Siellä mettä mielin määrin,
 Joilla ennen luoja loitsi,
 480. Puheli puhas Jumala,
 Voiti luoja lapsiansa
 Pahan vallan vammaksissa;
 Kasta siipesi simassa,
 Sulkasi sulassa meessä,
 Tuo simoa siivessäsi,
 Kanna mettä kaapussasi
 Kipehille voitehiksi,
 Vammoille valantehiksi!»
 Mehiläinen mieli-lintu
 490. Hänpä tuon sanoiksi saatti:
 »Mitenkä mä sinne pääsen,
 Minä mies vähäväkinen!»
 »Hyvä on sinne päästäksesi,
 Kaunis kaapsahellaksi
 Yli kuun, alatse päivän,
 Taivon tähtien välitse;

- Lennät päivän löyhyttelet
 Kuutamaisen kulmaluille,
 Siitä toisen siuottelet
500. Otavaisen olkapäille,
 Kolmannen kohotteleitet
 Seitsentähtisen selälle,
 Siit' on matkoa palanen,
 Pikkarainen piiramata
 Perille pyhän Jumalan,
 Asunnoille autuahan.»
 Mehiläinen maasta nousi,
 Sima-siipi mättähältä,
 Jopa lenti löyhytteli,
510. Pienin siivin siuotteli,
 Lenti kuun keheä myöten,
 Päivän päärmettä samosi,
 Otavaisten olkapäitse,
 Seitsentähtyten selitse,
 Lenti luoja kellarihin,
 Kamarihin kaikkivallan;
 Siellä voitetta tehä'an,
 Rasvoja rakennetahan
 Hopeisissa paoissa,
520. Kultaisissa kattiloissa,
 Mettä kiehui keski-maissa,
 Laioilla suloa voita,
 Simoa suvi-nenässä,
 Päässä pohja rasvasia.
 Mehiläinen ilman lintu
 Sai siitä simoja kyllin,
 Metosia mielin määrin;
 Oli aikoa vähäinen,
 Jo tulla tuhuttelevi,
530. Saata häärähyttelevi,
 Sata sarvea sylissä,
 Tuhat muuta mubkurata,
 Missä mettä, kussa vettä,
 Kussa voitetta parasta.
 Siitä äiti Lemminkäisen
- Otti suuhunsa omahan,
 Noita koitti kielellänsä,
 Hyvin maistoi mielellänsä:
 »Nämät on niitä voitehia,
540. Kaikkivallan katsehia,
 Joillapa Jumala voiti,
 Luoja vammoja valeli.»
 Siitä voiti voipunutta,
 Pahoin tullutta paranti,
 Voiti luun lomiamyöten,
 Jäsenten rakoja myöten,
 Voiti alta, voiti päältä,
 Kerran keskeä sivalti,
 Siitä tuon sanoiksi virkki,
550. Itse lausui ja pakisi:
 »Nouse pois makoamasta,
 Ylene uneksimasta
 Näiltä paikoilta pahoilta,
 Kovan onnen vuotehelta!»
 Nousi mies makoamasta,
 Heräsi uneksimasta,
 Jop' on saattavi sanoa,
 Itse kieli kertoella:
 »Viikon utra uinaelin,
560. Kauan malkio makasin,
 Makasin unen makean,
 Sikeäisen siuvattelin.»
 Sanoi äiti Lemminkäisen,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Oisit maannut kauemminki,
 Vielä viikkomman venynyt
 Ilman äitittä pahatta,
 Katalatta kantajatta.»
 »Sano nyt poikani poloinen,
570. Kerro korvin kuullakseni:
 Mi sinun Manalle saattoi,
 Työnti Tuonelan jokehen?»
 Sanoi lieto Lemminkäinen,
 Vastaeli äitillensä:

»Märkähattu karjan paimen,
Untamolän umpisilmä,
Se minun Manalle saattoi,
Työnti Tuonelan jokehen;
Vesikyyn ve'estä nosti,

580. Lapo-kyyn on lainehesta
Vasten vaivaista minua,
Enkä tuota tiennytkänä,
En tiennyt vesun vihoa,
Umpi-putken ailuhia.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Voipa miestä mieletöntä,
Kehuit noiat noituvasi,
Lappalaiset laulavasi,
Et tieä vesun vihoa,

590. Umpi-putken ailuhia:
Veestä on vesusen synty,
Umpi-putken lainehista,
Allin aivoista hyvistä,
Meripääskyn pään sisästä;
Sylki Syöjätär vesille,
Laski laatan lainehille,
Vesi sen pitkäksi venytti,
Päivä paistoi pehmeäksi,
Siitä tuuli tuuitteli,

600. Ve'en henki heilutteli,
Aallot rannalle ajeli,
Tyrsky maalle tyyräeli.»

Siitä äiti Lemminkäisen

Tuuitteli tuttuansa
Entisillehen eville,
Muinaisille muo'oillensa,
Pikkuista paremmaksiki,
Ehommaksi entistänsä;
Kysyi siitä poialtansa,

610. Jos oli mitä vajoa.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

583: 3. vesikäärmeen.

591—602. vesikäärmeen synty.

»Viel' olen äijeä vajoa,
Tuollapa syämmykseni,
Tuolla tuntoni makaapi
Noissa Pohjan neitosissa,
Kaunoisissa kassa-päissä;
Home-korva Pohjan eukko
Eip' on anna tyttöänsä
Ilman allin ampumatta,

620. Joutsenen osoamatta
Tuosta Tuonelan joesta,
Pyhän virran pyörtehestä.»

Sanoi äiti Lemminkäisen,
Itse lausui ja pakisi:

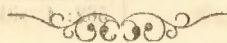
»Heitä herjät joutsenesi,
Anna allien asua
Tuonen mustassa joessa,
Palaviissa pyörtehissä,
Sie lähē koti-perille

630. Kanssa äitisi katalan,
Vielä kiitä onneasi,
Julkista Jumalatasi,
Kun antoi avun totisen,
Vielä henkihin herätti,
Tuonen tieltä tiettävältä,
Manalan majan periltä,
En minä mitänä voisi,
En mitänä itsestäni
Ilman armotta Jumalan,

640. Toimetta totisen luojan!»
Siitä lieto Lemminkäinen
Jo kohta kotia läksi
Kanssa armahan emonsa,
Kera valta-vanhempansa.

Sinne nyt Kaukoni kaotan,
Heitän lieto Lemminkäisen
Virrestäni viikommaksi,
Väännän virteni välehen,
Lasken laulun toisa'alle,

650. Työnnän uuelle uralle.

Kuudestaista Runo.

Wäinämöinen laittaa Sampsa Pellervoisen laivapuita etsimään, veistää niistä venettä ja kaipa'aa kolme sanaa 4—118. Kun ei saa sanoja muualta, lähtee Tuonelaan, jossa häntä mielitetään pitää 119—362. Wäinämöinen mahdolliansa kuitenkin päätee Tuonelasta, varoittaa palattuansa, kenenkään sinne omin mielin lähtemästä, ja kertoo, missä kovin surkeassa ja kauhittavaisessa tilassa pahat ihmiset siellä asuvat 363—412.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Oli veistävä venoista,
Uutta purtta puuhoava
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Puuta puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä.

Kenpä puuta etsimähän,
10. Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi?

Pellervoinen, pellon poika,
Sampsa poika pikkarainen
Sep' on puuta etsimähän,
Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi.

Käypi tietä astelevi
20. Koillisille maailmoille,
Meni mäen, menevi toisen,

Kulki kohta kolmannenki,
Kirves kultainen olalla,
Vaski-varsi kirvehessä;
Yhtyi haapa vastahansa,
Sylen kolmen korkeuinen.

Tahtoi haapoa tavata,
Puia puuta kirvehellä,
Haapa haastaen sanovi,

30. Itse kielin kerkiävi:

»Mitä mies tahot minusta,
Kuta kuitenkin hala'at?»

Sampsa poika Pellervoinen
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Tuotapa tahon sinusta,
Tuota etsin ja hala'an:
Wäinämöiselle venettä,
Laulajalle purren puuta.»

Haapa haastoi kummemmasti,
40. Sata-oksainen osasi:

28: 1. lyödä.

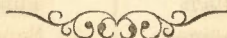
- »Vuotava veno minusta,
Ja pursi putoavainen,
Minä olen ontelo tyveltä,
Kolmasti tänä kesänä
Toukka söi syämmyeni,
Mato juureni makasi.»
Sampsä poika Pellervoinen
Siitä eistyvi etemmä,
Astua ajattelevi
50. Maailmoille pohjaisille.
Tuli honka vastahansa,
Sylen kuuen korkeuinen,
Iski puuta kirvehellä,
Kolahunni kuokallansa,
Kysytteli, lausutteli:
»Oisiko sinusta honka
Wänämöiselle venoksi,
Laulajalle laiva-puuksi?»
Honka vastata hotasi,
60. Itse äänehen ärähti:
»Ei minusta purtta tulle
Kuuken kaaren kantajata,
Mie olen honka huolainniekka,
Kolmasti tänä kesänä
Korppi koikkui latvallani,
Varis vaakkui oksillani.»
Sampsä poika Pellervoinen
Aina eistyvi etemmä,
Astua ajattelevi
70. Suvisille maailmoille,
Tuli tammi vastahansa,
Ympäri yheksän syltä.
Kysytteli, lausutteli:
»Tulisko sinusta tammi
Emeä erä-venehen,
Sotapurren pohja-puuta?»
Tammi taiten vastaeli,
Osaeli puu omena:
- »On väinen minussa puuta
80. Emäksi yhen venosen,
Enk' ole hoikka huolainniekka,
Enkä ontelo sisältä,
Kolmasti tänä kesänä,
Tänä suurena suvena
Päivyt kierti keski-puuta,
Kuuhut latvalla kumotti,
Käet kukkui oksillani,
Linnut lehvillä lepäsi.»
Sampsä poika Pellervoinen
90. Otti kirvehen olalta,
Iski puuta kirvehellä,
Tammea tasaterällä,
Pian taisi tammen kaata,
Puun sorean sorrutella.
Ensin laski latvan poikki,
Tyven tyynni halkaisevi,
Veisti siitä pohja-puita,
Lautoja epälukuisin
Laulajalle laivaksiksi,
100. Wänämöiselle venoksi.
Siitä vanha Wänämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Teki tieolla venettä,
Laati purtta laulamalla
Yhen tammen taittumista,
Puun murskan murenemista.
Lauloi virren, pohjan puutti,
Lauloi toisen, liitti laian,
Lauloi kohta kolmannenki
110. Hangoja hakatessansa,
Päitä kaaren päätellessä,
Liitellessänsä limiä.
Kaaritettua venosen,
Liitettyä laian liitot
Uuپی kolmea sanoa
Panemilla parraspuien,

- Kokkien kohentimilla,
Perä-pään on päättimillä.
Vaka vanha Wäinämöinen,
120. Tietäjä iän-ikuinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi poloinen päiviäni,
Ei saanut veno vesille,
Uusi laiva lainehille!»
Arvelee, ajattelevi,
Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempi-luottehia,
Pääskyjenkö päälaelta,
Joutsen-karjan juonen päästä,
130. Hanhi-lauman hartioilta.
Läksi saamahan sanoja,
Tuhoi joukon joutsenia,
Harkun hanhia hävitti,
Päätömästi pääskysyä,
Ei saanut sanoakana,
Ei sanoa, eikä puolta.
Arvelee, ajattelevi:
»Tuoll' oisi sata sanoa
Kesä-peuran kielen alla,
140. Suussa valkean oravan.»
Läksi saamahan sanoja,
Ongelmoita ottamahan,
Pellon peuroja levitti,
Oravia suuren orren;
Sai siitä sanoja paljo,
Ne kaikki avuttomia.
Arvelee, ajattelevi:
»Tuolta saan sa'an sanoja
Tuolta Tuonelan koista,
150. Manalan iki-majasta.»
Läksi Tuonelta sanoja,
Manalalta mahtiloita;
Astua taputtelevi,
Kävi viikon vitsikkoo,
Viikon toisen tuomikkoo,
Kolmannen katajikkoo,
- Jo näkyi Manalan saari,
Tuonen kumpu kuumottavi.
Vaka vanha Wäinämöinen
160. Jo huhuta heikahutti
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alantehessa:
»Tuo venettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi,
Yli salmen saa'akseni,
Joen poikki päästäkseni!»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Tuo oli poukkujen pesiä,
170. Röpähien räimyttäjä
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alusve'essä;
Sanan virkki, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Vene täältä tuotanehe,
Kuni syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saattoi
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oivan surman,
180. Muun surman musertamatta.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuoni minun tänne tuotti,
Mana mailtani veteli.»
Lyhykäinen Tuonen tytti,
Matala Manalan neiti
Tuonpa hän sanoiksi virkki:
»Jopa keksin kielastajan,
Kunp' on Tuoni tänne toisi,
190. Mana mailta siirteleisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Manalainen matkassansa,
Tuonen hattu hartioilla,
Manan kintahat käessä;
Sano totta Wäinämöinen,
Mi sinun Manalle saattoi?»

- Vaka vanha Wäinämöinen
Jo tuossa sanoiksi virkki:
»Rauta mun Manalle saattoi,
200. Teräs tempoi Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuosta tunnen kielastajan,
Kun rauta Manalle saisi,
Teräs toisi Tuonelahan,
Verin vaattehet valuisi,
Hurmehin hurasteleisi;
Sano totta Wäinämöinen,
210. Sano totta toinen kerta!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Vesi sai minun Manalle,
Aalto toi on Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ymmärrän valehtelian,
Jos vesi Manalle saisi,
220. Aalto toisi Tuonelahan,
Vesin vaattehet valuisi,
Helmasi herasteleisi;
Sano tarkkoja tosia,
Mi sinun Manalle saattoi?»
Tuossa vanha Wäinämöinen
Vielä kerran kielastavi:
»Tuli toi mun Tuonelahan,
Valkea Manalle saattoi.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
230. Matala Manalan neiti
Hämpä tuon sanoiksi virkki:
»Arvoan valehtelian,
Jos tuli Manalle toisi,
Valkeainen Tuonelahan,
Oisi kutrit kärventynnä,
Partaki pahoin palanut.»
»Oi sie vanha Wäinämöinen,
Jos tahot venettä täältä,
Sano tarkkoja tosia,
240. Valehia viimeisiä,
Mitenkä tulit Manalle
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oivan surman,
Muun surman murentamatta.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Jos vähän valehtelinki,
Kerran toisen kielastelin,
Toki ma sanon toetki:
Tein tieolla venettä,
250. Laain purtta laulamalla,
Lauloin päivän, lauloin toisen,
Niin päivällä kolmannella
Rikkoibe reki runoilta,
Jalas täyttii lausehilta;
Läksin Tuonelta oroa,
Manalalta vääntiätä
Rekosen rakentoani,
Laulu-korjan laatiani;
Tuopa nyt venoista tänne,
260. Laita mulle lauttoasi
Yli salmen saa'akseni,
Joen poikki päästäkseni!»
Kyllä Tuonetar toruvi,
Manan neiti riitelevi:
»Oi on hullu hulluuttasi,
Mies on mielesi vähyyttä!
Tulet syyttä Tuonelahan,
Tauitta Manan majoille,
Parempi sinun olisi
270. Palata omille maille,
Äijä on tänne tullehia,
Ei paljo palannehia.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Akka tieltä kääntyköhön,
Eip' on mies pahempikana,

- Uros untelompikana;
Tuo venettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi»
Vei venehen Tuonen tytti,
280. Sillä vanhan Wäinämöisen
Yli salmen saattelevi,
Joen poikki päästelevi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Voi sinua Wäinämöinen,
Läksit surmatta Manalle,
Kuolematta Tuonelahan!»
Tuonetar hyvä emäntä,
Manalatar vaimo vanha
Toip' on tuopilla olutta,
290. Kantoi kaksi-korvaisella,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Juop' on vanha Wäinämöinen!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Katsoi pitkin tuoppiansa,
Sammakot kuti sisällä,
Maot laioilla lateli;
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»En mä tänne tullutkana
Juomahan Manalan maljat,
300. Tuonen tuopit lakkimahan,
Juopuvat oluen juojat,
Kannun appajat katoovat.»
Sanoi Tuonelan emäntä:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Mitä sie tulit Manalle,
Kuta Tuonelan tuville
Ennen Tuonen tahtomatta,
Manan mailta kutsumatta?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
310. »Veistäessäni venoista,
Uutta purtta puuhatessa
Uuvuin kolmea sanoa
Peripäätä päätellessä,
Kokkoa kohottaessa;
Kun en noita saanutkanana,
- Mailta ilmoilta tavannut,
Piti tulla Tuonelahan,
Lähteä Manan majoille
Saamahan sanoja noita,
320. Ongelmoita oppimahan.»
Tuopa Tuonelan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei Tuoni sanoja anna,
Mana mahtia jakele,
Etkä täältä pääsnekänä
Sinä ilmoisna ikänä
Kotihisi kulkemahan,
Maillesi matelemahan.»
Uuvutti unehen miehen,
330. Pani maata matkalaisen
Tuonen talja-vuotehelle;
Siinä mies makaelevi,
Uros unta ottelevi,
Mies makasi, vaate valvoi.
Oli akka Tuonelassa,
Akka vanha käykkäleuka,
Rauta-rihman kehreäjä,
Vaski-lankojen valaja,
Kehräsi sataisen nuotan,
340. Tuhantisen tuuritteli
Yönä yhtenä kesäisnä,
Yhellä vesi-kivellä.
Oli ukko Tuonelassa,
Se on ukko kolmisormi,
Rauta-verkkojen kutoja,
Vaski-nuotan valmistaja,
Se kutoi sataisen nuotan,
Tuhantisen tuikutteli
Samana kesäisnä yönä,
350. Samalla vesi-kivellä.
Tuonen poika koukkusormi,
Koukkusormi, rautanäppi,
Se veti sataisen nuotan
Poikki Tuonelan joesta,
Sekä poikki, jotta pitkin,

- Jotta vieläki vitahan,
 Jott' ei päästä Wäinämöisen,
 Selvitä Uvantolaisen
 Sinä ilmoisna ikänä,
 360. Kuuna kullan valkeana
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan iki-majoista.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Joko lie tuhoni tullut,
 Hätä-päivä päälle pääsnyt
 Näillä Tuonelan tuvilla,
 Manalan majantehilla?»
 Pian muuksi muuttelihe,
 370. Ruton toiseksi rupesi,
 Meni mustana merehen,
 Sarana saraikkohon,
 Matoi rautaisna matona,
 Kulki kyisnä käärmehenä
 Poikki Tuonelan joesta,
 Läpi Tuonen verkkoloista.
 Tuonen poika koukkusormi,
 Koukkusormi, rautanäppi,
 Kävi aamulla varahin
 380. Verkkojansa katsomahan,
 Sa'an saapi taimenia,
 Tuhat emon alvehia,
 Eip' on saanut Wäinämöistä,
 382: 3. pieniä kaloja.
- Ukkoa Uvantolaista.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Tuonelasta tultuansa
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Elköhön hyvä Jumala,
 390. Elköhön sitä suetko,
 Itse-mennyttä Manalle,
 Tuonelahan tunkeinutta!
 Äijä on sinne saanehia,
 Vähä tuolta tullehia,
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan iki-majoista.»
 Vielä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin lateli
 Nuorisolle nousevalle,
 400. Kansalle ylenevälle:
 »Elkätte imeisen lapset
 Sinä ilmoisna ikänä
 Tehkö syytä syyttömälle,
 Vikoa viattomalle,
 Pahoin palkka maksetahan
 Tuolla Tuonelan koissa:
 Sia on siellä syyllisillä,
 Vuotehet viallisilla,
 Alus kuumista kivistä,
 410. Palavoista paateroista,
 Peitto kyistä, käärmehistä,
 Tuoneń toukista kuottu!»

Seitsemästoista Runo.

Wäinämöinen lähtee Antero Wipuselta sanoja saamaan ja herrättää Wipusen pitkästä unestansa maan alla 1—98. Wipunen mieleen Wäinämöisen ja Wäinämöinen rupeaa häntä kovasti vatsassa vaivamaan 99—146. Wipunen huulee jo, minkä kohtauksen lienee huulutki, vatsaansa saaneen, kokee siitä monilla lu'villa, loihduilla, manauksilla ja pelötyksillä vapaaksi päästää, mutta Wäinämöinen uhka'aa ei ennen lähtevänsä, kun saisi Wipuselta kaivatut veneentekosanansa 147—526. Wipunen laulaa ilmi kaiken tietonsa Wäinämöiselle, joka nyt lähtee vatsasta ylös, pala'aa vene-tehtailleensa ja päättää veneenvalmistustyönsä 527—628.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Kun ei saanunna sanoja
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan iki-majoista,
 Ain' yhä ajattelevi,
 Pitkin päätänsä pitävi,
 Mistäpä sanoja saisi,
 Loisi lempi-luottehia.

- Paimen vastahan tulevi,
 10. Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Saat tuolta sata sanaa,
 Tuhat virren tutkelmusta
 Suusta Antero Wipusen,
 Vatsasta vara-väkevän;
 Vaan se on sinne mentävätä,
 Polku poimeteltavata,
 Ei ole matkoa hyveä,
 Ei aivan pahintakana:

Yks' on juoni juostaksesi
 20. Naisten neulojen neniä,
 Tuosta toinen käyäksesi
 Miehen miekan tutkamia,
 Kolmas koikutellaksesi
 Uron tapparan teriä.»

- Vaka vanha Wäinämöinen
 Toki mietti mennäksensä,
 Painuvi sepän pajahan,
 Sanovi sanalla tuolla:
 »Ohoh seppo Ilmarinen,
 30. Taos rautaiset talukset,
 Tao rautarukkahiset,
 Paita rautainen rakenna,
 Laai rautainen korento,
 Teräksinen tienaellos,
 Pane syämmehen teräkset,
 Veä päälle melto rauta,

- Lähen saamahan sanoja,
Ongelmoita ottamahan
Vatsasta vara-väkevän,
40. Suusta Antero Wipusen.»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Viikon on Wipunen kuollut,
Kauan Antero kaonnut
Vipunsa virittämästä,
Ahtamasta ansa-tiensä,
Et sieltä sanoa saane,
Et sanoa puoltakana.»
Vaka vanha Wäinämöinen
50. Toki läksi, ei totellut,
Astui päivän helkytteli
Naisten neulojen neniä,
Astui toisen torkutteli
Miesten miekan tutkamia,
Kolmannenki koikutteli
Uron tapparan teriä.
Itse virsikäs Wipunen,
Mies vanha vara-väkevä
Tuo viruvi virsinensä,
60. Luottehinensa lojuvi,
Haapa kasvoi hartioilla,
Koivu kulmilla yleni,
Leppä leukaluun nenässä,
Pajupehko parran päällä,
Otsalla oravi-kuusi,
Havu-honka hampahilla.
Jo tulevi Wäinämöinen,
Veti miekan, riitsi rauan
Huotrasta huveksisesta,
70. Vyöstä vennon-selkäisestä,
Kaatoi haavan hartioilta,
Koivut kulmilta kukisti,
Leuoilta lepät leveät,
Pajupehkot parran päältä,
Otsalta oravi-kuuset,
- Havu-hongat hampahilta.
Syösti rautaisen korenon
Suuhun Antero Wipusen,
Ikenihin irjuvihin,
80. Leukoihin lotisevihin,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Nouse pois inehmon orja
Maan alla makoamasta,
Viikon unta ottamasta!»
Tuop' on virsikäs Wipunen
Heti herkesi unesta,
Tunsi koskevan kovasti,
Kipeästi kiusaisevan,
Puri rautaisen korenon,
90. Puri päältä mellon rauan,
Ei tiennyt terästä purra,
Ei syöä syäntä rauan.
Tuossa vanhan Wäinämöisen
Suun ohella seistessänsä
Jalka toinen torkahtavi,
Vasen jalka vaapahtavi
Suuhun Antero Wipusen,
Leukaluulle luikahutti.
Heti virsikäs Wipunen
100. Avoi suunsa suuremmaksi,
Leukapielensä levitti,
Nieli miehen miekkoinensa,
Kulahutti kulkuhunsa
Tuon on vanhan Wäinämöisen.
Siinä virsikäs Wipunen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo olen jotaki syönyt,
Syönyt uuhta, syönyt vuohta,
Syönyt lehmeä mahaa,
110. Syönyt karjua sikoa,
En ole vielä mointa syönyt,
En tämän palan makuista.»
Itse vanha Wäinämöinen
Hämpä tuon sanoiksi virkki:
»Jo taisi tuhoni tulla,

Hätä-päivä hämmenteä
Tämän Hien hinkalossa,
Tämän Kalman karsinassa.»
Arvelee, ajattelevi,
120. Miten olla, kuin eleä;
Veitsi on vyöllä Wäinämöisen,
Pää visainen veitsessänsä,
Tuosta hän teki venosen,
Teki tieolla venosen,
Soutelevi, luitelevi
Suolen päästä suolen päähän,
Souteli joka solukan,
Joka supun suikerteli.

Vanha virsikäs Wipunen
130. Ei tuosta totella ollut,
Silloin vanha Wäinämöinen
Löihen itsensä sepoksi,
Rakentihe rautioksi,
Painoi paitansa pajaksi,
Hiat paian palkehiksi,
Turkkinsa tuhottimeksi,
Housut hormiksi rakenti,
Sukat hormin suulliseksi,
Polvensa alaisimeksi,
140. Vasaraksi kyynäspäänsä.

Takoa taputtelevi,
Lyöä lynnähyttelevi,
Takoi yön lepeämättä,
Päivän pouahuttamatta
Vatsassa vara-väkevän,
Mahti-pontisen povessa.
Silloin virsikäs Wipunen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Mi sinä lienet miehiäsi,
150. Ja kuka urohiasi,
Jo olen syönyt saan urosta,
Tuhonnut tuhannen miestä,
Enpä liene mointa syönyt,

128: 2. loukon.

Syet suuhuni tulevat,
Kekälehet kielelleni,
Rauan kuonat kulkkuhuni.»
»Lähe nyt kumma kulkemahan,
Maan paha pakenemahan,
Ennen kun emosi etsin,
160. Haen valta-vanhempasi!
Jos sanon minä emolle,
Virkan vierin vanhemmalle,
Enemp' on emolla työtä,
Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi ankein asuvi.»

»En nyt tuota tunnekana,
Enkä arvoa alusta,
Mist' olet Hiisi hingannunna,
170. Kusta turma tänne tullut
Puremahan, jäytämähän,
Syömähän, kaluamahan;
Oletko tauti luojan luoma,
Surma säätämä Jumalan,
Vain olet teko tekemä,
Toisen tuoma, toisen luoma,
Pantu tänne palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä?»

»Ollet tauti luojan luoma,
180. Surma säätämä Jumalan,
Niinp' on luome luojahani,
Heitäime Jumalahani,
Ei herra hyveä heitä,
Luoja ei kaunista kaota.»
»Kun lienet teko tekemä,
Pulma toisen pungastama,

157—166. luovutussanat.

166: 2. pahasti; tylsty.

167—244. epä tietoisien vikojen synty-
sanat.

179—184. turvasanat Jumalan taudissa.

185—238. nosto- eli panentataudin
(poiken-luoman) syntysanat.

186: 1. paha; turmio.

- Kyllä saan sukusi tietä,
Löyän synnyntä-siasi.»
»Tuolta ennen pulmat puuttui,
190. Tuolta taikeat tapahtui
Tietomisten tienohilta,
Laulumiesten laitumilta,
Konniin koti-sioilta,
Taikurien tanterilta,
Tuolta Kalman kankahilta,
Maasta manteren sisästä,
Miehen kuollehen koista,
Kaonnehen kartanosta,
Mullista muhjavista,
200. Maista liikuteltavista,
Somerilta pyöriviltä,
Hiekoilta heliseviltä,
Notkoilta noroperiltä,
Soilta sammalettomilta,
Hereistä hettehistä,
Läikkyivistä lähtehistä,
Metsän Hien hinkalosta,
Viien vuoren vinkalosta,
Vaaran vaskisen laelta,
210. Kuparisen kukkulalta,
Kuusista kuhisevista,
Hongista hohisevista,
Latvasta lahon petäjän,
Mätäpäistä mäntylöistä,
Revon rääyntä-sioilta,
Hirven hiihto-kankahilta,
Kontion kivi-kolosta,
Karhun louhi-kammioista,
Pohjan pitkästä perästä,
220. Lapin maasta laukeasta,
Ahoilta vesattomilta,
Mailta kyntämättömiltä,
Suurilta sota-keoilta,
Miehen tappo-tanterilta,
Ruohoista rohisevista,
Hurmehista huurvista,
- Suurilta meren seliltä,
Ulapoilta aukeilta,
Meren mustista muista,
230. Tuhannen sylen syvästä,
Virroista vihisevistä,
Palavoista pyörtehistä,
Rutjan koskesta kovasta,
Ve'en vankan vääntheestä,
Takisesta taivahasta,
Poutapilvien periltä,
Ahavan ajelo-teiltä,
Tuulen tuutima-sioilta.»
»Sieltäkö sinäki puuttuit,
240. Sieltä taikea tapahuit
Syämmehen syyttömähän,
Vatsahan viattomahan,
Syömähän, kaluamahan,
Puremahan, louhtamahan?»
»Himmene nyt Hien hurttia,
Raukea Manalan rakki,
Lähe pois kohusta konna,
Maan kamala maksoistani,
Syömästä syänkäpyä,
250. Pernoani pehkomasta,
Vatsoa vanuttamasta,
Keuhkoloita kiertämästä,
Napoa navertamasta,
Ohimoita ottamasta,
Selkäluita luistamasta,
Sivuja sivertämästä»
»Jos ei minussa miestä liene,
Niin panen parempiani
Tämän pulman purkajaksi,
260. Kauhean kaottajaksi.»
»Nostan maasta mannun eukot,
Pellostä peri-isännät,
Kaikki maasta miekkamiehet,

245—256. pajojen asetussanat.

257—308. apusanat.

- Hiekasta hevos-urohot
 Väekseni, voimakseni,
 Tuekseni, turvakseni
 Tässä työssä työlähässä,
 Tässä tuskassa kovassa.»
 »Kun ei tuostana totelle,
270. Vääjänne väheäkänä,
 Nouse metsä miehinesi,
 Katajikko kansoinesi,
 Pätäikkö perehenesi,
 Umpilampi lapsinesi,
 Sata miestä miekallista,
 Tuhat rauaista urosta
 Tätä Hiittä hieromahan,
 Juutasta rutistamahan!»
 »Kun ei tuostana totelle,
280. Vääjänne väheäkänä,
 Nouse veestä veen emäntä,
 Sinilakki lainehista,
 Hienohelma hettehestä,
 Puhasmuotoinen muasta,
 Väeksi vähän urohon,
 Miehen pienen miehuueksi,
 Jott' ei minua syyttä syöä,
 Eikä tauitta tapeta!»
 »Kun ei tuostana totelle,
290. Vääjänne väheäkänä,
 Kave eukko luonnon tytti,
 Kave kultainen korea,
 Jok' olet vanhin vaimoloita,
 Ensin emä itselöitä,
 Käy nyt tuskat tuntemahan,
 Hätäpäivät häätämähän,
 Tämä jakso jaksamahan,
 Puutunnainen purkamahan!»
 »Ja kun ei sitä totelle,
300. Välttäne väheäkänä,
 Ukko taivahan napainen,
 Remu-pilven reunahinen,
 Tule tänne tarvittaissa,
- Ajaite anottaessa,
 Työt kehnot kerittämähän,
 Rikkonaiset riisumahan,
 Miekalla tuli-terällä,
 Säilällä säkehisellä!»
 »Lähe nyt kumma kulkemahan,
310. Maan paha pakenemahan,
 Ei täällä sinun sioa
 Siankana tarpehella,
 Muunne muuttaos majasi,
 Etemmä elo-siasi,
 Isäntäsi istumille,
 Emäntäsi astumille!»
 »Sitte sinne tultuasi,
 Matkan päähän päästyäsi
 Tekiäsi tienohille,
320. Laittajasi laiturille,
 Laai tunnus tultuasi,
 Sala-merkki saatuasi,
 Jyskä kuin ukon jyrynen,
 Välkä kuin tulen välähys,
 Potkaise pihalta portti,
 Laske lauta ikkunasta,
 Siitä siirräite sisähän,
 Lennä tupruna tupahan,
 Ota kiinni kinterestä,
330. Kai'immasta kantapäästä,
 Isännät peri-sopesta,
 Emännät ovi-sopesta,
 Isännältä silmä kaiva,
 Emännältä pää murota,
 Sormet koukkuhun koverra,
 Väännä päätä väärällehen!»
 »Jos siitä vähän tulisi,
 Lennä kukkona kujalle,
 Kanan lasna kartanolle,

309—396. kotiinpano-sanat.

317—346. kostosanat.

321: 2. merkki.

340. Rinnoin rikka-tunkiolle,
 Sorra soimelta hevoinen,
 Navetasta sarvi-nauta,
 Sarvet sontahan sovita,
 Häntä laske lattialle,
 Silmät käännä kellellehen,
 Niskat ruttohon rutaise!»
 »Oletko tauti tuulen tuoma,
 Tuulen tuoma, vuon ajama,
 Ahavaisen anteleva,
350. Vilun ilman viehättämä,
 Mene tuulen tietä myöten,
 Ahavan reki-ratoja
 Ilman puussa istumatta,
 Lepässä lepeämättä
 Vaaran vaskisen laelle,
 Kuparisen kukkulalle,
 Siellä tuulen tuitella,
 Ahavaisen akkiloia!»
 »Lienet tullut taivahalta,
360. Poutapilvien periltä,
 Nouse taasen taivahalle,
 Tuonne ilmoille ylene,
 Pilvihin pirisevihin,
 Tähtiin tärisevihin,
 Tulena palelemahan,
 Säkehinä säikkymähän
 Auringon ajelemilla,
 Kuun kehyen kiertämillä!»
 »Lienet vieno veen vetämä,
370. Meren aaltojen ajama,
 Niin vieno vetehen mennös,
 Alle aaltojen ajaite,
 Muta-linnan liepehille,
 Vesi-harjun hartehille,
 Siellä aaltojen ajella,
 Ve'en synkän sylkytellä!»
- »Lienet Kalman kankahalta,
 Iki-mennehen majoilta,
 Toiki koitellos kotia,
380. Noille Kalman kartanoille,
 Multihin muhajavin,
 Maihin liikuteltavihin,
 Johon on kansa kaatununna,
 Väki vahva vääntynynnä!»
 »Kun liet tuhma tuolta tullut
 Metsän Hiien hinkalosta,
 Petäjäisistä pesistä,
 Honkaisista huonehista,
 Niin sinne sinun manoaan
390. Metsän Hiien hinkalohon,
 Honkaisihin huonehisin,
 Petäjäisihin pesihin,
 Sini siellä ollaksesi,
 Kunnes lattiat lahovat,
 Seinähirret sienettyvät,
 Laki päältä laukeavi.»
 »Ja tuonne sinun manoaan,
 Tuonne kehoia kehoitan
 Ukko kontion kotihin,
400. Akka karhun kartanohon,
 Notkoille noroperille,
 Soille räykymättömille,
 Heiluvihin hettehisin,
 Säilyvihin lähtehisin,
 Lampihin kalattomihin,
 Aivan ahvenettomihin.»
 »Et siellä sioa saane,
 Niin tuonne sinun manoaan
 Pohjan pitkähän perähän,
410. Lapin maahan laukeahan,
 Ahoille vesattomille,
 Maille kyntämättömille,
 Kuss' ei kuuta, aurinkoa,
 Eikä päiveä iässä;

348: 3. virran.

358: 2. hoitaa; pidellä.

397—446. yhteisiä manaussanoja.

- Siell' on onni ollaksesi,
 Lempi liehaellaksesi,
 Hirvet on puihin hirtettyinä,
 Jalot peurat jaksettuna,
 Syöä miehen nälkähisen,
 420. Haukata halun-alaisen.»
 »Ja tuonne sinun manoan,
 Tuonne käsken ja kehoitan
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Johon puut päin putoovat,
 Perin vierivät petäjät,
 Tyvin syösten suuret hongat,
 Latvoim lakka-päät petäjät;
 Ui siellä paha pakana
 430. Kosken kuohuja kovia,
 Ve'et väljät väännättele,
 Ve'et ahtahat asuile!»
 »Et siellä sioa saane,
 Niin tuonne sinun manoan
 Tuonen mustahan jokehen,
 Manalan iki purohon,
 Jost' et pääse päivinäsi,
 Selviä sinä ikänä,
 Kun en pääsne päästämähän,
 440. Kerinne kerittämähän
 Yheksällä oinahalla,
 Yhen uhen kantamalla,
 Yheksällä härkäsellä,
 Yhen lehmäsen vasoilla,
 Yheksän oron keralla,
 Yhen tamman varsasilla.»
 »Josp' on kyytiä kysynet,
 Anonet ajo-hevoista,
 Kyllä mä sulle kyyin laitan,
 450. Ja annan ajo-hevoisen:
 Hiess' on hyvä hevonen,

- Puna-tukka tunturissa,
 Jonka turpa tulta tuiski,
 Nenä varsin valkeata,
 Kaikki on rautaiset kapiot,
 Teräksiset temmottimet,
 Ne jaksaa mäkehen mennä,
 Nousta notkon penkerehen
 Hyvällä hypittäjällä,
 460. Ajajalla ankaralla.»
 »Kun ei siitä kyllin liene,
 Saaos Hiien hiihtoneuvot,
 Lemmon leppäiset sivakat,
 Pahalaisen paksu sauva,
 Joilla hiihät Hiien maita,
 Lemmon lehtoja samoat,
 Hilpotellen Hiien maita,
 Pahan maita paipotellen,
 Kivi on tiellä poikkipuolin,
 470. Se poikki porahtakohon,
 Hako tiellä pitkin puolin,
 Tuo kaheksi katketkohon,
 Uros tiellä pystyn puolin,
 Sep' on laitahan lähetä!»
 »Lähe nyt liika liikkumahan,
 Mies paha pakenemahan
 Ennen päivän nousemista,
 Koi Jumalan koittamista,
 Auringon ylenemistä,
 480. Kukon äänen kuulumista,
 Nyt on liian liike-aika,
 Ja pahan pakeno-aika,
 Kuutamainen kulkeasi,
 Valkea vaeltoasi!»
 »Kun et vääjänne välehen,
 Eronne emotoin rakki,
 Saan minä kokolta kourat,
 Veren juojalta vekarat,

433—446. kiinnityssanat.

447—474. kyydin-anto-sanat.

475—484. liikutussanat.

485—494. pelotussanat.

- Linnulta lihan pitimet,
 490. Havukalta haarottimet,
 Joilla konnat kouristelen,
 Ilkeät iki asetan
 Pään pärisemättömäksi,
 Hengen huokumattomaksi.»
 »Luopui ennen luotu Lempo,
 Eksyipä emollinenki
 Tullessa Jumalan tunnin;
 Avun luoja auefessa;
 Etkö sie emotoin eksy,
 500. Luovu luonnotoin sikiä,
 Haihu koira haltiatoin,
 Erkane emotoin rakki
 Tämän tunnin tutkaimella,
 Tämän kuuhuen kululla!»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Silloin tuon sanoiksi virkki:
 »Hyvä tääll' on ollakseni,
 Armas aikaellakseni,
 Maksat leiväksi pätevi,
 510. Marut maksan särpimeksi,
 Keuhkot käypi keitokseksi,
 Rasvat ruoiksi hyviksi.»
 »Asetan alaisimeni
 Syvemmin syän-lihoille,
 Painan paljani lujemmin
 Paikoille pahemmilleenki,
 Ettet pääse päivinäsi,
 Selviä sinä ikänä;
 Kun en saa sanoja kuulla,
 520. Luo lempi-luottehia,
 Kuulla kyllältä sanoja,
 Tuhansia tutkelmoita,
 Ei sanat salahan joua,
 Eikä luottehet lovehen,
 Mahti ei joua maan rakohon,
 Vaikka mahtajat menevät.»
 Silloin virsikäs Wipunen,
 Tuo vanha vara-väkevä,
 Jonk' oli suussa suuri tieto,
 530. Mahti ponnetoin povessa,
 Aukaisi sanaisen arkun,
 Virsi-lippahan levitti,
 Lauloaksensa hyviä,
 Parahia pannaksensa,
 Noita syntyjä syviä,
 Ajan alku-luottehia,
 Joit' ei laula kaikki lapset,
 Ymmärrä yhet urohott
 Tällä inhalla iällä,
 540. Katovalla kannikalla.
 Lauloi synnyt syitä myöten,
 Luottehet lomiamyöten,
 Kuinka luojansa luvalla,
 Kaikkivallan vaatimalla
 Itsestensä ilma syntyi,
 Ilmasta vesi erosi,
 Veestä manner maatelihe,
 Manterelle kasvut kaikki.
 Lauloi kuun kuvoannasta,
 550. Auringon asetannasta,
 Ilman pielten pistännästä,
 Taivosen tähytännästä.
 Siinä virsikäs Wipunen
 Kyllä lauloi ja osasi,
 Ei ole kuultu, eikä nähty
 Sinä ilmoisna ikänä
 Parempata laulajata,
 Tarkempata taitajata;
 Suu se syyteli sanoja,
 560. Kieli laski lausehia,
 Kuin on säkö sääriänsä,
 Ratsu jalkoja jaloja.

495—504. hätäsanat.

509: 3. kelpa'aa; käyttää.

510: 1. ihat; rasvat.

515: 2. väkivasarani.

530: 1. voima; kunto.

561: 3. varsa.

- Lauloi päivät pääksytysten,
 Yhtysten yöt saneli,
 Päytyi päivä kuulemahan,
 Kuu kulta tähyämähän,
 Aallot seisottui selällä,
 Lainehet lahen perällä,
 Puuttui virrat vieremästä,
 570. Rutjan koski kuohumasta,
 Vuotamasta Wuoksen koski,
 Joki Juortanin pysähtyi.
 Siitä vanha Wäinämöinen,
 Kun oli sanoja kuullut,
 Saanut kylliksi sanoja;
 Luonut lempi-luottehia,
 Rupeavi lähtemähän
 Suusta Antero Wipusen,
 Vatsasta vara-väkevän,
 580. Mahti-pontisen povesta.
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Oi sie Antero Wipunen,
 Ava suusi suuremmaksi,
 Leukapielesi levitä,
 Pääsisin mahasta maalle,
 Kotihini kulkemahan!»
 Siinä virsikäs Wipunen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Mont' olen syönyt, monta juonut,
 590. Tuhonnut tuhatlukuja,
 Moint' en vielä konsa syönyt,
 Kun söin vanhan Wäinämöisen,
 Hyvin laait tultuasi,
 Teet paremmin, kun paloat.»
 Siitä Antero Wipunen
 Irvisti ikeniänsä,

- Avoi suunsa suuremmaksi,
 Leukapielensä levitti,
 Itse vanha Wäinämöinen
 600. Läksi suusta suuritieon,
 Vatsasta vara-väkevän,
 Mahti-pontisen povesta,
 Luiskahtavi poies suusta,
 Kaapsahtavi kankahalle,
 Kuin on kultainen orava,
 Tahi näätä kultarinta.
 Läksi siitä astumahan,
 Tuli sepponsa pajahan,
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 610. »Joko sait sanoja kuulla,
 Luoa lempi-luottehia,
 Miten laita lasketahan,
 Perilaita liitetähän,
 Kokkapuut kohennetahan?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jo nyt sain sa'an sanoja,
 Tuhansia tutkelmoita,
 Sain sanat salasta ilmi,
 620. Julki luottehet lovesta.»
 Niin meni venonsa luoksi,
 Tieokkaille tehtahille,
 Sai venonen valmihiksi,
 Laian liitto liitetyksi,
 Peripäähyt päätetyksi,
 Kokkapuut kohotetuksi,
 Veno syntyi veistämättä,
 Laiva lastun ottamatta.

Kahdeksastolsta Runo.

*Wäinämöinen purjehtii uudella veneellitnsä Pohjan neittä kosi-
maan 1—40. Ilmarisen sisar näkee ja puhuttelee häntä rannalta, saapi
tiedon hänen matkastansa ja rientää veljellensä ilmoittamaan, Pohjo-
lassa muinen ansaitun morsiamensa jo vaarassa olevan 41—266. Il-
marinen valmistukse ja rientäät hänki hevoisella rantaa myöten Poh-
jolaan 267—470. Pohjolan emäntä nähdessänsä kosioita tulevan
neewoo tyttärensä Wäinämöiselle menemään 471—634. Tytär itse
lupa'aa mennä sammon takojalle Ilmariselle, ja vasta'aa Wäinämöi-
selle, joka jo oli ennättänyt tupaan, ei huolivansa hänestä 635—706.*

Vaka vanha Wäinämöinen
Arveli, ajattelihe
Mennä neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta,
Pohjan kuulua tytärtä,
Pohjan mointa morsianta.

Pani haahen haljakkahan,
10. Punaisehen pursi-puolen,
Kokat kullalla kuvasi,
Hopealla holvaeli;
Niin huomenna muutamana,
Aamulla ani varahin
Lykkäsi venon vesille,
Sata-lauan lainehille
Kuori-kiskoilta teloilta,
Mäntyisiltä järkäloiltä.

3: 3. pyytämään vaimoksensa.

Nosti päälle purjepuunsa,
20. Veti puuhun purjehia,
Veti purjehen punaisen,
Toisen purjehen sinisen,
Itse laivahan laseikse,
Aluksehen asteleikse;
Läksi merta laskemahan,
Sinistä sirottamahan.

Siinä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Tule nyt purtehen Jumala,
30. Aluksehen armollinen,
Väeksi vähän urohon,
Miehen pienen miehuueksi
Noilla väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla»
»Tuuittele tuuli purtta,
Aalto laivoa ajele

29—40. vesille-lähtö-sanat.

- Ilman sormin soutamatta,
Ve'en kieron rikkomatta,
Väljille meren selille,
40. Ulapalle aukealle»
Annikki hyväniminen,
Yön tyttö, hämärän neiti,
Pitkän puhtehen pitäjä,
Aamun valvoja varainen,
Joutui sotkut sotkemassa,
Vaattehet viruttamassa
Päässä portahan punaisen,
Laajan laiturin laella
Nenässä utuisen niemen,
50. Päässä saaren terhenisen.
Katsellevi, kääntelevi
Ympäri ihalat ilmat,
Päänsä päälle taivahalle,
Rannatse meriä myöten;
Ylähällä päivä paistoi,
Alahalla aallot välkkyi.
Loip' on silmänsä selälle,
Käänti päätä päivän alle
Suitse Suomelan joesta,
60. Päitse Wäinölän vesistä,
Keksi mustasen merellä,
Sinervöisen lainehilla.
Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Mi olet merellä musta,
Ku sinervä lainehilla?
Kun sa ollet hanhi-karja,
Tahi armas alli-parvi,
Niin sä lentohon lemaha
70. Ylähäksi taivahalle»
»Kun ollet lohinen luoto,
Tahi muu kalainen karja,
Niin sä uimahan pulaha,
Veäite ve'en sisähän!»
- »Olisit kivinen luoto,
Tahikka vesi-hakonen,
Aalto päällesi ajaisi,
Vesi päälle vierähtäisi.»
Vene vierivi lähemmä,
80. Uusi pursi purjehtivi
Nenätse utuisen niemen,
Päitse saaren terhenisen.
Annikki hyväniminen
Jo tunsi venon tulevan,
Sata-lauan laiehtivan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lienet veikkoni venonen,
Elikkä isoni pursi,
Niin koe kohin kotia,
90. Käännny päin omille maille,
Nenin näihin valkamoihin,
Perin muille valkamaille;
Lienet pursi vento vieras,
Ulommaksi uiksennellos,
Vastoin muita valkamoita,
Perin näihin valkamoihin!»
Ei ollut veno kotoinen,
Eikä pursi vento vieras,
Olipa pursi Wäinämöisen,
100. Laiva laulajan ikuisen;
Jo luoksi lähentelihe,
Pakinoille painatteli,
Sanan vieä, toisen tuoa,
Kolmannen kovin puhua.
Annikki hyväniminen,
Yön tyttö, hämärän neiti,
Purrelta kyselemähän:
»Kunne läksit Wäinämöinen,
Suorihit suvannon sulho,
110. Maan valio valmistihit?»
Tuop' on vanha Wäinämöinen
Puhelevi purrestansa:
»Läksin lohta pyytämähän,
Kuujoa kuettamahan

45: 2. pyykit; pesut.

52: 2. autiot; avarat.

Tuonen mustasta joesta,
Syvästä sara-ojasta.»

Annikki hyväniminen

Hämpä tuon sanoiksi virkki:

»Elä tyhjiä välehi!

120. Tunnen mie kalanku'unki,
Toisinpä isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi lohta pyytämähän,
Taimenta tavottamahan:
Oli verkkoja venonen,
Laivan täysi laskimia,
Siinä nuotat, siinä nuorat,
Siinä tarpoimet sivulla,
Atraimet alla teljon,

130. Pitkät sauoimet perässä;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Ulkosit Uvantolainen?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Läksin hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon
Saksan salmilta syviltä,
Ulapoilta aukeilta.»

Annikki hyväniminen

140. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tunnen mie toen puhujan,
Sekä keksin kielastajan;
Toisinpä isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi hanhien ajohon,
Punasuien puujelohon:
Jousi oli suuri jäntehessä,
Vetehessä kaari kaunis,
Koira musta kahlehisssa,
150. Kahle kaarehen siottu,
Rakki juoksi rannan teitä,
Penrut kiiteli kiviä;

Sano totta Wäinämöinen,
Kunne kuitenkin käkesit?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Entä jos minä menisin

Noihin suurihin sotihin,

Tasapäihin tappeloihin,

Joss' on verta säärivarsi,

160. Polven korkeus punaista.»

Aina Annikki sanovi,

Tinarinta riukuttavi:

»Tunnen mie soanki käynnin;

Kuin ennen isoni läksi

Noihin suurihin sotihin,

Tasapäihin tappeloihin,

Sata miestä' oli soutamassa,

Tuhat ilman istumassa,

Nenin jousia nenässä,

170. Terin miekat teljopuilla;

Sano jo toet totiset,

Valehettomat vakaiset,

Kunne läksit Wäinämöinen,

Suorihit Suvantolainen?»

Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Tule tytti purteheni,

Neitonen venoseheni,

Niin sanon toet totiset,

180. Valehettomat vakaiset.»

Annikki sanan sanovi,

Tinarinta riuvahutti:

»Tuuli sulle purtehesi,

Ahava venosehesi!

Käännän purtesi kumohon,

Alas keulan keikahutan,

Jos en saa tosia kuulla,

Kunne lähteä käkesit,

Kuulla tarkkoja tosia,

190. Valehia viimeisiä.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

- »Toki ma sanon toetki,
 Jos vähän valehtelinki:
 Läksin neittä kosjomahan,
 Impeä anelemahan
 Pimeästä Pohjolasta,
 Summasta Sariolasta,
 Miehen syöjästä siasta,
200. Urohon upottajasta.»
 Annikki hyväniminen,
 Yön tytti, hämärän neito,
 Kun tunsi toet totiset,
 Valehettomat vakaiset,
 Heitti hunnut huuhtomatta,
 Vaattehet viruttamatta
 Laajan laiturin laelle,
 Pähän portahan punaisen,
 Käsin vaali vaattehensa,
210. Kourin helmansa kokosi,
 Siitä sai samoamahan,
 Heti joutui juoksemahan,
 Tulevi sepon kotihin,
 Itse astuvi pajahan.
 Tuo oli seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen,
 Takoi rautaista rahia,
 Hopeista huolitteli,
 Kyynäriä kyventä päässä,
220. Syli syttä hartioilla.
 Astui Annikki ovelle,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Veli seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen!
 Taos mulle sukkulainen,
 Tao sormukset soreat,
 Kahet, kolmet korvakullat,
 Viiet, kuuat vyöllisvitjat,
 Niin sanon toet totiset,
230. Valehettomat vakaiset!»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Kun sanot hyvät sanomat,
- Taon sulle sukkulaisen,
 Taon sormukset soreat,
 Taon ristin rinnoillesi,
 Päällispankasi parannan;
 Sanonet pahat sanomat,
 Rikki murran muinaisetki,
 Tungen päättäsi tulehen,
240. Alle ahjoni ajelen.»
 Annikki hyvänimikkö
 Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Ohoh seppo Ilmarinen!
 Muistat sa mokomin naia,
 Jonka muinen kihlaelit,
 Varottelit vaimoksesi!»
 »Takoja yhä taputat,
 Ajan kaiken kalkuttelet,
 Kesän kengität hevoista,
250. Talven rautoja rakennat,
 Yön kohennat korjiasi,
 Päivän laait laitioita
 Kulkeaksesi kosihin,
 Päästäksesi Pohjolahan,
 Jo nyt vievät viekkahammat,
 Etevämmät ennättävät,
 Ottavat sinun omasi,
 Anastavat armahasi,
 Vuosin kaksin katsomasi,
260. Kolmin vuosin kosjomasi;
 Jo menevi Wäinämöinen
 Selässä meren sinisen,
 Kokan kultaisen kuvussa,
 Melan vaskisen varassa
 Pimeähän Pohjolahan,
 Summahan Sariolahan.»
 Tunkihe sepolle tuska,
 Rautiolla raskas tunti,
 Kirposi pihet piosta,
270. Vasara käestä vaipui.
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Annikki sisarueni!

- Taon sulle sukkulaisen,
 Taon sormukset soreat,
 Kahet, kolmet korvaskullät,
 Viiet, kuuat vyöllisvitjat,
 Lämmitä kyly metinen,
 Saustuta simainen sauna
 Hienoisilla halkosilla,
280. Pienillä pirastehilla,
 Laai pikkuisen poroa,
 Lipeäistä liuvahuta,
 Millä päättäni pesisin,
 Varruttani valkoaisin
 Sykysyisistä sysistä,
 Taonnoista talvisista!»
 Annikki hyvänimikkö
 Lämmitti saloa saunan
 Puilla tuulen taittamilla,
290. Ukon ilman iskemillä,
 Kivet koskesta kokosi,
 Saattoi löylyn lyötäväiksi,
 Ve'et lemmen lähtehestä,
 Heraisesta hettehestä,
 Taittoi vastan varvikosta,
 Lempi-vastasen lehosta,
 Hauteli metisen vastan
 Metisen kiven nenässä,
 Laati piimäistä poroa,
300. Ytelmäistä saipuata,
 Saipuata säihkyväistä,
 Säihkyväistä, suihkuvaista
 Sulhon pään pesetimeksi,
 Vartalon valattimeksi.
 Itse seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Takoi neien tarpehia,
 Päällispankoja paranti
 Yhen kylyn joutuessa,
310. Yhen saunan saapuessa;
- 278: 1. savustuta.
 309: 2. saunan.
- Ne työnti tytön kätehen,
 Tyttö tuon sanoiksi virkki:
 »Jo nyt saunan saustuttelin,
 Lämmitin kylyn utuisen,
 Hauoin vastat valmihiksi,
 Lempi-vastat liehautin;
 Kylve veikko kyllältäsi,
 Vala vettä vallaltasi,
 Pese pääsi pellaviksi,
 320. Silmäsi lumi-siruiksi!»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Kävi itse kylpemähän,
 Sekä kylpi kylläksensä,
 Valelihe valkeaksi,
 Pesi silmät sirkeäksi,
 Silmäkulmat kukkeaksi,
 Kaulansa kanan muniksi,
 Koko varren valkeaksi;
 Tuli saunasta tupahan,
330. Tuli tuntemattomana,
 Kasvot vallan kaunihina,
 Poskipäät punertavina.
 Siitä tuon sanoiksi virkki:
 »Annikki sisarueni!
 Tuo nyt paita palttinainen,
 Kanna vaattehet vakaiset,
 Millä vartta valmistelen
 Sulhoseksi suoritessa!»
 Annikki hyväniminen
340. Toip' on paian palttinaisen
 Hipiälle hiettömälle,
 Iholle alastomalle,
 Siitä kaatiot kapoiset,
 Nuo emosen ompelemat
 Sivuille syettömille,
 Luien tuntumattomille.
 Toi siitä sukat sulavat,
 Emon impenä kutomat
- 335: 3. liinainen; pellavainen.

- Säärille säsyttömille,
 350. Luuttomille pohkeille;
 Siitä kengät kelvolliset,
 Saksan saappahat parahat
 Päälle sukkién sulien,
 Emon neinnä neulomien;
 Haki haljakan sinisen,
 Alta maksan karvallisen
 Päälle päian palttinaisen,
 Tuon on aivan aivinaisen;
 Siihen sarka-kauhtanaisen,
 360. Veroin neljin vieritetyn
 Päälle haljakan sinisen,
 Tuon on uuen uutukaisen;
 Tuhatnyplän uuen turkin,
 Saoin kaunoin kaunistetun
 Päälle sarka-kauhtanaisen,
 Tuon veralla vierittämän;
 Vielä vyön on vyöhyställe,
 Kulta-kirjan kussakkaisen,
 Emon impenä kutoman,
 370. Kassa-päänä kaikuttaman;
 Siitä kirja-kintahaiset,
 Kulta-suiset sormikkahat,
 Lapin lapsien latomat,
 Kätösille kaunihille;
 Siitä pystyisen kypärin
 Kultaisille kutrisille,
 Tuon isonsa ostamaisen,
 Sulhaismiesnä suorittaman,
 Siitä seppo Ilmarinen
 380. Vaatettihe, valmistihe,
 Pukihe, somistelihe,
 Sanoi sitte orjallensa:
 »Valjasta nyt viljo varsa
 Kirjo-korjasen etehen
 Lähteäkseen ajohon,
 Mennäkseni Pohjolahan!»
- Orja tuon sanoiksi virkki:
 »On meillä oroista kuusi,
 Kauran syöpeä hepoa;
 390. Minkä noista valjastaisin?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Sie ota paras oronen,
 Pistä varsa valjahisin,
 Ruskea re'en etehen,
 Pane kuusi kukkulaista,
 Seitsemän sini-otusta
 Vempelille viekumahan,
 Rahkehille raukumahan,
 Jotta kaunot katsahtaisi,
 400. Impyät ihasteleisi;
 Kanna tuohon karhun talja
 Päällä istuellakseni,
 Tuopa toinen turskan talja
 Kirjo-korjan katteheksi!»
 Tuo orja alin-omainen,
 Raahan pantu palkkalainen
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Pani kuusi kukkulaista,
 410. Seitsemän sini-otusta
 Vempelille viekumahan,
 Rahkehille raukumahan;
 Kantoi tuohon karhun taljan
 Istuaksensa isännän,
 Toip' on toisen turskan taljan
 Kirjo-korjan katteheksi.
 Itse seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Ukkoa rukoelevi,
 420. Pauannetta palvoavi:
 »Laske Ukko uutta lunta,
 Visko hienoa vitiä,
 Lunta korjan luikutella,
 Vitiä re'en vilata!»

349: 2. liattomille; puhtaille.

363: 1. nyplä s. o. nappi; knappi,

403: 3. merielävän.

- Laskip' Ukko nutta lunta,
 Viskoi hienoista vitiä,
 Se katti kanervan varret,
 Peitti maalta marjan varret.
 Siitä seppo Ilmarinen
430. Istuikse teräs-rekehen,
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Lähe nyt onni ohjilleni,
 Jumala rekoseheni,
 Onni ei taita ohjaksia,
 Jumala ei riko rekeä!»
 Otti ohjokset kätehen,
 Siiman toisehen sivalti,
 Heitti siimalla hevoista,
440. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Lähe nyt laukki laskemahan,
 Liina-harja liikkumahan!»
 Ajavi hypittelevi
 Meren hieta-harjuloita,
 Simasalmen sivutse,
 Leppäharjun hartioitse;
 Ajoi rannat raksutellen,
 Rannan hiekat helskytellen,
 Somer silmille sirisi,
450. Meri parskui parmahille.
 Ajoi päivän, ajoi toisen,
 Kohta kolmannen ajavi,
 Jo päivänä kolmantena
 Yllättävi Väinämöisen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Oi on vanha Väinämöinen!
 Tehkämme sula sovinto,
 Jos on kiistoin kihlonemme,
460. Kiistoin käynemme kosissä,
 Ei neittä väellä vieä,
 Vastoin mieltä michelähän!»

- Sanoi vanha Väinämöinen:
 »Teen minä sulan sovinnon,
 Ei neittä väellä vieä,
 Vastoin mieltä michelähän:
 Sille neiti antaminen,
 Kelle mielensä tekevi,
 Pitämättä pitkän kaihön,
 Pitämättä pitkän kaihön,»
470. Vihan viikon kantamatta.»
 Ajoivat e'elle siitä
 Matkoansa kumpanenki,
 Pursi juoksi, ranta roikki,
 Oro juoksi, maa jämäsi.
 Kului aikoa vähäisen,
 Pirahteli pikkaraisen,
 Jopa haukkui halli-koira,
 Linnan lukki luskutteli
 Pimeässä Pohjolassa,
480. Sangassa Sariolassa;
 Hiisti ensin hiljemmältä,
 Harviammalta murahti
 Perän lyöen pientarehen,
 Hännän maahan torkutellen,
 Sanoi Pohjolan isäntä:
 »Käyös tyttö katsomahan,
 Mitä haukkui halli-koira,
 Luppa-korva luikutteli!»
 Tytti taiten vastaeli:
490. »En joua isäni kulta,
 Suur' on läävä läänittävä,
 Karja suuri katsottava,
 Paasi paksu jauhattava,
 Jauhot hienot seulottavat,
 Paasi paksu, jauhot hienot,
 Jauhaja vähäväkinen.»
 Hiljan haukkui linnan hiisi,
 Harvoin harmie mureksi,
 Sanoi Pohjolan isäntä:
500. »Käyös akka katsomahan,

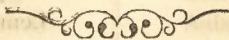
- Mitä haukkuvi halikka,
Linnan loppa luikuttavi!»
Akka tuon sanoiksi virkki:
»En joua, käkeäkänä,
Pere on suuri syötettävä,
Murkinainen suorittava,
Leipä paksu leivottava,
Taikina taputettava,
Leipä paksu, jauhot pienet,
510. Leipoja vähäväkinen.»
Sanoi Pohjolan isäntä:
»Ainap' on akoilla-kiire,
Aina työtä tyttärillä
Pankollaki paistuessa,
Vuotehellaki venyissä;
Mene poika katsomahan!»
Poika tuon sanoiksi virkki:
»Min' en joua katsomahan,
Kirves on tylsä tahkottava,
520. Pökky paksu leikattava,
Pino suuri pilkottava,
Halko hieno latjattava,
Pino suuri, halko hieno,
Pilkkoja vähäväkinen.»
Aina haukkui linnan hakki,
Linnan lukki luksutteli,
Peni julma juhmutteli,
Saaren vartio valitti
Perän peltohon sysäten,
530. Hännän kääten käppyrähän.
Sanoi Pohjolan isäntä:
»Ei halli valetta hauku,
Ikipuol' ei ilman virka,
Ei se honkihin horise.»
Kävi itse katsomahan,
Astuvi pihalta poikki
Pellolle perimmäiselle,
Taimmalle tanhualle.

- Katsoi koiran suuta myöten,
540. Nenä-vartta valvatteli
Tuulikunnahan kukutse,
Leppäharjun hartioitse;
Jo näki toen totisen,
Mitä haukkui halli-koira,
Maan valio vaikutteli,
Villa-häntä vieretteli,
Purjehti venö punainen
Selän puolen Lemmenlahta,
Kirjo-korja kiitelevi
550. Maa-puolen Simasaloa.
Itse Pohjolan isäntä
Pian pirttiin menevi,
Alle kattojen ajaikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo tulevi vierahia
Selällä meren sinisen,
Ajetahan kirjo-korjin
Tuon puolen Simasaloa,
Lasketahan laivoin suurin
560. Tämän puolen Lemmenlahta.»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Mistä arpa saatanehe
Tulevista vierahista?
Oi on pieni piikäseni,
Pane pihlajat tulehen,
Puu valio valkeahan!
Kun on verta vuotanevi,
Niin silloin sota tulevi,
Kunp' on vettä vuotanevi,
570. Aina rauhassa elämme.»
Pohjan piikä pikkarainen,
Neiti nöyrä käskyläinen
Pisti pihlajat tulehen,
Puun valion valkeahan;
Eip' on verta vuoakana,
Eip' on verta, eikä vettä,
Läksi mettä vuotamahan,
Simoa sirettämähän.

- Virkkoi Suovakkō söpösta,
 580. Akka vanha vaipan alta:
 »Puu kun mettä vuotanevi,
 Simoa sirettänevi,
 Niin mi sääpi vierahia,
 Se on suuri sulhais-kansa.»
 Siitä Pohjolan emäntä,
 Pohjan akka, Pohjan tyttö
 Pian pistihe pihalle,
 Kaapsahtihe kartanolle
 Luoen silmänsä selälle,
590. Kääten päätä päivän alle;
 Näki tuolta tuon tulevan,
 Uuen purren purjehtivan,
 Sata-lauan laiehtivan
 Selän puolen Lemmenlahta,
 Haaksi paistoi haljakalle,
 Punaiselle pursi-puoli,
 Mies puhas perässä purren,
 Melan vaskisen varassa;
 Näki jubksevan orosen,
600. Vierevän reki-punaisen,
 Kirjo-korjan kiiättävän
 Maa-puolen Simasaloo,
 Kuusin kultaisin käkösin
 Vempelellä kukkumassa,
 Seitsemän sini-otuksin
 Rahkehella laulamassa,
 Mies rehevä reen perässä,
 Urso selvä ohjaksissa.
 Sanoi Pohjolan emäntä,
610. Itse lausui, noin nimesi:
 »Kummallenn' on mielit mennä,
 Kun tulevat tahtomahan
 Ikuseksi ystäväksi,
 Kainaloiseksi kannaksi?»
 »Ken se haahella tulevi,
 Laskevi veno-punaisin
- Selän puolen Lemmenlahta,
 Se on vanha Wänämöinen,
 Tuopi laivalla eloa,
 620. Aluksella aartehia.»
 »Ken se korjalla ajavi,
 Kirjavalla kiiättävi
 Maa-puolen Simasaloo,
 Se on seppo Ilmarinen,
 Tuopi tyhjeä valetta,
 Korjan täyen luottehia.»
 »Kunpa tullahan tūpahan,
 Tuop' on tuopilla simoa,
 Kanna kaksi-körvaisella,
630. Työnnä tuoppi sen kätēhen,
 Kellen on mieli mennäksesi;
 Anna Wänölän ukolle,
 Ku tuo haahella hyvyyttä,
 Aluksella aartehia!»
 Tuop' on kaunis Pohjan tyttö
 Tuo osasi noin sanoa:
 »Oi on maammo kantajani,
 Oi emo ylentäjäni!
 En mene osan hyvyytle,
640. Enkä miehen mielevyytle,
 Menenp' on otsan hyvyytle,
 Varren kaiken kauneuulle,
 Eikä neittä ennenkänä
 Ei ole myötynä eloihin,
 Neiti on ilman antaminen
 Ilmariselle sepolle,
 Ku on sampuen takonut,
 Kirjo-kannen kalkutellut.»
 Sanoi Pohjolan emäntä:
650. »Ohoh lasta lampahutta!
 Menet seppo Ilmarille,
 Vaahti-otsalle varaksi,
 Sepon hurstin huuhtojaksi,
 Sepon pään pesetimeksi.»
 Tyttö tuohon vastoavi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

- »Mene en Wäinölän ukolle,
Iki vanhalle varaksi,
Vaiva vanhasta tulisi,
660. Ikävä iällisestä.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Oli eellä ennättäjä,
Ajoin purtensa punaisen,
Laski haahan haljakkaisen
Teloille teräksisille,
Vaskisille valkamoille,
Itse tungeikse tupahan,
Alle kattojen ajaikse,
Siinä lausui lattialta,
670. Oven suusta, alta orren,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuletko minulle neiti
Ikuseksi ystäväksi,
Polviseksi puoliseksi,
Kainaloiseksi kanaksi?»
Tuopa kaunis Pohjan tyttö
Itse ennätti sanoa:
»Joko sie venosen veistit,
680. Joko laait laivan suuren
Kehrävarteni muruista,

- Kalpimeni kappaleista?»
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui ja pakisi:
»Jo laain hyvänki laivan,
Veistin ankaran venosen,
Jok' on tuulessa tukeva,
Ja varava vasta-säällä
Halki aaltojen ajella,
690. Selät vetten seurustella,
Kuplina kohotteleikse,
Lumpehina luikahaikse
Poikki Pohjolan vesien,
Lakkipäien lainehien.»
Tuopa kaunis Pohjan tyttö
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En kiitä meristä miestä,
Aallon laskia-urosta,
Tuuli vie merellä mielen,
700. Aivot särkevi ahava,
Enkä taia tullakana,
En tulla minä sinulle
Ikuseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi,
Sun sian levittäjäksi,
Pään-alaisen laskiaksi.»

Yhdeksästoista Runo.

Ilmarinen tulee Pohjolan tupaan, kysyy tytärtä ja määrätään vaarallisille ansiotöille 1—52. Pohjan neiden neuvolla saapi työt onnellisesti täytetyksi ja kyntää ensiksi käärmepellon, saapi toiseksensa Tuonen karhun ja Manalan suden, pyytää kolmanneksi hirveän suuren havin Tuonelan joesta 53—544. Pohjolan emäntä lupaa ja kihlaa tyttärensä Ilmariselle 545—498. Wäinämöinen palaa pahoilla mielin Pohjolasta ja kieltää kenenkaan lähtemästä kilpakosiaksi toisen nuorempansa kanssa 499—548.

Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Itse tungeikse tupahan,
Kaivaikse katoksen alle.

Tuotihin simoa tuoppi,
Mettä kannu kannettiin
Seppo Ilmarin kätehen;
Seppo tuon sanoiksi virkki:
»En ennen sinä ikänä,

10. Kuuna kullan valkeana

Juone näitä juomisia,
Kun ma saan nähä omani,
Onko valmis valvattini,
Valmis valvateltavani.»

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vaiv' on suuri valvatissa,
Vaiva valvateltavassa,
Jalk' on kesken kenkimistä,

20. Toinen vieläki kesempi;
Äsken on valmis valvattisi,
Oikein otettavasi,
Kun sa kynnät kyisen pellon,
Käärmehisen käännättelet
Ilman auran astumatta,
Vaarnojen värisemättä,
Senpä Hiisi ennen kynti,
Lempo varsinki vakoili
Vaarnasilla vaskisilla,

30. Auralla tuli-terällä,
Oma poikani poloinen
Heitti kesken kyntämättä.»

Silloin seppo Ilmarinen
Meni neitonsa tupahan,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Yön tyttö, hämärän neito!

Muistatko ajan mokoman,
Kun kuvasin uuen sammon,
Kirjo-kannen kalkuttelin,

40. Sie vannoit iki valasi
Eessä julkisen Jumalan,
Alla kasvon kaikkivallan
Tullaksesi toivottelit
Mulle miehelle hyvälle
Ikuseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi?
Nyt ei äiti annakana,
Työnnä mulle tyttöänsä
Kyntämättä kyisen pellon,

50. Käärmeisen kääntämättä.»

Antoi morsian apua,
Työnti neito neuvokkia:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen!
Aura kultainen kuva,
Hopeinen huolittle!
Sillä kynnät kyisen pellon,
Käärmeisen käännättele!»

Tuop' on seppo Ilmarinen

60. Kullan ahjohon asetti,
Hopeansa lietsimehen,
Tuosta aurasen takovi;
Takoi rautaiset talukset,
Teräksiset säärystimet,
Ne on päällensä pukevi,
Säärillensä säätelevi,
Rauta-paitahan paneikse,
Teräs-vöihin vyöteleikse,
Otti rauta-rukkasensa,

70. Nouti kintahat kiviset,
Sai siitä tulisen ruunan,
Valjasti hyvän hevoisen,
Läksi pellon kynnäntähän,
Vainion vakoantahan.

Näki päitä pyöriviä,
Raivoja ratisevia,

Sanovi sanalla tuolla:

»Hoi mato Jumalan luoma,
Kuka nosti nokkoasi,

80. Kenpä käski ja kehoitti
Päätä pystössä piteä,
Kaulan vartta kankeata;
Pois nyt tieltä poikellaite,
Tungeite kulohon kurja,
Alas kursohon kuoite,
Heilauta heinikkohon!
Josp' on tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkenevi
Nuolilla teräs-nenillä,

90. Rakehilla rautaisilla.»

Siitä kynti kyisen pellon,
Vakoeli maan matoisen,
Nosti kyitä kynnökselle,
Käärmehiä käännökselle,
Sanoi tuolta tultuansa:

»Jo nyt kynnin kyisen pellon,
Vakoelin maan matoisen,
Käärmeisen käännättelin,
Joko tyttö työnnetähän,

100. Annetahan ainoiseni?»

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Äsken neiti annetahan,
Tyttö täältä työnnetähän,
Kun sa tuonet Tuonen karhun,
Suistanet suen Manalan
Tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä;
Sata on saanut suistamahan,

110. Tullut ei yhtänä takaisin.»

Siitä seppo Ilmarinen
Meni neitonsa tupahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Työ minulle määrättihin:

- Suistoa suet Manalan,
 Tuonen karhut tuoakseni
 Tuolta; Tuonelan salosta,
 Manalan majan periltä.»
- Antoi morsian apua,
120. Työnti neito neuvokkia:
 »Ohoh seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen!
 Teräksestä tehkös suitset,
 Päitset rauasta rakenna
 Yhellä vesikivellä,
 Kolmen kosken kuohumilla,
 Niillä tuonet Tuonen karhut,
 Suistanet suet Manalan.»
- Siitä seppo Ilmarinen,
130. Takoja iän-ikuinen
 Teräksestä suitti suitset,
 Päitset rauasta rakenti
 Yhellä vesikivellä,
 Kolmen kosken kuohumilla.
 Kävi siitä suistamahan,
 Itse noin sanoiksi virkki:
 »Utu tyttö Terhenetär!
 Seulo seulalla utua,
 Terhenistä tepsuttele
140. Viljan vierimä-sioille,
 Jott' ei kuule kulkevaksi,
 Eik' on eestäni pakene!»
- Sai sutosen suitsi-suuhun,
 Karhun rauta-kahlehesen
 Tuolta Tuonen kankahalta,
 Sinisen salon sisästä,
 Sanoi tuolta tultuansa:
 »Anna akka tyttäresi,
 Jo olen tuonut Tuonen karhun,
150. Suistanut suen Manalan!»
- Tuop' on Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Äsken alli annetahan,
 Sini-sotka suoritahan,
- Kun saat suuren somu-hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan
 Tuolta Tuonelan joesta,
 Manalan alantehesta
 Ilman nuotan nostamatta,
 160. Käsi-verkon kääntämättä;
 Sata on saanut pyytämähän,
 Tullut ei yhtänä takaisin.»
- Jopa tuskiksi tulevi,
 Läylemmäksi lankeavi,
 Meni neitonsa tupahan,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Työ minulle määrättihin
 Aina entistä parempi
 Saa'a suuri somu-hauki,
170. Liikkuva kala lihava
 Tuonen mustasta joesta,
 Manalan iki-purosta
 Verkotoinna, nuotatoinna,
 Ilman muutta pyy'yksettä.»
- Antoi morsian apua,
 Työnti neito neuvokkia:
 »Ohoh seppo Ilmarinen,
 Ellös olko milläskänä!
 Taop' on tulinen kokko,
180. Vaaka-lintu valkeinen!
 Sillä saanet suuren hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan
 Tuonen mustasta joesta,
 Manalan alantehesta.»
- Se on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Takovi kokon tulisen,
 Vaaka-linnun valkeisen,
 Kourat rauasta kuvasi,
190. Teräksestä temmottimet,
 Siiviksi venehen vieret,
 Itse siiville yleni,
 Selkähän siottelihe,
 Kokon kynkkäluun nenille.

- Siitä neuvoi kokkoansa,
 Vaaka-lintua varoitti:
 »Kokkoseni lintuseni,
 Menes lennä, kunne käsen,
 Tuonen mustalle joelle,
 200. Manalan alantehelle,
 Iske suuri somu-hauki,
 Liikkuva kala lihava!»
 Tuo kokko komea lintu
 Lenteä leluttelevi,
 Lenti hauin pyytäähän,
 Hirmu-hampahan hakuhun
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Manalan alantehelle,
 Yksi siipi vettä viisti,
 210. Toinen taivasta tapasi,
 Kourat merta kuopaeli,
 Nokka luotoja lotasi,
 Siitä seppo Ilmarinen
 Lähtevi haroamahan
 Tuota Tuonelan jokea,
 Kokko luona vahtimahan.
 Veteinen veestä nousi,
 Koppoi kiinni Ilmarisen;
 Kokko niskahan kohahti,
 220. Vetehisen päätä vääntä,
 Polki päätä pohjemmaksiksi,
 Kohti mustia mutia,
 Jo tulevi Tuonen hauki,
 Ve'en koira vengottavi,
 Ei ole hauki pienen pieni,
 Eikä hauki suuren suuri:
 Kieli kahta kirvesvartta,
 Hampahat haravan varren,
 Kita kolmen kosken verta,
 230. Selkä seitsemän venehen,
 Tahtoi seppoa tavata,
 Syöä seppo Ilmarisen.
 Tuli kokko kouotellen,
 Isketellen ilman lintu,
- Eik' ole kokko pienen pieni,
 Eikä aivan suuren suuri:
 Suu sen on satoa syltä,
 Kita kuusi koskellista,
 Kieli kuutta keihäsvartta,
 240. Kynnet viittä viikatetta;
 Keksi suuren somu-hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan,
 Iskevi kaloa tuota,
 Vasten somuja sukasi.
 Silloin suuri somu-hauki,
 Liikkuja kala lihava
 Painavi kokon kynimen
 Alle selvien vesien,
 Niin kokko kohotteleikse,
 250. Ilmahan ylenteleikse,
 Nosti mustia muria
 Päälle selvien vesien.
 Liiteleikse, laateleikse,
 Toki toisesti kokevi,
 Yhen iski kynsiänsä
 Hauin hirmun hartioihin,
 Ve'en koiran koukku-luihin,
 Toisen iski kynsiänsä
 Vuorehen teräksisehen,
 260. Rautaisehen kalljohon,
 Kilpesty kivistä kynsi,
 Kalpistihe kalliosta,
 Jo hauki sukeltelihe,
 Ve'en venkale vetihe
 Kynsistä kokon kynimen,
 Vaaka-linnun varpahista,
 Jälet kynnen kylkiluilla,
 Halennehet hartioilla.
 Siitä kokko rauta-koura
 270. Kivastihe vielä kerran,
 Siivet välkkyi valkeana,
 Silmät selvänä tulena,
 Saip' on hauin kynsihinsä,
 Ve'en koiran kourihinsa,

- Nosti suuren somu-hauin,
Ve'en venkalan veälti
Alta aaltojen syvien
Päälle selvien vesien.
Niinp' on kokko rauta-koura
280. Kerrallansa kolmannella
Toki saapi Tuonen hauin,
Liikkuvan kalan lihavan
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta,
Ei vesi ve'elle tullut
Hauin suuren suomuloista,
Ilma ei ilmalle hajaisnut
Kokon suuren höyhenistä.
Siitä kokko rauta-koura
290. Kanto! suuren somu-hauin
Oksalle omena-tammen,
Pähän lakka-pään petäjän;
Siinä maisteli makua,
Viilti halki hauin vatsan,
Riipoeli rintapäättä,
Pään on varsin poikki pahkoi.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Oi sinua kurja kokko,
Mikä lienet lintujasi,
300. Ku ollet otuksiasi,
Kun nyt maistelit makua,
Viillit halki hauin vatsan,
Kanssa riivoit rintapäättä,
Pään on varsin poikki pahkoi!»
Tuop' on kokko rauta-koura
Siitä syäntyi lentämähän,
Ylös ilmahan kohosi
Pitkän pilven rannan päälle,
Pilvet liikkui, taivot naukui,
310. Ilman kannet kallistihe,
Katkesi Ukolta kaari,
Kuulta sarviset sakarat.
Siitä seppo Ilmarinen
Itse kanto! pään kaloa
- Anopille antehiksi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuoss' onpi ikuinen tuoli
Hyvän Pohjolan tupahan.»
Siitä tuon sanoiksi virkki,
320. Itse lausui ja pakisi:
»Jo nyt kynnin kyiset pellot,
Vakoelin maat matoiset,
Suistelin suet Manalan,
Tuonen karhut kahlestutin,
Sain on suuren somu-hauin,
Liikkuvan kalan lihavan
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Joko nyt neiti annetahan,
330. Tyttö täältä työnnetähän?»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Pahoimpa sinäki laait,
Kun sa päättä poikki pahkoi,
Laskit halki hauin vatsan,
Vielä riivoit rinta-päättä,
Kanssa maistelit makua.»
Silloin seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei saalis viatta saa'a
340. Paikoilta paremmiltana,
Saati Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Joko on valmis valvattini,
Valmis valvateltavani?»
Sanoi Pohjolan emäntä,
Itse lausui ja nimesi:
»Jo on valmis valvattisi,
Valmis valvateltavasi,
Annettava on alliseni,
350. Sorsaseni suorittava
Ilmariselle sepolle
Ikuseksi istujaksi,
Polviseksi puolisoksi,
Kainaloiseksi kanaksi.»

- Olipa lapsi lattialla,
Lauloi lapsi lattialta:
»Jo tuli tuville näille,
Liika lintu linnahamme,
Lenti kokko koillisesta,
360. Halki taivahan havukka,
Siipi iski ilman äärtä,
Toinen lainetta lakasi,
Pursto merta pyyhätteli,
Päähyt taiyoa tapasi,
Katseleikse, käänteleikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti miesten linnan päälle,
Nokalla kolistelevi;
Miesten linna rauta-katto,
370. Ei siihen sisälle pääsnyt.»
»Katseleikse, käänteleikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti naisten linnan päälle,
Nokalla kolistelevi;
Naisten linna vaski-katto,
Ei siihen sisälle pääsnyt.»
»Katseleikse, käänteleikse,
Liiteleikse, laateleikse,
Liiti neitten linnan päälle,
380. Nokalla kolistelevi;
Neitten linna liina-katto,
Jo siihen sisälle pääsi.»
»Liiti linnan patsahalle,
Siitä laskihe laelle,
Liikahutti linnan lauan,
Istui linnan ikkunalle,
Seinälle selinä-sulka,
Sata-sulka salvoimelle.»
»Katsellevi kassa-päitä,
390. Tukka-päitä tunnusteli,
357—498. Käden-isku-virsi.
387: 2. selinä s. o. ruohonpäinen; vihriä;
kiuhtava.

- Neiti-parvesta parasta,
Kassa-päistä kaunihinta,
Heleintä helmi-päistä,
Kukka-päistä kuuluisinta.»
»Siitä kokko kouraisevi,
Havu-lintu haivertavi,
Iski parvesta parahan,
Sorsajoukosta somimman,
Heleimmän, hempeimmän,
400. Verevimmän, valkeimman,
Senpä iski ilman lintu,
Kynsi pitkä piirrällytti,
Ku oli pysty pään piolta,
Sekä varrelta valittu,
Sulkasiltahan sulavin,
Hienokaisin höyheniltä.»
Siitä Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mistä tiesit teltamoinen,
410. Kuulit kultainen omena
Tämän neien kasvavaksi,
Tukan liina liikkuvaksi,
Huohtiko hopeat neien,
Neien kullat sinne kuului,
Sinne paistoi meiän päivät,
Meiän kuuhuet kumotti?»
Lausui lapsi lattialta,
Vasta-kasvava karehti:
»Siitä tiesi teltamoinen,
420. Onnen myyrä tien osasi
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihisen kartanohon:
Hyvä oli isosta huuto
Laivan suuren laskennalta,
Emosta sitäi parempi
Leivän paksun paistannalta,
Vehnäleivän leivonnalta,
Vierahan ravitsennalta.»

- »Siitä tiesi teltamoinen,
430. Äkki outoinen älysi
Neien nuoren nousneheksi,
Impyen yllenneheksi,
Kun kävi pihatse kerran,
Astui aittojen alitse
Varsin aamulla varahin,
Aivan aika huomenessa,
Noki nousi nuoraisesti,
Savu paksusti pakeni
Neien kuulusta koista,
440. Kasvavaisen kartanosta,
Neiti oli itse jauhamassa,
Kiven-puussa kiikkumassa,
Kiven-puu käkenä kukkui,
Laklana kiven lapatta,
Kiven siili sirkkusena,
Kivi helmenä heläsi.»
»Kävi siitä toisen kerran,
Astui pellon pientaretse,
Neiti oli matara-maalla,
450. Keikkui kelta-kankahilla,
Paineli puna-patoja,
Keitti kelta-kattiloita.»
»Kävi kerran kolmannenki
Neien akkunan alitse,
Kuuli neitosen kutovan,
Pirta käessä piukkoavan,
Sukkulainen suikahteli
Kuin kärppä kiven kolossa,
Pirkaeli pirran piiit
460. Kuin on tikka puun kylessä,
Käärilauta käännähteli
Kuin orava oksa-puussa.»
Siitä Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kutti, kutti neitoseni!

437: 3. suoraan ylös.

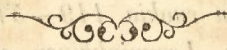
444: 1. talvisorsana; allina.

- Enkö ja sanonut aina:
Elä kuusissa kukahu,
Elä laula laksoloissa,
Näytä kaulan kaarevuutta,
470. Käsivarren valkeutta,
Ripeyttä rinnan nuoren,
Muun on muo'on muhkeutta!»
»Kaiken syystä syyättelin,
Keikutin tämän kesosen,
Jop' on kerkeän keväimen,
Jopa toisen touko-aian:
Laatimme piilo-pirtti,
Pienet piilo-ikkunaiset
Neien kangasta kutoa;
480. Neljin niisin niukutella,
Ettei kuule Suomen sulhot,
Suomen sulhot, maan kosiat.»
Lausui lapsi lattialta,
Kaksi-viikkoinen kajahui:
»Helppo on hepo salata,
Sorajouhi suojaella,
Paha on neitonen salata,
Hivus pitkä piilotella;
Laatisit kivisen linnan
490. Keskelle meren seläistä,
Siellä piikoja piellä,
Kanojasi kasvatella,
Eip' on piile piäät siellä,
Eipä impyät ylene,
Ettei pääse suuret sulhot,
Suuret sulhot, maan kosiat,
Miehet pystyisin kypärin,
Heposet teräs-kapein.»
Itse vanha Wänämöinen
500. Alla päin, pahoilla mielin
Kotihinsa kulkiessa
Sanan virkkoi, noin nimesi;
»Voi minua mies kuluista,
Kun en tuota tuntununna

473: 2. syksy.

Naia nuorella iällä,
 Etsiä elon ajalla!
 Kaikkiansa se katuvi,
 Joka nuorta naimistansa,
 Lasna lapsen saamistansa,
 510. Pienenä perehtimistä.»
 Siinä kielti Wänämöinen,

Epäsi Suvantolainen
 Vanhan nuorta noutamasta,
 Kaunista käkeämästä,
 Kielti uimasta uhalla,
 Veikan vettä soutamasta,
 Kilvoin neittä kosjomasta
 Toisen nuoremman keralla.

Kaksikymmenes Runo.

Pohjolassa teurastetaan hirvein iso hürkä häräksi 1—118. Pannaan olutta ja valmistetaan ruokia 119—516. Laitetaan sananviejät väkeä häihin kutsumaan; Lemminkäinen yksin jätetään kutsumatta 517—614.

Mitä nyt laulamme lajia,
Kuta virttä vieretämme?
Tuota laulamme lajia,
Tuota virttä vieretämme:
Noita Pohjolan pitoja,
Jumalisten juominkia.
Viikon häitä hankittihin,
Valmistettihin varoja
Noilla Pohjolan tuvilla,
10. Sariolan salvoksilla.
Mitä tuohon tuotettihin,
Ja kuta veätettihin
Pohjan pitkihin pitoihin,
Suuren joukon juominkihin
Rahvahan ravitsemiksi,
Joukon suuren syöttämiksi?
Kasvoi härkä Karjalassa,
Sonni Suomessa lihosi,
Ei ollut suuri, eikä pieni,
20. Oli han oikea vasikka:
Hämehessä häntä häilyi,
Pää keikkui Kemi-joella,
Sata syltä sarvet pitkät,
Puolta toista turpa paksu,
Viikon kärppä kääntelihe

Yhen kytkyen sialla,
Päivän lenti pääskyläinen
Härän sarvien väliä,
Hätäisesti päähän pääsi
30. Keskenä levähtämättä,
Kuun juoksi kesä-orava
Häpähältä hännän päähän,
Eikä päähän pääsnytkänä,
Ensi-kuussa ennättänyt.
Sepä vallatoin vasikka,
Sonni suuri Suomalainen
Karjalasta kaimattihin
Pohjan pellon pientarelle,
Sata miestä sarviloista,
40. Tuhat turvasta piteli
Härkeä taluttaessa,
Pohjolahan tuotaessa.
Härkä käyä källeröitti
Sariolan salmen suussa,
Syöpi heinät hettehestä,
Selkä pilviä sively,
Eikä ollut iskiätä,
Maan kamalan kaatajata
Pohjan poikien lu'ussa,
50. Koko suuressa su'ussa,

- Nuorisossa nousevassa,
Eikä varsin vanhastossa.
Tulipa ukko ulkomainen,
Virokannas Karjalainen,
Hämpä tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta härkä parka,
Kun tulen kuirikan kanssa,
Kamahutan kangellani
Sun katala kallohosi,
60. Tok' et toisena kesänä
Kovin käännä kärseäsi,
Tölläytä turpoasi
Tämän pellon pientarella,
Sariolan salmen suussal.»
Läksi ukko iskemähän,
Virokannas koskemahan,
Palvoinen pitelemähän;
Härkä päätä häiläytti,
Mustat silmänsä mulisti,
70. Ukko kuusehen kavahti,
Virokannas vitsikkohon,
Palvoinen pajun sekahan.
Etsittihin iskiätä,
Sonnin suuren sortajata
Kauniista Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Vienosta Wenäjän maasta,
Ruotsin maasta rohkeasta,
Lapin laajoilta periltä,
80. Turjan maasta mahtavasta,
Etsittihin Tuonelasta,
Manalasta maanki alta,
Etsittihin, eipä löytyy,
Haettiin, ei havaittu.
Etsittihin iskiätä,
Katsottihin kaatajata
Selvältä meren selältä,
Lakeilta lainehilta.
Mies musta merestä nousi,
90. Uros umpi-lainehista
- Aivan selvältä selältä,
Ulapalta aukealta,
Ei tuo ollut suurimpia,
Eikä aivan pienimpiä:
Alle maljan maata mahtui,
Alle seulan seisomahan.
Se oli ukko rauta-koura,
Rauan karva katsannolta,
Päässä paatinen kypärä,
100. Jaloissa kiviset kengät,
Veitsi kultainen käessä,
Varsi vasken kirjavainen.
Saip' on siitä iskiänsä,
Tapasipa tappajansa,
Suomen sonni sortajansa,
Maan kamala kaatajansa.
Heti kun näki eränsä,
Ruhtoi niskahan rutosti,
Sorti sonnin polvillensa,
110. Kyten maahan kyykähytti.
Saiko paljo saalihiksi?
Saanut ei paljo saalihiksi:
Sata saavia lihoo,
Sata syltä makkarata,
Verta seitsemän venettä,
Kuuta kuusi tynnyriä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Sariolan syöminkihin.
Tupa oli tehty Pohjolassa,
120. Tupa laitto, pirtti suuri,
Sivulta yheksän syltä,
Päästä seitsentä leveä,
Kukko kun laessa lauloi,
Ei sen ääni maahan kuulu,
Penin haukunta perässä
Ei kuulu ovehen asti.
Tuop' on Pohjolan emäntä
Liikkui sillan liitoksella,

- Laahoi keski-lattialla,
 130. Arvelee, ajattelevi:
 »Mistäpä olutta saamme,
 Taarit taiten laittelemme
 Näille häille hankkimille,
 Pioille piettäville,
 En tieä tekoa taarin,
 Enkä syntyä olosen.»
 Olipa ukko uunin päällä,
 Lausui ukko uunin päältä:
 »Ohrasta oluen synty,
 140. Humalasta julki-juoman,
 Vaikk' ei tuo ve'että synny,
 Eikä tuimatta tuletta.»
 »Humala Remusen poika
 Piennä maahan pistettiin,
 Kyynä maahan kynnettiin,
 Viholaisna viskottiin
 Vierehen Kalevan kaivon,
 Osmon pellon penkerehen;
 Siitä nousi nuori taimi,
 150. Yleni vihanta virpi,
 Nousi puuhun pienoisehen,
 Kohen latvoa kohosi.»
 »Onnen ukko ohran kylvi
 Osmon uuen pellon päähän,
 Ohra kasvoi kaunihisti,
 Yleni ylen hyvästi
 Osmon uuen pellon päässä,
 Kaskessa pojaa Kalevan.»
 »Oli ajkoa vähäisen,
 160. Jo huuhui humala puusta,
 Ohra lausui pellon päästä,
 Vesi kaivosta Kalevan:
 »Milloin yhtehen yhymme,
 Konsa toinen toisihimme?
 Yksin on elo ikävä,
 Kahen, kolmen kaunoisampi.»
- »Osmotar oluen seppä,
 Kapo kaljojen tekiä
 Otti ohrasen jyviä,
 170. Kuusi ohrasen jyvää,
 Seitsemän humalan päättä,
 Vettä kauhoa kaheksan,
 Niin pani pa'an tulelle,
 Laittoi keiton kiehumahan,
 Keitti ohraista olutta
 Kerkeän kesäisen päivän
 Nenässä utuisen niemen,
 Päässä saaren terhenisen
 Puisen uuen uurtehesen,
 180. Korvon koivuisen sisähän.»
 »Sai oluen panneheksi,
 Ei saanut hapanneheksi;
 Arvelee, ajattelevi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mitä tuohon tuotanehe,
 Ja kuta katsottanehe
 Oluelle happaimeksi,
 Kaljalle kohottimeksi?»
 »Kalevatar kaunis neiti
 190. Se on sormilta soorea,
 Aina liukas liikunnolta,
 Aina kengältä kepeä,
 Liikkui sillan liitoksella,
 Keikkui keski-lattialla
 Yhtä toista toimitellen
 Kahen kattilan kesellä,
 Näki puikon lattialla,
 Poimi puikon lattialta.»
 »Katsalevi, kääntelevi:
 200. »Mitä tuostaki tulisi
 Kavon kaunihin käsissä,
 Hyvän immen hyppysissä,
 Jos kannan Kavon kätehen,
 Hyvän immen hyppysihin?»»

- »Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykerti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
210. Syntyi valkea orava.»
»Noin se neuvoi poikoansa,
Oravaistansa opasti:
»Oravainen kummun kulta,
Kummun kukka, maan ihana,
Juokse tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan,
Nouse puuhun pienoisehen,
220. Taiten tarha-latvaisehen,
Jott' ei kokko kouraiseisi,
Eikä iskis' ilman lintu,
Tuo'os kuusesta käpyjä,
Petäjistä helpehiä,
Ne kannan Kavon kätehen,
Oluehen Osmottaren!»
»Osasi orava juosta,
Pöyhtöhäntä pyörähellä,
Pian juosta matkan pitkän,
230. Välehen välit samota,
Salon poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.»
«Näki kolme korpi-kuusta,
Neljä pienoista petäättä,
Nousi kuusehen norolla,
Petäjähän kankahalla,
Eikä kokko kouraisnunna,
240. Iskenynnä ilman lintu.»
»Katkoi kuusesta käpyjä,
Petäjistä päitä lehvän,
Kävyt kätki kynsihinsä,
Kääräisi kypälihinsä,
Ne kantoi Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin.»
»Kapo pisti kaljahansa,
Osmotar oluehensa.
Eip' ota olut hapata,
250. Juoma nuori noustaksensa.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekii
Ainakin ajattelevi:
»Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happaimeksi,
Kaljalle kohottimeksi?»
»Kalevatar kaunis neiti,
Se on sormilta soorea,
Aina liukas liikunnolta,
260. Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan kesellä,
Näki lastun lattialla,
Poimi lastun lattialta.»
»Katselevi, kääntelevi:
»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
270. Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin?»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykerti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
Syntyi näätä kulta-rinta.»
»Niin se neuvoi nääteänsä,
280. Orpo-lastansa opasti:
»Näätäseni, lintuseni,
Rahan-karva kaunoiseni,
Mene tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:

- Kontion kivi-kololle,
Metsän karhun kartanolle,
Jossa karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät,
Kourin hiivoa kokoa,
290. Käsän vaahtea valuta,
Se kanna Kavon kätehen,
Tuo olallen Osmottaren!»
»Jopa taisi näätä juosta,
Rinta kulta riehätellä,
Pian juoksi matkan pitkäri,
Välehen välit samosi,
Joen poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Kontion kivi-kololle,
300. Karhun louhi-kammiolle,
Siellä karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät
Rautaisella kalliolla,
Vuorella teräksisellä.»
»Valui vaahti karhun suusta,
Hiiva hirveän kiasta,
Käsän vaahtea valutti,
Kourin hiivoa kokosi,
Sen kantoi Kavon kätehen,
310. Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo kaatoi kaljahansa,
Ei ota olut hapata,
Mehu miesten puurakoia.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Ainakin ajattelevi:
»Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happaimeksi,
320. Kaljalle kohottimeksi?»
»Kalevatar kaunis neiti,
Tyttö sormilta sorea,
Aina liukas liikkunnolta,
Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan välillä,
Näki maassa palkoheinän,
330. Poimi maasta palkoheinän.»
»Katselevi, kääntelevi:
»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin?»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
340. Hykerti käsän molemmin
Molempihin reisihinsä,
Mehiläinen siitä syntyi.»
»Niin se neuvoi lintuansa,
Mehiläistänsä opasti:
»Mehiläinen lintu liukas,
Nurmen kukkien kuningäs,
Lennä tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:
Saarelle selälliselle,
350. Luo'olle merelliselle,
Siell' on neiti nukkununna,
Vyö vaski valahtanunna,
Sivulla simainen heinä,
Mesi-heinä helmassansa,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kaavussasi
Heleästä heinän päästä,
Kukan kultaisen kuvusta,
Se kanna Kavon kätehen,
360. Tuo olallen Osmottaren!»
»Mehiläinen lintu liukas
Jopä lenti, jotta joutui,
Pian lenti matkan pitkän,
Välehen välit lyhenti,

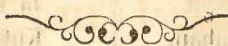
- Meren poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Saarehen selällisehen,
Luotohon merellisehen,
Näki neien nukkunehen,
370. Tina-rinnan riutunehen
Nurmelle nimettömälle,
Mesi-pellon pientarelle,
Kupehella kulta-heinä,
Vyöllänsä hopea-heinä.»
»Kasti siipensä simahan,
Sulkansa mesisulahan
Helevässä heinän päässä,
Kukan kultaisen nenässä,
Sen kantoi Kavon kätehen,
380. Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Siit' otti olut hapata,
Siitä nousi nuori juoma
Puisen uuen uurtehessa,
Korvon koivuisen sisässä,
Kuohui korvien tasalle,
Ärjyi päällän äyrähien,
Tahtoi maahan tyräellä,
390. Lattialle lasketella.»
»Oli aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisen,
Joutui juomahan urohot,
Lemminkäinen liiatenki,
Juopui Ahti, juopui Kauko,
Juopui veitikkä verevä
Oluelta Osmottaren,
Kaljalta Kalevattaren.»
»Osmotar oluen seppä,
400. Kapo kaljojen tekiiä
Hän tuossa sanoiksi virkki:
»»Voi poloinen päiviäni,
Kun panin pahan oluen,
Tavattoman taarin laitoin,
Ulos korvosta kohosi,
Lattialle lainehtivi!»
»Punalintu puusta lauloi,
Rastas räystähän rajalta:
»»Ei ole paha-oloinen,
410. On juoma hyvä-oloinen
Tynnyrihin tyhjettävä,
Kellarihin käytettävä,
Tynnyrissä tammisessa,
Vaski-vannetten sisässä.»
»Se oli oluen synty,
Kalevaisten kaljan alku,
Siitä sai hyvän nimensä,
Siitä kuulun kunniansa,
Kun oli hyvä-oloinen,
420. Hyvä juoma hurskahille,
Pani naiset nauru-suulle,
Miehet mielelle hyvälle,
Hurskahat iloitsemahan,
Hullut huppeloitsemahan.»
Siitä Pohjolan emäntä,
Kun kuuli oluen synnyin,
Koki vettä suuren korvon,
Uuen puisen puolellensa,
Siihen ohria oloksi,
430. Ja paljo humalan päitä;
Alkoi keitteä olutta,
Väki-vettä väännätellä
Uuen puisen uurtehessa,
Korvon koivuisen sisässä.
Kuut kiviä kuumettihin,
Kesät vettä keitettihin,
Salot puita poltettihin,
Kaivot vettä kannettihin,
Jo salot saristui puista,
440. Veet väheni lähtehistä
Olosia pantaessa,
Kaljoja kyhättäessä

- Pohjan pitkiksi pioiksi,
Hyvän joukon juomingiksi.
Savu saarella palavi,
Tuli niemen tutkaimella,
Nousipa savu sakea,
Auer ilmahan ajoihe
Tuimilta tuli-sioilta,
450. Varavilta valkeilta,
Täytti puolen Pohjan maata,
Kaiken Karjalan sokisti.
Kansa kaikki katsahtavi,
Katsahtavi, kaivahtavi:
»Mistäpä savunen saapi,
Auer ilmahan ajaikse?
Pienikö soan savuksi,
Suuri paimosen paloksi.»
Tuop' on äiti Lemminkäisen
460. Aivan aamulla varahin
Läksi vettä läteheltä,
Näkevi savun sakean
Pohjaisilla maailmoilla,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Nuo onpi soan savuja,
Varsin vaino-valkeita.»
Itse Ahti Saarelainen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Katsaleikse, käänteileikse,
470. Arvelee, ajattelevi:
»Josp' on kaalan katsomahan,
Likeltä tähystämähän,
Mistä tuo savunen saapi,
Auer ilman täyttelevi,
Oisiko soan savuja,
Noita vaino-valkeita.»
Kaaloi Kauko katsomahan
Savun syntymä-sioa,
Ei ollut soan tulia,
480. Eikä vaino-valkeita,
Olipa olut-tulia,
Kaljan keitto-valkeita
- Sariolan salmen suulla,
Niemen kaiskun kainalossa.
Siinä Kauko katselevi,
Silmä karsas Kaukon päässä,
Silmä karsas, toinen kiero,
Suu vähiten väärällänsä;
Virkki viimein katsellessa,
490. Poikki salmesta sanovi:
»Oi armas anoppiseni,
Pohjan ehtoisa emäntä!
Laitapa oluet oivat,
Keitä kaljat kelvolliset
Juotavaksi joukon suuren,
Lemminkäisen liiatenki
Noissa häissänsä omissa
Kera nuoren tyttäresi!»
Sai olonen valmihiksi,
500. Mehu miesten juotavaksi,
Pantihin olut punainen,
Kalja kaunis käytettiin
Maan alle makoamahan
Kivisessä kellarissa,
Tammisessa tynnyrissä,
Tapin vaskisen takana.
Siitä Pohjolan emäntä
Laittoi keitot kiehumahan,
Kattilat kamuamahan,
510. Richtilät remuamahan,
Leipoi siitä leivät suuret,
Suuret talkkunat taputti
Hyvän rahvahan varaksi,
Joukon suuren syötäviksi
Pohjan pitkissä pioissa,
Sariolan juomingissa.
Saipa leivät leivotuksi,
Talkkunat taputetuksi,
Kului aikoa vähäisen,
520. Pirahteli pikkaraisen,
Olut tykki tynnyrissä,
Kalja keikkui kellarissa'

- »Kun nyt juojani tulisi,
Lakkiani laittaisi,
Kunnollinen kukkujani,
Laaullinen laulajani.»
Etsittihin laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,
530. Kaunista karehtiata;
Lohi on tuotu laulajaksi,
Hauki kunnan kukkujaksi,
Ei lohessa laulajata,
Hauissa karehtiata,
Lohen on leuat lonkallahan,
Hauin hampahat hajalla.
Etsittihin laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,
540. Kaunista karehtiata;
Lapsi on tuotu laulajaksi,
Poika kunnan kukkujaksi,
Ei lapsessa laulajata,
Kuola-suussa kukkujata,
Lapsen kiel' on kimmeltynnä,
Kielen kanta kammeltunna.
Uhkasi olut punainen,
Noitueli nuori juoma
Nassakassa tammisessa,
550. Tapin vaskisen takana:
»Kun et laita laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,
Kaunista karehtiata,
Potkin poikki vanteheni,
Ulos pohjani porotan.»
Silloin Pohjolan emäntä
Pani kutsut kulkemahan,
Airuhut vaeltamahan,
560. Itse tuon sanoiksi virkki:
- »Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomainen!
Kutsu rahvasta kokohon,
Miesten joukko juominkihin,
Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
Sokeatki, vaivaisetki,
Ramatki, rekirujotki,
Sokeat venehin soua,
Ramat ratsahin ajele,
570. Rujot rein remmätellös!»
»Kutsu kaikki Pohjan kansa,
Ja kaikki Kalevan kansa,
Kutsu vanha Wäinämöinen
Lailleiseksi laulajaksi,
Elä kutsu Kaukomieltä,
Tuota Ahti Saarelaista!»
Tuop on piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Miks' en kutsu Kaukomieltä,
580. Yhtä Ahti Saarelaista?»
Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan vastaten sanovi:
»Siks' et kutsu Kaukomieltä,
Tuota lieto Lemminkäistä,
Kun on kaikitse toraisa,
Aivan tarkka tappelia,
Tehnyt on häissäki häpeät,
Pitoloissa pillat suuret,
Nauranut pyhäiset piiat
590. Pyhäisissä vaattehissa.»
Tuop' on piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mistä tieän Kaukomielen,
Iotta heitän kutsumatta,
En tunne Ahin kotia,
Kaukomielen kartanoa.»
Sanoi Pohjolan emäntä,
Itse lausui ja nimesi:

«Hyvin tunnet Kaukomielen,
600. Tuon on Ahti Saarelaisen,
Ahti saarella asuvi,
Veitikkä vesien luona,
Laajimman lahen sivulla,
Kaukomiemen kainalossa.»
Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahän alainen

Kantoi kutsut kuusialle,
Keruhut kaheksialle,
Kutsui kaiken Pohjan kansan,
610. Ja kaiken Kalevan kansan,
Nuotki hoikat huonemiehet,
Kaita-kauhtanat kasakat,
Yks' on aino Ahti poika,
Senp' on heitti kutsumatta.

Yhdeskolmatta Runo.

Sulho ja sulhaiskansa vastaan otetaan Pohjolassa 1—226. Vieraat syötetään ja juotetaan yltäkylläisesti 227—252. Wäinämöinen laulaa ja kuitelee talonväkeä 253—438.

Tuop' on Pohjolan emäntä,
Sariolan vaimo vanha
Oli ulkona olia,
Askareillansa asuja,
Kuului suolta ruoskan roiske,
Rannalta re'en ratina,
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Arvelee, ajattelevi:

10. »Mi tämä väki väjyvi
Minun raukan rannoilleni,
Suurtako sotaväkeä?»

Kaaloj tuota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Ei ollut sotaväkeä,
Oli suuri sulhaiskansa,
Vävy keskellä väkeä,
Hyvän rahvahan raossa.

Itse Pohjolan emäntä,
20. Sariolan vaimo vanha,
Kun tunsj vävyn tulevan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Luulin tuulen tuulevaksi,
Pinon pystyn viereväksi,

Meren rannan roikkivaksi,
Someren karehtivaksi,
Kaaloin tuota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Eipä tuuli tuullutkana,

30. Pino pysty vierrytkänä,
Meren ranta rauennunna,
Someret karehtinunna,
Vävynei väki tulevi,
Saoin kaksin käänteilekse,»

»Mistä mä vävynei tunnen,
Vävynei väen seasta?

Tuttu on vävy väestä,
Tuttu tuomi muista puista,
Tammi virpi-varpäsista,

40. Kuuhut taivahan tähistä.»

»Vävy on mustalla orolla,
Niinkun syöväällä suella,
Kantavalla kaarnehella,
Lentävällä lievehellä,
Kuusi kulta-sirkkulaista
Vempeellä kukkumassa,
Seitsemän sini-otusta
Rahkehella laulamassa.»

- Kuuluvi kumu kujasta,
 50. Aisan kalke kaivotieltä,
 Jo vävy pihalle saapi,
 Vävyyn kansa kartanolle,
 Vävy on keskellä väkeä,
 Hyvän rahvahan raossa,
 Ei ole varsin eellimmäisnä,
 Eikä aivan jälkimmäisnä.
 »Pois pojat, ulos urohot,
 Pihalle pitimmät miehet
 Rinnuksia riistamahan,
 60. Rahkehia raastamahan,
 Aisoja alentamahan,
 Tuomahan vävy tupahan!»
 Juoksevi vävy ononen,
 Kirjo-korja kiiättävi
 Pitkin appelan pihoa,
 Sanoi Pohjolan emäntä:
 »Oi sie orja palkkalainen,
 Kylän kaunoinen kasakka!
 Ottaos vävy ononen,
 70. Lasketellos laukki-otsa
 Vaskisista valjahista,
 Tinaisista rinnuksista,
 Rahaisista rahkehista,
 Vesaisista vempelistä,
 Viekösi vävy ononen,
 Talutellos taitavasti
 Sulkkuisista suitsiloista,
 Päitsistä hopea-päistä
 Piehtarolle pehmeille,
 80. Tasaiselle tanterelle,
 Vienolle viti-lumelle,
 Maalle maion karvaiselle!»
 »Juottaos vävyyni varsa
 Lähisestä lähtehestä,
 Joka seisovi sulana,
 Heraisena herhettävi
 Alla kullan kuusen juuren,
 Alla pensivän petäjän!»
- »Apata vävyyni varsa
 90. Koropasta kultaisesta,
 Vaskisesta vakkaisesta
 Pestyin ohrin, lestyin leivin,
 Keitetyin kesäisin vehnin,
 Survoutuin suvi-rukihin!»
 »Vie siitä vävy ononen
 Soimelle sopimmaiselle,
 Ylimmäiselle sialle,
 Taimpahan tanhuahan,
 Sito'os vävy ononen
 100. Kultaisista koltsasista
 Rautaisehen renkaisehen,
 Patvisehen patsaisehen;
 Pankosi vävy onolle
 Kappa kauruja etehen,
 Toinen heinän helpehiä,
 Kolmas ruumenen muruja!»
 »Sukios vävy ononen
 Mursun-luisella sualla,
 Jott' ei karva katkeaisi,
 110. Sora-jouhi sorkahtaisi;
 Kattaos vävy ononen
 Loimella hopeisella,
 Kuomikolla kultaisella,
 Vanumalla vaskisella!»
 »Kylän pojat kyyhkyläiset,
 Viekötte vävy tupahan,
 Hivuksin hatuttomana,
 Käen kintahattomana!»
 »Vuotas katselen vävyä,
 120. Jos sopii vävy tupahan
 Ilman uksen ottamatta,
 Pihtipuolen purkamatta,
 Kamanan korottamatta,

90: 1. vakasta.

92: 3. selvin, joista kaunat ovat eroitetut.

100: 2. renkaista.

102: 1. visaisehen.

113: 1. kutomalla.

123: 1. ylipienan ovireiässä.

- Kynnyksen alentamatta,
Soppi-seinän sortamatta,
Multahirren muuttamatta!»
»Ei mahu vävy tupahan,
Hyvä lahja laipiohon
Ilman ukksen ottamatta,
130. Pihtipuolen purkamatta,
Kamanan korottamatta,
Kynnyksen alentamatta,
Soppi-seinän sortamatta,
Multahirren muuttamatta,
Vävy on päätänsä pitempi,
Korvallista korkeampi.»
»Kamanat kohottukohot
Lakin päästä laskematta,
Kynnykset alentukohot
140. Kengän kannan koskematta,
Pihtipuolet välttyköhöt,
Ovet ilman auetkohot
Tullessa vävyn tupahan,
Astuessa aimo miehen!»
»Kiitos kaunoisen Jumalan,
Jo saapi vävy sisähän!
Vuotas katsahan tupoa,
Silmeän tuvan sisähän,
Onko täällä pöyät pesty,
150. Lavitsat vesin valeltu,
Siivottu sileät sillat,
Lauta-lattiat la'aistuu!»
»Katselen tätä tupoa,
Enkä tuota tunnekana,
Mistä puist' on pirtti tehty,
Mistä suoja tänne saatu,
Kusta seinät seisotettu,
Sekä lattiat laottu.»
»Sivuseinä on siilin luista,
160. Periseinä peuran luista,
Oviseinä osman luista,
Kamana karitsan luista.»
»Orret on omenapuista,
Patsas puista patyloista,
Luas-lauat lumpehista,
Laki lahnan suomuksista.»
»Rahi on rauasta rakettu,
Lautsat Saksan laahkoloista,
Pöytä kullan kirjoiteltu,
170. Silta silkillä silattu.»
»Uuni vaskesta valettu,
Pankko paasista hyvistä,
Kiukoa meren kivistä,
Karsina Kalevan puista.»
Sulho tungeikse tupahan,
Alle kattojen ajaikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Terve tänneki Jumala
Alle kuulun kurkihirren,
180. Alle kaunihin katoksen!»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Terve, terve tultuasi
Tänne pienehen tupahan,
Matalaisehen majahan,
Honkaisehen huonehesen,
Petäjäisehen pesähän!»
»Ohoh orja piikaseni,
Kylän pantu palkkalainen!
Tuopa tulta tuohen päässä,
190. Temmo tervaksen nenässä
Katsellakseni vävyä,
Nähäkseni sulhon silmät,
Sinisetkü vai punaiset,
Vaiko vaate-valkeuiset.»
Orja piika pikkarainen,
Kylän pantu palkkalainen

128: 3. s. o. katon alle; laipiot ovat katon kannatushirret.

159: 3. iliskotin, neuljaisen (?).

161: 2. ahman (?).

165: 1. kiukoan vuorilaudat,

168: 3. palkeista.

- Toip' on tulta tuohosessa,
Tempoi tulta tervaksessa.
»Tuli on tuohinen rämäkkä,
200. Savu musta tervaksinen,
Vävyn silmät saastuttaisi,
Mustuttais' ihanan muo'on;
Tuopa tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista!»
Orja piika pikkarainen,
Kylän pantu palkkalainen
Toip' on tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista.
Valkea savu vahainen,
210. Tuli kirkas tuohuksinen,
Valotti vävyiltä silmät,
Kirkasti vävyiltä kasvot.
»Jo näen vävyini silmät,
Ei siniset, ei punaiset,
Eikä vaate-valkeuiset,
Meren on vaahan valkeuiset,
Meren ruo'on ruskeuiset,
Meren kaislan kauneuiset.»
»Kylän poiat kyyhkyläiset,
220. Viekätte tätä vävyä
Isommille istumille,
Ylimmäisille siolle,
Selin seineä sinistä,
Päin pöyteä punaista,
Kohin kutsu-vierahia,
Rinnoin rahvahan remua!»
Siitä Pohjolan emäntä
Syötti, juotti vierahia,
Syötti suin sulassa voissa,
230. Kourin kuore-kokkaroissa,
Noita kutsu-vierahia,
Vävyänsä liiatenki.
- Olipa lohta luotasilla,
Sivulla sian lihoa
Kupit kukkuraisillansa,
Vait varpe-laitehilla
Syöä kutsu-vierahien,
Ja vävyksen liiatenki.
Sanoi Pohjolan emäntä:
240. »Oi sie piika pikkarainen,
Tuop' on tuopilla olutta,
Kanna kaksi-korvaisella
Noille kutsu-vierahille,
Vävylleni liiatenki!»
Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahan alainen
Antoi tuopin töttä tehä,
Viisi-vantehen vikoa,
Huuhtoa humalan parrat,
250. Vaahan parjat valkoella
Noilta kutsu-vierahilta,
Ja vävyiltä liiatenki.
Mitä nyt olut osasi,
Virkki viisi-vantehinen,
Kun oli luona laulajansa,
Kunnollinen kukkujansa,
Olipa vanha Wänämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Laaullisna laulajana,
260. Parahana taitajana?
Ensin ottavi olutta,
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Olukkainen, juomukainen,
Elä miestä jouten juota,
Laita miehet laulamahan,
Kulta-suut on kukkumahan!
Isännät imehtelevät,
Emännät ajattelevat:

203: 3. kynttilällä.

204: 1. vaha-, vaksikynttilällä.

216: 3. vahdon.

236: 2. s. p. niin täynnä, että laitoja piti jatkaa l. korottaa. Varpe on laidan korotus.

258: 2. perä; vahvus.

Joko on laulut lauennehet,
 270. Ilo-kielet kirvonnehet,
 Vai panin pahan oluen,
 Juoksuttelin juoman kehnon,
 Kun ei laula laulajamme,
 Hyreksi hyvät runomme,
 Kuku kulta-vierahamme,
 Illoitse ilo-käkemme.»

»Kukas tässä kukkunevi,
 Kenpä kielin laulanevi
 Näissä Pohjolan pioissa,
 280. Sariolan juomingissa,
 Elpä tässä lautsat laula,
 Kun ei lautsan istujaiset,
 Lattiat ei lausahtele,
 Kun ei lattian käyriät,
 Eikä ikkunat iloitse,
 Kun ei ikkunan isännät,
 Eikä pöykä pöyän ääret,
 Kun ei pöyän äärelliset,
 Ei ne reppänät remuile,

290. Kun ei reppänän alaiset.»
 Oli lapsi lattialla,
 Maito-parta pankon päässä,
 Lausui lapsi lattialta,
 Poika pankolta pakisi:
 »En ole iso iältä,
 Vahva varren kasvannolta,
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Jos ei muut lihavat laula,
 Miehet paksummat pajaha,

300. Verevämmät vierettele,
 Niin mä laulan laiha poika,
 Poika kuiva kuikuttelen,
 Laulan laihoilta lihoilta,
 Kupehilta kuuttomilta
 Tämän iltamme iloksi,
 Päivän kuulun kunniaksi.»

304: 2. rasvattomilta; ihrattomilta.

Olipa ukko uunin päällä,
 Tuopa tuon sanoiksi virkki:
 »Ei ole lasten laululoista,
 310. Kurjien kujerteloista,
 Valehia lasten laulut,
 Tyhjiä tytärten virret;
 Anna yirsi viisahalle,
 Lauku lautsan istujalle!»

Silloin vanha Wänämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Onko tässä nuorisossa,
 Koko suuressa su'ussa,
 Ken panisi käen kätehen,
 320. Ha'an toisehen hakahan,
 Ja saisi sanelemahan,
 Laikahtaisi laulamahan
 Päivän päätyvän iloksi,
 Illan kuulun kunniaksi?»

Sanoi ukko uunin päältä:
 »Ei ole tässä ennen kuultu,
 Ei ole kuultu, eikä nähty
 Sinä ilmoisna ikänä
 Parempata laulajata,
 330. Tarkempata taitajata,
 Kun mitä minä kujerrin,
 Lauleskelin lapsempana,
 Laulelin lahen vesillä,
 Kajahtelin kankahilla,
 Kukkuelin kuusikoilla,
 Sanelin salo-metsillä.»

»Ääni oli suuri ja sokea,
 Säveleni sangen kaunis,
 Se silloin jokena juoksi,
 340. Vesi-virtana vilisi,
 Kulki kuin lyly lumella,
 Purje-laiva lainehilla;
 Vaan en nyt sanoa saata,
 Tuot' en tarkoin tunnekana,
 Mikä sorti suuren äänen,
 Äänen armahan alenti,

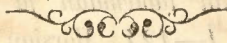
- Ei se nyt jokena juokse,
Lainehina lailattele,
On kuin karhi kannostossa,
350. Hangella havu-petäjä,
Reki rannan hiekkasilla,
Vene kuivilla kivillä.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun ei toista tullekana
Kerallani laulamahan,
Yksin lähtenen runoille,
Laikahtanen laulamahan,
Kun olen luotu laulajaksi,
360. Sattunut saneliaksi,
En kysy kylästä tietä,
Päätä virren vierahalta.»
Siitä vanha Wäinämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Istuihen ilon teolle,
Laulu-työlle työntelihe,
Ilo-virret vieressänsä,
Saatavillansa sanaset.
Lauloi vanha Wäinämöinen,
370. Sekä lauloi, jotta taitoi,
Ei sanat sanoihin puutu,
Virret veisaten vähene,
Ennen kalliot kiviä,
Umpi-lammit lumpehia.
Simä lauloi Wäinämöinen,
Pitkin iltoa iloitsi,
Naiset kaikki nauru-suulla,
Miehet mielellä hyvällä,
Kuuntelivat, kummeksivat
380. Wäinämöisen väännätystä,
Kun oli kumma kuulianki,
Ihme ilmankin olian.
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Virkki virtensä lopulla:
»Mitäpä minusta onpi
Laulajaksi, taitajaksi,
- En minä mitänä saata,
En kuhunkana kykene;
Oisi luoja laulamassa,
390. Suin sulin sanelemassa,
Luoja laulun lauleleisi,
Lauleleisi, taiteleisi.»
»Laulaisi meret mesiksi,
Meren hiekat hernehiksi,
Meren mullat maltahiksi,
Suoloiksi meren someret,
Lehot laajat leipä-maiksi,
Aho-vieret vehnä-maiksi,
Mäet mämmi-kakkaroiksi,
400. Kalliot kanan muniksi.»
»Lauleleisi, taiteleisi,
Saneleisi, saatteleisi,
Laulaisi tähän talohon
Läävät täysi lähtemiä,
Kujat täysi kukkapäitä,
Ahot maion antajia,
Sata sarven kantajata,
Tuhat tuojoa utaren.»
»Lauleleisi, taiteleisi,
410. Saneleisi, saatteleisi
Isännille ilves-turkit,
Emännille verka-viitat,
Tytöille ummis-kengät,
Pojille punaiset päiat.»
»Annap' ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Näin näissä elettäväksi,
Toiste toimieltavaksi
Näissä Pohjolan pioissa,
420. Sariolan juomingissa,
Oloset jokena juosta,
Me'et virtana vilata
Näissä Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvöksissa,
Jotta päivin lauleltaisi,
Illoin tehtäisi iloa

Iällä tämän isännän,
Elin-ajalla emännän!»

»Pankohon Jumala palkan,

430. Luoja koston kostakohon,
Isännälle pöyän päähän,
Emännällen aittahansa,

Pojillen apaja-veelle,
Kangaspuihin tyttärille,
Jott' ei konsana katuisi,
Vuonna toisna voikahtaisi
Näitä pitkiä pitoja,
Suuren joukon juominkia!»

Kahdeskolmatta Runo.

Morsianta valmistetaan lähtemään ja muistutetaan niin entisistä, kuin tulevista päivistänsä 1—124. Morsian tulee huolelle 125—184. Morsianta ilketetään 185—382. Morsian ilkee 383—448. Morsianta lohdutellaan 449—522.

Kun oli kyllin häitä juotu,
 Pietty pitoja noita,
 Häitä Pohjolan tuvilla,
 Pitoja Pimentolassa,
 Sanoi Pohjolan emäntä
 Ilmariselle vävyllä:
 »Mit' istut iso-sukuinen,
 Maan valio valvattelet,
 Istutko ison hyvyyttä,
 10. Vai emonko armautta,
 Vaiko pirtin valkeutta,
 Naima-kansan kauneutta?»
 »Et istu ison hyvyttä,
 Et emosen armautta,
 Etkä pirtin puhtautta,
 Naima-kansan kauneutta,
 Istut impesi hyvyttä,
 Neien nuoren armautta,
 Valvattisi valkeutta,
 20. Kassa-pääsi kauneutta.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,

Suorinut iki-sopusi,
 Puol' on päätä palmikolla,
 Puoli palmikoitsematta.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 30. Suorinut iki-sopusi,
 Yks' on hiema hiemotettu,
 Toinen hiemoteltavana.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Viikon vuotit, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 Suorinut iki-sopusi,
 Vast' on jalka kengitetty,
 Toinen kengiteltävänä.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 40. Viikon vuotit, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 Suorinut iki-sopusi,
 Käsi on toinen kinnastettu,
 Toinen kinnasteltavana.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Viikon vuotit, et väsynyt,

- Valmis on nyt valvattisi,
Suoriunut sorsasesi»
- »Mene jo myöten myöty neiti,
50. Kanssa kaupattu kananen!
Jo nyt on liittosi likellä,
Kovin läsnä lähtö-aika,
Kun on viejä vieressäsi,
Ottajaisesi ovilla,
Oro suitsia purevi,
Reki neittä vuottelevi.»
- »Oltua rakas rahoihin,
Käpäs kättä antamahan,
Kiivas kihlan ottelohon,
60. Sormuksen sovittelohon
Ole nyt rakas rekehen,
Kiivas kirjo-korjasehen,
Käpäs käymähän kylähän,
Sekä sievä lähtemähän!»
- »Etpä äijän nuori neiti
Kahen puolesi katsellut,
Yli pääsi ymmärrellyt,
Jos teit kaufun kaupan,
Iän kaiken itkemisen,
70. Vuoret voikerrehtamisen,
Kun läksit isosi koista,
Siirryit syntymä-siöilta,
Luota ehtoisen emosi,
Kantajasi kartanoilta.»
- »Mi oli sinun eleä
Näillä taattosi tiloilla,
Kasvoit kukkana kujilla,
Aho-mailla mansikkana,
Nousit voille vuotehelta,
80. Maiaille makoamasta,
Venymästä vehnäisille,
Pettäjäisille pehusta,
Kun et voinut voita syöä,
Silpaisit sian-lihoa!»
- »Ei ollut huolta ollenkana,
Ajatusta aioukkanana,
Annoit huolla honkasien,
Ajatella aiaksien,
Surra suolla suo-petäjän,
90. Kangas-koivun kankahalla,
Itse liehuit lehtyisenä,
Perhosena pyörähtelit,
Marjana emoši mailla,
Vaapukkana vainiolla.»
- »Lähet nyt talosta tästä,
Menet toisehen talohon,
Toisehen emon alahan,
Perehesen vierahasen,
Toisin siellä, toisin täällä,
100. Toisin toisessa talossa,
Toisin siellä torvet soivat,
Toisin ukset ulvaisevat,
Toisin vierevät veräjät,
Sanovat sarana-rauat.»
- »Et osaa qvissa käyä,
Veräjissä vieretellä
Talon tyttären tavalla,
Et tunne puhua tulta,
Etkä liehtä lämmitteä
110. Talon miehen mieltä myöten.»
- »Niinkö luulit neito nuori,
Niinkö tiesit, jotta luulit,
Luulit yöksi lähteväsi,
Päivällä paloavasi?
Etpä yöksi lähtenynnä,
Etkä yöksi, et kaheksi,
Jopa jou'uit viikommaksi,
Kuuksi päiväksi katosit,
läksi ison majoilta,
120. Elin-ajaksi emosi;
Askelt' on piha pitempi,
Kynnys hirttä korkeampi

82: 1. Pettäjäiset eli kinnun pettäjäiset s. o.
voi-jakajaiset kinnuessa; kinnujäiset.

109: 2. tulisia; uunia.

- Sinun toiste tullessasi,
Kerran kertaelllessasi.»
Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Suru syämmelle panihe,
Vesi silmille vetihe,
Itse tuon sanoiksi saatti:
130. »Noinpa tiesin, noinpa luulin,
Noinpa arvelin ikäni,
Sanoin kaiken kasvin-aian:
Et sä neiti neiti olle
Oman vanhemman varassa,
Oman taaton tanterilla,
Vanhan maammosi majoilla;
Äskempä olisit neiti
Miehelähän mennessäsi,
Kun oisi jalka kynnyksellä,
140. Toinen korjassa kosian,
Oisit päätäsi pitempi,
Korvallista korkeampi.»
»Tuota toivoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kasvin-aian,
Vuotin kun hyveä vuotta,
Katsoin kuin kesän tuloa;
Jo nyt on toivoni toeksi,
Lähtöni lähemmä saanut,
Jop' on jalka kynnyksellä,
150. Toinen korjassa kosian,
Enkä tuota tunnekana,
Mikä muutti multa mielen,
En lähe ilolla mielin,
Enkä riemulla eriä
Tästä kullasta koista,
Iän nuoren istumasta,
Näiltä käsvin-kartanoilta,
Ison saamilta eloilta;
Lähen hoikka huolissani,
160. Ikävissäni eriän,
Kuin syksyisen yön sylihin,
Keväisen kierän päälle,
- Jälen jäällä tuntumatta,
Jalan iskun iljangolla.»
»Miten liekki mieli muien,
Mieli muien morsianten,
Tok' ei muut muretta tunne,
Kanna kaihoista syäntä,
Kuin kannan minä katala,
170. Kannan mustoa muretta,
Syäntä syen näköistä,
Huolta hiilen karvallista.»
»Niin on mieli miekkoisien,
Autuaallisten ajatus,
Kuin keväinen päivän nousu,
Kevät-aamun aurinkoinen;
Mitenpä minunki mieli,
Minun synkeä sisuni?
On kuin laaka lammin ranta,
180. Kuin pimeä pilven ranta,
Kuin syksyinen yö pimeä,
Talvinen on päivä musta,
Viel' on mustempi sitäki,
Synkeämpi syksy-yötä.»
Olipa akka askar-vaimo,
Talon ainoinen asuja,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Kutti, kutti neiti nuori!
Etkö muista, kuin sanelin,
190. Sanelin saoinki kerroin:
Elä sulho'on ihastu,
Elä sulhon suu-malohon,
Luota silmän luontehesen,
Katso jalkoihin jaloihin!
Sulovasti suun pitävi,
Silmät luopi luopuisasti,
Vaikka Lempo leukaluissa,
Surma suussansa asuisi.»
»Noinpa aina neittä neuvoin,
200. Orpanaistani opastin:

- Kun tulevi suuret sulhot,
Suuret sulhot, maan kosiat,
Sinä vastahan sanele,
Ja puhele puoleltasi,
Sanele sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
»Ei minusta ollekana,
Ollekana, lienekänä
Miniäksi vietävätä,
210. Orjaksi otettavata,
Ei neiti minun näköinen
Osaa orjana eleä,
Muista ei mukihin mennä,
Olla aina alla kynsin;
Toinen kun sanan sanoisi,
Minä kaksi vastoaisin,
Kun tulisi tukkahani,
Hairahtaisi hapsihini,
Tukastani tuivertaisin,
220. Hapsistani haivertaisin.»
»Et sinä sitä totellut,
Et kuullut minun sanoa,
Käeten kävit tulehen,
Tieten tervan keittehesen,
Riensihit revon rekehen,
Läksit karhun kantasille,
Revon reessänsä veteä,
Karhun kauas kannatella,
Iki-orjaksi isännän,
230. Aika orjaksi anopin.»
»Läksit kouluhun kotoa,
Piinahan ison pihoilta,
Kova on koulu käyäksesi,
Piina pitkä ollaksesi,
Siell' on ohjat ostettuna,
Varustettu vanki-rauat
Ei ketänä muuta vasten,
Vasten on vaivaista sinua.»
»Kohta saat kokea koito,
240. Kokea kova-osainen
- Apen luista leukaluuta,
Anopin, kivistä kieltä,
Ky'yn kylmiä sanoja,
Naon niskan nakkeloita.»
»Kuules neiti, kuin sanelen,
Kuin sanelen, kuin puhelen!
Olit kukkana kotona,
Ilona ison pihoilla,
Iso kutsui kuutamaksi,
250. Emo päivän paisteheksi,
Veikkosi vesi-valoksi,
Siskosi sini-veraksi;
Menet toisehen talohon,
Vierahan emän alahan,
Ei vieras emosen verta,
Vaimo toinen tuojan verta,
Harvoin vieras siivoin sinkui,
Harvoin oikein opetti,
Appi haukkuvi havuiksi,
260. Anoppisi ahkioksi,
Kyty kynnyks-portahiksi,
Nato naisien pakoiksi.»
»Äsken sie hyvä olisit,
Äsken kerta kelpoaisit,
Utuna ulos menisit,
Savuna pihalle saisit,
Lehtisenä lenteleisit,
Kipunoina kiiättäisit.»
»Et ole lintu lentäjäksi,
270. Etkä lehti liehujaksi,
Et kipuna kiitäjäksi,
Savu saajaksi pihalle.»
»Voi neiti sisarueni!
Jo nyt vaihoit, minkä vaihoit,
Vaihoit armahan isosi
Appehen ani paha'an,
Vaihoit ehtosen emosi

261: 1. miehen veli.

262: 1. miehen sisar.

265: s. o. jos menisit u. u.

- Anoppihin ankarahan,
Vaihoit viljon veljyesi
280. Kyyttä-niskahan kytyhyn,
Vaihoit siskosi siveän
Nalja-silmähän natohon,
Vaihoit liina-vuotehesi
Nokisihin nuotioihin,
Vaihoit valkean vetesi
Likaisihin lieteihin,
Vaihoit hiekka-rantasesi
Mustihin mura-perihin,
Vaihoit armahat ahosi
290. Kanervikko-kankahisin,
Vaihoit marjaiset mäkesi
Kaski-kantoihin kovihin.»
»Niinkö luulit neito nuori,
Niinkö kasvava kananen:
Huolet loppui, työt väheni
Tämän illan istumilla;
Maata sinne vietäväsi,
Unille otettavasi?»
- »Eip' on maata vieäkänä,
300. Unille otetakana,
Vasta valvoa pitävi,
Vasta huolta hoivatahan,
Ajatusta annetahan,
Pannahan pahoja mieltä.»
»Kunis huiskit hunnutoinna,
Sinis huiskit huoletoinna;
Kunis liikuut liinatoinna,
Liikuut liioitta suruitta;
Äsken huntu huolta tuopi,
310. Palttina pahoja mieltä,
Liina liikoja suruja,
Pellava perättömiä.»
»Mikäs neitosen kotona!
Niin neito ison kotona,
Kuin kunigas linnassansa,
Yhtä miekkoa vajoal
- Toisin tuon miniä raukan,
Niin miniä miehelässä,
Kuin vanki Wenäehellä,
320. Yhtä vahtia vajoa.»
»Teki työtä työn ajalla,
Väänti hartian vällä,
Hipeä hien väessä,
Otsa vaahan valkeassa;
Kun tulevi toinen aika,
Niin tulehen tuomitahan,
Ajetahan ahjoksehen,
Sen kätehen käsketähän.»
»Piteä hänen pitäisi,
330. Piteä piloisen piian
Lohen mieli, kiiskin kieli,
Lammin ahvenen ajatus,
Suu sären, salakan vatsa,
Meriteiren tieto saa'a.»
»Eipä tieä yksikänä,
Ymmärrä yheksänkänä
Emon tuomista tytöistä,
Vanhempansa vaalimista,
Mistä syöjä syntynevi,
340. Kaluaja kasvanevi,
Lihan syöjä, luun puria,
Tukan tuulelle jakaja,
Hapsien hajottelia,
Ahavalle aneksia.»
»Itke, itke neiti nuori,
Kun itket, hyvinkin itke,
Itke kourin kyynelesi,
Kahmaloin halu-vetesi,
Pisaret ison piholle,
350. Lammit taaton latioille,
Itke tulville tupanen,
Silta-lauat lainehille!
Kun et itke itkettäissä,
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet ison kotihin,

- Kun löyät isosi vanhan
Saunahan savuttunehen,
Kuiva vasta kainalossa.»
Itke, itke neiti nuori,
360. Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäissä,
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet emon kotihin,
Kun löyät emosi vanhan
Läävähän läkähtynehen,
Kuollehen kupo sylihin.»
»Itke, itke neiti nuori,
Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäissä,
370. Itket toiste tullessasi,
Kun tulet tähän kotihin,
Löyät veikkosi verevän
Kujahan kukistunehen,
Kartanolle kaatunehen.»
»Itke, itke neiti nuori,
Kun itket hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäissä,
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet tähän talohon,
380. Löyät siskosi siveän
Sotku-tielle sortunehen,
Vanha karttu kainalossa.»
Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Itse loihen itkemähän,
Vierähti vetistämähän.
Itki kourin kyyneleitä,
Kahmaloin halu-vesiä
Ison pestyille pihuille,
390. Lammit taaton lattialle,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Hoi sisaret sirkkuseni,

- Entiset ikä-toverit,
- Kaikki kasvin-kumppalini,
Kuulkottenpa kuin sanelen!
En nyt tuota tunnekana,
Mikä lienehe minulle
Iskennä tämän ikävän,
400. Tämän huolen hoivannunna,
Tämän kaihon kantannunna,
Murehen mukaellunna.»
»Toisin tiesin, toisin luulin,
Toisin toivotin ikäni,
Käkesin käkenä käyvä,
Kukahella kukkuroilla
Näille päivin päästyäni,
Näille tuumin tultuani;
Enpä nyt käkenä käyne,
410. Kukahelle kukkuroilla,
Olen kun alli aallokossa,
Tavi laajalla lähellä
Uiessa vilua vettä,
Vettä jäistä järkyttäissä.»
»Voi isoni, voi emoni,
Voi on valta-vanhempani!
Minnekä minua loitte,
Kunne kannoitte katalan,
Nämät itkut itkemähän,
420. Nämät kaihot kantamahan,
Nämät huolet huolimahan,
Ja surut sureksimahan!»
»Mahoit ennen maammo rukka,
Mahoit kaunis kantajani,
Armas maion antajani,
Ihana imettäjäni
Kapaloia kantosia,
Pestä pieniä kiviä,
Kun pesit tätä tytärtä,
430. Kapalojit kaunoistasi
Näille suurille suruille,
Apeille mielaloille!»

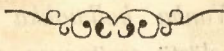
- »Moni muualla sanovi,
Usea ajattelevi:
Ei ole huolta hurnakolla,
Ajatusta aiokkana!
Elkätte hyvät imeiset,
Elkätte sitä sanoko!
Enemp' on minulla huolta,
440. Kun on koskessa kiviä,
Pajuja pahalla maalla,
Kanervia kankahalla;
Hepo ei jaksaisi veteä,
Rauta-kisko kinkotella
Ilman luokin lekkumatta,
Vempelen värisemättä
Noita hoikan huoliani,
Mustia mureitani.»
- Lauloi lapsi lattialta,
450. Kasvavainen karsinasta:
»Mitä neien itkemistä,
Suuresti sureksimista;
Anna huolia hevoisen,
Murehtia mustan ruunan,
Rauta-suisen surkutella,
Suuri-päisen päivitellä;
Hevoisell' on pää parempi,
Pää parempi, luu lujempi,
Kaulan kaari kantavampi,
460. Koko ruumis runsahampi!»
»Ei ole itettäviä,
Suuresti surettavia;
Ei sinua suolle vieä,
Ojavarrellen oteta,
Vievät vilja-mättähältä,
Vievät vielä viljemmälle,
Ottavat olut-tuvilta,
Ottavat oluemmille.»
- »Kun katsot kupehellesi,
470. Oikealle puolellesi,
451—522. Mielenhyvitys-virsi.
461: 3. itkettäviä.

- Onpa sulho suojassasi,
Mies verevä vieressäsi,
Hyvä mies, hyvä hevoinen,
Talon kanta kaikenlainen,
Pyyhyet pyyräjämässä,
Vempelellä vieremässä,
Rastahat iloitsemassa,
Rahkehilla laulamassa,
Kuusi kullaista käkeä
480. Länkilöillä lekkumassa,
Seitsemän sini-otusta
Reen kokalla kukkumassa.»
»Ellös olko milläkänä,
Emon tuoma tuollakana,
Et panna pahenemahan,
Pannahan paranemahan,
Miehen kyntäjän kylelle,
Vakoajan vaipan alle,
Leivän saajan leuan alle,
490. Kalan saajan kainalohon,
Hirven hiihtäjän hikehen,
Karhun saajan saunasehen!»
»Miehen sait mitä jaloimman,
Urohia uhkeimman,
Ei sen jouset jouten olle,
Viinet vaarnoilla venyne,
Koirat ei ne koissa maanne,
Pennut pehkuilla levänne.»
»Kolmasti tänä keväinä
500. Aivan aika-huomenessa
Nousi nuotio-tulelta,
Havasi havusialta,
Kolmasti tänä keväinä
Kaste on silmille karisnut,
Havut päänsä harjaellut,
Varvat vartalon sukunut.»
»Mies on joukon jou'uttaja,
Uros karjan kasvattaja,
Onpa tällä sulhollamme
510. Korvet koivin kulkevia,

Särkät säärin juoksevia,
Noro-pohjan noutavia,
Sata on sarven kantajata,
Tuhat tuojoa utaren,
Aumoja joka aholla,

511: 1. maa-harjut.

Purnuja joka puolla,
Lepikköiset leipä-maina,
Oja-vieret ohra-maina,
Kari-vieret kaura-maina,
520. Vesi-vieret vehnä-maina,
Kaikki rauniot rahoina,
Kivet pienet penninkinä.»

Kolmaskolmatta Runo.

Morsianta opastetaan ja neuvotaan, kuinka hänen tulee miehessä elellä 1—478. Vanha kulkuaikka kertoo elämän-vaiheensa tyttönä, miehelässä ja miehelästä erottuansa 479—850.

Nyt on neiti neuvominen,
 Morsian opastaminen;
 Kenpä neien neuvojaksi,
 Impyen opastajaksi?
 Osmotar oleva vaimo,
 Kalevatar kaunis impi,
 Hänpä neittä neuvomahan,
 Orpoa opastamahan,
 Miten olla mielevänä,
 10. Kuten kuuluna asua,
 Mielevänä miehelässä,
 Kuuluna anoppelassa.
 Saneli sanoilla noilla,
 Lausui noilla lausehilla:
 »Morsian sisarueni,
 Kapulehti lempeyeni,
 Kuules kuin minä sanelen,
 Kielin toisen kertoelen!
 Lähet jo kukka kulkemahan,
 20. Mansikka matelemahan,
 Veran nukka vieremähän,
 Sametti samoamahan
 Tästä kuulusta koista,
 Kaunihista kartanosta,

Tulet toisehen talohon,
 Perehesen vierahasen,
 Toisin toisessa talossa,
 Muiten muissa vierahissa,
 Ajatellen astuminen,
 30. Tuumitellen toimiminen,
 Ei kuin taaton tanterella,
 Oman maammon manterella:
 Laksoloissa laulaminen,
 Kujilla kukahtaminen.»
 »Kun lähet talosta tästä,
 Muista kaikki muut kalusi,
 Ne kolme kotihin heitä:
 Päivän päälliset unokset,
 Emon armahat sanaset,
 40. Joka kirnun pettäjäiset!»
 »Kaikki muista muuttelosi,
 Uni-konttisi unoha
 Kotoisille tyttärille,
 Koti-uunin korvaselle;
 Laulu heitä lautsan päähän,
 Ilo-virret ikkunoille,
 Tyttöys tyvelle vastan,
 Huimuus hurstin hulpiloille,
 Pankolle pahat tapasi,
 50. Laiskuutesi lattialle,

- Tabikka kaasolle taritse,
 Työnnä kaason kainalohon,
 Kaason vieä vitsikkohon,
 Kantoa kanervikkohon!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Taatto-armo heittäminen,
 Appi-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
60. Hyvä lause lahjominen!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Maammo-armo heittäminen,
 Anopp'-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Veli-armo heittäminen,
70. Kyty-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen.»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Sisar-armo heittäminen,
 Nato-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen!»
- »Ellöspä sinä ikänä,
80. Kuuna kullan valkeana
 Tavatoin talohon menkö,
 Miehetoin miehelähän!
- Tapoja talo kysyvi,
 Tapoja talo hyväki,
 Mies on mieltä koittelevi,
 Mies mieltä ani paraski;
 Äsken tarkka tarvitahan,
 Jos talo epätapainen,
 Ja vakainen vaaitahan,
90. Jos on mies epätöinen.»
- »Jos ukko susi supussa,
 Akka karhu karsinassa,
 Kyty kyinä kynnyksellä,
 Nato nauloina pihalla,
 Sama on arvo antaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Kun ennen emosi luona,
 Oman taattosi tuvilla
 Taattoa kumartaminen,
100. Maammoasi arvominen!»
- »Piteä sinun pitävi
 Pää tarkka, tanea mieli,
 Aina ankara ajatus,
 Ymmärrys yhen tasainen,
 Iltaisella silmät virkut
 Valkeata vaalimahan,
 Aamuisella korvat tarkat
 Kukon ääntä kuulemahan!
 Konsa kukko kerran lauloi,
110. Viel' ei toista virkkanunna,
 Silloin nuorten nousu-aika,
 Vanhojen lepu'u-aika.»
- »Kun ei kukko laulakana,
 Ei äännä isännän lintu,
 Piä kuuta kukkonasi,
 Otavaista oppinasi,
 Käyös ulkona usein,
 Käyös kuuta katsomassa,
 Otavaista oppimassa,
120. Tähtiä tähyämässä!»
- »Konsa oikein otava,
 Sarvet suorahan suvehen,
 Pursto perin pohjaisehen,
 Silloin aikasi sinulla
 Nousta luota nuoren sulhon,
 Saa'a viereltä verevän,
 Saa'a tulta tuhkasista,
 Valkeata vakkasesta,
 Tuli puikkohon puhua
130. Lienosti levittämättä.»

- »Kun ei tulta tuhkasissa,
Valkeata vakkasessa,
Kutkuttele kullaltasi,
Katkuttele kaunoltasi:
»Anna tulta armaiseni,
Valkeata marjaseni!»
»Saat sa piitä pikkaraisen,
Tauloa taki vähäisen,
Iske tuli tuikahuta,
140. Päre pihtihin viritä,
Lähe läävä läänimähän,
Raavahat ravitsemahan,
Ammovi anopin lehmä,
Hirnuvi apen hevoinen,
Ky'yn lehmä kytkäisevi,
Naukuvi naon vasikka
Heinän hienon heittäjäistä,
Apilan ojentajaista!»
»Käy kujaset kuurullasi,
150. Läävät länkämöisilläsi,
Syötä lehmät leyhkeästi,
Lammaskarja lauhkeasti,
Olet lehmille ojenna,
Juomat vaivaisten vasoille,
Varsoille valitut korret,
Karitsoille hienot heinät,
Eläkä sioille sinku,
Elä potki porsahia,
Kanna kaukalo sioille,
160. Purtilonsa porsahille!»
»Elä läävässä lepeä,
Lamo lammas-karsinassa;
Kun olet läävän lääninynnä,
Katsonunna karjan kaiken,
Jo jouvu takaisin tuolta,
Tule tuiskuna tupahan!
Siell' on lapsi itkemässä,
Pieni peitetten sisässä,
- Eikä lausu lapsi rukka,
170. Saata kieletoin sanoa,
Onko vilu, taikka nälkä,
Tahji muu tapahtumainen,
Ennen kun tulevi tuttu,
Kuulevi emonsa äänen.»
»Vaan tupahan tullessasi
Tule neljänä tupahan:
Vesi-kappanen käessä,
Lehti-luuta kainalossa,
Tuli-tikku hampahissa,
180. Itse ollet neljäntenä!»
»Ala sillat siivoella,
Lauta-lattiat la'aista,
Visko vettä lattialle,
Elä visko lapsen päälle;
Nähnet lapsen lattialla,
Jos kohta kälynki lapsi,
Nosta lapsi lautsaselle,
Pese silmät, pää silitä,
Anna leipeä kätehen,
190. Vuole voita leivän päälle,
Kun ei leipeä talossa,
Anna lastunen kätehen!»
»Kun saat pöytien pesohon
Viikon päästä viimeistäki,
Pese pöyät, laiat muista,
Jalkoja elä unoha,
Lautsaset vesin valele,
Seinät siivin siivoele,
Lautsat kaikki laitoinensa,
200. Seinät pitkin juomuinensa!»
»Mi on pöyällä pölyä,
Mi tomua ikkunoilla,
Nepä siivellä sipaise,
Vetäise vesi-tukolla,
Etteipä tomu tomaha,
Pöly kattohon pölähä!»
»Karista katosta karstat,

151: 3. leppyisästi.

162: 1. makaa; viru.

186: 3. miehen veljen vaimon.

- Noet nuoho kiukahasta,
Piä patsas muistossasi,
210. Eläkä orsia unoha,
Että tuntuisi tuvaksi,
Asunnoksi arvattaisi!»
»Kuules neiti, kuin sanelen,
Kuin sanelen, kuin puhelen!
Elä suihki sutsunatta,
Eläkä räämmi rätsinättä,
Elä liiku liinaietta,
Elä kengättä kehaja,
Tuosta sulho suuttuneisi,
220. Mies nuori nuristuneisi!»
»Noita sie kovin varaja
Pihlajaisia pihalla!
Pyhät on pihlajat pihalla,
Pyhät oksat pihlajissa,
Pyhät lehvät oksasilla,
Marjaiset sitäi pyhemmät,
Joilla neittä neuvotahan,
Orpoa opetetahan
Nuoren miehen mieltä myöten,
230. Sulhosen syäntä myöten.»
»Piä herkät hiiren korvat,
Terävät jalat jäniksen,
Niska nuori notkuttele,
Kaula kaunis kaarruttele,
Kuni kasvava kataja,
Tahi tuore tuomen latva!»
»Valvoa sinun pitävi,
Aina valvoa, varoa,
Ettet pyri pylyllesi,
240. Pankon päähän pitkällesi,
Etkä vaivu vaattehille,
Veteleite vuotehelle!»
»Kyty kynnöltä tulevi,
Appi aitojen panolta,
Urohosi ulko-töiltä,
Kaunosi kasen ajolta,
246: 2, 3. kasken hakuusta.
- Vieminen vesi-röpehut,
Käsi-pyyhkö kantaminen,
Alaha kumartaminen,
250. Mieli-lause lausuminen!»
»Anopp' aitasta tulevi,
Jauho-vakka kainalossa,
Juokse vastahan pihalle,
Alaha kumarteleite,
Pyyä vakka kainalosta,
Tuo tupahan vieäksesi!»
»Kun et arvata osanne,
Itsestäsi ymmärrellä,
Kulle työlle työntyminen,
260. Toimelle rupeaminen,
Niin taho akalta tietä:
»Oi armas anoppiseni,
Kuinka tässä työt tehä'än,
Askarehet arvatahan?»
»Akka varsin vastoavi,
Anoppi sanan sanovi:
»Noinpa tässä työt tehä'än,
Askarehet arvatahan:
Survotahan, jauhetaan,
270. Kiven puussa kiikutahan,
Vielä vettä kannetahan,
Taikinat alustetahan,
Halot tuoahan tupahan
Pätsin lämmitä panoksi,
Siitä leivät leivotahan,
Kakut paksut paistetahan,
Astiat virutetahan,
Hulikkaiset huuhotahan.»
»Kun kuulit akalta työsi,
280. Anopilta askarehet,
Ota kuivehet kiveltä,
Kiirehi kivi-tupahan,
Sitte sinne saatuasi,
Tultua kivi-tupahan
Elä kuku kulkullasi,
Kalju kaula-varrellasi,

- Kuk' kuos kiven kamulla,
Lap' attaisen laulamalla;
Eläl' tä ähkeä isosti,
290. Kiv'en-puussa puhkaele,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Äissäsi ähkeävän,
Syämmissäsi sysivän»
»Seulo jauhot siepottele,
Kanna kannella tupahan,
Leivo leivät leppeästi,
Vastoa ani visusti,
Jott' ei paikoin jauhot jäisi,
300. Toisin selkeät seokset!»
»Näet korvon kallellansa,
Ota korvonen olalle,
Vesi-kappa kainalohon,
Ala astua ve'elle,
Kanna korvo kaunisti,
Kuleta korenon päässä,
Tuule tuulena takaisin,
Astaos ahavan lailla,
Viikon veellä viipymättä,
310. Kaivalle katoamatta,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Kuvoasi katselevan,
Itseäs' ihastelevan,
Verevyyttäsi vetehen,
Kauneutta kaivosehen!»
»Menet pitkälle pinolle,
Halkosien suollantahan,
Elä halkoa hyleksi,
320. Ota halko haapainenki,
Heitä halko hiljallensa,
Kovasti kolajamatta,
Taikka appi arveleisi,
- Anoppi ajatteleisi
Vihoissasi viskelevän,
Kiukuissa kolistelevan!»
»Kun sa astut aittasehen,
Lähet jauhון nouantahan,
Elä aittahan asetu,
330. Viivy viikon aitta-tiellä,
Taikka appi arvelevi,
Anoppi ajattelevi
Jauhoja jakelevasi,
Antavan kylän akoille!»
»Lähet astian pesohon,
Hulikkojen huultelohon,
Pese kannut korvinensa,
Tuopit uurtehuisinensa,
Maljat huuho, muista läiat,
340. Lusikkaiset, muista varret!»
»Lusikat piä lu'ussa,
Astiasi arvelussa,
Ettei koirat kollottele,
Kasit noita kannatele,
Linnut liioin liikuttele,
Lapset laitlele levälle;
Kyll' on lapsia kylässä,
Paljo päitä pienoisiä,
Jotka kannut kanteleisi,
350. Lusikat levitteleisi!»
»Ilta-saunan saapuessa
Veet vetele, vastat kanna,
Hauo vastat valmihiksi
Saunahan savuttomahan
Ilman viikon viipymättä,
Saunahan katoamatta,
Taikka appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Saunan lauoilla lamovan,
360. Penkin päässä piehtaroivan!»
»Kun tulet tupahan tuolta,
Käske appi kylpemähän:
»»Oi on armas appiseni,

288: 1. lapatta on se sia, jossa käsikiven varren pää pyörii.

- Jo on sauna joutununna,
Veet ve'etty, vastat saatu,
Kaikki lautaset la'aistu,
Mene kylve kyllältäsi,
Valeleite vallaltasi,
Itse lienen löylyä lyöjä,
370. Alla lautojen asunen!»
»Kun tulevi kehruu-aika,
Kankahan kuonta-aika,
Käy elä kynsiä kylästä,
Oppia ojan takoa,
Tointa toisesta talosta,
Pirran piitä vierahalta!»
»Itse langat kehräele,
Omin hyppysin kutehet,
Langat laita lievempäiset,
380. Rihmat aina kierempäiset;
Keri kiinteä keränen,
Viipsinpuulle viskaele,
Suvakolle suorittele,
Kani siitä kangaspuille;
Iske pirta piukkeasti,
Nosta niiet notkeasti,
Kuo sarka-kauhtanaiset,
Hanki villaiset hamoset
Yhen villan kylkyestä,
390. Talvi-lampahan takuista,
Karvoista kevät-karitsan,
Kesä-uuhien untuvista!»
»Kuules siitä, kuin sanelen,
Vielä kerran kertoelen!
Keitä ohraiset oluet,
Makujuomat maltahiset
Yhen ohraisen jyvästä,
Puolen puun on poltakselta!»
»Kun sa ohria imellä,
400. Maustelet maltahia,
Elä koukulla kohenna,
Kärryksellä käännyttele,
Aina kourilla kohenna,
Kämменillä käännyttele,
Käypä saunassa usein,
Elä anna iun paheta,
Kissan istua ituja,
Kasin maata maltahia,
Eläkä sure susia,
410. Pelkeä metsän petoja
Saunahan samotessasi,
Kesken yötä käyessäsi!»
»Kun konsa tulevi vieras,
Ellös vierasta vihatko,
Ainapa hyvä talonen
Piti vierahan varoja,
Liikvoja liha-muruja,
Kaunihia kakkaroita!»
»Käske vieras istumahan,
420. Lausuttele laaskavasti,
Syötä vierasta sanoilla,
Kunnes keitto kerkeävi!»
»Taas kun lähtevi talosta,
Jäähyväiset jättelevi,
Ellös viekö vierastasi,
Ulko-puolelle ovea,
Tuosta sulho suuttuneisi,
Kaunosi kamaltuneisi!»
»Kun kerran halu tulevi
430. Käyä itsesi kylässä,
Kysytellen käy kylässä,
Lausutellen vierahissa;
Sitte siellä ollessasi
Piä taitavat tarinat,
Elä sie kotia moiti,
Alenna anoppiasi!»
»Kysyvät kylän miniät,
Tahi muut kyläiset naiset:

420: 2. ystävällisesti; höylysti.

427, 428: ehkä suuttuisi; — kamaltuisi.

383: 1. kangastukki; loimikäärinpuu.

- »Antoiko anoppi voita,
440. Kuin ennen emo kotona?»
Ellös konsana sanoko:
»Ei anna anoppi voit!»
Sano aina annettavan,
Kapustalla kannettavan,
Jos kerran kesässä saanet,
Senki toisen talvellista!»
»Kuules vielä, kuin sanelen,
Kerran toisen kertoelen!
Kun menet talosta tästä,
450. Tulet toiseen talohon,
Emoa elä unoha,
Masentele maammoasi!
Emopa sinun elätti,
Imetti ihanat rinnat
Ihanasta itsestänsä,
Valkeasta varrestansa,
Monet yöt unetta vietti,
Monet atriät unohti
Tuuvitellessa sinua,
460. Vaaliessa pienoistansa.»
»Ken emon unohtanevi,
Maammonsä masentanevi,
Elköhön Manalle menkö,
Hyvän tunnon Tuonelahan,
Manalassa on makso tuhma,
Kova kosto Tuonelassa
Emonsä unohtajalle,
Maammonsä masentajalle,
Tuonen tyttäret toruvat
470. Manan neiet riitelevät:
»Kuinka sie emon unohit,
Oman maammosi masensit,
Emo on nähnyt suuren väivan,
Kantaja kovan kokenut
Sauna-maassa maatessansa,
Olkiloilla ollessansa,
Synnytellessä sinua,
Katalaista kantaessa!»
- Olipa akka lattialta,
480. Akka väräha väjppä päällä,
Kylän kynnysten käviä,
Mieron teien tieteliä,
Hämpä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja lateli:
»Kukko lauloi kullallensa,
Kanan lapsi kaunollensa,
Varis lauloi vaahto-kuulla,
Kevät-kuulla keikutteli;
Minun lauloa pitäisi,
490. Heiän olla laulamatta,
Heill' on kultansa kotona,
Aina luona armahansa,
Minä kullatoin, koitoin,
Ajan kaiken armahatoin.»
»Kuules sisko, kuin sanelen!
Kuin menetki miehelähän,
Elä noua miehen mieltä,
Kuin minä poloinen nouin,
Miehen mieltä, kiurun kieltä,
500. Suuren sulhoni syäntä!»
»Olin kukka ollessani,
Kasvaessani kanerva,
Vesa nuori noustessani,
Ympynen yletessäni,
Mesimarja mainittaissa,
Kulta kuiskuteltaessa,
Tavi taattoni piholla,
Lakla maammon latioilla,
Vesilintu veikon luona,
510. Sirkkunen sisaren luona;
Kävin kukkana kujilla,
Vaapukkana vainiolla,
Hersuin hiekka-rantasilla,
Keikuin kukka-kunnahilla,
Laulelin jokaisen lakson,
Joka kummun kukkuelin,

- Lehot leikkiä pitelin,
Ahot ainoista iloa.»
- »Suu veti revon ritahan,
520. Kieli karpän lautasehen,
Mieli neien miehelähän,
Tapa toisehen talohon;
Niinpä näiti luotunaki,
Tytär tuuviteltunaki
Miniäksi miehelähän,
Orjaksi anoppelahan.»
- »Jou'uin marja muille maille,
Tuomi toisille vesille,
Jou'uin puola purtavaksi,
530. Mansikka manattavaksi,
Joka puu puri minua,
Joka leppä leikkaeli,
Joka koivu koiskaeli,
Joka haapa haukkaeli.»
- »Näitihin ma miehelähän,
Vietihin anoppelahan,
Sanottihin siell' olevan,
Neittä sinne naitaessa,
Kuusi kuusista tupoa,
540. Kaksin kerroin kammaria,
Aho-vieret äitta-maina,
Kuja-vieret kukka-maina,
Oja-vieret ohra-maina,
Kangas-vieret kaura-maina,
Purnut puitua eloa,
Toiset purnut puitavia,
Sata saatuja rahoja,
Sata toinen saatavia.»
- »Sainpa tuhma tulleheksi,
550. Kalkö kättä lyöneheksi,
Tupa oli kuuella tuella,
Seitsemällä seipähällä,
Ahot täynnä armotuutta,
Lehot täynnä lemmetyyttä,
- Kujat kurjan huoliani,
Metsät mieliä pahoja,
Purnut puitua vihoa,
Toiset purnut puimatointa,
Sata saatuja sanoja;
560. Sata toinen saatavia.»
- »En mä tuostana totellut,
Koin kuuluna asua,
Tuolla toivoin kunniaita,
Tuolla lempeä tavoitin:
Tulen tuomalla tupahan,
Pään päretten poimenhalla,
Pieksin otsani ovehen,
Pääni pihtipuolisehen,
Oven suuss' on ouot silmät,
570. Kaihat silmät karsinassa,
Kierot keski-lattialla,
Perässä peri vihaiset;
Tuli suusta tuikahuvi,
Kekälehet kielen alta,
Ilkeän isännän suusta,
Alta kielen armottoman.»
- »En mä tuostana totellut,
Koin kuitenkin eleä,
Olla aina alla armon,
580. Sekä nöyrä neuvottava;
Hyppäsin jänön jaloilla,
Kävin karpän kämmenillä,
Panin turkan myöhän maata,
Nousin vaivaisen varahin;
Saanut en kurja kunniaita,
Leino lempeä tavannut,
Vaikka vuoret vierettäisin,
Kalliot kaha panisin.»
- »Suotta survoin suuret jauhot,
590. Kiujan karkeat karistin
Syöä ankaran anopin,
Tuli-kulkun kuiskaella

- Päässä pitkän pinta-pöyän,
Kulta-laiasta kupista;
Itse söin minia raukka,
Apoin jauhoja kiveltä,
Liesi-pankko pöytänäni,
Kapusta lusikkanani.»
»Usein minä utuinen
600. Miniänä miehelässä
Kannoin suolta sammalia,
Noita leivoin leiväkseni,
Vettä kaivosta kapalla,
Tuota ryyppin ryyppykseni,
Sini suihin kaloja kalkki,
Sini koito kuorehia,
Kumi notkuin nuotta-puilla,
Keikuin keskellä venettä,
En saanut sitä kalaa
610. Anoppini antamasta,
Joka päiväksi päteisi,
Kerraksensa kelpoaisi.»
»Kesät kontuja keräsin,
Talvet väännin taikon vartta,
Niinkun muinenki kasakka,
Eli orja palkkalainen;
Ainapa anoppelassa
Tuo minulle työnnettihin
Riihestä rivein riusa,
620. Saunasta jykein loukku,
Rannalta ravein karttu,
Suurin taikko tanhuasta,
Ei uskottu uupuvani,
Ei varattu vaipuvani,
Vaikka uupuivat urohot,
Vaipuivat hevoisen varsat.»
»Niin minä piloinen piika
Tein työtä työn ajalla,
Väännin hartion väellä;
630. Annas tulla toisen aian,
605: 4. kovaosainen.
619: 3. vartta; varsta.
- Jo tulchen tuomittihin,
Sen kätehen käskettiin.»
»Suotta soimat nostettiin,
Kiusan kielet kannettiin
Päälle mun hyvän tapani,
Päälle kuulun kunniani,
Sanat päälleni satoivat,
Puhe'et putoelivat,
Kuin tuimat tuli-kipunat,
640. Tahi rautaiset rakehet.»
»En mä tuostana epäillyt,
Oisin eeskipäin elellyt
Akan ankaran apuna,
Tuli-kulkun kumppalina,
Vaan sepä paha panihe,
Sepä suurenti suruni,
Kun sulho sueksi muuttui,
Kauno karhuksi rupesi,
Kylin söi, selin makasi,
650. Selin työnsä toimitteli.»
»Tuota itkin itsekseni,
Ajattelin aitassani,
Muistin muita päiviäni,
Entistä elantoani
Ison pitkillä piholla,
Emon kaunon kartanolla.»
»Sain tuosta sanelemahan,
Itse virkin vierettelin:
»Osasi minun emoni,
660. Osasi omenan saa'a,
Taisi taimen kasvatella,
Ei osannut istutella;
Istutti ihanan taimen
Ilkeille istumille,
Pani paikoille pahoille,
Koivun juurille koville
Iäksensä itkemähän,
Kuuksensa kujertamahan.»
»Oisipa minussa ollut
670. Paikoille paremmillenkoi,

- Pitemmillenki piholle,
 Laajemmille latioille,
 Paremmanki varren vasta,
 Verevemmän miehen verta;
 Puutuin tuohon pulluksehen,
 Tartuin tuohon talluksehen,
 Varikselt' on varren saanut,
 Korpilta nenän kopannut,
 Suunsa syövältä suelta,
680. Koko muo'on kontiolta.»
 »Oisinpä mokoman saanut
 Mäellenki mentyäni,
 Saanut tieltä tervaskannon,
 Leppä-pötkkelön lehosta,
 Pannut turvan turpehesta,
 Parran naavoista pahoista,
 Suun kivistä, pään savesta,
 Silmät kuumista sysistä,
 Koivun pahkat korviksensa,
690. Raian haarukan jaloiksi.»
 »Senpä lauloin laitoissani,
 Huokaelin huolissani,
 Sattui kauno kuulemahan,
 Seinuksella seisomahan;
 Niin kun tuo tulevi tuolta,
 Astui aitan portahalle,
 Jo ma tuon tulosta tunsin,
 Astunnasta arvaelin,
 Tukka tuiski tuulettaki,
700. Hivus viskoi viimattaki,
 Ikenet oli irvellensä,
 Silmät kiljan kaljallansa,
 Väätty pihlaja piossa,
 Kääty karttu kainalossa,
 Jolla lyöä lykkeävi,
 Kohti päätä kolkkoavi.»
 »Annas siitä illan tulla,
 Kun meni makoamahan,
 Otti vitsan vierehensä,

710. Nahka-ruoskan naulaltansa,
 Ei ketänä muuta vasten,
 Vasten vaivaista minua.»
 »Meninpä minäki itse
 Illalla makoamahan,
 Sulhon vierehen venähyin,
 Laski sulho vierehensä,
 Antoi kyllin kyynäspäätä,
 Viljalta vihaista kättä,
 Paljo paksuja pajuja,
720. Mursun-luista ruoskan vartta.»
 »Nousin kylmältä kylöltä,
 Viluiselta vuotehelta,
 Sulho suorihe jälestä,
 Ulos uksesta uhitti,
 Käsi käypi tukkahani,
 Haparoivi hapsihini,
 Tukat tuulelle jakeli,
 Ahavalle anneksivi.»
 »Mikäs neuvoksi minulle,
730. Mikä neuvon antajaksi?
 Teräksestä kengät teetin,
 Paulat vaskesta panetin,
 Joilla seisoin seinävieret,
 Kuuntelin kujan perutket,
 Kunnes viihtyisi vihainen,
 Asettuisi ankarainen,
 Eikä viihy viimeinkänä,
 Ei asetu aioinkana.»
 »Vilu viimeinki tulevi
740. Vihattuna vierressäni,
 Seinä-vieret seistessäni,
 Ollessa oven takana;
 Arvelin, ajattelimme:
 Ei minusta lienekänä
 Viikoista vihan pitoa,
 Kaukaista ylenkatsetta
 Tässä Lemmon leisiössä,
 Pirujen pesä-siassa.»

- »Heitin hempeät, tupaset, 017
 750. Armahat asunmajani,
 Läksin vieno vieremähän,
 Vierin soita, vierin maita,
 Vierin ventoja vesiä,
 Vierin veikon pellon päähän;
 Siinä kukkui kuivat kuuset,
 Lauloi lakka-päät petäjät,
 Kaikki vaakkuivat varikset,
 Harakat hakahtelivat:
 »Ei täällä sinun kotisi,
 760. Eikä synnyntä-siasi.»
 »En mä tuotana totellut,
 Vierin veikkoni piha'an,
 Jo mulle veräjät virkki,
 Kaikki vainiot valitti:
 »Mitäpä tulet kotihin,
 Kuta kurja kuulemahan?
 Jo ammoid isosi kuoli,
 Kaatui kaunis kantajasi,
 Veikko sull' on vento vieras,
 770. Veikon nainen kun Wenakko.»
 »En mä tuotana totellut,
 Menin mie toki tupahan,
 Annoin kättä kääkäselle,
 Kylmä kääkä kättä vasten.»
 »Tultua tupahan tuosta
 Oven suuhun seisotaimi;
 Korea kotoinen nainen,
 Ei tule likistämähän,
 Käy ei kättä antamahan;
 780. Korea minä itseki,
 En mene likistämähän,
 Käy en kättä antamahan,
 Pistän kättä kiukahalle,
 Kivet kylmät kiukahassa,
 Käänän kättä hiilokselle,
 Hüilet kylmät hiiloksessa.»
 »Veikko lautsalla lamovi,
 Päässä pankon pöllöttävi,
 Syli syttä hartioilla,
 790. Vaaksa muulla vartalolla,
 Kynnära kyventä päässä,
 Kortteli kovaa nokea.»
 »Kysyi veikko vierahalta,
 Tutkaeli tullehelta:
 »Mistä vieras veen takoa?»
 Minä väinen vastaelin:
 »Etkö tunne siskoasi,
 Entistä emosi lasta?
 Me yhen emosen lapset,
 800. Yhen linnun liekuttamat,
 Yhen hanhen hautelemat,
 Yhen pyyn pesästä saamat.»
 Tuosta veikko itkemähän,
 Silmät vettä vieremähän.»
 »Virkkoi veikko naisellensa,
 Kuiskaeli kullallensa:
 »Hanki syöä siskolleni!»
 Veikon nainen nalja-silmä
 Kantoi kaalia koasta,
 810. Jost' oli rakki rasvan syönyt,
 Koira suolan koitellunna,
 Musti murkinan pitännä.»
 »Virkkoi veikko naisellensa,
 Kuiskaeli kullallensa:
 »Tuo olutta vierahalle!»
 Veikon nainen nalja-silmä
 Toip' on vettä vierahalle,
 Ei sitänä siivon vettä,
 Sisaresten silmivettä,
 820. Kälysten käenpesintä.»
 »Vierin jälle veikon luota,
 Siirryin synnyntä-sialta,
 Jou'uin kurja kulkemahan,
 Sain kurja samoamahan,

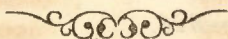
773: 3. oven rivalle, kädensialle.

778: 3. hala'amaan; sepäämään.

800: 3. kiikuttamat.

Raukka rannat kiertämähän,
 Vaivainen vaeltamahan
 Aina ouoillen oville,
 Veräjille vierahille,
 Lapset raukan rannikolle,
 830. Vaivaiset kylän varahan.»
 »Moni nyt minulla onpi,
 Usea olettelevi
 Virkkaja vihaisen äänen,
 Äänen tuiman tuikuttaja,
 Ei ole minulla monta
 Sanan armon antajata,
 Suin sulin puheliata,

Kiukahalle käskiätä
 Satehesta saatuani,
 840. Kylmästä kyhättyäni,
 Hallassa hamehen helmat,
 Turkin helmat tuppurissa.»
 »Enpä ennen nuorempana,
 En mä uskonut olisi,
 Jos oisi sata sanonut,
 Tuhat kieltä kertaellut,
 Näille juonin joutuvani,
 Näille päivin pääseväni,
 Jotk' on päivät päälle pääsnyt,
 850. Juonet joutunna kätehen.»

Neliäskolmatta Runo.

Sulhoa neuvotaan, kuinka hänen tulee morsianta oletella, ja kielletään pahasti pitelemästä 4—264. Vanha mieron ukko kertoo, mitenkä hän muinen sai naisensa mielistymättä 265—296. Morsian muistelee vesi silmissä, että hänen nyt on armas syntymäkotinsa iäksi piti-väksi jättäminen, ja tekee jäähyväisiä kaikille 297—462. Ilmarinen koppa'aa morsiamen rekeensä, lähtee matkaan ja tulee kolmannen piti-vän ehtoolla kotiinsa 463—528.

Jo nyt on neiti neuvottuna,
Morsian opastettuna;
Vielä virkin veiolleni,
Sulholleni suin puhelen:
»Sulho viljon veikkoseni,
Vielä veikkoa parempi,
Emon lasta armahampi,
Ison lasta lauhkeampi,
Kuulesta ma kuin sanelen,
10. Kuin sanelen, kuin puhelen
Tästä liina-linnustasi,
Saamasestasi kanastal»
»Kiitä sulho onneasi,
Hyvän saaman saamastasi,
Kun kiität, hyvinki kiitä,
Hyvän sait, hyvän tapasit,
Hyvän luojasi lupasi,
Hyvän antoi armollinen!
Lue kiitokset isolle,

5—264. Sulhon varoitus-virsi.

20. Emoselle viel' enemmin,
Ku tuuti tytön mokoman,
Niin mokoman morsiamen!»
»Puhas on neiti puoellasi,
Neiti kirkas kihloissasi,
Valkeainen vallassasi,
Soreainen suojassasi,
Tytär riski rinnallasi,
Vereväinen vieressäsi,
Tytär riski riihen puia,
30. Hempulainen heinän lyöjä,
Pulski poukkujen pesiä,
Varski vaate-valkasia,
Kensti rihman kehreäjä,
Karski kankahan kutoja.»
»Niin sen piukki pirrän ääni,
Kuin käki mäellä kukkui,
Niin sen suihki sukkulainen,
Kuin on portimo pinossa,
Niin sen käämi käännähteli,

38: 3. kärppä.

40. Kuin käpy oravan suussa,
 Ei kylä sikein maannut,
 Linnakunta uinaellut
 Neien pirran pirkeheltä,
 Sukkulan surinehelta.»
 »Sulhokainen, nuorukainen,
 Miehen kanta kaunokainen!
 Tao viikate terävä,
 Vaali vartehen hyvähän,
 Veistele veräjän suussa,
50. Kannon päässä kalkuttele;
 Kun tulevi päiväpaiste,
 Viepä neiti nurmen päälle,
 Näet kuin heinä herskähävi,
 Kova heinä korskahtavi,
 Vihviläinen viuskahtavi,
 Suolaheinä suiskahtavi,
 Mätäs myötähän menevi,
 Vesan kanta katkeavi!»
 »Kun tulevi toinen päivä,
60. Hanki suora sukkulainen,
 Pirran päällinen pätevä,
 Käärinlauta laullinen,
 Vuoli suksekset soreat,
 Hanki kaikki kangasneuvot,
 Laita neiti kangaspuille,
 Pirran päällinen piohon,
 Äsken pirta piukkoavi,
 Kangaspuut kamahtelevi,
 Kuuluvi kylähän kalske,
70. Pirran pirske loitommalle,
 Akat tuosta arvelevat,
 Kysyvät kyläiset naiset:
 »Kuka kangasta kutovi?»
 Sinun vastata sopivi:
 »Oma kultani kutovi,
 Herttaseni helskyttävi;
 Laskiko lapoja kangas,

- Päästi pirta piitämiä?»
 »Ei laske lapoja kangas,
80. Päästä ei pirta piitämiä:
 On kuin Kuuttaren kutoma,
 Päivättären kehreämä,
 Otavattaren osaama,
 Tähetären täyttelemä.»
 »Sulhokainen, nuorukainen,
 Miehen kanta kaunokainen!
 Kun nyt lähet kulkemahan,
 Saat tästä ajelemahan
 Kera nuoren neitosesi,
90. Kanssa kaunihiin kanasi,
 Ellös vainen varpuistasi,
 Tätä liina-linnuistasi,
 Ellös vieruhun ve'elkö,
 Aian kolkkihiin ajelko,
 Kaa'atelko kannon päähän,
 Kivilöihin kiskotelko!
 Ei ennen ison koissa,
 Emon kaunon kartanoilla
 Neittä vieruihin ve'elty,
100. Aian kolkkihiin ajeltu,
 Kaa'ateltu kannon päähän,
 Kivilöihin kiskoteltu.»
 »Sulhokainen nuorukainen,
 Miehen kanta kaunokainen!
 Ellös viekö neioistasi,
 Kuletelko kullaistasi
 Nurkkihiin nuhajamahan,
 Soppihiin sohajamahan!
 Ei neiti ison kotona,
110. Emon entisen tuvilla
 Eip' on nurkissa nuhannut,
 Ei sohannut soppiloissa,
 Aina istui ikkunoissa,
 Keikkui keski-lattioilla,
 Illat taattonsa ilona,
 Aamut äitin armahana.»
 »Ellös vainen sulho rukka,

- Ellös sie tätä kanaista
Viekö vehka-huhmarelle,
120. Panko parkin survontahan,
Olki-leivän leivontahan,
Petäjäisen pieksäntähän!
Ei neittä ison kotona,
Emon kaunon kartanossa
Viety vehka-huhmarelle,
Pantu parkin survontahan,
Olki-leivän leivontahan,
Petäjäisen pieksäntähän.»
»Vieös sä tätä kanoa,
130. Vieös vilja-mättähälle,
Ruis-purnun purkajaksi,
Ohra-purnun ottajaksi,
Leivän paksun paistajaksi,
Oluen osoajaksi,
Vehnä-leivän leipojaksi,
Taikinan taputtajaksi!»
»Sulho viljon veljeyeni,
Ellös sie tätä kanoa,
Ellös meiän hanhoistamme
140. Ikävillä itketelkö!
Tulisiko tuhmia tunti,
Saisi neiollen ikävä,
Pistä puuru puikkoloihin,
Tahi valkko valjahisin,
Tuo neittä ison kotihin,
Emon tuttavan tuville!»
»Ellös sie tätä kanaista,
Ellös liina-linnuistamme
Oletelko orjanasi,
150. Palkan piikana pielkö,
Elä kiellä kellarista,
Eläkä aitasta epeäl
Ei neittä ison kotona,
Emon kaunon kartanossa
Oleteltu orjan arvon,

- Palkan piikana piely,
Ei kielletty kellarista,
Eikä aitasta evätty;
Aina viilti vehnäisiä,
160. Katseli kanan munia,
Maitotiinun tienohilla,
Olutpuolikon povella,
Aamut aittoja avellen,
Illat luhtia lukiten.»
»Sulhokainen nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!
Kun neittä hyvin pitelet,
Niin hyväksi tunnetahan,
Kun tulet apen kotihin,
170. Luoksi ainoan anopin,
Itseäsi syötetähän,
Syötetähän, juotetahan,
Hevoisesi riisutahan,
Tallihin talutetahan,
Syötetähän, juotetahan,
Kauravakka kannetahan.»
»Ellös vainen neioistamme,
Tätä liina-linnuistamme
Sanoko su'uttomaksi,
180. Laatiko lajittomaksi!
Onpa tällä neiollamme
Suku suuri, laji laaja,
Kappa ois kylveä papuja,
Jyvä kullenki tulisi,
Kappa panna pellavaista,
Kuitu kullenki tulisi.»
»Ellös vainen sulho rukka
Neioista pahoin pielkö,
Opastelko orjan ruoskin,
190. Nahka-ruoskin nau'utelko,
Vitsoin viisin vingutelko,
Vajan päässä vangutelko!
Eipä neittä ennenkänä,
Ei ennen ison kotona
Opasteltu orjan ruoskin,

- Nahka-ruoskin nau'uteltu,
 Vitsoin viisin vinguteltu,
 Vajan päässä vanguteltu.»
 »Seiso seinänä e'essä,
200. Pysy pihtipuolisena,
 Elä anna anopin lyöä,
 Eläkä apen torua,
 Elä vierahan vihata,
 Talon toisen soimaella;
 Pere käski pieksämähän,
 Muu väki mukittamahan,
 Et hän raahi raukaistasi,
 Etkä henno hertaistasi,
 Vuosin kolmin kuultuasi,
210. Ainoisin aneltuasi!»
 »Neuvo sulho neitoasi,
 Opeta omenoasi,
 Neuvo neittä vutohella,
 Opetä oven takana,
 Vuosikausi kummassaki,
 Yksi vuosi suu-sanalla,
 Toinen silmän iskennällä,
 Kolmas on jalan polulla!»
 »Kun ei sitte siitä huoli,
220. Eikä tuostana totelle,
 Ota ruoko ruo'ostosta,
 Karvakorte kankahalta,
 Sillä neuvo neitoasi,
 Neuvo neittä neljäs vuosi,
 Korahuta korttehella
 Saran syrjällä syseä,
 Viel' elä sümalla sivalla,
 Neittä raipalla rapoal»
 »Vaän jos sitte siit' ei huoli,
230. Viel' ei tuostana totelle,
 Veä vitsa viiakosta,
 Koivu korpi-notkelmosta,
 Tuopa turkin helman alla,
 Talon toisen tietämättä,
 Sitä näytä neiollesi,
- Hepäise, elä sivalla!»
 »Kun ei vielä siitä huoli,
 Ota tuostana totella,
 Neuvo neittä vitsasella,
240. Koivun oksalla opasta,
 Neuvo nelisnurkkaisessa,
 Sano sammalhuonehessa,
 Elä nurmella nukita,
 Pieksä pellon pientarella,
 Kuuluisi kumu kylähän,
 Tora toisehen talohon,
 Naisen itku naapurihin,
 Metsähän iso meteli!»
 »Aina hauo hartioita,
250. Pehmitä perälihoja,
 Elä silmiä sivele,
 Eläkä korvia koseta,
 Kuppi kulmalle tulisi,
 Sinimarja silmän päälle,
 Tuostapa kyty kysyisi,
 Tuosta appi arveleisi,
 Kylän kyntäjät näkisi,
 Nauraisi kyläiset naiset:
 »Onko tuo soassa ollut,
260. Talununna tappelossa,
 Vai onko suen repimä,
 Metsän karhun kaapaisema,
 Vai susiko sulhasena,
 Karhu kanssa kumppalina?»
 Olipa ukko uunin päällä,
 Mieron-kierto kiukahalla,
 Lausui ukko uunin päältä,
 Mieron-kierto kiukahalta:
 »Ellös väinen sulho rukka
270. Nouatelko naisen mieltä,
 Naisen mieltä, kiurun kieltä,

236: 1. härä; heritä.

252: 3. kosketa.

253: 1. kuhmu; kyhmy.

266: 1. maailman kulkia.

- Kuin minä poloinen poikal
 Lihat ostin, leivät ostin,
 Voit ostin, oluet ostin,
 Kalat ostin kaikenlaiset,
 Särpimet monen sukuiset,
 Oluet omilta mailta,
 Vehnät mailta vierahilta.»
 »En sillä hyveä saanut,
280. Enkä süistiä tavannut,
 Nainen kun tuli tupahan,
 Tuli kuin tukan repiä
 Muotoansa mullistellen,
 Silmiänsä väännitellen;
 Aina äyhki ähmissänsä,
 Vihoissansa virkkaeli,
 Kutsui kuppelo-peräksi,
 Haukkui halko-hakkuriksi.»
 »Jopa muistin uuen mutkan,
290. Toki toisen tien osasin:
 Kun kolotin koivun oksan,
 Jo likisti linnuksensa,
 Kun karsin katajan latvan,
 Jo kumarsi kullaksensa,
 Kun vielä panin pajuilla,
 Jo kapusi kaulahani.»
 Neito parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Itse itkulle hyräytyi,
300. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Lässäp' on nyt muien lähtö,
 Liki saanut muien liitto,
 Minun lähtöni lähemmä,
 Minun liittoni likemmä,
 Vaikk' on läyli lähteäki,
 Erotatukala tunti
 Tästä kuulusta kylästä,
 Kaunihiesta kartanosta,
 Jossa kasvoin kaunihiesti,
310. Ylenin ylen ehosti,
 Kaiken kasvanto-ikäni,
 Lapsi-puolen polveani.»
 »Enkä tuota ennen luullut,
 Enkä uskonut ikänä,
 En mä luullut luopuvani,
 Uskonut eroavani
 Tämän linnan liepeheltä,
 Tämän harjun hartiolta;
 Jo nyt luulen, jotta luovun,
320. Jopa uskon ja eroan,
 Ero- on tuopit tyhjetynä,
 Ero- juotuna oluet,
 Kohta korjat käännettynä
 Päin ulos, perin tupahan,
 Lappein ison latohon,
 Kalten karja-huonehesen.»
 »Millä nyt erotessani,
 Lähtiessäni katala,
 Millä maksan maammon maion,
330. Sekä taattoni hyvyyen,
 Millä veikon armauen,
 Mieliäsiivot siskoseni?»
 »Kiitän mä iso sinua
 Entisistäni eloista,
 Murkinoista muinaisista,
 Parahimmista paloista.»
 »Kiitän mä emo sinua
 Nuorna tuuviteltuasi,
 Pienoisna pielyäsi,
340. Rinnoin ruokkieltuasi.»
 »Vielä kiitän veikkoseni,
 Veikkoseni, siskoseni,
 Kostelen koko perehen,
 Kaikki kasvin-kumppalini,
 Joien joukossa elelin,
 Kasvoin kanssa kasvin-aijan.»
 »Ellös nyt hyvä isoni,
 Ellös ehtoinen emoni,
 Tahimuu sukuni suuri,

350. Heimokuntani heleä,
 Tuosta huolelle ruvetko,
 Saako sulle surulle,
 Jos menenki muille maille,
 Kulkenen johon kuhunki!
 Paistanevi luojaan päivä,
 Kuu luojaan kumottanevi,
 Tähet taivon välkkynevi,
 Otavat ojentunevi
 Ilmassa etempänäki,
360. Maailmassa muuallaki,
 Ei yksin ison piholla,
 Näillä kasvin-kartanoilla.»
 »Lähen nyt tästä kuin lähenki,
 Tästä kullasta koista,
 Ison saamasta salista,
 Äitin kesti-kellarista;
 Heitän suoni, heitän maani,
 Heitän heinikko-pihani,
 Heitän valkeat veteni,
370. Heitän hiekka-rantaseni
 Kylpeä kylän akoille,
 Pasikoia paimenille.»
 »Heitän suot sorehtioille,
 Maat heitän maleksioille,
 Lepiköt lepeäjille,
 Kanervikot kaahlajille,
 Aita-vieret astujille,
 Kujavarret kulkioille,
 Pihat pitkin juoksioille,
380. Seinä-vieret seisojille,
 Silta-lauat siivojille,
 Lattiat lakaisioille,
 Pellot heitän peuran juosta,
 Salot ilveksen samota,
 Ahot hanhien asua,
 Lehot lintujen levätä.»
 »Lähen tästä kuin lähenki
 Toisen lähtiän keralla,
 Sykysyisen yön sylihin,

390. Keväisen kierän päälle,
 Jot' ei jälki jäällä tunnu,
 Jalan isku iljangolla,
 Hangella hamosen toimi,¹
 Helman hiepsintä lumella.»
 »Sitte toiste tultuani,
 Kotihini käytyäni
 Eipä äiti ääntä kuulle,
 Iso ei itkua tajunne,
 Jos ma kulmilla kujerran,
400. Pää-laella laulattelen,
 Jo on nousnut nuori nurmi,
 Kasvanut kataja-pehko
 Iholle imettäjäni,
 Kasvopäille kantajani.»
 »Minun toiste tullessani
 Näille pitkille pihuille
 Muut ei tuntene minua,
 Kun ne kaksi kappaletta:
 Alimmainen aian viitsa,
410. Perimmäinen pellon seiväs,
 Nuo on piennä pistämäni,
 Neitona vitsastamani.»
 »Emoni mahova lehmä,
 Minun nuorna juottamani,
 Vasikkana vaalimani
 Ammoa rikottelevi
 Pitkillä piha-rikoilla,
 Talvisilla tanterilla,
 Tuo minua tuntenevi
420. Kotoiseksi tyttäreksi.»
 »Isoni iki-oronen,
 Minun piennä syöttämäni,
 Neitona apattamani
 Hirnua rikottelevi
 Pitkillä piha-rikoilla,
 Talvisilla tanterilla,
 Tuntenevi tuo minua

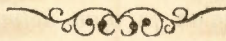
390: 2. nilpun; liukkaan jään.

- Kotoiseksi tyttäreksi.»
 »Veikkoni ikuinen koira,
 430. Minun lasna syöttämäni,
 Neitona opastamani
 Haukkua rikottelevi
 Pitkillä piha-rikoilla,
 Talvisilla tanterilla,
 Tuo minua tuntenevi
 Kotoiseksi tyttäreksi.»
 »Muut ne ei minua tunne
 Kotihini tultuani,
 Vaikk' on vanhat valkameni,
 440. Entiset elo-siani,
 Sioillansa siika-salmet,
 Asemillansa apajat.»
 »Jää nyt pirtti terveheksi,
 Pirtti lauta-kattonesi,
 Hyvä on toiste tullakseni,
 Kaunis kaaputellakseni!»
 »Jää nyt sintsi terveheksi,
 Sintsi lauta-siltaneni,
 Hyvä on toiste tullakseni,
 450. Kaunis kaaputellakseni!»
 »Jääpä piha terveheksi,
 Piha pihlajaisinesi,
 Hyvä on toiste tullakseni,
 Kaunis kaaputellakseni!»
 »Jätän kaikki terveheksi,
 Maat ja metsät marjoinensa,
 Kuja-vieret kukkinensa,
 Kankahat kanervinensa,
 Järvet saoin saarinensa,
 460. Syvät salmet siikoinensa,
 Hyvät kummut kuusinensa,
 Korpinothkot koivuinsal»
 Silloin seppo Ilmarinen
 Koppoi neien korjahansa,
 Iski virkkua vitsalla,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Jää hyvästi järven rannat,
 Järven rannat, pellon penkat,
 Kaikki mäntyset mäellä,
 470. Puut pitkät petäkössä,
 Tuomikko tuvan takana,
 Katajikko kaivotiellä,
 Kaikki maassa marjan varret,
 Marjan varret, heinän korret,
 Pajupehkot, kuusen juuret,
 Lepän lehvät, koivun kuoret!»
 Siinä seppo Ilmarinen
 Läksi Pohjolan pihoilta;
 Jäivät lapset laulamahan,
 480. Lapset lauloi, jotta lausui:
 »Lenti tänne musta lintu,
 Läpi korven koikutteli,
 Suostutteli meiltä sorsan,
 Maanitteli meiltä marjan,
 Otti tuo omenan meiltä,
 Vietteli ve'en kalasen,
 Petti pienillä rahoilla,
 Hopeilla houkutteli;
 Ken nyt vie ve'elle meitä,
 490. Ken joelle juohattavi?
 Saapi saavit seistäksensä,
 Kolataksensa korennot,
 Olla sillat siivomatta,
 Lattiat lakaisematta,
 Pinttyä pikarin laiat,
 Tuopin korvat tummentua!»
 Itse seppo Ilmarinen
 Nuoren neitonsa keralla
 Ajoa kahuttelevi
 500. Noita Pohjan rannikoita
 Simasalmien sivutse,
 Hietaharjun hartioitse,
 Somer soitti, hiekka helkki,
 Reki vieri, tie vilisi,
 Rahe rautainen ramasi,
 Jalas koivuinen kolasi,
 Kapla patvinen pasasi,

Vemmel tuominen tutasi,
 Vinkui vitsaiset saverkot,
 510. Vapoi vaski-renkahaiset
 Juostessa hyvän hevoisen,
 Hyvän laukin laukatessa.
 Ajoin päivän, tuosta toisen,
 Ajoin kohta kolmannenki,
 Käsi ohjassa orosen,
 Toinen neien kainalossa,
 Jalka laialla rekosen,

509: 3. vedätit; aisan vitsat.

Jalka toinen viltin alla.
 Virkku juoksi, matka joutui,
 520. Päivä vierä, tie lyheni,
 Päivänäpä kolmantena
 Aletessa aurinkoisen
 Jo sepon koti näkyvi,
 Tuvat ilman tuulottavi,
 Noki nousi nuoraisena,
 Savu paksuna pakeni,
 Tuprusi savu tuvasta,
 Ylös pilvihin kohosi.

Viideskolmatta Runo.

Sulho, morsian ja saattoväki vastaan otetaan Ilmarisen kodissa 1—382. Joukko syötetään ja juotetaan yltäkylläisesti; Wäinämöinen laulaa ja kiittelee isäntää, emäntää, puhemiestä, kaasoa ja muita hääkansaa 383—672. Kotimatalla häistä palatessansa särkyä Wäinämöiseltä reki, jonka korjaa ja ajaa kotinsa 673—738.

- Jopa viikon vuoteltihin,
Vuoteltihin, katseltihin
Neion nuotehet tulevan
Seppo Ilmarin kotihin;
Silmät vanhoilta valuvi
Ikkunoissa istuessa,
Polvet nuorilta nojuvi
Veräjillä vuottaessa,
Lasten jalkoja paleli
10. Seinuksilla seisossa,
Kului kengät kesk'-iältä
Rantasilla raittaessa.
Niin huomenna muutamana,
Päivänä moniahana
Kumu kuuluvi salolta,
Reen kapina kankahalta.
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar kaunis vaimo,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
20. »Se on poikani rekonen,
Jo tulevi Pohjolasta

- Nuoren neitonsa keralla.»
»Lähes nyt kohti näitä maita,
Kohin näitä kartanoita,
Ison saamille tuville,
Vanhemman varustamille!»
Se on seppo Ilmarinen
Jo kohta kotihin saapi
Ison saamille pihoille,
30. Vanhemman varustamille,
Pyyhyet vihertelevät
Vesaisilla vempelillä,
Käkyet kukahtelevat
Korjan kirjavan kokalla,
Oravat samoelevat,
Päällä aisan vaatherisen.
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar vaimo kaunis
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
40. Itse lausui, noin nimesi:
»Kylä vuotti uutta kuuta,

- Nuoret päivän nousentoa,
Lapset maata mansikkaista,
Vesi tervaista venettä;
Mie en kuuta puolinkana,
Päiveä mokominkana,
Minä vuotin veioani,
Veioani; minjoani,
Katsoin aamun, katsoin illan,
50. En tiennyt mihin katosi,
Tokko pientä kasvatteli,
Vaiko laihoa lihoitti,
Kun ei tullut kuitenkana,
Vaikka varsinki lupasi
Tulla jälen tuntuessa,
Saa'a jälen jäähtymättä.»
»Aina katsoin aamusilla,
Päivät päässäni pitelin:
Kun ei vieri veion saanti,
60. Ei kolaja veion korja
Näille pienille pihaille,
Kapeille kartanoille,
Oisko olkinen oronen,
Reki kaksi-kaplahinen,
Senki saaniksi sanoisin,
Korjaksi korotteleisin,
Jos se veioni vetäisi,
Toisi kaunoni kotihin.»
»Niinpä toivoin tuon ikäni,
70. Katsoin kaiken päiväkauden,
Pääni katsoin kallellehen,
Sykeröni syrjällehen,
Silmät suorat suikulaksi,
Toivoin veioni tulevan
Näille pienille pihaille,
Kapeille kartanoille;
Jo tuo viimeinki tulevi,
Toki kerran kerkiävi,
- Vierellä verevä muoto,
80. Puna-poski puolellansa.»
»Sulho viljon veljyeni,
Lasketapa laukki-otsh,
Vietätä hyvä hevoinen
Entisille heinillensä,
Taannoisille kauroillensa;
Laai meille terveyttä,
Laai meille, laai muille,
Laai kaikelle kylälle!»
»Tehtyäsi tervehyiset
90. Sanele tarinojasi,
Matkasitko mainehitta,
Kävit tiesi tervehenä,
Kun läksit anopin luoksi,
Apen ainoan kotihin,
Saitko neien, voitit vallan,
Soritko sotiveräjän,
Levititkö neien linnan,
Pirotitko pystyn seinän,
Astuitko anopin sillan,
100. Istuitko isännän lautsan?»
»Jö tuon näen kyselemättä,
Arvoan anelematta,
Kävipä tiensä tervehenä,
Matkansa imantehena,
Toip' on hanhen, voitti vallan,
Sortipa sotiveräjän,
Langettipa lauta-linnan,
Levitteli lehmus-seinän
Käyessä anopin luona,
110. Apen ainoan koissa;
Onp' on sotka suojassansa,
Kana kainaloisessansa,
Puhas neiti puolellansa,
Valkeainen valloissansa.»
»Kenpä toi tämän valehen,
Ken pani pahan sanoman,
Sulhon tyhjiin tulleheksi,
Oron jouten juosneheksi?»

65: 2. kylä-reeksi.

72: 1. hivuslaitokseni.

- Eipä sulho tyhjin tullut,
 120. Ei oronen jouten juosnut,
 On mitä oron veteä,
 Liinaharjan liikutella,
 Hiessäpä hyvä hevoinen,
 Vaahessa valittu varsa
 Tuvun tänne tuotuansa,
 Verevän ve'ettyänsä.»
 »Nouse nyt korjasta korea,
 Hyvä lahja laitiosta,
 Nouse ilman nostamatta,
 130. Ylene ylentämättä,
 Jos on nuori nostajasi,
 Ylpeä ylentäjäsil!»
 »Korjasta kohottuasi,
 Reen perästä päästyäsi
 Astu tietä temminkäistä,
 Maata maksan karvallista,
 Sikojen silittämäistä,
 Porsahien polkemaista,
 Lampahan latsottamaista,
 140. Hevon harjan hieromaista!»
 »Astu hanhen askelilla,
 Taputa tavin jaloilla
 Näitä pestyjä pihoja,
 Tasaisia tanteria,
 Apen saamia pihoja,
 Anopin asettamia,
 Veljen veisto-penkeriä,
 Sisaren sini-ketoja;
 Pole jalka portahalle,
 150. Siirrä sintsin siltaselle,
 Astu sintsiä simaista,
 Sijtä siirräite sisähän,
 Alle kuulun kurkihirren,
 Alle kaunihiin katoksen!»
 »Jo täällä tämänki talven,

- Jopa mennehen kesosen
 Silta soitti sorsan-luinen
 Sillallista seisojaista,
 Laki kultainen kumisi
 160. Laen alla astujaista,
 Ikkunat iloittelihe
 Ikkunaisen istujaista.»
 »Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Kääkäset käkertelihe
 Sormus-kättä sulkiasta,
 Kynnykset kykertelihe
 Hieno-helman hempujaista,
 Ovet aina aukieli
 170. Ovellista aukojaista.»
 »Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Perin pirtti pyörähteli
 Pirtillistä pyyhiäistä,
 Sintsinen sioittelihe
 Sintsillistä siivojaista,
 Vajaset vasertelihe
 Vajallista vastakättä.»
 »Jo täällä tämänki talven,
 180. Jopa mennehen kesosen
 Piha piilten kääntelihe
 Lastun pitkän poimiaista,
 Aittaset alentelihe
 Aitallista astujaista,
 Orret notkui, parret painui
 Nuoren vaimon vaattehia.»
 »Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Kujaset kukertelihe
 190. Kujallista kulkiaista,
 Lääväset lähentelihe
 Läävällistä lääniaistä,
 Tanhuaiset taantelihe
 Tanhuallista tavia.»
 »Jo täällä tämänki päivän,

125: 1. kananpojan.

135: 3. koreata; siivottua.

150: 2: porstuan.

- Jopa päivän eilisenki
Aioin ammoi aika-lehmä
Aamu-vihkon antajaista,
Hevoisvarsa hirnakoitsi
200. Heinä-vihkon heittäjäistä,
Kaikerti kevät-karitsa
Palasen parantajaista.»
»Jo täällä tämänki päivän,
Jopa päivän eilisenki
Vanhat istui ikkunoissa,
Lapset raittoi rantasilla,
Naiset seisoi seinuksilla,
Pojat porstuan ovilla
Nuoren vaimon varronnassa,
210. Morsiamen vuotannassa.»
»Terve nyt piha täysinesi,
Ulkoinen urohinesi,
Terve vaja täysinesi,
Vaja vierahaisinesi,
Terve sintsi täysinesi,
Tuohi-katto kansoinesi,
Terve pirtti täysinesi,
Sata-lauta lapsinesi,
Terve kuu, terve kuningas,
220. Terve nuori nuoe-kansa!
Ei ole tässä ennen ollut,
Eipä ennen, eikä eilen
Tämän joukon juoleutta,
Tämän kansan kauneutta.»
»Sulho viljon veljyeni,
Pura pois punaiset paikat,
Sivalluta silkki-verhot,
Näytä tuota näätäistäsi,
Viisin vuosin käytyäsi,
230. Kaheksin katseltuasi!»
»Tokko toit, kenen käkesit,
Käkesit käkösen tuoa
- Maalta valkean valita,
Vesiltä verevän saa'a?»
»Jo tuon näen kyselemättä,
Arvoan anelematta,
Toit käkösen tullessasi,
Sini-sotkan suojassasi,
Vihannimman virven latvan
240. Vihannasta virviköstä,
Tuorehimman tuomen lehvän
Tuorehesta tuomikosta.»
Olipa lapsi lattialla,
Lausui lapsi lattialta:
»Voi veikko mitä vetelet,
Tervaskannon kauneutta,
Terva-puolikon pituutta,
Kerinkannan korkeutta!»
»Kutti, kutti sulho rukka,
250. Tuota toivotit ikäsi,
Sanoit saavasi sataisen,
Tuovasi tuhannen neien;
Jo saitki hyvän sataisen,
Tuon tuhannen tuppeloisen,
Sait kuin suolta suovariksen,
Aialta ajoharakan,
Pellolta pelotus-linnun,
Mustan linnun mullokseltab»
»Mitä lie ikänsä tehnyt,
260. Kuta mennehen kesosen,
Kun ei kinnasta kutonut,
Saanut sukkoa su'unki!
Tyhjänä tuli tupahan,
Annitoinna appelahan,
Hirret kopsassa kopasi,
Hörppä-korvat lippahassa.»
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar vaimo kaunis

245—266. Morsianta herjataan, kun ei vielä
ole jakanut tuomislahjoja.

248: 1. kerinpuun: jalan.

265: 2. rasiassa.

223: 3. muhkeutta; pulskeutta.

226: 4. huivit; pääverhot.

- Kuuli kummaisen tarinan,
 270. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mitä lausuit lapsi kurja,
 Kuta kunnotoin latelit!
 Muista kummat kuulukohon,
 Häväistykset häälyköhön,
 Eipä tästä neitosesta,
 Ei tämän talon väestä!»
 »Jo sanoit pahan sanasen,
 Sanan kehnon kertaelit
 Suusta yötsen vasikan,
280. Päästä pennun päiväkunnan;
 Hyvän on sulho neien saanut,
 Tuonut maalta maan parahan,
 On kuin puola puolikypsi,
 Kuin on mansikka mäellä,
 Tahi kuin käkönen puussa,
 Pieni lintu pihlajassa,
 Koivussa korea sulka,
 Valorinta vaahteressa.»
 »Oisi, ei saanut Saksastana,
290. Tavannut Wiron takoa
 Tämän neitosen soreutta,
 Tämän allin armautta,
 Tämän kasvon kauneutta,
 Tämän muo'on muhkeutta,
 Käsivarren valkeutta,
 Kaulan hoikan kaarevuutta.»
 »Eikä neiti tyhjin tullut,
 Oli turkit tuotavana,
 Vaipat vasta saatavana,
300. Ja verat ve'ettävänä.»
 »Paljo on tällä neitosella
 Oman värttinän väkeä,
 Oman kehrän kiertämätä,
 Oman hyppisen hyveä,
 Vaattehia valkehia,
 Talvi-sotkun suorimia,
 Kevät-päivän valkomia,
 Kesä-kuien kuivamia,
- Hyvät hurstit huilahukset,
 310. Pään-alaiset pällähykset,
 Sivallukset silkkihuivit,
 Vilahukset villavaipat.»
 »Hyvä mutso, kaunis mutso,
 Mutso valkean verevä,
 Hyvinpä koissa kuuluit,
 Tyttönä ison koissa,
 Hyvin kuulu kuun ikäsi
 Miniänä miehelessä!»
 »Elä huolelle rupea,
320. Elä huoli huolehtia,
 Ei sinua suolle viety,
 Oja-varrelle otettu,
 Viety on vilja-mättähältä,
 Viety vielä viljemmälle,
 Otettu olut-tuvilta,
 Oluemmille otettu!»
 »Hyvä neito, kaunis mutso,
 Tuotapa kysyn sinulta:
 Näitkö tänne tullessasi
330. Kekoja kerä-periä,
 Näsäpäitä närttehiä,
 Ne kaikki tämän talosen,
 Tämän sulhon kyntämiä,
 Kyntämiä, kylvämiä.»
 »Neitokainen, nuorukainen,
 Tuota nyt sanon sinulle:
 Kun tunsit talohon tulla,
 Niin tunne talossa olla,
 Hyvä tääll' on mutson olla,
340. Kaunis kasvoa miniän,
 Piossasi piimä-pytty,
 Voi-vatinen vallassasi!»
 »Hyvä täss' on neien olla,
 Kaunis kasvoa kanasen,
 Täss' on laajat saunan lauat,

331: 2. pitkiä elorakennuksia.

339: 4. nuoren vaimon.

- Ja leveät pirtin lautsat,
Isännät isosi verrat,
Emännät emosi verrat,
Pojat onpi veikon verrat,
350. Tyttäret sisaren verrat.»
»Kun sinun himo tulevi,
Noita mielesi tekevi
Ison saamia kaloja,
Veljen pyitä pyytämiä,
Niin elä kysy kyyltä,
Eläkä ano apelta,
Kysy suurin sulholtasi,
Toimittele tuojaltasi!
Ei ole sitä metsässä
360. Jalan neljän juoksiata,
Eikä ilman lintusia,
Kahen süiven siukovia,
Ei vielä ve'essäkänä
Kala-parvea parasta,
Kuta sinun ei saaja saane,
Saaja saane, tuoja tuone.»
»Hyvä täss' on neien olla,
Kaunis kasvoa kanasen,
Ei ole kiirettä kivelle,
370. Eikä huolta huhmarelle,
Vesi tässä vehnät jauhoi,
Koski kuohutti rukihit,
Aalto astiat pesevi,
Meren vaahti valkaisevi.»
»Ohóh kullaista kyläistä,
Maan parasta paikaistani!
Nurmet alla, pellot päällä,
Keskellä kylä välillä,
Kylän alla armas ranta,
380. Rannassa rakas vetonen,
Se sopivi sorsan uia,
Vesilinnun vieretellä.»
Siitä joukko juotettiin,
Syötettiin, juotettiin
Liiolla liha-muruilla,
Kaunihilla kakkaroilla,
Oluilla ohrasilla,
Viertehillä vehnäisillä.»
Olipa kystä kyllin syöä,
390. Kyllin syöä, kyllin juoa,
Punaisissa purtiloissa,
Kaunoisissa kaukaloissa,
Pivotella piirahia,
Murotella voi-muruja,
Sivotella siikasia,
Lohkota lohi-kaloja
Veitsellä hopeisella,
Kuraksella kultaisella.
Olut juoksi ostamaton,
400. Mesi markoin maksamaton,
Oluoinen orren päästä,
Sima vaarujen sisästä,
Olut huulten huuhtimeksi,
Mesi mielten kääntimeksi.
Kukapa tuossa kukkujaksi,
Lailiseksi laulajaksi?
Vaka vanha Väinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen
Itse laululle rupesi,
410. Toille virtten työntelihe,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Veli-kullat veitoseni,
Suulliset sanalliseni,
Kielelliset kumppalini;
Kuulkottenpa kuin sanelen!
Harvoin on hanhet suutasusten,
Sisarukset silmätysten,
Harvoin veikot vieretysten,
420. Emon lapset laiatusten
Näillä raukoilla rajoilla,
Poloisilla Pohjan mailla.»

393: 2. leipomaisia.

398: 1. puukolla; (kahvelilla?).

»Niin joko laululle lähemme,
Töille virtten työnteilemme?
Laulanta runoilla töitä,
Kukunta kevät-käellä,
Painanta Sinettärillä,
Kuonta Kankahattarilla.»

»Laulavat Lapinki lapset,

430. Heinä-kengät heittelevät
Hirven harvoilta lihoilta,
Peuran pienen pallehilta;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Ruoalta rukihiselta,
Suulta suurukselliselta?»

»Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Vesi maljan juotuansa,

440. Petäjäisen purtuansa;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Juomilta jyvällisiltä,
Oluilta ohrasilta?»

»Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Nokisilta nuotioilta,
Hiilisiltä hiertimiltä;

- Niin miks' en minäki laula,
450. Miks' ei laula meiän lapset
Alta kuulun kurkihirren,
Alta kaunihiin katoksen?»

»Hyväpä tässä on miesten olla,
Armas naistenki asua
Olut-puolikon povella,
Mesi-tiinun tienohilla,
Sivullamme siika-salmet,
Luonamme lohi-apajat,
Joist' ei syöen syömät puutu,

460. Juoen juomiset vähene.»

447: 2. tukkivalkeilta metsässä.

453—672. Kiitosvirsi.

»Hyväpä tässä on miesten olla,
Armas naistenki elellä,
Ei tässä surulla syöä,
Ei eletä huolen kanssa,
Tässä syöähän surutta,
Eletähän huoletoinna
Iällä tämän isännän,
Elin-ajalla emännän.»

»Kumman tässä ensin kiitän,

470. Isännänkö vai emännän?
Ainap' entiset urohott
Ensin kiittivät isännän,
Ku on suolta suojan saanut,
Koin korvesta kokenut,
Tyvin tuonut tyyskät männyt,
Latvoin lansatut petäjät,
Pannut paikalle hyvälle,
Asettanut ankaralle
Suuriksi suku-tuviksi,

480. Kaunihiksi kartanoiksi,
Salvannut salosta seinät,
Hirret hirmulta mäeltä,
Ruotehet romeikolta,
Malat marja-kankahalta,
Tuohet tuomi-vaaran päältä,
Sammalet sulilta soilta.»

»Tupa on tehty tesmällensä,
Suoja pantu paikallensa,
Sata oli miestä salvaimella,

490. Tuhat oli tuvan katolla
Tehessä tätä tupoa,
Laaittaissa lattiata.»
»Jopa vaan tämän isännän
Saaessa tätä tupoa
Mont' on tukka tuulta nähnyt,
Hivus sääätä hirveätä,
Usein hyvän isännän

475: 3. paksut; vahvat.

476: 2. oksattomat (?).

487: 4. kaikki hyvästi; järeystykseen.

- Jäänyt on kinnasta kivelle,
Hattua havun selälle,
500. Suohon sukkoa vajonnut.»
»Usein hyvä isäntä
Aivan aika-huomenessa,
Ennen muien nousematta,
Kyläkunnan kuulematta
Nousnut on nuotio-tulelta,
Havannut havu-majoilta,
Havu päänsä harjaellut,
Kaste pesnyt sirkut silmät.»
»Siitäpä hyvä isäntä
510. Saapi tuttua tupahan,
Lautsan täyen laulajoita,
Ikkunnat iloitsioita,
Silta-lauat lausujoina,
Karsinat karehtioita,
Seinä-vieret seisojia,
Aitovieret astujia,
Pihat pitkin kulkioita,
Maat ristin matelioita.»
»Isännän esinnä kiitin,
520. Siitä ehtoisen emännän
Ruokien rakentamasta,
Pitkän pöyän täyttämästä.»
»Hänpä leipoi leivät paksut,
Suuret talkkunat taputti
Käpeillä kämmenillä,
Kyperillä kymmenillä,
Nosti leivät leppeästi,
Syötti vierahat välehen
Liioilla sian-lihoilla,
530. Koko-kuori-kokkarjoilla,
Terät vierit veitsistämme,
Päät putosi puukoistamme
Lohen päitä lohkoessa,
Hain päitä halkoessa.»
»Usein hyvä emäntä,

526: 1. sormilla.

- Tuo tarkka taloinen vaimo
Kuullut on kukotta nousta,
Kanan lapsetta karata
Näitä häitä hankittaissa,
540. Teoksia tehtäessä,
Hiivoja rakettaessa,
Olosia pantaessa.»
»Hyvin on hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Osannut oluet panna,
Makujuoman juoksutella
Iuista imeltyneistä,
Makeista maltahista,
Joit' ei puulla puuhaellut,
550. Korennolla koukkaellut,
Vaanpa kourilla kohenti,
Käsivarsin käänytteli
Saunassa savuttomassa,
La'aistuilla lautehilla.»
Eipä tuo hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Laske iskulle ituja,
Päästä maalle maltahia,
Käypi saunassa usein
560. Syän-yöllä yksinänsä,
Ei huoli susia surra,
Pelätä metsän petoja.»
»Jopa nyt emännän kiitin,
Vuotas kiitän patvaskanil
Ken on pantu patvaskaksi,
Ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patvaskana,
Kylän onni oppahana.»
»Onpa meidän patvaskalla
570. Päällä haahen haljakkainen,
Se on kaita kainalosta,
Soma suolien kohasta.»

564: 3. puhemieheni.

570: 2. laivan s. o. ostettu, ulkomaan.

- »Onpa meiän patvaskalla,
Onpa kauhtana kapoinen,
Helmat hietoa vetävi,
Taka-puolet tanteria.»
»Vähän paitoa näkyvi,
Pikkaraisen pilkottavi,
On kuin Kuuttaren kutoma,
580. Tina-rinnan riukuttama.»
»Onpa meiän patvaskalla
Vyöllä ussukka utuinen,
Päivän tyttären kutoma,
Kirjo-kynnen kirjoittama
Ajalla tulettomalla,
Tulen tietämättömällä.»
»Onpa meiän patvaskalla
Silkkiset sukat jalassa,
Silkkiset sukän sitehet,
590. Säteriset sääri-nauhat,
Jotk' on kullalla kuottu,
Hopealla huoliteltu.»
»Onpa meiän patvaskalla
Saksan kengät kelvolliset,
Kuni joutsenet joella,
Vesiteiret vieremillä,
Tahi hanhuet hävulla,
Muutto-linnut murrikolla.»
»Onpa meiän patvaskalla
600. Kutrit kullan suortuvaiset,
Parta kullan palmikkoinen,
Päässä pystyinen kypäri,
Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läiköttäjä,
Jot' ei saatane sataisin,
Tuotane tuhansin markoin.»
»Jo nyt kiitin patvaskani,
Vuotas kiitän saajanaisen!
Mist' on saatu saajanainen,
610. Kust' otettu onnellinen?»
- »Tuolt' on saatu saajanainen,
Tuolt' otettu onnellinen
Takoa Tanikan linnan,
Uuen linnan ulko-puolta.»
»Eipä vielä sieltäkänä;
Ei perän pereäkänä;
Tuolt' on saatu saajanainen,
Tuolt' otettu onnellinen
Vienan päälliltä vesiltä,
620. Ulapoilta ankeilta.»
»Eipä vielä sieltäkänä,
Ei perän pereäkänä,
Kasvoi maalla mansi-marja,
Puna-puola kankahalla,
Pellolla heleä heinä,
Kukka kultainen aholla,
Siit' on saatu saajanainen,
Siit' otettu onnellinen.»
»Saajanaisen suu somainen,
630. Kuni Suomen sukkulainen,
Saajanaisen sirkut silmät,
Kuni tähet taivahalla,
Saajanaisen kuulut kulmat,
Kuni kuu meren-ylinen.»
»Onpa meiän saajanaisen
Kaula kullan kiehkuroissa,
Pää kullan vipalehissa,
Käet kullan käärilöissä,
Sormet kullan sormuksissa,
640. Korvat kullan helmilöissä,
Kulmat kullan solmuloissa,
Silmäripset simsukoissa.»
»Luulin kuun kumottavaksi,
Kun kumotti kulta-solki,
Luulin päivän paistavaksi,
Kun sen paistoi paian kaulus,
Luulin laivan läikkyväksi,
Kun sen läikkyi lakki päässä.»
»Jopa kiitin saajanaisen,
650. Annas katson kaiken kansan,

- Onko kansa kaunihina,
 Väki vanha vänkeänä,
 Sekä nuoriso somana,
 Koko joukko juoleana!»
 »Jopa katsoin kaiken kansan,
 Ehkä tiesin ennoltaki;
 Eip' ole tässä ennen ollut,
 Eikä varsin vasta liene
 Tämän joukon juoleutta,
 660. Tämän kansan kauneutta,
 Väen vanhan vänkeyttä,
 Väen nuorison somuutta;
 Kaikk' on kansa haljakassa,
 Kuni metsä huutehessa,
 Alta on kuin aamurusko,
 Päältä on kuin päivän koite.»
 »Huokeat oli hopeat,
 Löyhät kullat kutsuloilla,
 Rahataskut tanterilla,
 670. Rahakukkarot kujilla
 Näillä kutsu-vierahilla
 Kutsuloille kunniaksi.»
 Vaka vanha Wäinämöinen,
 Virren ponsi polvuinen
 Siitä siirtihe rekehen,
 Lähtevi kohin kotia;
 Laulelevi virsissänsä,
 Laulelevi, taitelevi,
 Lauloi virren, laului toisen,
 680. Virrelläpä kolmannella
 Kilahti jalas kivehen,
 Tarttui kapla kannon päähän,
 Rikkoihe reki runolta,
 Jalas taittui laulajalta,
 Kapla poikki paukahutti,
 Laiat irti loskahutti.
- Sanoi vanha Wäinämöinen,
 Itse virkkoi, noin nimesi:
 »Onko tässä nuorisossa,
 690. Kansassa kasuavassa,
 Vaiko tässä vanhalassa,
 Väessä vähenevässä,
 Kenpä Tuonelle kävisi,
 Lähtisi Manan majoille,
 Toisi Tuonelta orasen,
 Vääntiän Manan väeltä
 Reki uusi laatiani,
 Korjanen kohentoani?»
 Sekä nuoremmat sanovi,
 700. Jotta vanhat vastoavi:
 »Ei ole tässä nuorisossa,
 Eikä varsin vanhastossa,
 Koko suuressa su'ussa
 Niin urosta urheata,
 Jotta Tuonelle menisi,
 Lähtisi Manan majoille,
 Toisi Tuonelta orasen,
 Vääntiän Manan majoilta
 Reki uusi laatiasi,
 710. Korjanen kohentoasi.»
 Silloin vanha Wäinämöinen,
 Laulaja iän-ikuinen
 Läksi toiste Tuonelahan,
 Matkasi Manan majoille,
 Toi orasen Tuonelasta,
 Vääntiän Manan majoilta.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laulavi salon sinisen:
 Salohon tasaisen tammien,
 720. Sekä pihlajan päteän,
 Ne kohenti korjaksensa,
 Painalti jalaksiksensa,
 Niistä katsoi kaplaksia,
 Sekä väänti vempelitä,

664: 2, 3. puut kuurassa, härmässä.

668: 3. vierahilla.

682: 2. reentolppa, joka koria kannattaa.

723: 3. kaplapuita.

Sai korjan kohennetuksi,
 Re'en uuen laaituksi,
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse istuihe rekehen,
 730. Laskettihe laitiohon;
 Vitsattaki virkku juoksi,

Helmin lyömättä hevoinen
 Entisille appehille,
 Taannoisille suuruksille,
 Saattoi vanhan Wäinämöisen,
 Laulajan iän-ikuisen
 Oman uksen aukomille,
 Oman kynnyksen etehen.

700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Kundeskolmatta Runo.

*Lemminkäinen pahoillaan säitti, kun oli hiihin kutsumatta jätetty, päättää kuitenkin lähteä Pohjolaan, huolimatta äitinsä kiellosta ja niistä monista surmista, jotka äiti sanoi häntä matkalla kohtaavan 1-382. Lähtee matkalle ja pääsee tiedoillansa onnellisesti läpi kaikista surma-
paikoista 383-776.*

Ahti oli saarella asuva,
Kaukoniemen kainalossa,
Oli pellon kynännässä,¹
Vainion vakoannassa,
Korvalta ylen korea,
Kovin tarkka kuulennalta.

Kuulevi jumun kylältä,
Järyn järvien takoa,
Jalan iskun iljeneltä,
10. Reen kapinan kankahalta;
Juhtui juoni mielehensä,
Tuuma aivohon osasi:
Häitä Pohjola pitävi,
Sala-joukko juominkia.

Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa,
Veret vierähti pahaksi
Poloisilta poskipäiltä;
Heti heitti kynöksensä,
20. Vaon keski-vainiolle,

Nousi maasta ratsahille,
Lähtevi kohin kotia
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Sanoi tuonne saatuaansa,
Toimitteli tultuansa:
»Oi emoni, vaimo vanha,
Pane ruoka ruttoisesti
Syöä miehen nälkähisen,

30. Haukata halun-alaisen;
Lämmitä samassa sauna,
Pian pirtti riu'uttele,
Missä mies puhasteleikse,
Sueiksen urosten sulho!»

Tuop' on äiti Lemminkäisen
Pani ruoan ruttoisesti
Syöä miehen nälkähisen,
Haukata halun-alaisen
Yhen kylyn joutuessa,

40. Yhen saunan saapuessa.
Siitä lieto Lemminkäinen
Otti ruokoa rutosti,

9: 3. liukkaalta jäältä.
12: 1. ajatus.

32: 3. jouduta.

- Meni saunahan samassa,
 Kävi kylpy-huonehesen;
 Siellä peiponen peseikse,
 Pulmonen puhasteleikse,
 Päänsä pellavas-pioksi,
 Kaulanvarren valkeaksi.
 |Tuli saunasta tupahan,
50. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi emoni, vaimo vanha,
 Astu aittahan mäelle,
 Tuo sieltä somat sopani,
 Kanna vaattehet vakaiset,
 Jotka päälleni pukisin,
 Varustaisin varrelleni!»
 Emo ennätti kysyä,
 Vaimo vanha tutkaella:
 »Kunne lähet poikueni,
60. Lähetkö ilveksen ajohon,
 Vaiko hirven hiihantähän,
 Vai oravan ammuttahan?»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Oi emoni kantajani,
 Lähe en ilveksen ajohon,
 Enkä hirven hiihantähän,
 En oravan ammuttahan;
 Lähen Pohjolan pitoihin,
70. Sala-joukon juominkihin;
 Tuo mulle somat sopani,
 Vakaiset vaatteheni,
 Häissä häilyteltävänä,
 Pioissa pieltävänä!»
 Emo kielti poikoansa,
 Nainen miestänsä epäsi,
 Epäsi kavetta kaksi,

45: 2. pieni lintu; vilukieli.

46: 1. pieni lintu; tienriikkoja.

53: 3. kauniit.

61: 3. hiihtämiseksi sanotaan suksilla käymistä.

- Kielti kolme Luonnotarta
 Lähtemästä Lemminkäistä
80. Hyvän Pohjolan pitoihin.
 Noin sanoi emo pojalle,
 Lausui vanhin lapsellensa:
 »Ellös menkö poikueni,
 Poikueni, Kaukueni
 Noihin Pohjolan pitoihin,
 Suuren joukon juominkihin;
 Ei sua kutsuttu sinne,
 Ei tarkoin tahotakaan!»
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
90. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Kurjat kutsuen menevi,
 Hyvä ilman hyppeleikse;
 Tuoss' on kutsut kuun ikuiset,
 Airuhut alin-omaiset
 Miekassa tuli-terässä,
 Säilässä säkenevässä.»
 Tuop' on äiti Lemminkäisen
 Yhä kielteä käkesi:
 »Ellös vainen poikueni
100. Menkö Pohjolan pitoihin!
 Monet on kummat matkallasi,
 Isot tielläsi imehet,
 Kolme surmoa kovinta,
 Kolme miehen kuolemata.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Ain' on surmia akoilla,
 Kaikin paikoin kuolemia,
 Ei uros hätäille noita,
110. Ei varsin varannekana;
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Sano korvin kuullakseni,
 Mi on surma ensimmäinen,
 Ensimmäinen, viimeinenki?»
 Virkkoi äiti Lemminkäisen,

102: 3. ihmeet.

- Vaimo vanha vastaali:
 »Sanon surmat syytä myöten,
 Enkä miehen mieltä myöten,
 Sanon surman ensimmäisen,
120. Se on surma ensi surma:
 Menet matkoa vähäisen,
 Pääset tietä päiväyksen,
 Tulevi joki tulinen
 Poikki puolin vastahasi,
 Joessa tulinen koski,
 Koskessa tulinen luoto,
 Luo'olla tulinen korko,
 Korolla tulinen kokko:
 Yöt se hammasta hiovi,
130. Päivät kynttä kitkuttavi
 Tulialle vierahalle,
 Saavalle käkeävälle.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Se on surma naisen surma,
 Ei ole kuolema urohon;
 Kyllä mä siihen keinon keksin,
 Arvoan hyvän asian:
 Laulan leppäisen hevoisen,
140. Laulan leppäisen urohon
 Sivutseni siirtymähän,
 Eestäni vaeltamahan;
 Itse sorsana sukellan,
 Allina alenteleime,
 Kouritse kokon kynimen,
 Vaakalinnun varpahitse;
 Oi emoni kantajani,
 Sano surma keskimmäinen!»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
150. »Se on surma toinen surma:
 Menet matkoa vähäisen,
- Toki toisen päiväyksen,
 Tulevi tulinen kuoppa,
 Se on poikkipuolin tietä,
 Itähän iäti pitkä,
 Luotehesen loppumatoin,
 Täynnä kuumia kiviä,
 Palavia paateroita;
 Sinne on satoja saanut,
160. Tuhansia tukkueltu,
 Sa'an miestä miekallista,
 Tuhat rautaista oritta.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Ei ole siinä miehen surma,
 Eikä kuolema urohon;
 Kyllä mä siihen mutkan muistan,
 Mutkan muistan, keinon keksin:
 Laulan ma lumesta miehen,
170. Uron hangesta hotaisen,
 Sen tungen tulen väkehen,
 Vaivaelen valkeahan
 Kylpiäksi kuuman saunan
 Vastan vaskisen keralla;
 Itse siirrämme sivutse,
 Tungeime tulen lävitse,
 Ettei partana palane,
 Hivuskutri kurvettune;
 Oi emoni kantajani,
180. Sano surma jälkimmäinen!»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Se on surma kolmas surma:
 Menet vieläki vähäisen,
 Pääset siitä päiväyksen
 Pohjolan veräjän suulle,
 Ahtahimpahan alahan,
 Susi päälle suimistaise,
 Karhu toisna kaimistaise
 Suulla Pohjolan veräjän,
- 122: 3. päivän matkan
 137: 4. tien; neuvon.
 143: 3. uin veden alitse.
 146: 1. ison kotkan.
 178: 2. kähertyne; kärvettyne.
 188: 3. tekee seuraa.

190. Kapeimmassa kujassa;
 Syönyt on sa'an ki miestä,
 Tuhonnut tuhat urosta,
 Niin miks' ei sinua söisi,
 Tuhoaisi turvainta?»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Uuhi uunna syötäköhön,
 Rieskana revittäköhön,
 Vaan ei mies pahempikana,
200. Uros untelompikana!
 Minua on vyötty miehen vyöllä,
 Pantu miehen palkimella,
 Solmittu uron solilla,
 Jott' en vielä jouakana
 Suuhun Untamon susien,
 Kitahan kiro-kavetten.»
 »Muistan ma süelle mutkan,
 Keksin keinon karhullenki:
 Suet laulan suitsi suuhun,
210. Karhut rautakahlehisin,
 Tahi rutjon ruumeniksi,
 Seulaisen sepälehiksi;
 Sillä siitä selvitäime;
 Pääsen matkani perille.»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Et vielä perille pääsnyt;
 Ne oli sinne mennessäsi,
 Matkalla isot imehet,
 Kolme kummoa kovoaa,
220. Kolme miehen kuolemata;
 Viel' on sinne saatuasi,
 Paikalla pahimmat kummat:
 Kulet tietä pikkaraisen,
 Tulet Pohjolan pihalle,
 Aita on rautainen rakettu,
 Terästarha teeksennelty
- Maasta asti taivosehen,
 Taivosesta maahan asti,
 Keihäillä seivästetty,
 230. Maan maoilla aiastettu,
 Käärmehillä vitsastettu,
 Sisiliskoilla sielty,
 Heitty hännät häilymähän,
 Pää-kurikat kuilumahan,
 Pää-kehät kähjäjäähän,
 Pääät ulos, sisähän hännät.»
 »Maass' on toisia matoja,
 Rata kytä käärmehiä
 Ylös kielin kiehumassa,
240. Alas hännin häilymässä;
 Yks on muita kauheampi
 Eessä portin poikki-puolin,
 Pitelämpi pirtin hirttä,
 Paksumpi kuja-patsasta,
 Ylös kielin kiehumassa,
 Suin ylös suhahtamassa,
 Ei ketänä muuta vasten,
 Vasten vaivaista sinua.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
250. Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Seki on surma lapsen surma,
 Ei ole kuolema urohon;
 Tunnen ma tulen lumoa,
 Valkeaisen vaivutella,
 Ja tunneä maot manata,
 Käärmehyiset käännytellä;
 Äsken päänä eilisenä
 Kynnin maata kynn-alaista,
 Käännin maata käärmehistä
260. Aivan paljahn kätösini;
 Kyyt pitelin kynsissäni,
 Käsissäni käärmehyiset,
 Tapoin kytä kymmenkunnan,
 Sa'an mustia matoja,

198: 1. verekseltä; uutiselta.

200: 2. uneliaampi; huonompi.

221: 4. tultuasi.

257: 2. päivänä.

- Viel' on kynnet kyyn veressä,
 Käet käärmehe talissa;
 Sill' en taia tullakana,
 Viel' en varsin jouakana
 Maon suuren suu-palaksi,
270. Käärmehe käsi-alaksi;
 Itse konnat kouristelen,
 Ilkeät iki puserran,
 Kyyt on laulan laimmalle,
 Maot muutan tien mukahan,
 Astun Pohjolan pihalta,
 Tungeime tuvan sisähän.»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Ellös vainen poikueni
 Menkö Pohjolan tupahan,
280. Sariolan salvoksihin!
 Siell' on miehet miekka vyöllä,
 Urohot sota-aseissa,
 Humalassa hullut miehet,
 Pahat paljo juotuansa,
 Laulavat sinun poloisen
 Miekkahan tuliterähän;
 Jo on laulettu paremmat,
 Jalommatki jaksettuna.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
290. Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Jo olen ennenkin elellyt
 Noilla Pohjolan tuvilla,
 Ei minua laula Lappi,
 Eikä tunge Turjalainen;
 Itse laulan Lappalaisen,
 Sekä tungen Turjalaisen,
 Laulan halki hartionsa,
 Puhki leukansa puhelen,
 Paian kauluksen kaheksi,
300. Rikki rintalastasensa.»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Ohoh poikani poloinen,
 Vielä muistat muinaistasi,
 Kerskut ennen käynnistäsi:
- Jo olet ennenkin elellyt
 Noilla Pohjolan tuvilla,
 Uinut kaikki umpilammit,
 Koiran-kieliset kokenut,
 Käynyt koskia kolisten,
310. Myötävirtoja vilisten,
 Tuonen kosket tunnustellut,
 Mitannut Manalan virrat;
 Siell' oisit tänäki päänä
 Ilman äitittä pahatta.»
 »Muistapa mitä sanelen:
 Tulet Pohjolan tuville,
 Mäki on täynnä seipähiä,
 Piha täynnä pylvähiä,
 Ne on täynnä miehen päitä;
320. Yks'on seiväs päätöin seiväs,
 Senpä seipähän nenähän
 Sinun pääsi leikatahan.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Hurja noita huolinevi,
 Epäkelpo keksinevi
 Viittä, kuutta vainovuotta,
 Seitsentä sotakeseä,
 Ei noita uro totelle,
330. Vääjänne väheäkänä;
 Tuo mulle sotisopani,
 Vanhat vaino-vaatteheni,
 Itse käyn isoni miekan,
 Katson kalvan taattoseni,
 Viikon on vilussa ollut,
 Kauan kaihossa siassa,
 Itkenyt ikänsä siellä,
 Kantajata kaipaellut!»
 Sai siitä sotisopansa,
340. Vanhat vaino-vaattehensa,
 Isonsa ikuisen miekan,
 Tuon taaton sotatoverin;
 Senpä siltahan sysäsi,
 Term työnti lattiahan,

- Miekkänen käessä kääntyi,
Kuni tuore tuomen latva,
Tahi kasvava kataja;
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Tuskin on Pohjolan tuvissa,
350. Sariolan salvoksissa
Tämän miekan mieltäistä,
Tämän kalvan katsojaista.»
Jousen seinältä sivalti,
Kaaren vahvan vaarnaselta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Sen mä mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,
Joka jouseni vetäisi,
360. Kiveräni kiinnittäisi
Noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan salvoksilla.»
Siitä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Suorihe sotisopihin,
Puki vaino-yaattehisin,
Itse lausui orjallensa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on osto-orjaseni,
370. Rahan saatu raatajani!
Jouvuta sota-oriini,
Valjastele vainovarsa
Lähteäkseen pitoihin,
Lemmon joukon juominkihin!»
Orja nöyrä, neuvottava,
Pian pistihe pihalle,
Työnti varsan valjahisin,
Puikkoihin tulipunaisen,
Sanoi tuolta tultuansa:
380. »Jo olen tehnyt tehtäväni,
Suorittanut tuon orosi,
Varsan viljon valjastanut.»
Siitä lieto Lemminkäisen
Luku lähteä tulevi,
- Käsi käski, toinen kielti,
Sormet suoniset pakotti;
Toki läksi, kuin käkesi,
Varsin läksi, ei varannut.
Emo neuvoi poikoansa,
390. Vanhin lastansa varoitti
Oven suusta, orren alta,
Kattilan katasioilta:
»Poikueni ainueni,
Lapseni vakautenil
Jos sa jou'ut juominkihin,
Tapahut mihin tahansa,
Juopa puoli tuoppiasi,
Keskimaihien maljasesi,
Anna toisen toinen puoli,
400. Pahemman pahempi puoli,
Mato maljassa venyvi,
Toukka tuopin pohjukassa!»
Yli neuvoi poikoansa,
Varsin lastansa vakusti
Perimmäisen pellon päästä,
Veräjältä viimeiseltä:
»Jos sa jou'ut juominkihin,
Tapahut mihin tahansa,
Istu puolella sioa,
410. Astu puoli-askellella,
Anna toisen toinen puoli,
Pahemman pahempi puoli,
Niin sinusta mies tulevi,
Uros selvä selkiävi
Läpi käymähän keräjät,
Jutut julki polkemahan,
Urohoisessa väessä,
Michisessä joukkiossa!»
Siitä läksi Lemminkäinen
420. Istuen oron re'essä;
Iski virkkua vitsalla,
Heitti helmi-ruoskasella;

- Läksi virkku vieremähän,
Hevoinen helettämähän.
Ajoin aikoa vähäisen,
Hyvän hetken hetkutteli,
Näki tiellä teirikarjan,
Teiret lentohon lehahti,
Lintukarja kapsahutti
430. Eestä juoksevan hevoinen.
Jäi hitusen höyheniä,
Tielle teiren sulkasia,
Ne kokosi Lemminkäinen,
Tapaeli taskuhunsa,
Ei tieä mikä tulisi,
Tapahtuisi taipaleella,
Kaikki on tarpehen talossa,
Hyväksi hätävarana.
Ajoin eelleen vähäisen,
440. Kulki tietä pikkuruisen,
Jo hepo hörösteleikse,
Luppakorva luonteleikse.
Se on lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Kuorustihe korjastansa,
Kaarastihe katsomahan,
Niin on kuin sanoi emonsa,
Oma vanhempi vakasi:
Aivin on joki tulinen
450. Poikitse hevon e'essä,
Joess' on tulinen koski,
Koskessa tulinen luoto,
Luo'olla tulinen korko,
Korolla tulinen kokko,
Sillä kulku tulta kuohui,
Suu valeli valkeata,
Höyhenet tulena tuiski,
Säkeninä sähköeli.
Kaukon kaukoa näkevi,
460. Loitompata Lemminkäisen:

- »Minnepä menevi Kauko,
Kunne läksit Lemmin poika?»
Virkkoj lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Läksin Pohjolan pitoihin,
Salajoukon juominkihin;
Välty syrjähän vähäisen,
Poikellaite tieltä poies,
Laske eelle matkamiestä,
470. Lemminkäistä liatenki,
Sivutsesi siirtymähän,
Vieretse vaeltamahan!»
Kokko saatteli sanoa,
Tulikulkku kuiskahella:
»Lasken eelle matkamiemen,
Lemminkäisen liatenki,
Suun kautta samoamahan,
Kautta kulkun kulkemahan;
Siitä sulle tie menevi
480. Mennä tuosta tuon hyväksi
Noihin pitkihin pitoihin,
Iän kaiken istumihin.»
Mitä huoli Lemminkäinen;
Ei tuossa kovin hätäillyt,
Tapasip' on taskuhunsa,
Löihe kukkaroisehensa,
Otti teiren sulkasia,
Hieroa hitustelevi
Kahen kämmenen välissä,
490. Sormen kymmenen sovussa;
Siitä syntyi teirikarja,
Koko parvi koppeloita,
Syöksä ne kokolle suuhun,
Antoi appajan kitahan,
Kulkkuhun kokon tulisen,
Ikenihin iskulinun;
Sillä siitä selvittihe,
Pääsi päivän ensimmäisen.

- Iski virkkua vitsalla,
 500. Helähytti helmisellä;
 Läks' oronen oikomahan,
 Hepo helkehyttämähän.
 Ajoi matkoa palasen,
 Piirrätteli pikkuruisen,
 Jo oronen ou'ostuvi,
 Hevoinen hörähtelevi.
 Kohottihe korjastansa,
 Kaahistihe katsomahan,
 Niin on kuin sanoi emonsa,
 510. Oma vanhempi vakitti:
 On eessä tulinen kuoppa,
 Se on poikkipuolin tietä,
 Itähän iäti pitkä,
 Luotehesen loppumatoin,
 Täynnä kuumoa kiveä,
 Palavata paateroa.
 Mitä huoli Lemminkäinen;
 Ukkoo rukolevi:
 »Oi Ukko ylijumala,
 520. Tahi taatto taivahinen!
 Nosta lonka luotehelta,
 Toinen lännestä lähettä,
 Kolmas istuta iästä,
 Kohottele koillisesta,
 Syrjin yhtehen syseä,
 Lomatusten loukahuta,
 Sa'a lunta sauvan varsi,
 Kiehittele keihäsvarsi
 Noille kuumille kiville,
 530. Palaville paateroille!»
 Tuo Ukko ylijumala,
 Taatto vanha taivahinen
 Nosti longan luotehelta,
 Toisen lännestä lähetti,
 Iätti iästä pilven,
 Kohotteli koilta ilman,
 Nepä yhtehen yhytti,
 Lomakkohon loukahutti;
- Satoi lunta sauvan varren,
 540. Kiehittelee keihäsvarren
 Noille kuumille kiville,
 Palaville paateroille,
 Tulipa luminen lampi,
 Hyinen järvi muo'ostihe.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Lauloi tuohon jäisen sillan
 Poikitse lumisen lammin,
 Äyrähästä äyrähäsen;
 Sillä sen rovin vaelti,
 550. Pääsi toisen päiväyksen.
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä;
 Sai virkku vilettämähän,
 Hepo hötkelyttämähän.
 Virkku juoksi virstan, toisen,
 Maan paras palan pakeni,
 Siitä seisautui äkisti,
 Ei pakene paikaltansa.
 Itse lieto Lemminkäinen
 560. Kavahtihe katsomahan:
 On susi veräjän suulla,
 Karhu vastassa kujalla,
 Suulla Pohjolan veräjän,
 Päässä pitkien kujien.
 Silloin lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Tavoitteli taskuhunsa,
 Kulki kukkaroisehensa,
 Otti uuhien villasia,
 570. Hieroa utustelevi
 Kahen kämmenen kesessä,
 Sormen kymmenen sovussa.
 Puhui kerran kämmenelle,
 Uuhet juoksuhun uhahti,
 Koko lauma lampahia,

549: 3. rovin; vaarapaikan.

569: 2. emälampaan.

571: 3. keskessä; välissä.

- Karitsoita aika karja;
Suet sinne ryömäsihe,
Karhut kanssa kaimasihe,
Itse lieto Lemminkäinen
580. Ajoi eelle matkoansa.
Kulki tietä pikkaraisen,
Tuli Pohjolan pihalle;
Aita oli rautainen rakettu,
Teräksinen tarha tehty,
Sata syltä maa-emähän,
Tuhat syltä taivosehen,
Keihäillä seivästetty,
Maan maoilla aiastettu,
Käärmeillä kiinnitetty,
590. Sisiliskoilla sieilty,
Heitty hännät häilymähän,
Pää-kurikat kuilumahan,
Päät vankat vapajamahan,
Päät ulos, sisähän hännät.
Se on lieto Lemminkäinen
Jo tuossa ajattelevi:
»Niin on kuin sanoi emoni,
Kantajani kaikeroitti:
On tuossa mokoma aita
600. Pantu maasta taivosehen;
Alahatse kyy matavi,
Alemmaksi aita pantu,
Ylähätse lintu lenti,
Ylemmäksi aita pantu.»
Tok' ei tuossa Lemminkäinen
Huolinut kovin hätäillä,
Veti veitsen huotrastansa,
Tupestansa tuiman rauan,
Sillä aitoa sivalti,
610. Katkoi aiakset kaheksi,
Aian rautaisen avasi,
Käänti tarhan käärmeisen
Vieltä vitsasväliltä,
Seitsemältä seipähältä;
Itse eellehen ajavi,
- Portin Pohjolan etehen.
Käärme tiellä käänteileikse
Eessä portin poikkipuolin,
Pitelämpi pirtin hirttä,
620. Paksumpi patsasta portin,
Sata silmeä maolla,
Tuhat kieltä käärmehellä,
Silmät seulan suuruhiset,
Kielet pitkät keihovartta,
Hampahat haravan varren,
Selkä seitsemän venettä.
Siinä lieto Lemminkäinen
Ei tohi käsiksi käyä
Satasilmälle maolle,¹
630. Tuhatkieli-käärmeelle.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Mato musta maan-alainen,
Toukka Tuonen karvallinen,
Kulkia kulon-alainen,
Lehen Lemmon juurehinen,
Läpi mättähän meniä,
Puun juuren pujottelia!
Kuka sun kulosta nosti,
640. Heinän juuresta herätti
Maan päälle matelemahan,
Tielle teukkalehtamahan?
Kuka nosti nokkoasi,
Kuka käski, ken kehoitti
Päätä pystössä piteä,
Kaulan vartta kankeata,
Isosiko, vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi,
650. Vaiko muu sukusi suuri?»
»Sule nyt suusi, peitä pääsi,
Kätke kielesi käpeä,
Sykerräite sykkyrähän,

- Käperräite käppyrähän,
 Anna tietä, puolen tietä
 Sivu mennä matkamiehen,
 Tahsi siirry tieltä poies,
 Kule kurja kursikkohon,
 Kaaloo kanervikkohon,
 660. Sala'aite sammalehen,
 Veäite villa-kuontalona,
 Haavan halkona kuleksi!
 Tunge pääsi turpehesen,
 Mätä mättähän sisähän,
 Turpehessa sun tupasi,
 Alla mättähän majasi;
 Jospa tuolta pääsi nostat,
 Ukko pääsi särkenevi
 Neuloilla teräs-nenillä,
 670. Rakehilla rautaisilla»
 Senpä lausui Lemminkäinen;
 Ei sitä mato toteltut,
 Ain' yhä kähäelevi,
 Ylös kielin kiehahtavi,
 Suin ylös suhahtelevi
 Pään varalle Lemminkäisen.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Muisti vanhoja sanoja,
 Ennen eukon neuvomia,
 680. Äitinsä opettamia;
 Sanoi lieto Lemminkäinen,
 Virkki kaunis Kaukomieli:
 »Kun et tuostana totelle,
 Etkä vääjänne vähällä,
 Vielä turvut tuskihisi,
 Paisut pakkopäiyihisi,
 Halkeat paha kaheksi,
 Konna kolmeksi muruksi,
 Kun ma etsinen emosi,
 690. Haen valta-vanhempasi;
 Tieän sykkä synnyntäsi,
- Maan kamala kasvantasi:
 Syöjätär sinun emosi,
 Veteinen vanhempasi.»
 »Sytki Syöjätär vesille,
 Laski kuolan lainehille,
 Tuota tuuli tuutteli,
 Ve'en henki heilutteli,
 Tuu'itteli vuotta kuusi,
 700. Senki seitsemän keseä
 Selvällä meren selällä,
 Lapovilla lainehilla;
 Vesi sen pitkäksi venytti,
 Päivä paistoi pehmeäksi,
 Ve'en tyrsky maalle työnti,
 Aalto rannallen ajeli.»
 »Kulki kolme Luonnotarta
 Rannalla meren rapean,
 Meren pauhun partahalla;
 710. Ne tuon rannalla näkivät,
 Sanoivat sanalla tuolla:
 »Mipä tuostaki tulisi,
 Kunpa Luoja hengen loisi,
 Tuolle silmät siunoaisi?»
 »Päätyi Luoja kuulemassa,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Pahasta paha tulisi,
 Konna konnan oksennosta,
 Jos ma tuolle hengen loisin,
 720. Silmät päähän siunoaisin.»
 »Saipa Hiisi kuulemahan,
 Mies häjy tähyämähän,
 Itse luejaksi rupesi;
 Antoi Hiisi hengen tuolle
 Konnan ilkeän kinalle,
 Syöjättären sylkemälle;
 Siitä kääntyi käärmeheksi,
 Muuttui mustaksi maoksi.»

695—758. Käärmeen synty.

702: 1. korkeilla.

708: 3. kiivaan; tuiman.

658: 3. risukkoön; varvikkoon.

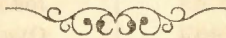
- »Mist' on tuolle henki saatu?
 730. Henki Hiien hiiloksesta;
 Mist' on syyetty syäntä?
 Syöjättäreltä syäntä;
 Mist' on aivot ankeloisen?
 Virran vankan vaaluvista;
 Mistä tunto turmiolla?
 Kuohusta tulisen kosken;
 Mist' on pää pahalle pantu?
 Pää pahan pavun jyvistä.»
 »Mist' on siihen silmät luotu?
 740. Lemmon liinan siemenistä;
 Mist' on korvat konnan päässä?
 Lemmon koivun lehtosista;
 Mist' on suuta suunnitettu?
 Suu solesta Syöjättären;
 Mist' on kieli kehnon suussa?
 Keitolaisen keihä'istä;
 Mist' on hampahat häjyllä?
 Okahista Tuonen ohran;
 Mist' on ilkeän ikenet?
 750. Ikenistä Kalman immen.»

731: 3. lykäty; sysätty.

733: 4. ilkeän; pahan.

734: 3. vahdosta.

- »Mist' on selkä seisotettu?
 Hiien hiili-seipähästä;
 Mistä häntä häälättynä?
 Pahalaisen palmikosta;
 Mistä suolet solmittuna?
 Suolet surman vyöllisestä.»
 »Siin' oli sinun sukusi,
 Siinä kuulu kunniasi;
 Mato musta maan-alainen,
 760. Toukka Tuonen karvallinen,
 Maan karva, kanervan karva,
 Kaiken ilman kaaren karva!
 Lähe nyt tieltä matkamiehen,
 Eestä kulkian urohon;
 Anna mennä matkamiehen,
 Lemminkäisen leyhytellä
 Noihin Pohjolan pitoihin,
 Hyvän synnyn syöminkihin!»
 Jo mato kuvattelihe,
 770. Satasilmä siirtelihe,
 Kääntelihe käärme paksu,
 Muuttelihe tien mukahan,
 Antoi mennä matkamiehen,
 Lemminkäisen leyhytellä
 Noihin Pohjolan pitoihin,
 Salajoukon juominkihin.

Seitsemäskolmatta Runo.

Lemminkäinen tulee Pohjolaan ja kytteleikse monella tavalla ylimielisesti 1—204. Pohjolan isäntä suuttuu, ja kun ei voita Lemminkäistä loihutaidoissa, vaatii häntä miekkasille 205—282. Miekkasilla ollessa lyöpi Lemminkäinen Pohjolan isänniltä pään poikki, jota kostaaksensa Pohjolan emäntä kerä'üt sotaväkeä häntä vastaan 285—420.

- Jo nyt Kaukoni kuletin,
 Saatoin Ahti Saarelaisen
 Monen surman suun ohitse,
 Kalman kielen kantimetse
 Noille Pohjolan pihaille,
 Salakansan kartanoille;
 Nyt onpi saneltavana,
 Kielin kertoeltavana,
 Miten lieto Lemminkäinen,
10. Tuo on kaunis Kaukomieli
 Tuli Pohjolan tupihin,
 Sariolan salvoksihin,
 Ilman kutsutta pitoihin,
 Airuhitta juominkihin.
 Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Poika veitikkä verevä,
 Heti kun tuli tupahan,
 Astui keskilattialle,
 Silta liekkui lehmuksinen,
20. Tupa kuusinen kumahti.
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 Itse virkki noin nimesi:
 »Terve tänne tultuani,

- Terve tervehyttäjälle!
 Kuules Pohjolan isäntä,
 Oisiko talossa tässä
 Ohria orosen purra,
 Olutta urohon juoa?»
 Itse Pohjolan isäntä
30. Istui pitkän pöyän päässä,
 Tuop' on tuolta vastoavi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ollevi talossa tässä
 Tannerta orosen olla;
 Eikä kielletä sinua,
 Jos olet siivolla tuvassa,
 Oven suussa seisomasta,
 Oven suussa, orren alla,
 Kahen kattilan välissä,
40. Kolmen koukun koskevilla.»
 Siinä lieto Lemminkäinen
 Murti mustoa haventa,
 Kattilaisen karvallista,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Lempo tänne lähteköhön
 Oven suuhun seisomahan,

- Nokianne nuohomahan,
 Karstoja karistamahan!
 Eip' ennen minun isoni,
50. Eikä valta-vanhempani
 Seisonut sialla sillä,
 Oven suussa, orren alla;
 Olipa sioa silloin,
 Tanhua orihin olla,
 Tupa pesty miesten tulla,
 Sopot luoa sormikasta,
 Vaarnat miesten vanttuhia,
 Seinät miekkoja laella;
 Miksip' ei ole minulle,
60. Kuin ennen minun isolle?»
 Siitä siirtilhen ylemmä,
 Pyörähtihe pöyän päähän,
 Istuihe rahin nenähän,
 Petäjäisen penkin päähän;
 Rahi vastahan rashahti,
 Petäjäinen penkki notkui.
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Enpäs liene lempi-vieras,
 Kun ei tuotane olutta
70. Tulevalle vierahalle.»
 Ilpotar hyvä emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ohoh poika Lemminkäisen,
 Mi sinusta vierahastal
 Tulit pääni polkemahan,
 Aivoni alentamahan;
 Ohrina oluet meillä,
 Makujuomat maltahina,
 Leipomatta vehnä-leivät,
80. Liha-keitot keittämättä;
 Oisit yötä ennen tullut,
 Taikka päiveä jälestä.»
 Siinä lieto Lemminkäinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
- »Jop' on täällä syömät syöty,
 Häät juotu, piot pietty,
 Oluet osin jaeltu,
90. Me'et miehin mittaeltu,
 Kannut kannettu kokohon,
 Tuopit roukkoihin rovittu.»
 »Oi sie Pohjolan emäntä,
 Pimentolan pitkä-hammas!
 Pi'it häät häjyn tavalla,
 Kutsut koiran kunnialla,
 Leipoelet leivät suuret,
 Panit ohraiset oluet,
 Laitoit kutsut kuusianne,
100. Anojat yheksiänne;
 Kutsuit kurjat, kutsuit köyhät,
 Kutsuit ruojat, kutsuit roistot,
 Kaikki hoikat huonemiehet,
 Kaita-kauhtanat kasakat,
 Muun on kutsuit kaiken kansan,
 Minun heitit kutsumatta.»
 »Mintähen tämä minulle
 Omistani ohristani?
 Muut ne kantoi kauhasilla,
110. Muut ne tiiskinä tiputti,
 Minä määrin mätkäelin,
 Puolikkoisin putkaelin
 Omiani ohriani,
 Kylvämiäni jyviä.»
 »En nyt liene Lemminkäinen,
 En vieras hyvän niminen,
 Kun ei tuotane olutta,
 Pantane pata tulelle,
 Keittoa pa'an sisähän,
120. Leiviskä sian lihoa,
 Syöäkseni, juoakseni
 Päähän matkan päästyäni.»

104: 3. päivämiehet.

110: 3. itarasti; säästellen; tiiski s. o. hohdin; pihti.

- Ilpotar hyvä emäntä
Hämpä tuon sanoiksi virkki:
»Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomainen,
Pane keittoa patahan,
Tuo olutta vierahalle!»
Tyttö pieni, tyhjä lapsi,
130. Pahin astian pesiä,
Lusikkojen luutustaja,
Kapustojen kaapustaja,
Pani keittoa patahan,
Luut lihoista, päät kaloista,
Vanhat naatit naurihista,
Kuoret leivistä kovista,
Toi siitä olutta tuopin,
Kannun kaljoa pahinta,
Jua lieto Lemminkäisen,
140. Appoa halun alaisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tokko lie sinussa miestä,
Juoja tämän oluen,
Tämän kannun kaatajata?»
Lemminkäinen lieto poika
Katsoi tuosta tuoppihinsa,
Toukka on tuopin pohjukassa,
Käärmehiä keski-mailla,
Äärillä maot mateli,
150. Sisiliskot lüahteli.
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Kauhutti Kaukomieli:
»Tuopin tuojat Tuonelahan,
Kannun kantajat Manalle,
Ennen kuun ylenemistä,
Tämän päivän päätymistä!»
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Oh sinä olut katala!
Jo nyt jou'uit joutavihin,
160. Jou'uit joutavan jälille;
- 132: 1. kauhojen.
140: 1. syödä.
- Olut suuhun juotanehe,
Ruhkat maahan luotanehe
Sormella nimettömällä,
Vasemmalla peukalolla.»
Tapasip' on taskuhunsa,
Kulki kukkaroisehensa,
Otti ongen taskustansa,
Väkärauan väskystänsä,
Tuonp' on tunki tuoppihinsa,
170. Alkoi onkiä olutta,
Maot puuttui onkehensa,
Väkähänsä kyyt vihaiset,
Sa'an nosi sammakoita,
Tuhat mustia matoja,
Loi ne maahan maan hyviksi,
Kaikki laski lattialle;
Veti veitsensä terävän,
Tuon on tuiman tuppirauan,
Sillä silpoi päät maoilta,
180. Katkoi kaulat käärmehiltä,
Joi oluen onneksensa,
Me'en mustan mieliksensä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En mä liene lempi-vieras,
Kun ei tuotane olutta,
Parempata juotavata,
Varavammalla käellä,
Suuremmalla astialla,
Tahi ei oinasta isetä,
190. Suurta sonnia tapeta,
Härkeä tupahan tuo,
Sorkka-säärtä huonehesen.»
Itse Pohjolan isäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitä sie tulitki tänne,
Ken sinua koolle kutsui?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
- 162: 1. rikat.
172: 1. okahasensa.

- »Korea kutsuttu vieräs,
200. Koreampi kutsumatoin;
Kuules poika Pohjolaisen,
Itse Pohjolan isäntä,
Anna osto olutta,
Juomoa rahan-alaista!»
Tuopa Pohjolan isäntä
Tuosta suuttui ja syäntyi,
Kovin suuttui ja vihästui,
Lauloi lammin lattialle
Lemminkäisellen etehen,
210. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuoss' on joki juoaksesi,
Lampi laikutellaksesi.»
Mitä huoli Lemminkäinen;
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En ole vaimojen vasikka,
Enkä härkä hännällinen
Juomahan jokivesiä,
Lampivettä lakkimahan.»
Itse loihe loitsimahan,
220. Laikahtihe laulamahan,
Lauloi sonnin lattialle,
Härän suuren kultasarven,
Sepä lammin laikkaeli,
Joi jokosen onneksensa.
Pohjolainen pitkä poika
Suen suustansa sukesi,
Senpä lauloi lattialle
Surmaksi lihavan sonnin.
Lemminkäinen lieto poika
230. Lauloi valkean jäniksen
Lattialle hyppimähän
Sen sutosen suun e'essä.
Pohjolainen pitkä poika
Lauloi koiran koukkuleuan
Tuon jäniksen tappamahan,
Kierosilmän kiskomahan.
Lemminkäinen lieto poika
Lauloi orrellen oravan,
- Orsilla kapahumahan,
240. Koiran tuota haukkumahan.
Pohjolainen pitkä poika
Lauloi nää'än kultarinnan,
Näätä näppäsi oravan
Orren päässä istumasta.
Lemminkäinen lieto poika
Lauloi ruskean reposen,
Se söi nää'än kultarinnan,
Karvan kaunihiin kaotti.
Pohjolainen pitkä poika
250. Kanan suustansa sukesi
Sillalla sipoamahan
Tuon reposen suun e'essä.
Lemminkäinen lieto poika
Haukan suustansa sukesi,
Kiieleltä käpeä-kynnen,
Sepä kiskalti kanasen.
Sanoi Pohjolan isäntä,
Itse lausui, noin nimesi:
»Ei tässä piot paranne,
260. Kun ei vierahat vähenne;
Talo työlle, vieras tielle,
Hyvästäki juomingista!
Lähe tästä Hiien heitto
Luota kaiken ihmis-kansan,
Kotihisi konna koita,
Paha maahasi pakene!»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ei miestä manaten saa'a,
270. Ei miestä pahempatana
Sialtansa siirtymähän,
Paikalta pakenemahan.»
Silloin Pohjolan isäntä
Miekan seinältä sivalti,
Tempasi tuliteränsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie Ahti Saarelainen,
Tahi kaunis Kaukomieli!

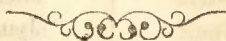
- Mitkämme miekkojamme,
 280. Katselkamme kalpojamme,
 Minunko parempi miekka,
 Vainko Ahti Saarelaisen!»
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Mitä minun on miekastani,
 Kun on luissa lohkiellut,
 Pää-kasuissa katkiellut!
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Kun ei nuo piot paranne,
 Mitkämme, katselkamme,
 290. Kumman miekka mieluhumpi!
 Eip' ennen minun isoni
 Miekka-mittoja varannut,
 Pojastako polvi muuttui,
 Lapsesta laji väheni?»
 Otti miekan, riisui rauan,
 Tempasi tuliteräisen
 Huotrasta huveksisesta,
 Vyöstä vennon selkäisestä;
 Mittelivät, katselivat
 300. Noien miekkojen pituutta,
 Olipa pikkuista pitempi
 Miekka Pohjolan isännän,
 Yhtä kynnen mustukaista,
 Puolta sormuen niveltä.
 Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Sinunpa pitempi miekka,
 Sinun eellä iskeminen.»
 Siitä Pohjolan isäntä
 310. Sivalteli, sieppaeli,
 Tavoitteli, ei tavannut,
 Lemminkäistä päälakehen,
 Kerran ortehen osasi,
 Kamanahan kapsahutti,
 Orsi poikki otskahutti,
 Kamana kaheksi lenti.
- Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Min teki pahoa orret,
 320. Kamana tihua työtä,
 Jotta orsia osoitat,
 Kamanata kapsuttelet?»
 »Kuule poika Pohjolaisen,
 Itse Pohjolan isäntä!
 Tukela tora tuvassa,
 Seikat akkojen seassa,
 Tuvan uuen turmelemme,
 Lattiat verin panemme:
 Käykämme ulos pihalle,
 330. Ulos pellolle torahan,
 Tanterelle tappelohon,
 Pihalla veret paremmat,
 Kaunihimmat kartanolla,
 Luontevaisemmat lumella!»
 Mentihin ulos pihalle,
 Tavattihi lehmän talja,
 Levitettiin pihalle,
 Senp' on päällä seistäksensä.
 Sanoi Ahti Saarelainen:
 340. »Kuulesta sa Pohjan poika!
 Sinunpa pitempi miekka,
 Sinun kalpa kauheampi,
 Ehkä tuon on tarvinnetki,
 Ennenkun ero tulevi,
 Tahi kaula katkeavi;
 Iske päältä Pohjan poika!»
 Iski päältä Pohjan poika,
 Iski kerran, iski toisen,
 Kohta kolmasti rapasi,
 350. Eipä oikein osoita,
 Lipaise lihoakana,
 Ota ei orvas-kettuana.
 Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Annapas minäki koitan,
 Jo se on vuoroni minunkil!»

- Tuopa Pohjolan isäntä
 Ei tuosta totella ollut;
 Yhä iski, ei epäillyt,
 360. Tarkoitteli, ei tavannut.
 Tulta tuiski tuima rauta,
 Terä varsin valkeata
 Käessä lieto Lemminkäisen,
 Läksi loiste loitommaksi,
 Vasten kauloa valahti
 Tuon on pojan Pohjolaisen.
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Ohoh Pohjolan isäntä!
 Niinp' on kaulasi katalan,
 370. Kuni koite ruskeana.»
 Tuopa poika Pohjolaisen,
 Itse Pohjolan isäntä
 Sinne siirti silmiänsä
 Päin kauloa omoa;
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
 Siinä lyöä silpahutti,
 Iski miestä miekallansa,
 Kavahutti kalvallansa.
 Löip' on kerran luimahutti,
 380. Laski pään on päältä olka,
 Kallon kaulalta sivalti,
 Veikun naatin naurihista,
 Tahikka tähkän olesta,
 Evän kaikesta kalasta;
 Päähyt pyörähti pihalle,
 Miehen kallo kartanolle,
 Kuni nuolen noutaessa
 Puusta koppelo putosi.

380: 4, 5. olkapäältä.

- Sata oli seivästä mäellä,
 390. Tuhat pystössä pihalla,
 Saoin päitä seipähissä,
 Yks' on seiväs ilman päätä;
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
 Otti pään pojan päätöisen,
 Kantoi kallon kartanolta
 Senki seipähän nenähän.
 Siitä Ahti Saarelainen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Tupahan palattuansa
 400. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tuo vettä vihainen piika,
 Käsiäni pestäkseni
 Veristä pahan isännän,
 Häjyn miehen hurmehista!»
 Pohjan akka syännyksenti,
 Syännyksenti, suutuksenti,
 Lauloi miestä miekallista,
 Asehellista urosta,
 Sata miestä miekallista,
 410. Tuhat kalvan kantajata,
 Pään varalle Lemminkäisen,
 Kaukomielen kaulan päälle.
 Jo aika tosin tulevi,
 Päivä liitolle lipuvi,
 Toki käypi tuskemmaksi,
 Läylemmäksi lankeavi
 Asuskella Ahti poian,
 Lemminkäisen leyhytellä
 Noissa Pohjolan pioissa,
 420. Salajoukon juomingissa.

406: 1. alkoi syäntyä, vihastua.

Kahdeksaskolmatta Runo.

Lemminkäinen pakenee kiuruusti Pohjolasta, tulee kotiin ja tiedustelee äitiltänsä, kunne lähtisi piilemään Pohjolan väkeä, jonka sanoin koko joukolla tulevan sotaan häntä yksinistä miestä vasten 1—164. Äiti nuhtelee häntä Pohjolaan lähtemästänsä, ehdottelee ensin yhtä ja toistaki vaarallista piilopaikkaa ja neuvo viimein lähtemään monen meren takaiselle saarelle, jossa myös isänsä ennen suurina sotavuosina oli rauhassa elellyt 165—294.

Jo nyt Ahti Saarelainen,
Itse lieto Lemminkäinen
Pistäiksen on piilemähän,
Painaikse pakenemahan
Pimeästä Pohjolasta,
Sangasta Saran talosta.

Läksi tuiskuna tuvasta,
Savuna pihalle saapi
Pakohon pahoja töitä,
10. Pillojansa piilemähän.

Niin pihalle tultuansa
Katseleikse, käanteleikse,
Etsi entistä oritta,
Näe ei entistä oroa,
Näki paaen pellon päässä,
Pajupehkon pientarella.

Mikäs neuvoksi tulevi,
Mikä neuvon antajaksi,
Ettei pää pahoin menisi,
20. Tukka turhi'in tulisi,
Hivus hieno lankeaisi

Näillä Pohjolan piholla?
Jo kumu kylästä kuului,
Tomu toisista taloista,
Välkytys kylän väliltä,
Silmän isku ikkunoilta.

Tuossa lieto Lemminkäisen,
Tuon on Ahti Saarelaisen
Täytyi toisiksi ruveta,
30. Piti muiksi muutellaita:
Kokkona ylös kohosi,
Tahtoi nousta taivahalle,
Päivä poltti poskipäitä,
Kuuhat kulmia valaisi.
Siinä lieto Lemminkäinen
Ukkoa rukoelevi:
»Oi Ukko hyvä Jumala,
Mies on tarkka taivahinen,
Jymy-pilvien pitäjä,
40. Hattarojen hallitsia!
Laaiapa utuinen ilma,
Luoppa pilvi pikkarainen,

- Jonka suojassa menisin,
Kotihini koitteleisin
Luoksi ehtoisen emoni,
Tykö valta-vanhempani!»
Lenteä lekuttelevi,
Katsoi kerran jälkehensä,
Keksi harmoon havukan;
50. Sen silmät paloi tulena,
Kuni pojan Pohjolaisen,
Pohjan entisen isännän.
Sanoi harmoa havukka:
»Ohoh Ahti veikkoseni,
Muistatko muinaista sotoa,
Tasapäätä tappeloä?»
Sanoi Ahti Saarelainen,
Virkkoi kaunis Kaukomieli:
»Havukkani, lintuseni!
60. Käännäite kohin kotia,
Sano tuonne tultuasi
Pimeähän Pohjolahan:
»Kova on kokko kourin saa'a,
Kynälintu kynsin syöä.»
Jo kohta kotihin joutui
Luoksi ehtoisen emonsa
Suulla surkean-näöllä,
Syämmellä synkeällä.
Emo vastahan tulevi
70. Kulkiessansa kujoa,
Aitoviertä astuessa;
Ennätti emo kysyä:
»Poikueni nuorempi,
Lapseni vakavampani!
Mit olet pahoilla mielin
Pohjolasta tullessasi,
Onko sarkoin vaarrettuna
Noissa Pohjolan pioissa?
Jos on sarkoin vaarrettuna,
80. Saat sinä paremman sarkan,
Taattosi soasta saaman,
Tavoittaman tappelosta.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun sarkoin vaarteleisi,
Itse vaartaisin isännät,
Vaartaisin sata urosta,
Tuhat miestä tunnustaisin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
90. »Mit' olet pahoilla mielin,
Oletko voitettu orihin,
Herjattu hevoisen varsoin?
Jos olet voitettu orihin,
Ostaos ori parempi
Ison saamalla eloilla,
Vanhemman varustamilla!»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun herjaisi hevoisin,
100. Eli varsoin voitteleisi,
Itse herjaisin isännät,
Voittaisin oron ajajat,
Miehet vankat varsoinensa,
Urohot orihinensa.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Mit' olet pahoilla mielin,
Kuta synkein syämmiin
Pohjolasta tultuasi,
Oletko naisin naurettuna,
110. Eli piioin pilkattuna?
Jos olet naisin naurettuna,
Eli piioin pilkattuna,
Toiset toiste pilkataan,
Naiset vasta nauretahan.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun naisin naurattaisi,
Eli piioin pilkkoaisi,
Itse nauraisin isännät,
120. Kaikki piät pilkkoaisin,

- Nauraisin sataki naista,
Tuhat muuta morsianta.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Mi sinulla poikueni?
On sulle satunen saanut
Pohjolassa käyessäsi,
Vainko liioin syötyäsi,
Syötyäsi, juotuasi
Olet öisillä siolla
130. Nähnyt outoja unia?»
Silloin lieto Lemminkäinen
Sai tuossa sanoneheksi:
»Akat noita arvelkohot
Öisiä unen näköjä!
Muistan yölliset uneni,
Sen paremmin päivälliset;
Oi emoni, vanha vaimo!
Sääli säkkihin evästä,
Pane jauhot palttinahan,
140. Suolat riepuhun sovita,
Pois tuli pojalle lähtö,
Matka maasta ottaminen,
Tästä kullasta koista,
Kaunihista kartanosta;
Miehet miekkoja hiovat,
Kärestävät keihäitä.»
Emo ennätti kysyä,
Vaivan nähnyt vaaitella:
»Miksi miekkoja hiovat,
150. Kärestävät keihäitä?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Siksi miekkoja hiovat,
Kärestävät keihäitä,
Mun poloisen pään varalle,
Vasten kauloa katalan;
Tuli työ, tapahtui seikka,
Noilla Pohjolan piholla:
Tapoin pojan Pohjolaisen,
160. Itsen Pohjolan isännän,
Nousi Pohjola sotahan,
Takaturma tappelohon
Vasten vaivaista minua,
Yksinäisen ympärille.»
Emo tuon sanoiksi virkki,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Jo sanoin minä sinulle,
Jo vainen varoittelinki,
Yhä kielteä käkesin
170. Lähtemästä Pohjolahan;
Mahoit olla oikeassa,
Eleä emon tuvilla,
Oman vanhemman varassa,
Kantajasi kartanossa,
Ei oisi sotoa saanut,
Tapahtunut tappeloa.»
»Kunne nyt poikani poloinen,
Kunne kannettu katala
Lähet pillan piilemähän,
180. Työn pahan pakenentahan,
Ettei pää pahoin menisi,
Kaula kaunis katkeaisi,
Tukka turhi'in tulisi,
Hivus hieno lankeaisi?»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»En tieä sitä sioa,
Kunne painuisin pakohon,
Pillojani piilemähän;
Oi emoni kantajani,
190. Kunne käsket piilemähän?»
Sanoi äiti Lemminkäisen,
Itse lausui, noin nimesi:
»En mä tieä, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan;
Menet männynksi mäelle,
Katajaksi kankahalle,
Tuho sielläki tulevi,
Kova onni kohtoavi:
Usein mäkinen mänty
200. Pärepuiksi leikatahan,

- Usein kataja kangas/
Seipähiksi karsitahan.»
»Nouset koivuksi norolle,
Tahikka lehtohon lepäksi,
Tuho sielläki tulisi,
Kova onni kohti saisi:
Usein noroinen koivu
Pinopuiksi pilkotahan,
Usein lepikkö-lehto
210. Hakatahan halmeheksi.»
»Menet marjaksi mäelle,
Puolukaksi kankahalle,
Näille maille mansikoiksi,
Mustikoiksi muille maille,
Tuho sielläki tulisi,
Kova onni kohtoaisi:
Noppisivat nuoret neiet,
Tinarinnat riipisivät.»
»Menet hauiksi merehen,
220. Siiaksi silajokehen,
Tuho sielläki tulisi,
Kova loppu loukahtaisi:
Mies nuori, noentolainen,
Veisi verkkonsa vesille,
Nuoret nuotalla vetäisi,
Vanhat saisi verkollansa.»
»Menet metsähän sueksi,
Korpimaille kontioksi,
Tuho sielläki tulisi,
230. Kova onni kohtoaisi:
Mies nuori, noen näköinen,
Kärestäisi keihä'änsä
Surmataksensa sutokset,
Metsän karhut kaataksensa.»
Silloin lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Itse tieän ilkeimmät,
Paikat arvoan pahimmat,

201: 2, 3. kangaskataja.

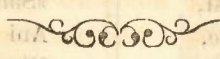
- Kussa surma suin pitäisi,
240. Kova loppu loukahtaisi;
Oi emo elättäjani,
Maammo maion antajani!
Kunne käsket piilemähän,
Kunne käsket ja kehoitat?
Aivan on surma suun, e'essä,
Paha päivä parran päällä,
Yksi päivä, miehen päätä,
Tuskin täyteen sitänä.»
Silloin äiti Lemminkäisen
250. Itse virkki, noin nimesi:
»Sanon ma hyvänki paikan,
Ani armahan nimitän,
Missä piillä pillomuksen,
Paeta pahan alaisen;
Muistan maata pikkuruisen,
Tieän paikkaa palasen,
Syömätöntä, lyömätöntä,
Miekan miehen käymätöntä;
Sie vanho valat ikuiset,
260. Valehettomat vakaiset,
Kuunna kymmennä kesänä
Ei sotia käyäkseen
Hopeankana halulla,
Tahi kullan tarpehella.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Vannon mie valat vakaiset,
En kesänä ensimmäisnä,
Tok' en vielä toisnakana
Saa'a suurihin sotihin,
270. Noihin miekan melskehisiin;
Viel' on haavat hartioissa,
Syvät reiät ryntähissä
Entisistäkin iloista,
Mennehistä melskehistä
Suurilla sotamäillä,
Miesten tappotanterilla.»

272: 3. rinnassa.

Silloin äiti Lemminkäisen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Otapa isosi pursi,
 280. Lähe tuonne piilemähän
 Ylitse meren yheksän,
 Meri puolen kymmenettä,
 Saarehen selällisehen,
 Luotohon merellisehen;
 Siel' ennen isosi piili,

Sekä piili, jotta säilyi
 Suurina sotakesinä,
 Vainovuosina kovina,
 Hyvä oli siellä ollaksensa,
 290. Armas aikaellaksensa;
 Siellä piile vuosi, toinen,
 Käy kotihin kolmannella,
 Tutuille ison tuville,
 Vanhempasi valkamoille!»

250. Hän virkki, noin nimesi:
 »Sanon tuo nytte piikan,
 Jän värään nälän.
 Missä piili piilemähän,
 Tuota pahan näsen;
 Mustan maata pikkorisen
 Tien pakkos patsan,
 Syyntäniä kunnontia,
 Mielän miehen kättäniä;
 Sit vana väli kättä,
 300. Yhdeksän väliä,
 Kunnan kymmenen kättä
 Ei soitte kättäsi
 Hopeakana halolla
 Tahi kullin tapolla.
 »Sanoi isä Lemminkäinen:
 »Vaanon tuo väli väkistä,
 He Kesän vaimuista,
 Tok en vielä löysäkään
 Saa's suuriin soitin,
 370. Kottin miehen melkkoisin;
 Viel on haavat parhaks,
 Syöt reitit pyhäissä
 Kattakain liistä,
 Meidän melkkoisin
 Saurin sotamäistä,
 Miesin tapuunsa

210. Hakainan hahonoksi
 »Eivät hukatet meillä
 Puotiksi kättäsi
 Näille maille pimeiksi
 Juttoksi nautte maille
 Taho sielläki taiti
 Kora omi kottoksi;
 Nopasti nautet maille
 Tamarin rikkoksi
 »Kunni hankki meidän
 320. Sääksi silloksen,
 Taho sielläki taiti
 Kora lopu kottoksi;
 Mies nauti nauttoisin
 Vasi verkossa vesille,
 Vuori nautilla vesille,
 Vanhat saisi verkkoissa
 »Mietit metsään suksi,
 Koppimalle kottoksi
 Taho sielläki taiti
 330. Kora omi kottoksi;
 Mies nauti noon nälän
 Kärässi keltänsä
 Sannaksensa sulost
 Miesin kottin kättänsä
 »Silloin heta Lemminkäinen
 Saaan hukatet, noin nimesi:
 »Eiä tieän kättäniä,
 Hukatet vain paimun

Yhdeksäskolmatta Runo.

Lemminkäinen lähtee meren poikki purjehtimaan ja tulee onnellisesti saarelle 4—78. Elelee saarella liika rohkeasti tyttärien ja muun naisväen kanssa, josta miehet suutuksissansa päättävät surmata hänen 79—290. Lemminkäinen lähtee kerkäämiseen pakoon ja jättää saaren sekä impien että itsensä suureksi suruksi 291—402. Merellä särkee iso myrsky Lemminkäisen laivan, hän itse pääsee uimalla maalle, saa uuden veneen ja laskee sillä kotirannoille 405—452. Näkee entiset tupansa poltetuksi ja koko paikan autioksi, josta alkaa itkeä ja valitella, varsinki kun pelkää jo ütinsäki surmatuksi 455—514. Äiti kuitenkin elää ja asuu uudella paikalla korven sisässä, josta Lemminkäinen suureksi iloksensa löytää hänen 515—546. Äiti kertoo, miten Pohjolan väki oli tullut ja pannut tuvat tuhaksi; Lemminkäinen lupa'aa uudet, vielä paremmat tuvat tehdä, kuin myöski kostaa Pohjolan vaivoistansa, ja kertoo ütillensä hauskastä elämästänsä piiloaikana saarella 547—602.

Lemminkäinen lieto poika,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Saapi säkkihin evästä,
 Kesävoita vakkahansa,
 Vuoksensa voita syöä,
 Toiseksi sian lihoa;
 Siitä läksi piilemähän,
 Sekä läksi, jotta joutui,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 10. »Jo lähenki, jo pakenen
 Koko kolmeksi kesäksi,
 Viitiseksi vuotoseksi,

Heitän maat matojen syöä,
 Lehot ilvesten levätä,
 Pellot peuran piehtaroiä,
 Ahot hanhien asua.»
 »Hyvästi, hyvä emoni!
 Kun tulevi Pohjan kansa,
 Pimentolan pitkä joukko
 20. Päättäni kyselemähän,
 Sanopa samonneheksi,
 Minun täältä menneheksi
 Saman kasken kaattuani,
 Joka jo on leikattuna!»

Vetäsi venon vesille,
Laski laivan lainehille
Teräksisiltä teloilta,
Vaskisilta valkamoilta,
Veti puuhun purjehia,
30. Vaattehia varpupuuhun;
Itse istuvi perähän,
Laaitihe laskemahan
Kokan koivuisen nojahan,
Melan vartevan varahan.

Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:

»Puhu tuuli purjehesen,
Ahava aja alusta,
Anna juosta puisen purren,

40. Mennä mäntyisen venehen
Saapelle sanattomalle,
Niemelle nimettömälle!»
Tuuli tuuitti venoista,
Meren tyrsky työnnytteli
Selviä selän vesiä,
Ulapoita aukeita;
Tuuitteli kuuta kaksi,
Kun on kohta kolmannenki.

Tuossa istui niemen neiet

50. Rannalla meren sinisen,
Katselevat, käänteleivät,
Silmät päin sinistä merta,
Kenpä vuotti veljeänsä,
Toivoi taattonsa tulevan,
Sepä vasta varsin vuotti,
Joka vuotti sulhoansa.

Kaukoa näkyvi Kauko,
Kaukon laiva loitompata,
On kuin pieni pilven lonka

60. Veen ja taivahan välillä.

Niemen neiet arvelevat,
Saaren impyet sanovat:

»Mipä tuo merellä outo,
Kupa kumma lainehilla?
Kun ollet omainen laiva,
Saaren pursi purjeniekka,
Niin kohin kotia käänny,
Vasten saaren valkamoita,
Saisimme sanomat kuulla,

70. Viestit mailta vierahilta,
Rauhassako ranta-kansat,
Vainko vainossa elävät!»
Tuuli purjetta punovi,
Aalto laivoa ajeli,
Pian lieto Lemminkäinen
Luotti purren luotoselle,
Laski laivan saaren päähän,
Saaren niemyen nenähän.

Sanoi tuonne saatuansa,

80. Tutkaeli tultuansa:

»Onko saarella sioa,
Maata saaren manterella
Veteä venettä maalle,
Purttä kuivalle kumota?»

Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet vastoavat:

»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterella
Veteä venettä maalle,

90. Purttä kuivalle kumota:
Tääll' on valkammat varavat,
Rannat täynnänsä teloja,
Jos saisit saoin venehin,
Tulisit tuhansin pursin.»

Sitä lieto Lemminkäinen
Veälti venehen maalle,
Purren puisille teloilley,
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Onko saarella sioa,

100. Maata saaren manterella
Piillä miehen pienekkäisen,
Paeta vähä-väkisen

- Suurista sota-jymyistä,
Terän miekan melskehistä?»
Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet vastoavat:
»Onpa saarella tiloa,
Maata saaren manterella
Piillä miehen pienekkäisen,
110. Paeta vähä-väkisen:
Liit meillä on linnat täällä,
Kalhot kartanot asua,
Jos saisi sa'an utosta,
Tulisi tuhannen miestä.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Sanan virkki, noin nimesi:
»Onko saarella tiloa,
Maata saaren manterella,
Pieni kolkka koivikko,
120. Ja murunen muuta maata
Minun kaski kaatakseni,
Hyvä huuhta raatakseni?»
Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet vastoavat:
»Ei ole saarella tiloa,
Maata saaren manterella
Yhtä selkäsi sioa,
Maata karpion aloa
Sinun kaski kaataksesi,
130. Hyvä huuhta raataksesi:
Saaren maat saroin jaettu,
Pellet pirstoin mittaultu,
Aholoista arpa lyöty,
Nurmista keräjät käyty.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Kysyi kaunis Kaukomieli:
»Onko saarella sioa,
Maata saaren manterella
Minun latlut laulellani,
140. Pitkät virret vieretellä,
Sanat suussani sulavat,
Ikenilläni itävät?»
Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet vastoavat:
»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterella
Sinun latlut laulellasi,
Hyvät virret vieretellä,
Lehot leikki lyöäksesi,
150. Tanner tanhuellaksesi.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Jopa loihe laulamahan,
Lauloi pihlajat piholle,
Tammets keski-tanhuille,
Tammelle tasaiset oksat,
Joka oksallen omenan,
Omenalle kultapyörän,
Kultapyörälle käkösen:
Kun käki kukahtelevi,
160. Kulta suusta kuohahtavi,
Vaski leuoilta valuvi,
Hopea hohahtelevi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle.
Vielä lauloi Lemminkäinen,
Vielä lauloi ja saneli,
Lauloi hiekat helmitöiksi,
Kivet kaikki kiiltäviksi,
Puut kaikki punertaviksi,
170. Kukut kullan karvaisiksi.
Siitä lauloi Lemminkäinen,
Lauloi kaivon kartanolle,
Kultakannen kaivon päälle,
Kultakapan kannen päälle,
Josta veikot vettä juovat,
Siskot silmiä pesevät.
Lauloi lammit tantterelle,
Lampihin siniset sorsat,
Kulmat kulta, pää hopea,
180. Kaikki varpahat vasesta:

Imehtivät immet saaren,
Niemen neiet kummeksivat
Lemminkäisen laulantoa,
Urohon osoantoa.

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:

»Laulaisin hyvänki virren,
Kaunihinki kaikuttaisin,
Kun oisin katoksen alla,

190. Päässä pitkän pintapöyän;
Kun ei täytyne tupoa,
Lainattane lattiat,
Jo puran sanat salolle,

Kaa'an virret viiakkohon.»
Saaren impyvet sanovat,
Niemen neiet arvelevat:

»On meillä tupia tulla,
Kalhot kartanot asua,
Vieä virtesi vilusta,

200. »Sanat saa'a ulkoisesta.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Heti tultua tupahan
Lauloi tuopit tuonnempata
Päähän pitkän pintapöyän,
Tuopit täytehen olutta,
Kannut kaunihit simoa,
Vait varpe-laitehille,
Kupit kukkura-kuvulle;
Olipa olutta tuopit,

210. Mettä kannut kannettuna,
Voita pantuna varalle,
Ja siihen sian lihoa
Syöä lieto Lemminkäisen,
Kaukomielen mielitellä.

Kovin on korea Kauko,
Eipä syömähän rupea
Veitsettä hopea-päättä,
Kuraksetta kultaisetta.

Sai veitsen hopea-päisenä,

220. Lauloi kultaisen kuraksen,

Siitä syöpi kylleksensä,
Joi olutta onneksensa.

Siitä lieto Lemminkäinen
Käveli kyliä myöten
Saaren impien ilossa,
Kassapäien kauneussa;
Kunnepäin on päättä käänti,
Siinä suuta suihkatahan,
Kunne kättänsä ojenti,

230. Siinä kättä käpsätähän.

Kävi öillä öitsimässä,
Pimeillä pilkkoisilla;
Ei ollut sitä kyleä,
Kuss' ei kymmenen taloa,
Eik' ollut sitä taloa,
Kuss' ei kymmenen tytärtä,
Eikäpä sitä tytärtä,
Ei sitä emosen lasta,
Kunk' ei vierehen venynyt,

240. Käsiavartta vaivutellut.

Tuhat tunki morsianta,
Sa'an leskiä lepäsi,
Kaht' ei ollut kymmenessä,
Kolmea koko sa'assa
Piikoa pitämätöntä,
Leskeä lepäämätöntä.

Niinpä lieto Lemminkäinen
Eleä nutustelevi
Koko kolmisen kесеä

250. Saaren suurissa kylissä,
Ihastutti saaren immet,
Kaikki lesketki lepytti;
Jäi yksi lepyttämättä,
Yksi vanha impi rukka,
Se on päässä pitkän niemen,
Kymmenennessä kylässä.

Jo oli matka mielessänsä
Lähteä omille maille,
Tuli vanha impi rukka,

260. Itse noin sanoiksi virkki:

»Kauko rukka, miesi kaunis,
Kun et muistane minua,
Annan täältä mennessäsi
Juosta purtesi kivehen.»

Ei kuullut kukotta nousta,
Kanan lapsetta karata,
Senki impyen ilohon,
Naisen raukan naurantahan.

270. Iltana moniahana

Laati liiton noustaksensa,
Ennen kuuta, kukkoaki.

Nousi ennen liittoansa,
Ennen ehto-aikoansa,
Läksi kohta kulkemahan,
Kylitse vaeltamahan
Senki impyen ilohon,
Naisen raukan naurantahan.

280. Kulkiessansa kylitse
Yöllä yksin käyessänsä,
Tuonne niemen pitkän päähän,
Kymmenentehen kylähän,

Ei nähnyt sitä taloa,
Kuss' ei kolmea kotoa,
Ei nähnyt sitä kotoa,
Kuss' ei kolmea urosta,
Ei nähnyt sitä urosta,
Ku ei miekkoa hionut,
Tapparata takkaellut

290. Pään varalle Lemminkäisen.

Silloin lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Voi päiväyinen päivä nousi,
Armas aurinko kohosi
Mun pojan poloisen päälle,
Päälle kaulani katalan!
Lempoko yhen urohon
Sovissansa suojelevi,

Vaipoissansa varjelevi,

300. Kaavuissansa kaitselevi
Päälle saassa satojen,
Tuhansien tunkiessa!»

Jäi neiet sylimättä,
Sylityt haloamatta,
Jo vieri veneteiloille,
Luoksi purtensa poloinen:
Purs' on poltettu poroksi,
Kypeniksi kyyätelty.

310. Hätöpäivän päälle saavan;
Jo tunsi tuhon tulevan,
Alkoi veisteä venettä,
Uutta purtta puuhaella.

Puita puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä;
Saapi puuta pikkuruisen,
Lautoa ani vähäisen,
Viisi värttinän murua,
Kuusi tainnan taittumoaa.

320. Uuen purren puuhoavi;
Siitä veistävi venosen,
Teki tieolla venettä,

Tietoisilla tehtahilla,
Iski kerran, läksi laita,
Iski toisen, syntyi toinen,
Iski kerran kolmannenki,
Siitä sai koko venonen.

Jo työnti venon vesille,
Laski laivan lainehille,
Sanan virkki, noin nimesi,

330. Itse lausui ja pakisi:

»Kupliksi veno vesille,
Lumpehiksi lainehille!
Kokko kolme sulkooasi,
Kokko kolme, kaarne kaksi
Varaksi vähän venehen,
Pahan purren parraspuuksi!»

- Astaiksen aluksehensa,
Vierähti venon perähän,
Alla päim; pahoilla mielin,
340. Kaiken kallolla kypärin,
Kun ei saanut öitä olla;
Eikä päiviä eellä
Saaren impien iloissa,
Kassapäien karkeloissa.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Pois tuli pojalle lähtö,
Matkansa majoilta näiltä,
Näistä impien iloista,
350. Kaunokaisten karkeloista;
Vaan toki lähettyäni,
Minun täältä mentyäni
Eipä impyet iloinne,
Kassapäät ei kalketelle
Näillä tuhmilla tuvilla,
Kataloilla kartanoilla.»
Jopa itki saaren immet,
Niemen neiet vaikeroitsi:
»Mitä läksit Lemminkäinen,
360. Urkenit urosten sulho,
Läksitkö piukojen pyhyyttä,
Vainko vaimojen vähyyttä?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Lähe en piukojen pyhyyttä,
Enkä vaimojen vähyyttä:
Saisin jos sataki naista,
Tubat piukoa piellä;
Sitä läksin Lemminkäinen,
370. Urkenin urosten sulho,
Kun tuli kova ikävä,
Ikävä omia maita,
Oman maani mansikoita,
Oman vaaran maapukoita,
Oman niemen neitosia,
Oman kartanon kanoja.»
Siitä lieto Lemminkäinen
Laski laivansa ulomma;
Tuli tuuli, tuon puhälti,
380. Tuli aalto, tuon ajeli
Selälle meren sinisen,
Ulapalle aukealle;
Jäivät raukat rannikolle,
Vienoiset vesikivelle,
Saaren immet itkemähän,
Kultaiset kujertamahan,
Sini itki saaren immet,
Niemen neiet voikerrehti,
Kunnes purjepuu näkyvi,
390. Rautahankki haimentavi;
Ei he itke purjepuuta,
Rautahankkia haloa,
Itki purjepuun alaista,
Hankkinuoran haltia.
Itse itki Lemminkäinen,
Sini itki ja sureksi,
Kunnes saaren maat näkyvi,
Saaren harjut haimentavi;
Ei hän itke saaren maaita,
400. Saaren harjuja haloa,
Itki saaren impyitä,
Noita harjun hanhosia.
Siitä lieto Lemminkäinen
Laskevi sinistä merta,
Laski päivän, laski toisen,
Päivälläpä kolmannella
Nousi tuuli tuulemahan,
Ilman ranta riehkumahan,
Suuri tuuli luotehinen,
410. Kova tuuli koillistuuli,
Otti laian, otti toisen,
Vikelti koko venehen.

390: 1. rautarenkaallinen.

412: 1. väänsi kumoon.

360: 1. menit pois; erosit.

- Siitä lieto Lemminkäinen
 Käänthie käsin vetehen,
 Läksi sormin soutamahan,
 Jaloilla meloamahan.
 Uituansa yön ja päivän,
 Melkein melattuansa
 Näki pilven pikkuruisen,
 420. Pilven longan luotehessa,
 Sepä maaksi muuttelihe,
 Niemeksi panettelihe.
 Nousi niemelle talohon,
 Löyty emännän leipomassa,
 Tyttäret taputtamassa:
 »Oi on ehtoinen emäntä,
 Kunpa nälkäni näkisit,
 Asiani arvoaisit,
 Juosten aittahan menisit,
 430. Tuiskuna oluttupahan,
 Toisit tuoppisen olutta,
 Sirusen sian lihoa,
 Sen panisit paistumahan,
 Vuolaisit voita päälle
 Syöä miehen uupunehen,
 Juoa uinehen urohon;
 Jo olen uinut yöt ja päivät
 Meren aavan aaltoloita,
 Joka tuuli turvanani,
 440. Meren aallot armonani.»
 Tuopa ehtoinen emäntä
 Meni aittahan mäelle,
 Vuoli voita aittasesta,
 Sirusen sian lihoa,
 Sen panevi paistumahan
 Syöä miehen nälkähisen,
 Tuopi tuopilla olutta
 Juoa uinehen urohon;
 Antoi siitä uuen purren,
 450. Varsin valmihin venehen

432: 1. palasen; viipaleen.

- Mennä miehen muille maille,
 Kulkea kotiperille.
 Siitä lieto Lemminkäinen,
 Päästyä kotiperille,
 Tunsi maat on, tunsi rannat,
 Sekä saaret, jotta salmet,
 Tunsi vanhat valkamansa,
 Entiset elosiansa;
 Mäet tunsi mäntyinensä,
 460. Kummut kaikki kuusinensa,
 Ei tunne tuvan aloa,
 Seinän seisonta-sioa;
 Jo tuossa tuvan sialla
 Nuori tuomikko tohisi,
 Männikkö tupamäellä,
 Katajikko kaivotiellä.
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Tuoss' on lehto, jossa liukuin,
 470. Kivet tuossa, joilla kiukuin,
 Tuossa nurmet nukkeroinat,
 Pientarehet piehtaroinat,
 Mikä vei tutut tupani,
 Kuka kaunihit katokset?
 Tupa on poltettu poroksi,
 Tuuli tuhkat korjannunna.»
 Loihe siitä itkemähän,
 Itki päivän, itki toisen;
 Ei hän itkenyt tupoa,
 480. Eikä aittoa halannut,
 Itki tuttua tuvassa,
 Aitallista armastansa.
 Linnun lentävän näkevi,
 Kokko-linnun liitelevän,
 Sai tuolta kyselemähän:
 »Oi sie kokko lintuseni,
 Etkö saattaisi sanoa,
 Miss' on entinen emoni,
 Missä kaunis kantajani,
 490. Ihana imettäjäni?»

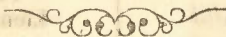
- Ei kokko mitänä muista,
Eikä tunne tuhma lintu,
Kokko tiesi kuolleheksi,
Ja kaarne kaonneheksi,
Miekalla menetetyksi,
Tapetuksi tapparalla.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ohoh kaunis kantajani,
500. Ihana imettäjänil
Jo olet kuollut kantajani,
Mennyt ehtoinen emoni,
Liha mullaksi lahonnut,
Kuuset päälle kasvanehet,
Katajaiset kantapäihin,
Pajut sormien nenähän.»
»Kostohon minäki koifo,
Kostoksi kovaosainen
Mittaeliä miekkoani,
510. Kannoin kaunista asetta
Noilla Pohjolan pihooilla,
Pimentolan pientarilla
Surmaksi oman sukuni,
Kateheksi kantajani.»
Katselleikse, käänteleikse,
Näki jälkeä hitusen,
Ruohossa rutistunutta,
Kanervassa katkennutta;
Läksi tietä tietämähän,
520. Ojelvoista oppimahan;
Tiehyt metsähän vetävi,
Ojelvoinen ottelevi.
Vieri siitä virstan, toisen,
Pakeni palasen maata
Salon synkimmän sisähän,
Korven kolkan kainalohon;
Näkevi salaisen saunan,
Piilopirtin pikkaraisen
Kahen kallion lomassa,
530. Kolmen kuusen kulman alla,
Siellä ehtoisen emonsa,
Tuon on valta-vanhempansa.
Siinä lieto Lemminkäinen
Ihastui iki hyväksi;
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ohoh äiti armahani,
Oi emo elättäjänil
Viel' olet emo elossa,
540. Vanhempani valvehella,
Kun jo luulin kuolleheksi,
Kaiketi kaonneheksi,
Miekalla menetetyksi,
Keihä'ällä keksityksi,
Itkin pois ihanat silmät,
Kasvon kaunihin kaotin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Viel' olen toki elossa,
Vaikkapa piti paeta,
550. Pistäitani piiloisalle
Tänne synkkähän salohon,
Korven kolkon kainalohon;
Suori Pohjola sotoa,
Taka-joukko tappeloa
Vasten vaivaista sinua,
Ja kohti kovaosaista,
Poltti huonehet poroksi,
Kaikki kaatoi kartanomme.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
560. »Oi emoni kantajani,
Ellös olko milläkänä,
Milläkänä, tuollakana!
Tuvat uuet tehtänehe,
Paremmat osattanehe,
Pohjola soittanehe,
Lemmon kansa kaattanehe.»
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse tuon sanoiksi virkki:

- »Viikon viivyyt poikueni,
 570. Kauan Kaukoni elelit
 Noilla mailla vierahilla,
 Aina ouoilla ovilla,
 Niemellä nimettömällä,
 Saarella sanattomalla.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Hyvä oli siellä ollakseni,
 Lempi liehaellakseni,
 Puut siellä punalle paistoi,
 580. Puut punalle, maat sinelle,
 Hopealle hongan oksat,
 Kullalle kukat kanervan;
 Siell' oli mäet simaiset,
 Kalliot kananmunaiset,
 Mettä vuoti kuivat kuuset,
 Maitoa mahot petäjät,

Aian nurkat voita lypsi,
 Seipähät valoi olutta.»
 »Hyvä oli siellä ollakseni,

590. Armas aikaellakseni;
 Siitä oli paha elämä,
 Siitä outo ollakseni,
 Pelkäsivät piikojansa,
 Luulivat lutuksiansa,
 Noita kehnon kellukoita,
 Paholaisen pallukoita
 Pahasti piteleväni,
 Ylimäärin öitsiväni:
 Minä piilin piikasia,
 600. Varoin vaimon tyttäriä,
 Kuin susi sikoja piili,
 Havukat kylän kanoja.»

598: 2. öillä etsiskeleväni.

Kolmekymmenes Runo.

Lemminkäinen lähtee entisen sotatoverinsa, Tieran, kanssa Pohjolaa sotimaan 1—122. Pohjolan emäntä laittaa kovan pakkasen vastaan, joka jättää heidän laivansa mereen, ja olisi vähällä kylmänyt itse laivan urootkin, ellei Lemminkäinen olisi saanut häntä tehokkailla lu'uilla ja manauksilla luopumaan 123—316. Lemminkäinen toverinensa astuu jättä myöten rannalle, kiertää kauan surkeassa tilassa korpia, kunnes viimein pääsee kotitiloillensa 317—500.

Ahti poika, aino poika,
Lieto poika Lemminkäinen
Aamulla ani varahin,
Aivan aika huomenessa
Astuihen alusmajoille,
Läksi laivavalkamoille.

Siinä itki puinen pursi,
Hanka rauta haikeroitsi:
»Mi minusta laatimasta,

10. Kurjasta kuvoamasta:

Ei Ahti sotia soua
Kuunna kymmennä kesänä
Hopeankana halulla,
Kullankana tarpehella.»

Se on lieto Lemminkäinen
Iski purtta vanttuhulla,
Kirjasuulla kintahalla,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Elä huoli hongan pinta,

20. Varpe-laitainen valita,
Vielä saat sotia käyä,
Tappeloita tallustella;
Lienet täynnä soutajia
Päivän huomenen perästä.»

Astuvi emonsa luoksi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Et nyt itkene emoni,
Valittane vanhempani,
Jos menen johon kuhunki,

30. Suorime sota-tiloille;
Juohtui juoni mieleheni,
Tuuma aivohon osasi
Kaatakseni Pohjan kansa,
Kostoakseni katalat.»

Emo estellä käkesi,
Varoitteli vaimo vanha:
»Ellös menkö poikaseni
Noihin Pohjolan sotihin!
Siellä surmasi tulevi,

40. Kuolemasi kohtoavi.»

- Mitä huoli Lemminkäinen,
Toki mietti mennäksensä,
Lähteäksensä lupasi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
«Mistä saisin miehen toisen,
Sekä miehen, jotta miekan
Ahille soan avuksi,
Lüioin voivalle lisäksi?»
»Onpa Tiera tieossani,
50. Kuura kuulemaisissani,
Siitä saanen miehen toisen,
Sekä miehen, jotta miekan
Ahille soan avuksi,
Lüioin voivalle lisäksi.»
Kulkevi kylitse tuonne,
Teitse Tieran kartanohon,
Sanoi sinne saatuansa,
Toimitteli tultuansa:
»Tieraseni, tiettyseni,
60. Armaiseni, ainoiseni!
Tokko muistat muinaistamme,
Entistä elämätämme,
Kun ennen kahen kävimme
Suurilla sotatiloilla;
Ei ollut sitä kyleä,
Kuss' ei kymmenen taloa,
Ei ollut sitä taloa,
Kuss' ei kymmenen urosta,
Ei ollut sitä urosta,
70. Eikä miestä melkeätä,
Kuta emme kaatanehet,
Ja kahen kapistanehet.»
Iso päätyi ikkunassa
Keihäsvartta vuolemassa,
Emo aitan kynnyksellä
Kirnua kolistamassa,
Veljekset veräjän suussa
Laitioita laatimassa,

- Sisarekset sillan päässä
80. Vaippoja vanuttamassa.
Virkkoi iso ikkunasta,
Emo aitan kynnykseltä,
Veljekset veräjän suusta,
Sisarekset sillan päästä:
»Ei Tiera sotahan joua,
Tieran tuura tappelohon;
Tiera on tehnyt ktulun kaupan,
Iki-kaupan iskenynnä,
Vast' on nainut naisen nuoren,
90. Ottanut oman emännän,
Viel' on nännit näppimättä,
Rinnat riuhuttamatta.»
Tiera päätyi kiukahalla,
Kuura uunin korvasella;
Jalan kenki kiukahalla,
Toisen pankon partahalla,
Veräjällä vyöteleikse,
Ulkona kävysteleikse;
Tempoi Tiera keihä'änsä,
100. Ei ole keiho suuren suuri,
Eikä keiho pienen pieni,
Keiho keskikertahinen:
Heponen sulalla seisoi,
Varsa vaapui lappealla,
Susi ulvoi suoverolla,
Karhu karjui naulan tiessä.
Sylkytteli keihoansa,
Sylkytteli, nyrskytteli,
Sylen syöksi keihäsvartta
110. Peltohon saviperähän,
Nurmehen nukattomahan,
Maahan mättähättömähän.
Työnti Tiera keihä'änsä
Ahin keihojen keselle,

86: 2. s. o. keihäs.

92: 2. vaivuttamatta; väsyttämättä.

104: 2. kiikkui.

105: 3. varren ja terän liitto paikassa.

78: 1. rekiä.

- Sekä läksi, jotta joutui
Ahille soan avuksi.
- Siitä Ahti Saarelainen
Lykkäsi venon vesille,
Kuni kyyn kulon alaisen,
120. Eli käärmehen elävän,
Läksi luoen luotehesen
Tuolle Pohjolan merelle.
Silloin Pohjolan emäntä
Pakkasen pahan lähetti
Tuolle Pohjolan merelle,
Ulapalle aukealle,
Itse tuon sanoiksi virkki,
Sekä käski, jotta lausui:
»Pakko poika pienokainen,
130. Oma kaunis kasvattini!
Lähe tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan,
Kylmä veitikän venonen,
Pursi lieto Lemminkäisen
Selvälle meren selälle,
Ulapalle aukealle!
Kylmä itseki isäntä,
Jää'ä veitikkä vesille,
Jott' ei pääse päivinänsä,
140. Selviä sinä ikänä,
Kun en pääsne päästämähän,
Kerinne kehittämähän!»
Pakkanen pahan sukuinen,
Ja poika pahan tapainen
Läksi merta kylmämähän,
Aaltoja asettamahan;
Jopa tuonne mennessänsä,
Maata matkaellessansa
Puut puri lehattömäksi,
150. Heinät helpehettömäksi.
Sitte sinne saatuansa
Meren Pohjan partahalle,
- Äärettömän äyrähälle
Hetä yönä ensimmäisnä
Lahet kylmi, lammit kylmi,
Meren rannat rapsutteli,
Viel' ei merta kylmänyynnä,
Aaltoja asettanuuna;
Pieni on peiponen selällä,
160. Västaräkki lainehilla,
Senki on kynnet kylmämättä,
Pää pieni palelematta.
Äsken tuosta toisna yönä
Jopa suureksi sukeutui,
Heittihe hävyttömäksi,
Kovin kasvoi kauheaksi;
Kylmi silloin täyen kylmän,
Väki pakkasen paleli,
Kylmi jäätä kyynäsvarren,
170. Satoi lunta sauvanvarren,
Kylmi veitikän venehen,
Ahin laivan lainehille.
Aikoi kylmeä Ahinki,
Jääteä jalon urohon;
Jopa kynsiä kyseli,
Anoi alta varpahia;
Siitä suuttui Lemminkäinen,
Siitä suuttui ja pahastui,
Tunki Pakkasen tulehen,
180. Työnti rauta-rauniohon.
Käsin Pakkasen piteli,
Kovan ilman kouristeli,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Pakkanen, Puhurin poika,
Talven poika kyyelmöinen,
Elä kylmä kynsiäni,
Vaai varpahuksiani,
Eläkä koske korviani,
190. Elä päätäni palele!»
»Kyll' on sulla kylmämistä,
Paljoki palelemista

- Ilman ihmisen ihotta,
Emon tuoman ruumihitta;
Kylmä soita, kylmä maita,
Kylmä kylmiä kiviä,
Palele vesipajuja,
Pane haavan pahkuroita,
Koivun kuoria kolota,
200. Närehiä näykkäele,
Elä ihmisen ihoa,
Karvoja kävon tekemän!»
»Kun et tuosta kyllin saane,
Kylmä muita kummempia,
Kylmä kuumia kiviä,
Palavoita paateroita,
Rautaisia kalliöitä,
Vuoria teräksisiä,
Wuoksen koskea kovoa,
210. Imatrata ilkeätä,
Kurimuksen kulkun suuta,
Kinahmia kauheata!»
»Joko nyt sanon sukusi,
Kuuluttelen kunniasi?
Tieämpä sinun sukusi,
Tieän kaiken kasvantasi:
Pakkanen pajuilla syntyi,
Kova ilma koivikolla
Pohjolan koan perässä,
220. Pimentolan pirtin päässä
Iki-turmasta isosta,
Emosta epattomasta.»
»Kukas Pakkäsän imetti,
Kovan ilman kostutteli,
Kun oli maammo maiotoinna,
Emonen utaretoinna?»
»Kyyhyt Pakkäsän imetti,
Kyy imetti, käärme syötti
Nännillä nenättömillä,
230. Utarella uuttomalla;
Pohjaistuuli tuutteli,
Vilu ilma viihytteli
Pahoilla pajupuroilla,
Hereillä hetehillä.»
»Sai poika pahan tapainen,
Tuli turmion alainen,
Ei ollut nimeä vielä
Pojalla epäpäöllä;
Pantihin nimi pahalle,
240. Pantihinpa Pakkaseksi.»
»Siitä aioilla ajeli,
Risukoissa ripsutteli,
Kesät heilui hetehissä,
Suurimmilla suon selillä,
Talvet mäiski männiköissä,
Pelmusi petäjiköissä,
Kolkkaeli koivikoissa,
Lepiköissä leyhkäeli,
Kylmi puita ja pehuja,
250. Tasoitteli tanterea,
Puri puut lehattömäksi,
Kanervat kukittomaksi,
Pilvat hongista piristi,
Laski lastut mäntylöistä.»
»Joko nyt suureksi sukesit,
Ylenit ylen ehoksi,
Aioit kylmeä minua,
Kohotella korviani,
Alta jalkoja anella,
260. Päältä kynsiä kysellä?»
»Etp' on kylmäne minua,
Et pahoin palellekana:
Tulen tungen sukkahani,
Kekälehet kenkähäni,

230: 2. uduttomalla; nesteettömällä.

232: 3. levotteli.

238: 2. kelvottomalla.

253: 1. kuoren palaset.

211: 1. veden navan.

222: 2. kelvottamasta.

- Hienot hiilet helmoihini,
Panun alle paulojeni,
Pakkasen palelematta,
Kovan ilman koskematta.»
»Tuonne ma sinun manoa»
270. Pohjan pitkähän perähän;
Sitte sinne tultuasi,
Kotihisi käytyäsi
Kylmä kattilat tulelle,
Hiilet uunin lietoselle,
Käet naisen taikinahan,
Poika neitosen povehen,
Utarihin uuhen maito,
Vatsahan hevoisen varsal»
»Et sinä sitä totelle,
280. Niin tuonne sinun manoa
Hiien hiilien sekahan,
Lemmon liesi-kiukahille;
Siellä tungeite tulehen,
Asetu alaisimelle
Sepän panna paljallansa,
Vasaralla valkkaella,
Panna paljalla lujasti,
Vasaralla vaikeasti.»
»Et totelle tuotakana,
290. Vääjänne väheäkänä,
Vielä muistan muunkin paikan,
Arvoan yhen aluen:
Vien suusi suven siahan,
Kielesi kesän kotihin,
Jost' et pääse päivinäsi,
Selviä sinä ikänä,
Kun en tulle päästämähän,
Ja käyne kerittämähän.»
Pakkanen Puhurin poika
300. Jo tunki tuhon tulevan,
Alkoi armoa anella,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tehkämme sula sovinto
Toinen ei toistansa viata
- Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana.»
»Jos mun kuulet kylmäväksi,
Toiste tuhmin liikkuvaksi,
Niin tunge tulisiahän,
310. Vaivuttele valkeahan,
Sepän hiilien sekahan,
Alle ahjon Ilmarisen,
Tabi vie suvehen suuni,
Kieleni kesän kotihin,
Etten pääse päivinäni,
Selviä sinä ikänä»
Siitä lieto Lemminkäinen
Jätti laivan jäätehesen,
Sotapurren puutoksehen,
320. Itse eellehen menevi;
Tiera tuossa toisna miesnä
Väänti veitikän jälessä.
Tallasi tasaista jäätä,
Sileätä siuotteli;
Astui päivän, tuosta toisen,
Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Nälkäniemi,
Kylä kurja kuumottavi.
Astui alle niemen linnan,
330. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onko linnassa lihoa,
Ja kalaista kartanossa
Urohille uupuneille,
Miehille väsynehille?»
Ollut ei linnassa lihoa,
Ei kalaista kartanossa.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Tuli polta tuhma linna,
340. Vesi vieköhön mokoman!»
Itse eistyvi etemmä,
Ylös korpehen kohosi
Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille.

- Siitä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Keritsi kiveltä villat,
Katkoi karvat kalliolta,
Suoritteli sukkasiksi,
350. Kiirehteli kintahiksi
Vilun suurihin sioihin,
Pakkasen palelemihin.
Läksi tietä tietämähän,
Ojelvoista oppimahan;
Tiehyt metsähän vetävi,
Ojelvoinen ottelevi.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ohoh Tiera veikkoseni!
360. Jo nyt jou'uimme johonki,
Kuuksi päiväksi kululle,
Ilman rannallen iäksi.»
Tiera tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Kostohonpa koito raukat,
Kostohon kovaosaiset
Saimme suurehen sotahan,
Pimeähän Pohjolahan
Oman hengen heitteheksi,
370. Itsemme iki menoksi
Näillä paikoilla pahoilla,
Teillä tietämättömillä.»
»Emme tuota tunnekana,
Emme tunne, emme tieä,
Mikä tie vetävi meitä,
Kuka juoni juohattavi
Kuolemahan korven päähän,
Kaatumahan kankahalle,
Korppiin kotisioille,
380. Variksien vainioille.»
»Siinä korpit siirtelevät,
Linnut liiat kantelevät,
Saavat lintuset lihoa,
Varikset varia verta,

- Korpit noukan kostuketta
Meiän raukan raaoistamme,
Luumme luovat rauniolle,
Kantavat kivikarille.»
»Ei tieä emo poloinen,
390. Eikä kantaja katala,
Missä liikkuvi lihansa,
Vierevi oma verensä,
Onko suuressa soassa,
Tasapäässä tappelossa,
Vaiko suurella selällä,
Lakehilla lainehilla,
Vai käypi käpymäkeä,
Vaelsi varvikko-saloo.»
»Ei emo mitänä tieä
400. Poloisesta poiastansa,
Emo tiesi kuolleheksi,
Kantaja kaonneheksi;
Noinpa itkevi emoni,
Valittavi vanhempani:
»Tuoll' on poikan poloisen,
Tuolla vaivaisen varani
Tuonen toukojen panossa,
Kalman maien karhinnassa;
Saapi nyt minun pojalta,
410. Minun laiton lapseltani,
Saapi jouset jouten olla,
Jalot kaaret kuivaella,
Lintuset hyvin lihota,
Pyyt lehossa pyrhistellä,
Kontiot kovin elellä,
Peurat pellon piehtaroia.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Niin on niin! emo poloinen,
420. Niinpä kantaja katala!
Kasvatit kanoja parven,
Koko joukon joutsenia,

Tuli tuuli, niin hajotti,
Tuli Lempo, niin levitti,
Yhet sinne, toiset tänne,
Jonne kunne kolmannetki.»

»Kyllä muistan muinaisenki,
Arvoan ajan paremman,
Kun kulimme kukkasina,

430. Marjoina omilla mailla;
Moni katsoi muotohomme,
Vartehemme valkotteli,
Ei kun nyt tätä nykyä,
Tällä inhalla iällä:
Yks' on tuuli tuttujamme,
Päivä ennen nähtyjämme,
Senki pilvet peittelevät,
Satehet salaelevät.»

»Vaan en huoli huolimahan,

440. Suuresti sureksimahan,
Jos immet hyvin eläisi,
Kassapäiset kalkettaisi,
Naiset kaikki naurusuulla,
Mesimielin morsiamet,
Ikävissä itkemättä,
Huolihin häviämättä.»

»Viel' ei meitä noiat noiu,
Noiat noiu, näe näkiät
Näille teille kuolevaksi,

450. Matkoille masenevaksi,
Nuorena nukahtavaksi,
Verevänä viereväksi.»

»Minkä noiat noitunevat,
Kunka nähnevät näkiät,
Kotihinsa koitukohon,
Majahansa maatukohon;
Noitukohot itsiänsä,
Laulakohot lapsiansa,
Sukuansa surmatkohot,

460. Heimoansa herjatkohot!»

»Ei ennen minun isoni,

Eikä valta-vanhempani
Nouatellut noian mieltä,
Lahjoitellut Lappalaista.
Noin sanoi minun isoni,
Noin sanon minä itseki:
Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala,
Auta armo-kourallasi,

470. Väkevällä vallallasi
Miesten mieli-juohtehesta,
Akkojen ajatuksista,
Pakinoista partasuien,
Pakinoist' on parratointen!
Ole ainaisna apuna,
Vakaisena vartiana,
Ettei poika pois tulisi,
Emon tuoma erkaneisi
Luojan luomalta laulta,

480. Jumalan sukeamalta!»
Siitä lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Laati huolista hevoiset,
Murehista mustat ruunat,
Päitset päivistä pahoista,
Satulat sala-vihoista;
Hyppäsi hyvän selälle,
Hyvän laukin lautasille,
Ajoa ramuttelevi

490. Tieran tuttavan keralla,
Ajoi rannat raskutellen,
Hiekka-rannat herskytellen
Luoksi ehtoisen emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Siihen Kaukoni kaotan
Virrestäni viikommaksi,
Tieran tielle toimittelen
Kotihinsa kulkemahan,
Itse virren vierähytän,

500. Panen toiselle tolalle.

Yhdesneljättä Runo.

Untamo nostaa sodan veljeensä Kalervoa vasten, kaataa Kalervon joukkonensa, ettei jätä kun yksi raskas vaimonpuoli koko suusta jälille; vaimon viepi kanssansa, ja sille syntyy Untamolassa poika Kullervo 1—82. Kullervo jo kätkyessä mieltii kosta Untamolle, ja Untamo kokee monella tavalla surmata häntä; ei saa henkeä pois 83—202. Suuremmaksi kasvettuansa turmelee Kullervo kaikki työnsä ja Untamo tuskissansa myöpi hänen Ilmariselle orjaksi 203—374.

Kasvatti emo kanoja,
Suuren joukon joutsenia,
Kanat aialle asetti,
Joutsenet joelle saattoi;
Tuli kokko, niin kohotti,
Tuli haukka, niin hajotti,
Siipi-lintu, niin sirotti,
Yhen kantoi Karjalahan,
Toisen vei Wenäjän maalle,
10. Kolmannen kotihin heitti.

Minkä vei Wenäehelle,
Siitä kasvoi kaupanmiesi,
Minkä kantoi Karjalahan,
Siitä se Kalervo kasvoi;
Kunkapa kotihin heitti,
Se sikesi Untamoinen
Ison päiviksi pahoiksi,
Emon mieli-murtehiksi.

Untamoinen verkot laski
20. Kalervon kalavetehen;
Kalervoinen verkot katsoi,

Kalat konttihin kokosi;
Untamo utala miesi
Sepä suuttui ja vihastui,
Teki soan sormistansa,
Kämmenpäistänsä keräjät,
Toran nosti totkusilta,
Artin ahven-maimasilta.
Torelivat, tappelivat,
30. Eikä voita toinen toista;
Minkä toistansa tokasi,
Sen sai itse vastahansa.
Jopa tuosta toisen kerran,
Kahen, kolmen päivän päästä
Kalervoinen kauran kylvi
Untamon tuvan ta'aksi.
Untamolän uljas uuhi
Söi Kalervon kaura-kylvön;

23: 2. uhkea; ripsas.

27: 3. kalan rääsyistä.

28: 1. riidan; 2. kutu-ahvenista.

- Kalervoisen kärtsä koira
 40. Repi uuen Untamolta.
 Untamo uhittelevi
 Kalervolle veljellensä,
 Surmata su'un Kalervon,
 Lyöä suuret, lyöä pienet,
 Koko kansan kollahella,
 Tuvat polttoa poroksi.
 Laittoi miehet miekka vyölle,
 Urohot ase kätehen,
 Pojat pienet piikki vyölle,
 50. Kaunot kassara olalle;
 Läksi suurehen sotahan
 Vasten veljeä omaa.
 Kalervoisen kaunis minjä
 Istui ikkunan lähellä,
 Katsoi ulos ikkunasta,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onko tuo savu sakea,
 Vai onpi pimeä pilvi
 Noien peltojen perillä,
 60. Kujan uuen ulkopäässä?»
 Ei ollut ume umakka,
 Eikäpä savu sakea,
 Ne oli Untamon urohot,
 Tulla suorivat sotahan.
 Tuli Untamon urohot,
 Saivat miehet miekka vyöllä,
 Kaatoivat Kalervon joukon,
 Su'un suuren surmasivat,
 Talon polttivat poroksi,
 70. Tasoittivat tantereiksi.
 Jäi yksi Kalervon impi
 Kera vatsan vaivaloisen,
 Senpä Untamon urohot
 Veivät kaussansa kotihin

Pirtin pienen pyyhkiäksi,
 Lattian lakaisiaksi.

- Oli aikoa vähäisen,
 Syntyi pieni poikalapsi
 Emollen osattomalle;
 80. Miksi tuo nimitetähän?
 Emo kutsui Kullervoksi,
 Untamo sotijaloksi.
 Pantihinpa poika pieni,
 Orpo lapsi laitettiin
 Tuutuhun tutajamahan,
 Kätkyehen liekkumahan.
 Liekkui lapsi kätkyessä,
 Lapsi liekkui, tukka löyhki,
 Liekkui päivän, liekkui toisen;
 90. Jopa kohta kolmantena
 Kun tuo poika potkaisuhe,
 Potkaisuhe, ponnistihe,
 Katkaisu kapalovyönsä,
 Pääsi päälle peittehensä,
 Särki liekun lehmuksisen,
 Kaikki riepunsa revitti.
 Nähtihin hyvä tulevan,
 Keksittihin kelpoavan;
 Untamola vuottelevi
 100. Tätä tästä kasvavaksi,
 Mieltyväksi, miestyväksi,
 Oikein urostuvaksi,
 Saavaksi sataisen orjan,
 Tuhantisen turpuvaksi.
 Kasvoi kuuta kaksi, kolme,
 Jopa kuuna kolmantena
 Poika polven korkeuisna
 Alkoi itse arvaella:
 »Kunpa saisin suuremmaksi,
 110. Vahvistuisin varreltani,
 Kostaisin isoni kohlut,
 Maksaisin emoni mahlat.»

39: 2. äkeä; vihainen.

50: 2. vesakirves.

61: 3. sumu; usva.

111: 3. lyömät.

112: 3. s. o. veret.

- Saipa kuulla Untamoinen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tästä saa sukun surma,
Tästä kasvavi Kalervo.»
Urohot ajattelevat,
Akat kaikki arvelevat,
Minne poika pantanehe,
120. Kunne surma saattanehe.
Pannahanpa puolikkohon,
Työnnetähän tynnyrihin,
Siitä viehän vetehen,
Lasketahan lainehesen.
Käyähänpä katsomahan,
Kahen, kolmen yön perästä,
Joko on hukkunut vetehen,
Kuollut poika puolikkohon.
Ei ole hukkunut vetehen,
130. Kuollut poika puolikkohon,
Poika oli pääsnyt puolikosta,
Istui aaltojen selässä,
Vapa vaskinen käessä,
Siima silkinen perässä,
Onkivi meren kaloja,
Merivettä mittoavi:
Melkein meressä vettä,
Kun on kaksi kauhallista,
Oisko oikein mitata,
140. Osa kolmatta tulisi.
Untamo ajattelevi:
»Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Kusta surma saatanehe?»
Käski orjansa kerätä
Koivuja kovia puita,
Honkia sata-havuja,
Tietäviä tervaksia
Yhen pojan polttimeksi,
150. Kullervon kaottimeksi.
Koottihin, keräeltihin
Koivuja kovia puita,
Honkia sata-havuja,
Tietäviä tervaksia,
Tuohia tuhat rekeä,
Sata syltä saarnipuita;
Tuli puihin tuiskattihin,
Roviohon roiskattihin,
Siihen poika paiskattihin,
160. Keskelle tulen palavan.
Paloi päivän, tuosta toisen,
Paloi päivän kolmannenki,
Käytihin katsastamahan:
Poik' oli porossa polvin,
Kypenissä kyynävarsin,
Hiilikoukkunen käessä,
Millä tulta kiihottavi,
Hiiliä kokoelevi
Katomatta karvankana,
170. Kutrisen kähertymättä.
Untamo äitteleikse:
»Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Surma tuolle saatanehe?»
Poika puuhun hirtetähän,
Tammehen ripustetahan.
Kului yötä kaksi, kolme,
Saman verran päiviäki,
Untamo ajattelevi:
180. »Aik' on käyä katsomahan,
Joko Kullervo katosi,
Kuoli poika hirsipuuhun.»
Laittoi orjan katsomahan,
Orja toi saman takaisin:
»Ei ole Kullervo kaonnut,
Kuollut poika hirsipuuhun;
Poika puuta kirjoittavi,
Pieni piikkonen käessä,
Koko puu kuvia täynnä,
190. Täynnä tammi kirjoitusta,
171: 2. lausui vihassa.
188: 2. puikko.

Siinä miehet, siinä miekat,
Siinä keihäät sivulla.»

Mitäs autti Untamoisen
Tuon pojan katalan kanssa;
Kuinka surmat suoritteli,
Kuinka kuolemat sukesi,
Poika ei puutu surman suuhun,
Eikä kuole kuitenkana.

- Piti viimeinki väsyä
200. Suorimasta surmiansa,
Kasvatella Kullervoinen,
Orja poikana omana.

Sanói Untamo sanansa,
Itse virkki, noin nimesi:
»Kun elänet kaunihisti,
Aina siivolla asunet,
Saat olla talossa tässä,
Orjan töitä toimitella,
Palkka pannahan jälestä,

210. Ansiosta arvatahan,
Vyöhyt vyöllesi korea,
Tahi korvalle kolahus.»

Kun oli Kullervo kohonnut,
Saanut vartta vaaksan verran,
Tuopa työlle työnnetähän,
Raaolle rakennetahan
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipiienen souantahan:

- »Katso lasta kaunihisti,
220. Syötä lasta, syö itseki,
Rievut virrassa viruta,
Pesä pienet vaattehuiset!»

Katsoi lasta päivän, kaksi,
Käen katkoi, silmän kaivoi,
Siitä kohta kolmannella
Lapsen tauilla tapatti,
Rievut viskoi virran vieä,
Kätkyen tulella poltti.

Untamo ajattelevi:

230. »Ei tämä tähän sopiva
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipiienen souantahan;
En tieä, kuhun panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
Panenko kasken kaa'antahan?»
Pani kasken kaa'antahan.

- Kullervo Kalervon poika,
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Äsken lienen mies minäki,
240. Kun saan kirvehen kätehen,
Paljo katsoa parempi,
Entistäni armahampi,
Lienen mies viien veroinen,
Uros kuuen kummallinen.»

- Meni seppolan pajahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on seppo veikkoseni,
Taos mulle tapparainen,
Tao kirves miestä myöten,
250. Rauta raatajan mukahan!
Lähen kasken kaa'antahan,
Solkikoivun sorrantahan.»
Seppä tarpehen takovi,
Kirvehen kerittelevi;
Saip' on kirves miestä myöten,
Rauta raatajan mukahan.

- Kullervo Kalervon poika
Hioi siitä kirvehensä,
Päivän kirvestä hiovi,
260. Illan vartta valmistavi.
Suorihe kasken ajohon
Korkealle korpi-maalle,
Parahasen parsikkohon,
Hirveähän hirsikköhön.
Iski puuta kirvehellä,
Tempasi tasaterällä;

252: 1. solkikoivu: suora, sileä koivu.

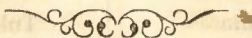
263: 2. tukkimetsään.

216: 1. työlle; työnteolle.

- Kerralla hyvätki hirret,
Pahat puolella menevi.
- Vihoin kaatoi viisi puuta,
270. Kaiketi kaheksan puuta,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Lempo tuota raatakohon,
Hiisi hirret kaatakohon»
Kavahutti kannon päähän,
Niin huhuta heiahutti,
Vihellytti, viuahutti,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sini kaski kaatukahan,
280. Koivu solki sortukahan,
Kuni ääni kuuluneyi,
Kuni vierrevi vihellys»
»Elköhön vesa venykö,
Elköhön koretko korsi
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Kaskessa Kalervon poian,
Otoksessa oivan miehen»
»Ottaisiko maa orahan,
290. Nousisiko nuori laiho,
Sekä korsi korteuisi,
Jotta varsi varteuisi,
Elköhön tereä tehkö,
Varsi päätä valmistako»
Untamoinen mies utala
Kävi tuota katsomahan
Kaskea Kalervon poian,
Ajamoä uuen orjan:
Ei kaski kaselle tunnu,
300. Ajamaksi nuoren miehen.
Untamo ajattelevi:
»Ei tämä tähän sopiva:
Hyvän hirsikön pilasi,
Kaatoi parsikon parahan;
En tieä, kuhun panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
- Panenko aitojen panohon?»
Pani aitojen panohon.
Kullervo Kalervon poika
310. Jopa aitoa panevi,
Kohastansa kokkahongat
Aiaksiksi asettelevi,
Kokonansa korpikuuset
Seipähiksi pistelevi,
Veti vitsakset lujahan
Pisimmistä pihlajista,
Pari aian umpinaisen,
Veräjättömän kyhäsi,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
320. Itse lausui, noin nimesi:
»Ku ei lintuna kohonne,
Kahen siiven siuotelle,
Elköhön ylitse pääskö
Aiasta Kalervon poian»
Untamo osaelevi
Tulla tuota katsomahan
Aitoa Kalervon poian,
Sota-orjan sortamoä.
Näki aian aukottoman,
330. Raottoman, reiättömän,
Jok' oli pantu maa-emästä,
Ylös pilvihin osattu.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei tämä tähän sopiva:
Pani aian aukottoman,
Veräjättömän kyhäsi,
Tuon on nosti taivosehen,
Ylös pilvihin kohotti,
En tuosta ylitse pääse,
340. Enkä reiästä sisälle;
En tieä, mihin panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
Panenko puimahan rukihit?»
Pani puimahan rukihit.

- Kullervo Kalervon poika
 Jo oli puimassa rukihit:
 Pui rukihit ruumeniksi,
 Olet kaunaksi kaottii.
 Tulipa isäntä tuohon,
 350. Kävi itse katsomahan
 Puintoa Kalervon poian,
 Kullervoisen kolkintoa:
 Rukihit on ruumenina,
 Olet kaunoina kahisi.
 Untamo äitteleikse:
 »Ei ole tästä raatajasta,
 Kulle työlle työntänenki,
 Työnsä tuhmin turmelevi;
 Joko vien Wenäehelle,

360. Tahi kaupin Karjalahan
 Ilmariselle sepolle,
 Sepon paljan painajaksi?»
 Mui siitä Kalervon poian,
 Pani kaupan Karjalahan
 Ilmariselle sepolle,
 Takojalle taitavalle.
 Minpä seppo tuosta antoi?
 Äiän seppo tuosta antoi:
 Kaksi kattila-rania,
 370. Kolme koukun puoliskoa,
 Viisi viikate-kulua,
 Kuusi kuokan kuolioa
 Miehestä mitättömästä,
 Orjasta epäpäästä.

Kahdesneljäntä Runo.

Ilmarisen emäntä panee Kullervon paimeneen ja leipoo ilkoisillansa kiven hänelle eväskakkuun 1—52. Emäntä laskee karjan tavallisten karjan ja otson lukujen lukemisella laiturille 33—548.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön poika,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Jo kohta sepon koissa
Kysyi työtä iltaisella
Isännältä iltaiseksi,
Emännältä aamuiseksi:
»Työt tässä nimettäköhön,
10. Nimi työlle pantakohon,
Kulle työlle työntyminen,
Raaolle rakentuminen»
Seppo Ilmarin emäntä
Tuopa tuossa arvelevi,
Kulle työlle uusi orja,
Raaolle rahan-alainen;
Pani orjan paimeneksi,
Karjan suuren kaitsiaksi.
Tuopa ilkoinen emäntä,
20. Sepän akka irvihammas
Leipoi leivän paimenelle,
Kakun paksun paistelevi,
Kauran alle, vehnän päälle,
Keskelle kiven kutovi.

Kakun voiti voi-heralla,
Kuoren rasvalla rakenti,
Pani orjalle osaksi,
Palaseksi paimenelle;
Itse orjoa opasti,
30. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ellös tätä ennen syökö
Karjan mentyä metsälle»
Siitä Ilmarin emäntä
Laittoi karjan laiturille,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Lasken lehmäni leholle,
Maion antajat aholle,
Hata-sarvet haavikolle,
40. Kourusarvet koivikolle;
Työnnän kuuta ottamahan,
Talia tavottamahan
Ahomailta aukeilta,
Leveiltä lehtomailta,
Korkeilta koivikoilta,
Mataloilta haavikoilta,

25: 2. voiteli.

37—542. Karjan luku.

39: 1. haja-sarvet.

41: 2. rasvaa; talia.

19: 2. kujeellinen; leikillinen.

- Kultaisilta kuusikoilta,
 Hopeisilta saloilta.»
 »Katso kaunoinen Jumala,
 50. Varjele vakainen luoja,
 Varjele vahingon tieltä,
 Kaitse kaikista pahoista,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpeihin hämmentyisi!»
 »Kuin katsoit katollisessa,
 Alla varjon vartioitsit,
 Niin katso katottomassa,
 Vaali vartiattomassa,
 Jotta karja kaunistuisi,
 60. Eistyi emännän vilja
 Hyvän-suovan mieltä myöten,
 Pahan-suovan paitsi mieltä!»
 »Kun lie kurjat paimeneni,
 Ylen kainut karjapiiat,
 Paju pannos paimeneksi,
 Leppä lehmän katsojaksi,
 Pihlaja piteliäksi,
 Tuomi tuojaksi kotihin
 Emännäisen etsimättä,
 70. Muun väen murehtimatta!»
 »Kun ei paju paimentane,
 Pihlaja hyvin pielle,
 Leppä ei lehmiä ajane,
 Tuomi ei kotihin tuone,
 Niin pane parempiasi,
 Työnnä luonnon tyttäriä
 Minun viljan viitsiäksi,
 Katsojaksi karjan kaiken!
 Paljo on piikoja sinulla,
 80. Saoin käskyn kuulioita,
 Eläjiä ilman alla,
 Luonnottaria hyviä.»
 »Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko,
 Hongatar hyvä emäntä,
 Katajatar kaunis neiti,
 Pihlajatar piika pieni,
 Tuometar tytär Tapion,
 Mielikki metsän miniä,
 90. Tellervo Tapion neiti!
 Katso'ote karjoani,
 Viitsiöte viljoani
 Kesä kaikki kaunihisti,
 Lehen aika leppeästi,
 Lehen puussa liehuessa,
 Ruohon maassa roikatessa!»
 »Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko,
 Heitä hienot helmukseksi,
 100. Esiliinasi levitä
 Karjalleni kätteheksi,
 Pienilleni peitteheksi
 Vihoin tuulen tuulematta,
 Vihoin saamatta satehen!»
 »Kaitse karjani pahoista,
 Varjele vahingon teiltä,
 Noista soista soiluvista,
 Lähtehistä läilyivistä,
 Heiluvista hettehistä,
 110. Pyörestä pyötikoistä,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpeihin hämmentyisi,
 Sorkka suohon sorkahtaisi,
 Hettehesen herkähäisi
 Ylitse Jumalan tunnin,
 Päitse aivon autuahan!»
 »Tuo'os torvi tuonnempata,
 Tuolta taivahan navalta,
 Mesi-torvi taivosesta,
 120. Sima-torvi maa-emästä!
 Puhu tuohon torvehesi,
 Kumahuta kuuluhusi,

- Puhu kummut kukkahaksi,
Kangasvieret kaunihiksi,
Ahovieret armahaksi,
Lehtovieret leppeäksi,
Suovieret sulaksi meeksi,
Hetevieret vierteheksi!»
»Siitä syötä karjoani,
130. Raavahiani ravitse,
Syöttele metisin syömin,
Juottele metisin juomin!
Syötä kullaista kuloa,
Hopeista heinän päätä
Heraisista hettehistä,
Läikkyivistä lähtehistä,
Koskilta kohisevilta,
Jokiloilta juoksevilta,
Kultaisilta kunnahilta,
140. Hopeisilta ahoilta!»
»Kaivo kultainen kuva
Kahen puolen karjan maata,
Josta karja vettä joisi,
Simoa siretteleisi
Utarihin uhkuvihin,
Nisihin pakottavihin,
Saisi suonet soutamahan,
Maitojoet juoksemahan,
150. Maitopurot purkemahan,
Maitokosket kuohumahan,
Puhumahan maitoputket,
Maitohormit huokumahan,
Joka aika antamahan,
Joka vuoro vuotamahan
Ylitse vihanki suovan,
Pahan-suovan sormiloitse,
Maion saamatta Manalle,
Katehesen karjan annin!»
»Paljo on niitä ja pahoja,
160. Kut maion Manalle vievät,
Katehesen karjan annin,
Lehmän tuoman toisialle;
Vähä on niitä ja hyviä,
Kut maion Manalta saavat,
Piimänsä kylän piolta,
Tuorehensa toisialta.»
»Ei ennen minun emoni
Kysynyt kylästä mieltä,
Tointa toisesta talosta;
170. Sai se maitonsa Manalta,
Piimänsä piteliältä,
Tuorehensa toisialta;
Antoi tulla tuonnempata,
Ehtiä etempätäki,
Tulla maion Tuonelasta,
Manalasta, maankin alta,
Tulla yöllä yksinänsä,
Pimeällä piilokkali
Kuulematta kunnottoman,
180. Kelvottoman keksimättä,
Vihan suovan sortamatta,
Katehen kaectimatta.»
»Noin sanoi minun emoni,
Noin sanon minä itseki:
Minne viipyi lehmän vilja,
Kunne maitoni katosi;
Onko viety vierahalle,
Kytetty kylän pihoille,
Mieron porttojen povehen,
190. Katehien kainalohon,
Vai on puihin puuttununna,
Metsihin menehtynynnä,
Levennynnä lehtomaille,
Kaonnunna kankahille?»
»Ei maito Manalle joua,
Lehmän vilja vierahalle,
Mieron porttojen povehen,
Katehien kainalohon,
Eikä puihin puuttumahan,

123: 3. kukoistaviksi.

141—228. Maito sanat.

160: 1. jotka.

200. Metsihin menehtymähän,
Lehtoihin levenemähän,
Kaatumahan kankahalle;
Maito koissa tarvitahan,
Ajan kaiken kaivatahan,
Koissa vuottavi emäntä,
Katajainen rainta käessä.»

»Suvetar valio vaimo,
Etelätär luonnon eukko!
Käy nyt syötä Syötikkini,

210. Sekä juota Juotikkini,
Herustele Hermikkiä,
Tuorustele Tuorikkia,
Anna maito Mairikille,
Omenalle uuet piimät
Heleistä heinän päistä,
Kaunihista kastikoista,
Mairehista maa-emistä,
Metisistä mättähistä,
Nurmelta mesi-nukalta,

220. Maalta marjan vartiselta,
Kanervan kukattarilta,
Heinän helpehettäriltä,
Pilven piimä-tyttäriltä,
Taivahan navattarilta,
Tuoa maitoiset maruet,
Aina uhkuvat utaret
Lypseä lyhyen vaimon,
Pienen piian piukutella!»

»Nouse neitonen norosta,

230. Hienohelma hettehestä,
Neiti lämmin lähtehestä,
Puhas-muotoinen muasta!
Ota vettä lähtehestä,
Jolla kastat karjoani,
Jotta karja kaunistuisi,
Eistyisi emännän vilja
Ennen käymistä emännän,

206: 2. lypsin-astia; kiulu.

216: 2. kaste heinistä.

Katsomista karjapiian,
Emännän epäpätöisen,

240. Ylen kainun karjapiian.»

»Mielikki metsän emäntä,
Lave-kämmen karjan eukko!

Työnnä pisin piikojasi,
Paras palkkalaisiasi
Viitsimähän viljoani,
Katsomahan karjoani
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesänä,
Jumalan suaitsemana,

250. Antamana armollisen!»

»Tellervo Tapion neiti,
Metsän tyttö tylleröinen,
Utupaita, hienohelma,
Hivus-keltainen korea,
Jok' olet karjan kaitsetia,
Viitsiä emännän viljan
Mieluisassa Metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa,
Kaitse karja kaunihisti,

260. Viitsi vilja virkeästi!»

»Kaitse kaunoisin kätösini,
Somin sormin suorittele,
Sui ilveksen iholle,
Kampoa kalan evälle,
Karvalle meren kapehen,
Metsän uuhen untuvalle!
Illan tullen, yön pimeten,
Hämärien hämmetessä
Saata karjani kotihin,

270. Etehen hyvän emännän,
Hete heiluva selällä,
Maito-lampi lautasilla!»

»Päivän mennessä majoille,
Iltalinnun laulellessa

265: 3. elävän; eläimen.

273—314. Karjan kotiin saatanto-sa
nat.

- Itse virki viljalleni,
Sano sarvi-juonelleni:
»Kotihinne kourusarvet,
Maion antajat majalle!
Koissa on hyvä ollaksenne,
280. Maa imara maataksenne,
Korpi on kolkko käyöksenne,
Ranta raikutellaksenne;
Kotihinne tullaksenne
Vaimot valkean tekevät
Nurmelle mesi-nukalle,
Maalle marjan-vartiselle.»
»Nyyrikki Tapion poika,
Siniviitta viian poika!
Tyvin pistä pitkät kuuset,
290. Latvoin lakkapäät petäjät
Sillaksi likasioille,
Paikaksi pahoille maille,
Suo-sulihin, maa-sulihin,
Lätäkköihin läilyvihin!
Anna käyä käyräsarven,
Haarasorkan sorkutella,
Joutua joka savulle
Viatoinna, vilpitöinnä,
Ilman suohon sortumatta,
300. Likahan litistymättä!»
»Kun ei karja tuosta huoli,
Yöksi ei kulkene kotihin,
Pihlajatar piika pieni,
Katajatar kaunis neiti,
Leikkoa lehosta koivu,
Ota vitsa viiakosta,
Käyös piiska pihlajainen,
Katajainen karjan ruoska
Takoja Tapion linnan,
310. Tuolta puolen Tuomivaaran,
Aja karja kartanolle,
Saunan lämmitä-panolle,

- Kotihin kotoinen karja,
Metsän karja Metsolahani!»
»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen käyretyinen!
Tehkämme sulat sovinnot,
Rajarauhat rapsakamme
Iäksemme, ilmaksemme,
320. Polveksemme, päiviksemme,
Ettet sorra sorkkasäärtä,
Kaa'a maion kantajata
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesänä.»
»Kun sa kuulet kellon äänen,
Tahi torven toivotoksen,
Lyöte maata mättähälle,
Nurmelle nukahtamahan,
Tunge korvasi kulohon,
330. Paina pääsi mättähäsen,
Tahi korpehen kokeos,
Saaos sammal-huonehesen,
Mene toisille mäille,
Muille kummuille kuvahu,
Jottei kuulu karjan kello,
Eikä paimenen pakina!»
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
En sua kiellä kiertämästä,
340. Enkä käymästä epeä,
Kiellän kielen koskemasta,
Suun ruman rupeamasta,
Hampahin hajottamasta,
Kämmenin käpyämästä.»
»Käyös kaartien karjamaita,
Piilten piimä-kankahia,
Kierten kellojen remua,
Ääntä paimenen paeten!
Konsa on karja kankahalla,
350. Sinä suolle soiverraite;

- Kun karja solahti suolle,
Silloin korpehen kokeos,
Karjan käyessä mäkeä
Astu sie mäen alitse,
Karjan käyessä alitse
Mene sie mäkeä myöten,
Astuessansa aholle
Sinä viere viiakkoa,
Viiakkoa vierressänsä
360. Sinä astuos ahoa!
Kule kullaisna käkenä,
Hopeisna kyyhkyläisnä,
Siirry siikana sivutse,
Veteleite veen kalana,
Viere villa-kuontalona,
Kule pellavas-kupona,
Kätke kynnet karvoihisi,
Hampahat ikenihisi,
Jott ei karja kammastuisi,
370. Pieni vilja pillastuisi!»
»Anna rauha raavahille,
Sorkkasäärille sovinto,
Käyä karjan kaunihisti,
Soreasti sorkutella,
Poikki soista, poikki maista,
Halki korven kankahista,
Ettet koske konsakana,
Rupea rumanakana!»
»Muista muinainen valasi
380. Tuolla Tuonelan joella,
Kynsi-koskella kovalla,
Luojan polvien e'essä:
Lupa sulle annettiin
Kolme kertoa kesässä
Käyä kellon kuuluvilla,
Tiukujen tirinä-mailla,
Vaan eipä sitä suattu,
Eikä annettu lupoa
- Ruveta rumille töille,
390. Häpeähän hämmentyä.»
»Jos sulle viha tulisi,
Hampahat halutteleisi,
Visko viitahan vihasi,
Honkihin pahat halusi!
Hakkoa lahoa puuta,
Kaa'a koivun pöckelöitä,
Vääntelevä vesihakoja,
Määhki marja-mättähiä!»
»Kun tulevi ruoan tarvis,
400. Syöä mielesi tekevi,
Syö'ös sieniä metsästä,
Murra muurahais-kekoja,
Juuria punaisen putken,
Metsolan mesipaloja,
Ilman ruoka-ruohoittani,
Minun henki-heinittäni!»
»Metsolan metinen amme
Hapata hihittelevi
Kultaisella kunnahalla,
410. Hopeisella mäellä;
Siin' on syöä syölähänki,
Juoa miehen juolahanki,
Eikä syöen syömät puutu,
Juoen juomiset vähene.»
»Niin teemme iki-sovinnot,
Iki-rauhat ratkoamme
Eleäksemme ehosti,
Kesän kaiken kaunihisti,
Maat on meillä yhteiset,
420. Evähät erinomaiset.»
»Vaan jos tahtonet tapella,
Eleä soan tavalla,
Tapelkamme talvikauet,
Lumi-ajat luskailkamme!
Suven tullen, suon sulaen,
Lätäkköjen lämmitessä

370: 3. säikähtyisi; pelästyisi.

411: 4. ruokahimoisen.

412: 3. paljo juovan.

- Ellös tänne tulkokana
 Karjan kullan kuuluville!»
 »Josp' on tullet näille maille,
 430. Sattunet saloille näille,
 Täällä aina ammutahan;
 Kun ei ampujat kotona,
 On meillä osaavat vaimot,
 Emännät alinomaiset,
 Jotka tiesi turmelevi,
 Matkasi pahoin panevi,
 Ettet koske konsakana,
 Rupea rumanakana
 Ylitse tahon Jumalan,
 440. Päitse auvon autuahan.»
 »Oi Ukko ylijumala!
 Kun kuulet toen tulevan,
 Muuta muiksi lehmäseni,
 Kamahuta karjaseni,
 Kiviksi minun omani,
 Kantoloiksi kaunoiseni,
 Kumman maata kulkiessa,
 Vantturan vaeltaessa.»
 »Kun ma otsona olisin,
 450. Mesikämmennä kävisin,
 En mä noissa noin asuisi
 Aina akkojen jaloissa;
 Onpa maata muuallaki,
 Tarhoa taempanaki
 Juosta miehen joutilahan,
 Virattoman viiletellä,
 Käyä halki kämmenpääsi,
 Poikki pohkea-lihasi,
 Sinisen salon sisässä,
 460. Korven kuulun kainalossa.»
 »Käpy- on kangas käyäksesi,
 Hiekka helkytelläksesi,
 Tie on tehty mennäksesi,
 Meren ranta juostaksesi
- Pohjan pitkähän perähän,
 Lapin maahan laakeahan;
 Siell' on onni ollaksesi,
 Armas aikaellaksesi,
 Käyä kengättä kesällä,
 470. Sykysyllä syylingittä
 Suurimmilla suon selillä,
 Leveillä liettehillä.»
 »Kun et tuonne mennekänä,
 Etkä oikein osanne,
 Ota juoni juostaksesi,
 Polku poimetellaksesi
 Tuonne Tuonelan salolle,
 Tahi Kalman kankahalle!
 Siell' on suohut sorkutella,
 480. Kanervikko kaalaella,
 Siellä Kirjos, siellä Karjos,
 Siellä muita mullukoita
 Rautaisissa rahkehissa,
 Kymmenissä kytkyissä;
 Siellä laihatki lihovat,
 Lihaviksi luutki saavat.»
 »Lepy lehto, kostu korpi,
 Lempeä salo sininen,
 Anna rauha raavahille,
 490. Sorkka-säärille sovinto
 Tänä suurena suvena,
 Herran hellennä kesänä!»
 »Kuippana metsän kuningas,
 Metsän hippa halliparta,
 Korjaele koiriasi,
 Raivaele rakkiasi!
 Pistä sieni sieramehen,
 Toisehen omena-marja,
 Jott' ei henki haisahtelee,
 500. Tuuhahtelee karjan tuuhku!
 Silmät silkillä sitele,
 Korvat kääri käärehellä,

472: 2. kuivaneilla rannoilla l. muilla vesipaikoilla.

Jott' ei kuule kulkevia,
 Ei näe käveleviä!»

»Kun ei tuosta kyllin liene,

Ei vielä kovin varone,
 Kiellä poies poikoasi,
 Epeä äpärettäsi;

Saattele saloilta näiltä,

510. Näiltä rannoilta rapoa,

Kapeilta karjan mailta,
 Leveiltä liepehiltä!

Kätke koirasi kolohon,

Rakkisi rapoa kiinni

Kultaisihin kytkyihin,

Hihnoinhin hopeisiin,

Jott' ei pilloa pitäisi,

Häpehiä hämmentäisi!»

»Kun ei tuosta kyllin liene,

520. Ei vielä sitä varone,

Ukko kultainen kuningas,

Hopeinen hallitsia,

Kuule kultaiset sanani,

Armahaiset lauseheni!

Paina panta pihlajainen

Ympäri nenän nykerän,

Kun ei pihlaja pitäne,

Niin sä vaskesta valata,

Jos ei vaski vahva liene,

530. Panta rautainen rakenna!

Vaan jos rauan ratkaisnehe,

Vielä mennehe vioille,

Syökse kultainen korento

Leukaluusta leukaluuhun,

Päät on päättele lujasti,

Kotkoa kovasti kiinni,

Ett' ei liiku liiat leuat,

Harvat hampahat hajoa,

Kun ei rauoin ratkottane,

540 Teräksillä temmottane,

Veitsillä veristettäne,

Kirvehellä kiskottane!»

Siitä Ilmarin emäntä,

Tuo takojan tarkka vaimo

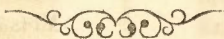
Lehmät läävästä lähetti,

Laski karjan laitumelle,

Pani paimenen perähän,

Orjan lehmien ajohon.

536: 1. kotkaamiseksi sanotaan läpi löydyn naulan kären taivuttamista ja puuhun kiinnittämistä.

Kolmasneljäntä Runo.

Kullervo paimenessa ollen ottaa iltapuolella leivän laukustansa, alkaa leikata ja turmelee veitsensä pahanpäiväiseksi, joka käypi häntä sen kovemmin sydämmelle, kun veitsi oli ainoa suultansa jäänyt muistokalu 1—98. Mietti kosta emännälle, ajaa karjan suohon, kokoaa lauman susia ja karhuja, jotka illalla ajaa kotiin 99—184. Emäntä lypsylle mennessä revitään ja surmataan pedoilta 185—296.

Kullervo Kalervon poika
 Otti konttihin evästä,
 Ajoin lehmät suota myöten,
 Itse kangasta kapusi,
 Sanan virkki vierressänsä,
 Kertoeli käyessänsä:
 »Voi minä poloinen poika,
 Voi poika polon alainen!
 Jo minä johonki jou'uin,
 10. Jou'uin joutavan jälille,
 Härän hännän paimeneksi,
 Vasikkojen vaaliaksi,
 Joka suon on sotkiaksi,
 Maan pahan mateliaksi.»
 Istui maahan mättähälle,
 Päätyi päivän rintehesen,
 Siinä virkki virsissänsä,
 Lauluissansa noin lateli:
 »Paistapa Jumalan päivä,
 20. Herrankehrä hellittele
 Sepon karjan kaitsialle,
 Poloiselle paimenelle,

Elä Ilmarin tuville,
 Emännällen ensinkänä!
 Emäntä hyvin elävi,
 Vehnäisiä viiltelevi,
 Piirosia pistelevi,
 Voita päälle vuolaisevi;
 Paimen parka kuivan leivän,
 30. Kuivan kuoren kurskuttavi,
 Kauraisen kavertelevi,
 Lemettisen leikkoavi,
 Olkisen ojentelevi,
 Petäjäisen peiputtavi,
 Veen lipillä luikkoavi
 Märän mättähän nenestä.»
 »Mene päivä, viere vehnä,
 Alene Jumalan aika!
 Kule päivä kuusikolle,
 40. Viere vehnä vitsikolle,
 Karkkoa katajikolle,
 Lennä leppien tasalle,

32: 1. kauna- eli tähkäsekaisen (kaura) leivän.

- Päästä paimenta kotihin
 Voivatia vuolemahan,
 Rieskoa repäisemähän,
 Kakkaroita kaivamahan!»
 Silloin Ilmarin emäntä,
 Paimenen pajattaessa,
 Kullervoisen kukkuessa,
 50. Jo oli vuollut voivatinsa,
 Itse rieskansa reväisnyt,
 Kakkaransa kaivaellut;
 Keittänyt vetisen vellin,
 Kylmän kaalin Kullervolle,
 Jost' oli rakki rasvan syönyt,
 Musti murkinan pitänyt,
 Merkki syönyt mielin määrin,
 Halli haukannut halunsa.
 Lintunen lehosta laului,
 60. Pieni lintu pensahasta:
 »Jo oisi aika orjan syöä,
 Isottoman illastella.»
 Kullervo Kalervon poika
 Katsoi pitkän päivän päälle,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jo nyt on aika atrioia,
 Aika ruoalle ruveta,
 Eväjä etsiskellä.»
 Ajoi lehmänsä levolle,
 70. Karjan maata kankahalle,
 Itse istui mättähälle,
 Vihannalle turpehelle,
 Laski laukkunsa selästä,
 Otti leivän laukustansa,
 Katselevi, kääntelevi,
 Tuosta tuon sanoiksi virkki:
 »Moni on kakku päältä kaunis,
 Kuorelta kovin sileä,
 Vaan on silkkoa sisässä,
 80. Akanoita alla kuoren.»

Veti veitsensä tupesta
 Leivän leikkaellaksensa,
 Veitsi vierähti kivehen,
 Kasahutti kalliohon;
 Terä vieri veitsosesta,
 Katkesi kuraksuesta.

Kullervo Kalervon poika
 Katselevi veitsyttänsä,
 Itse päätyi itkemähän,

90. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Yks' oli veitsi veikkoutta,
 Yksi rauta rakkautta,
 Isän saamoia eloa,
 Vanhemman varustamata,
 Senki katkaisin kivehen,
 Karahutin kalliohon,
 Leipähän pahan emännän,
 Pahan vaimon paistamahan.»
 »Millä nyt maksan naisen nau-
 run,

100. Naisen naurun, piian pilkan,
 Akan ilkeän evähät,
 Pahan porton paistannaiset?»
 Varis vaakkui varvikosta,
 Varis vaakkui, korppi koikkui:
 »Oi on kurja kullanselki,
 Ainoa Kalervon poika!
 Mit' olet mielellä pahalla,
 Syämmellä synkeällä?
 Ota vitsa viiakosta,
 110. Koivu korven notkelmosta,
 Aja suolle sontarejet,
 Lehmät liejuhun levitä,
 Puolen suurille susille,
 Toisen korven kontioille!»
 »Kaikoa suet kokohon,
 Karhut kaikki katrahasen;
 Suet pistä Pieniksi,

45: 1. vasta paistettua ohraista leipää.

113: 1. s. o. puoliksi.

116: 3. laumaan; yhteen joukkoon.

- Karhut Kyytäksi kyhäise,
Aja karjana kotihin,
120. Kirjavana kartanolle!
Sillä maksat naisen naurun,
Pahan vaimon parjaukset.»
Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta Hien huora!
Jos itken isoni veistä,
Vielä itkenet itseki,
Itket lypsy-lehmiäsi.»
- Otti vitsan viiakosta,
130. Katajaisen karjan ruoskan,
Sorti suohon lehmäkarjan,
Härät murtohon murenti,
Puoliksi susien syöä,
Puolen korven kontioille;
Suet lausui lehmäsiksi,
Karhut karjaksi rakenti,
Minkä pisti Pienikiksi,
Kunka Kyytäksi kyhäisi.
- Lonkui päivä lounahasen,
140. Kiertyi keski-illoillensa,
Kulki kuusikon tasalle,
Lenti lehmälypsykselle;
Tuo pahainen paimen raiska,
Kullervo Kalervon poika
Ajoin kontiot kotihin,
Susi-karjan kartanolle,
Vielä neuvoi karhujansa,
Susillensa suin puheli:
»Repäise emännän reisi,
150. Pure puoli pohkeata,
Kun tulevi katsomahan,
Lyykistäikse lypsämähän!»
Teki luikun lehmän luista,
Härän sarvesta helinän,
Torven Tuomikin jalasta,
- Pillin Kirjon kinterestä;
Lujahutti luikullansa,
Toitahutti torvellansa,
Kolmasti kotimäellä,
160. Kuuesti kuojaisten suussa.
Tuop' on Ilmarin emäntä,
Sepon akka, selvä nainen,
Viikon maiotta viruvi,
Kesä-voitta kellettävi;
Ktuli suolta soittamisen,
Kajahuksen kankahalta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ole kiitetty Jumala!
170. Torvi soipi, karja saapi;
Mist' on orja sarven saanut,
Torven raataja tavannut,
Kun tuo soitellen tulevi,
Toitatellen torvettavi,
Puhki korvani puhuvi,
Läpi pääni läylentävi?»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Suolt' on orja sarven saanut,
180. Tuonut torven liettehestä;
Jo nyt on karjasi kujalla,
Lehmät lääväpellon päässä,
Saaospa savun panohon,
Käyös lehmät lypsämähän!»
Sepä Ilmarin emäntä
Käski muorin lypsämähän:
»Käypä muori lypsämähän,
Raavahat rakentamahan,
Enpä itse ennättäisi-
190. Taikinan alustehelta!»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

183: karjan yösiolla pidetään tulta sääskien (hyttisien) tähden, jotka varaavat savua.

- »Ainapa hyvät emännät,
Taitavat taloiset vaimot
Itse ennen lehmät lypsi,
Itse raavahat rakenti.»
Siitä Ilmarin emäntä
Sai itse savupanolle,
Tuosta lypsymyelle tulevi;
200. Katsoi kerran karjoansa,
Silmäeli siivatoita,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Karja on kaunihiin näköinen,
Siivatat sileä-karvat,
Kaikki ilveksen iholla,
Metsän uuhun untuvalla,
Tuntuvilla tummelilla,
Nännillä näpähyvillä.»
Lyhmistihe lypsämähän,
210. Heittihe heruttamahan;
Veti kerran, tuosta toisen,
Kohta kolmatta yritti,
Susi päälle suimastaisekse,
Karhu päälle kuopaiseikse;
Susi suun revittelevi,
Karhu kiskoi kinttusuolet,
Puri puolen pohkeata,
Katkoi kannan sääriluusta.
Kullervo Kalervon poika
220. Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan maksoi.
Ilmarin iso emäntä
Itse loihe itkemähän,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Pahoin teit sä paimo parka,
Ajoit kontiot kotihin,
Suet suurille pihoilte.»
Kullervo Kalervon poika,
230. Tuopa tuohon vastaeli:
- »Pahoin tein mä paimen parka,
Et hyvin emäntä parka:
Leivoit sie kivisen leivän,
Kakun paistoit kallioisen;
Vein veitseni kivehen,
Karahun kalliohon,
Ainoan isoni veitsen,
Sukukuntani kuraksen.»
Sanoi Ilmarin emäntä:
240. »Oi sie paimo, armas paimo!
Myöstytpä miettehesi,
Perin lausu lausehesi,
Päästä suen suutehista,
Karhun kynnestä kavista!
Mie sun paioilla parannan,
Kaatioilla kaunistelen,
Syötän voilla, vehnäisillä,
Juotan rieska-maitosilla;
Vuoen syötän raatamatta,
250. Toisen työlle työntämättä.»
»Kun et jou'u päästämähän,
Käy pian kerittämähän,
Kohta kaaun kuoliaksi,
Muutun mullan muotoiseksi.»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun on kuollet, kuolkosipa,
Kaotkosi, kun kaonnet!
Sia on maassa mennehillä,
260. Kalmassa kaonnehilla,
Maata mahtavaisimmanki,
Leveimmanki levätä.»
Sanoi Ilmarin emäntä:
»Oi Ukko yli-jumala!
Jou'uttele jousi suuri,
Katso kaaresi parahin,
Pane vaskinen vasama
Tuon tulisen jousen päälle,
Työnnytä tulinen nuoli,
270. Ammu vaskinen vasama,

Ammu kautta kainaloien,
 Halki hartio-lihojen,
 Kaa'a tuo Kalervon poika,
 Ammu kurja kuoliaksi,
 Nuolella teräsnenellä,
 Vasamalla vaskisella»

Kullervo Kalervon poika

Itse tuon sanoiksi virkki:

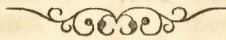
»Oi Ukko yli-jumala!

280. Elä sie minua ammu;
 Ammu Ilmarin emäntä,
 Kaota katala nainen
 Siirtymättänsä sialta,

Kulkematta kunnekana!»
 Siitä Ilmarin emäntä,
 Tuo tarkan takojan nainen
 Vieri kohta kuoliaksi,
 Kaatui kattila-noeksi
 Oman pirttinsä pihalle,

290. Kapeille kartanoille.

Se oli meno nuoren naisen,
 Kanssa kaunihin emännän,
 Jot oli viikon valvateltu,
 Vuosin kuusin kuulusteltu
 Ilmarin iki-iloksi,
 Sepon kuulun kunniaksi.

Neljäsneljättä Runo.

Kullervo pötkii pakoon Ilmarisesta, kivelee surullisena korvessa ja saapi viidan eukolta tietää, isän, äitin, veljen ja sisareñ hänellä vielä elössa olevan 1—128. Löytää heidät viidan eukon neuvokkia myöten Lapin rajalta 129—188. Äiti kertoo, mitenkä oli luullut Kullervon jo aikaa kadonneeksi ja myös, kuinka vanhempi tyttärensä oli marjatiellä hitvinnyt 189—246.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Itse läksi astumahan
Luota seppo Ilmarisen,
Ennenkun isäntä saisi
Naisen kuolon korvihinsa,
Painuisi pahoille mielin,
10. Tapahtuisi tappelohon.

Läksi soitellen seposta,
Ilon lyöen Ilman mailta,
Kullervoiten kankahalla,
Patakoitellen palolla,
Suo sorahti, maa järähti,
Kangas vastahan kajahti
Kullervoisen soitantoa,
Ilkeän ilon pitoa.
Kuului se sepon pajahan;
20. Seppo seisottui pajassa,
Sai kujalle kuulemahan,
Kartanolle katsomahan,

Mikä soitanta salolla,
Kullervointa kankahalla.
Jo näki toet totiset,
Valehettomat vakaiset,
Näki naisen nukkunehen,
Kaunoisensa kaatunehen,
Kaatunehen kartanolle,
30. Kellistynehen keolle.

Siihen seppo seisottihe
Syämmellä synkeällä,
Puuttui yöksi itkemähän,
Viikoksi vetistämähän,
Mieli ei tervoa parempi,
Syän ei syttä valkeampi.
Itse Kullervo käveli,
Astui eelle jonne kunne,
Päivän korpia kovia,
40. Hiiien hirsi-kankahia;
Illan tullen, yön pimeten
Päättyi maahan mättähälle.
Siinä istuvi isotoin,
Armotoin ajattelevi:

- »Mikä lie minunki luonut,
Kuka kurjaisen kuvannut
Kuuksi päiväksi kululle,
Iäkseen ilman alle!»
- »Kotihinsa muut menevät,
50. Majoillensa matkoavat;
Mull' on korvessa kotini,
Kankahalla kartanoni,
Tuudessa tuli-siani,
Satehessa saunan löyly.»
- »Ellöspä hyvä Jumala,
Elkösi sinä ikänä
Luoko lasta luonnotointa,
Eikä aivan armotointa,
Isotointa alle ilman,
60. Emotointa ensinkänä,
Niin kun loit minun Jumala,
Minun kurjaisen kuvasit,
Loit kuin lorkkien sekahan,
Karille meren kajavan!
Päivä pääskyille tulevi,
Varpusille valkenevi,
Ilo ilman lintusille,
Ei minulle milloinkana,
Tule ei päivä polvenansa,
70. Ei ilo sinä ikänä.»
- »En tieä tekiätäni,
Enkä tunne tuojoani,
Liekö telkkä tielle tehnyt,
Sorsa suolle suorittanut,
Tavi rannalle takonut,
Koskelo kiven kolohon.»
- »Piennä jäin minä isosta,
Matalana maammostani,
Iso kuoli, äiti kuoli,
80. Kuoli muu sukuni suuri;
- 64: 3. lokin; kalakaian.
75, 76: tavi ja koskelo ovat erilaisia sorsia.
- Jätti mulle jäiset kengät,
Sukat uhkuiset unóhti;
Jätti jäisille jälille,
Pyöriville portahille,
Joka suohon sortumahan,
Likahan litistymähän.»
- »Vaan en nyt iällä tällä,
En mä vielä jouakana
Soille sotku-portahiksi,
90. Silloiksi lika-sioille;
Enkä sinnes suohon sorru,
Kunnes kannan kahta kättä,
Viittä sormea viritän,
Kynttä kymmentä ylennän.»
- Jopa juohtui mielehensä,
Puuttui aivohon ajatus,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa isonsa kohlut,
Ison kohlut, maammon mahlat,
100. Itsensä, pahoin piännät.
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vuota, vuota Untamoinen,
Maltapa sukuni surma!
Kun tulen minä sotahan,
Tökko saan tuvat tuhaksi,
Kartanot kekälehiksi.»
- Tuli akka vastahansa,
Siniyiitta viian eukko;
Hänpä tuon sanoiksi virkki,
110. Itse lausui, noin nimesi:
»Kunne läksit Kullervoinen,
Kaaloat Kalervon poika?»
- Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Juohtui mielehen minulle,
Puuttui aivohon ajatus,
Mennä tuonne toisialle,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa sukuni surma,
120. Ison kohlut, maammon mahlat,

- Polttoa tuvat tuhaksi,
Kypeniksi kyyätellä.»
- Akka tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Ei ole surmattu sukusi,
Viel' ei kaatunut Kalervo,
On sulla iso elossa,
Maammo mailla tervehenä.»
- »Oi on armas akkaseni!
130. Sano armas akkaseni,
Missäpä minun isoni,
Kussa kaunis kantajani?»
»Tuollapa sinun isosi,
Tuolla kaunis kantajasi
Lapin laajalla rajalla,
Kalalammin laitehella.»
- »Oi on armas akkaseni!
Sano armas akkaseni,
Mitenkä mä sinne pääsnen,
140. Kuten kulkea osannen?»
»Hyvä on sinne päästäksesi,
Ouonkin osataksesi,
Korven kolkka käyäksesi,
Joen ranta juostaksesi;
Astut päivän, tuosta toisen,
Astut kohta kolmannenki,
Kulet kohti luotehesen,
Vaara vastahan tulevi,
Sie astu alitse vaaran,
150. Käy vaaran vasenta puolta;
Tuostapa joki tulevi
Oikealle puolellesi,
Käy sitä joen sivua,
Kolmen kosken kuohumitse;
Tulet niemen tutkamehen,
Pääyt pähän pitkän kaiskun,
Tupa on niemen tutkamessa,
Kalasauna kaiskun päässä,
Siinäpä iso elävi,
160. Siinä kaunis kantajasi,
- Siinäpä sisaresiki,
Kaksi kaunista tytärtä.»
- Kullervo Kalervon poika
Läksi tuosta astumahan;
Astui päivän, tuosta toisen,
Astui kohta kolmannenki,
Kulki kohti luotehesen;
Tuli vaara vastahansa,
Hän astui alaisin puolin
170. Vaaran lievettä vasenta;
Joutuvi joelle tuosta,
Astuvi joen sivua,
Jokivarrutta vasenta,
Kulki kolmen kosken kautta;
Tuli niemen tutkamehen,
Päätyi pähän pitkän niemen,
Tupa oli niemen tutkamessa,
Kalasauna kaiskun päässä.
- Meni hän tupahan tuosta;
180. Eipä tunneta tuvassa:
»Mistä vieras veen takoa,
Kusta kulkiain kotoisin?»
»Etkö tunne poikoasi,
Tunne et lastasi omoa,
Jonka Untamon urohot
Veivät kanssansa kotihin
Ison vaaksan varrellisna,
Emon värttinän pituisna?»
- Emo ennätti sanoa,
190. Vaimo vanha lausulla:
»Ohoh poikani poloinen,
Ohoh kurja kullansolki!
Ettäpä elävin silmin
Näitä maita matkaelet,
Kun jo itkin kuolleheksi,
Jo kauan kaonneheksi.»
- »Kaks' oli poikoa minulla,
Kaksi kaunista tytärtä,
Niist' oli osattomalta
200. Kaksi vanhinta kaonnut,

Poika suurehen sotahan,
 Tyttö tietämättömihin;
 Poikani tuli takaisin,
 Eipä tyttö tullekana.»

Kullervo Kalervon poika
 Itse ennätti kysyä:

»Kunne tyttäsi katosi,
 Minne sai sisarueni?»

210. Emo tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:

»Tuonne tyttäni katosi,
 Tuonne sai sisaruesi:

Läksi marjahan metsälle,
 Alle vaaran vaapukkahan,
 Sinnepä kana katosi,
 Lintu kuoli liian surman,
 Surmahan sanattomahan,
 Nimen tietämättömähän.»

»Kenen tyttöä ikävä?

220. Kenen muun kun ei emonsa,
 Emon etso eellimmäisnä,
 Emon etso, emon kaiho;
 Läksinpä emo poloinen

Etsimähän tyttöäni,
 Juoksin korvet kontiona,
 Salot saukkona samosin;
 Etsin päivän, tuosta toisen,
 Etsin kohta kolmannenki,
 Päivän kolmannen perästä,

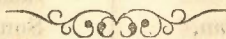
230. Viikon päästä viimeistäki

Nousin suurelle mäelle,
 Korkealle kukkulalle,
 Huusin tuosta tyttöäni,
 Kaonnutta kaihoelin:
 »»Missä olet tyttöseni,
 Tule jo tyttäni kotihin!»»

»Noinpa huusin tyttöäni,
 Kaonnutta käipaelin;
 Vaarat vastahan saneli,

240. Kankahat kajahtelivat:

»»Elä huuu tyttöäsi,
 Elä huuu, hoilaele!
 Ei se saa sinä ikänä,
 Ei paloa polvenansa
 Emon entisen tiloille,
 Taaton vanhan valkamaille.»»

Viidesneljättä Runo.

Kullervo kokee vanhempainsa luona töitä toimitella, mutta kun hänestä ei ollut niihin apua, panee isä hänen veronvienti-matkaan 4—68. Verot vietyänsä tapa'aa pahuumatkalla tuntemattoman, marjatieltä eksyneen, sisarensa, jonka houkuttelee ja viettelee 69—188. Jälestä pään ilmi saatua, keittä olivat, juoksee sisar jokeen, Kullervo kiirehtii kotiin, kertoo kauhean sisarensa—turmellus—tapauksen äitille ja arvelee sitte itseki tehdä lopun päivistänsä 189—344. Äiti kieltää hänen surmaamasta itseänsä ja kehoittaa jossa kussa pülossa mielen levottomuuttansa viihdyttämään, samassa läikähää Kullervon päähän ennen kaikkea muuta käydä Untamo kostamassa 345—372.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Sai tuosta elelemähän
Alla varjon vanhempien;
Ei saanut älymähän,
Miehen mieltä ottamahan,
Kun oli kaltoin kasvateltu,
Tuhmin lasna tuuteltu
Luona kalton kasvattajan,
10. Tuon on tuhman tuittajan.

Poika työlle työnteilekse,
Raaolle rakenteilekse,
Kaalasi kalastamahan,
Nuotan suuren souantahan;
Itse tuossa noin sanovi,
Airo käessä arvelevi:
»Veänkö väen mukahan,
Souan tarmoni takoa,

Vai veän asun mukahan,
20. Souan tarpehen takoa?»
Perimies perältä lausui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jos veät väen mukahan,
Souat tarmosi takoa,
Et vetäne purtta poikki,
Etkä hankoja hajalle.»

Kullervo Kalervon poika
Veälti väen mukahan,
Souti tarmonsä takoa,
30. Souti poikki puiset hangat,
Katajaiset kaaret katkoi,
Venon haapaisen hajotti.
Sai Kalervo katsomahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei sinusta soutajaksi,
Souit poikki puiset hangat,

- Katajaiset kaaret katkoit,
 Koko haapion hajotit;
 Mene nuotan tarvontahan,
 40. Lienet tarpoja parempi!»
 Kullervo Kalervon poika
 Meni nuotan tarvontahan,
 Itse tuossa tarpoimelta
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tarvonko olan takoa,
 Panen miehuuen nojassa,
 Vai panen asun mukahan,
 Tarvon tarpehen takoa?»
 Vetäjä sanansa virkki:
 50. »Mi on siitä tarpojasta,
 Ku ei tarvo olan takoa,
 Pane miehuuen nojassa?»
 Kullervo Kalervon poika
 Tarpaisi olan takoa,
 Pani miehuuen nojassa,
 Ve'en velliksi seotti,
 Tarpoi nuotan tappuroiksi,
 Kalat liivaksi litsotti.
 Sai Kalervo katsomahan,
 60. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ei sinusta tarpojaksi,
 Tarvoit nuotan tappuroiksi,
 Ruumeniksi pullo rouhit,
 Selykset paloin paloittit;
 Lähe viemähän vetoja,
 Maarahoja maksamahan!
 Lienet matkassa parempi,
 Taipaleella taitavampi.»
 Kullervo Kalervon poika,
 70. Sinisukka äiön lapsi,
 Hivus keltainen korea,
 Kengän kauto kaunokainen
 Läksi viemähän vetoja,
 Maajyviä maksamahan.
- Vietyä vetoperänsä,
 Maajyväset maksettua
 Rekehensä reutoaikse,
 Kohennaikse korjahansa;
 Alkoi kulkea kotihin,
 80. Matkata omille maille.
 Ajoa järyttelevi,
 Matkoansa mittelevi
 Noilla Wäinön kankahilla,
 Ammoin raatuilla ahoilla.
 Neiti vastahan tulevi,
 Hivus kulta hiihtelevi
 Noilla Wäinön kankahilla,
 Ammoin raatuilla ahoilla.
 Kullervo Kalervon poika
 90. Jo tuossa päättelevi,
 Alkoi neittä haastatella,
 Haastatella, houkutella:
 »Nouse neito korjahani,
 Taaksi maata taljoillen!»
 Neiti suksilta sanovi,
 Hiihtimiltä hioavi:
 »Surma sulle korjahasi,
 Tauti taaksi taljoillesi!»
 Kullervo Kalervon poika,
 100. Sinisukka äiön lapsi
 Iski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmivyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Tie vieri, reki rasasi;
 Ajoa järyttelevi,
 Matkoansa mittelevi
 Selvällä meren selällä,
 Ulapalla aukealla.
 Neiti vastahan tulevi,
 110. Kautokenkä kaaloavi
 Selvällä meren selällä,
 Ulapalla aukealla.
 Kullervo Kalervon poika
 Hevoista päättelevi,

- Suutansa sovittelevi,
Sanojansa säätelevi:
»Tule korjahan korea,
Maan valio matkoihini!»
Neiti vastahan sanovi,
120. Kautokenkä kalkuttavi:
»Tuoni sulle korjahasii,
Manalainen matkoihisi!»
Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Iski virkkua vitsalla,
Helähytti helmivyöllä,
Virkku juoksi, matka joutui,
Reki vleri, tie lyheni;
Ajavi karettelevi,
130. Matkoansa mittlelevi
Noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Neiti vastahan tulevi,
Tinarinta riioavi
Noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.
Kullervo Kalervon poika
Hevoistansa hillitsevi,
Suutansa sovittelevi,
140. Sanojansa säätelevi:
»Käy neito rekoseheni,
Armas alle villtieni
Syömähän omeniani,
Puremahan pähkeniä!»
Neiti vastahan sanovi,
Tinarinta riuskuttavi:
»Sylen keho kelkkahasii,
Retkale rekosehesi;
Vilu on olla viltin alla,
150. Kolkko korjassa eleä.»
Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Koppoi neion korjahansa,
Reualti rekosehensa,
- Asetteli taljoillensa,
Alle viltin vieretteli.
»Neiti tuossa noin sanovi,
Tinarinta riitelevi:
»Päästä pois minua tästä,
160. Laske lasta vallallensa,
Kunnotointa kuulemasta,
Pahalaista palvomasta,
Tahi potkin pohjan puhki,
Levittelen liistehesi,
Korjasi pilastehiksi,
Rämäksi re'en retukan.»
Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Aukaisi rahaisen arkun,
170. Kimahutti kirja-kannen,
Näytteli hopeitansa,
Verkaliuskoja levitti,
Kultasuita sukkasia,
Voitansä hopeapäitä.
Verat veivät neien mielen,
Raha muutti morsiamen,
Hopea hukuttelevi,
Kulta kuihauttelevi.
Kullervo Kalervon poika,
180. Sinisukka äiön lapsi
Tuossa neittä mairotteli,
Kuihutteli, kutkutteli,
Käsi orosen ohjaksissa,
Toinen neitosen nisoissa.
Siinä neitosen kisasi,
Tinarinnan riu'utteli
Alla vaipan vaskikirjan,
Päällä taljon taplikkaisen.
Jo antoi Jumala aamun,
190. Toi Jumala toisen päivän,
Niin neiti sanoiksi virkki,
Kysytteli, lausutteli:
- 188: 3. paikullisen; pilkullisen.

»Mist' olet sinä sukuisin?
Kusta rohkea rotuisin?
Lienet suurtaki sukua,
Isoa isän aloa.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»En ole sukua suurta,

200. Enkä suurta, enkä pientä,
Olen kerran keskimmäistä,
Kalervon katala poika,
Tuhma poika tuiretuinen,
Lapsi kehjo keiretyinen;
Vaan sano oma sukusi,
Oma rohkea rotusi,
Jos olet sukua suurta,
Isoa isän aloa.»

Neiti varsin vastoavi,

210. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»En ole sukua suurta,
Enkä suurta, enkä pientä,
Olen kerran keskimmäistä,
Kalervon katala tyttö,
Tyhjä tyttö tuiretuinen,
Lapsi kehjo keiretyinen.»

»Ennen lasna ollessani

Emon ehtoisen eloilla,

Läksin marjahan metsälle,

220. Alle vaaran vaapukkahan;

Poimin maalta mansikoita,

Alta vaaran vaapukoita,

Poimin päivän, yön lepäsin,

Poimin päivän, poimin toisen,

Päivälläpä kolmannella

En tiennyt kotihin tietä;

Tiehyt metsähän veteli,

Ura saatteli salolle.»

»Siinä istuin, jotta itkin,

230. Itkin päivän, jotta toisen,

Päivänäpä kolmantena

Nousin suurelle mäelle,

Korkealle kukkulalle,

Tuossa huusin, hoilaelin,

Salot vastahan saneli,

Kankahat kajahtelivat:

»Elä huuu hullu tyttö,

Elä mieletöin melua,

Ei se kuulu kumminkana,

240. Ei kuulu kotihin huuto!»

»Päivän päästä kolmen, neljän,

Viihen, kuuen viimeistäki

Kohennihin kuolemahan,

Heitihin katoamahan;

Enkä kuollut kuitenkana,

En mä kalkinen kaonnut.»

»Oisin kuollut kurja raukka,

Oisin katkennut katala,

Äsken tuosta toisna vuonna,

250. Kohta kolmannä kesänä,

Oisin heinäna helynnyt,

Kukostellut kukka-päänä,

Maassa marjana hyvänä,

Punaisena puolukkana

Nämät kummat kuulematta,

Haikeat hävättsematta.»

Sai toki sanoneheksi,

Kerran kertoelleheksi;

Heti repsähti re'estä,

260. Siitä juoksihe jokehen,

Kosken kuohu'un kovahan,

Palavahan pyörtehesen;

Siihen surmansa sukusi,

Kuolemansa kohtaeli,

Löyti turvan Tuonelassa,

Armon aaltojen seassa.

Kullervo Kalervon poika

Pyyhättihe korjastansa,

Alkoi itkeä isosti,

270. Valitella vaikeasti:

»Voi poloinen päiviäni,

Voipa kurja kummiani,

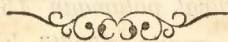
- Kun pi'in sisarueni,
Turmelin emoni tuoman!
Voi isoni, voi emoni,
Voi on valta vanhempani,
Minnekä minua loitte,
Kunne kannoitte katalan!
Parempi olisin ollut
280. Syntymättä, kasvamatta,
Ilmahan sikeämättä,
Maalle tälle täytymättä;
Eikä surma suurin tehnyt,
Tauti oikein osannut,
Kun ei tappanut minua,
Kaottanut kaksi-öisnä.»
Veitsin länkensä levitti,
Rauoin rahnoi rahkehensa;
Hyppäsi hyvän selälle,
290. Hyvän laukin lautasille,
Ajavi palasen maata,
Pikkaraisen piirrättävi,
Päätyvi ison piholle,
Oman taaton tanterelle.
Emo päätyvi pihalle:
»Oi emoni kantajani!
Kun oisit emo kuluni
Synnyteltäissä minua
Pannut saunahan savua,
300. Löyönyt saunan salpa päälle,
Tukahuttanut savuhun,
Kaottanut kaksi-öisnä,
Vienyt hurstilla vetehen,
Upotellut uutimella,
Luonut tuutusen tulehen,
Liekun lietehen sysännyt!»
»Oisiko kylä kysynyt:
»Missä tuutunen tuvasta,
Mitä sauna salpa päällä?»»
310. Sinä oisit vastannunna:
»Tuutusen tulessa poltin,
Liekun liesi-valkeassa;
- Saunassa tein ituja,
Maustelin maltahia.»»
Emo ennätti kysyä,
Vanhempansa tutkaella:
»Mi sinulla poikaseni,
Mikä kumma kuulumassa?
On kuin Tuonelta tulisit,
320. Manalalta matkoaisit.»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo nyt on kummat kuulununna,
Turmiot tapahtununna,
Kun pi'in oman sisaren,
Turmelin emoni tuoman.»
»Tulin viennästä vetojen,
Maarahojen maksannasta,
Päätyi neito vastahani,
330. Mie tuota kisauttelin;
Se oli sisarueni,
Se oman emoni lapsi.»
»Se jo surmansa sukesi,
Kuolemansa kohtaeli
Kosken kuohu'un kovahan,
Palavahan pyörtehesen;
Itse en nyt tieäkänä,
Arvoa, älyäkänä,
Kunne surmani sukean,
340. Kunne kurja kuoletaime:
Suuhun ulvovan sutosen,
Karhun kiljuvan kitahan,
Vainko vatsahan valahan,
Meren hauin hampahisin?»
Emo tuon sanoiksi virkki:
»Ellös menkö poikaseni
Suuhun ulvovan sutosen,
Karhun kiljuvan kitahan,
Fläkä vatsahan valahan,
350. Hauin hirmun hampahisin!
Onpa suurta Suomen nientä;
Sankoa Savon rajoa

Piillä miehen pillojansa,
Hävetä pahoja töitä,
Piillä vuotta viisi, kuusi,
Ynnähän yheksän vuotta,
Kunnes aika armon tuopi,
Vuoet huolen huojentavi.»

360. Kullervo Kalervon poika,
360. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Enkä lähe piilemähän,
En paha pakenemahan;

Lähen surman suun esille,
Kalman kartanon oville,
Suurille sota-sioille,
Miesten tappo-tanterille:
Viel' on Unto oikeana,
Mies katala kaatamatta,
Kostamatta taaton kohlut,

370. Maammon mahlat maksamatta,
Muistamatta muutki vaivat,
Itseni hyvin piännät.»

Kuudesneljättä Runo.

Kullervo valmisteleikse sotaan ja jüttelee hyvästi kotolaisiansa, joista ei muut, kun äiti yksinänsä, sanoneet huolivansa hänestä, kunne läh-tisi, kuolisiko, jüisikö henkiin 1—154. Tulee Untamolaan, kaataa kaikki maahan ja pistää tuvat palamaan 155—250. Pala'aa kotiin, löytää talon autiona, eikä muuta elävütä koko paikalla, kun vanhan, mustan koiran, jonka kanssa lähtee itsellensä syödü metsüstä ampu-maan 251—296. Joutuu metsämatkallansa sille paikalle, kussa oli sisarensa houkutellut, ja lopettaa tuntonsa vaivoissa miekalla päivänsä 297—360.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Siitä suorikse sotahan,
Vaino-tielle valmistaikse;
Hioi hetken miekkoansa,
Toisen keihoä teroitti.

Emo tuon sanoiksi virkki:

»Ellös poikani poloinen
Saako suurehen sotahan,
10. Menkö miekan melskehesen!
Ken suotta sotahan saapi,
Tahallansa tappelohon,
Se soassa surmatahan,
Tapetahan tappelossa,
Miekkoihin menetähän,
Kalpoihinsa kaaetahan.»

»Lähet vuohella sotahan,
Kaurihilla tappelohon,
Pian vuohi voitetahan,

20. Kauris kaatahan likahan,
Tulet koiralla kotihin,
Sammakolla saat piha'an.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En mä silloin suohon sorru,
Enkä kaau kankahalle,
Korppien kotisioille,
Variksien vainioille,
Kun sorrnun sota-tiloille,

30. Vaivun vaino-tanterille;
Somap' on sotahan kuolla,
Kaunis miekan kalskehesen,
Sorea sotainen tauti,
Äkin poika pois tulevi,
Potemattä pois menevi,
Laihtumatta lankeavi.»

Tuon emo sanoiksi virkki:
»Kun sinä sotahan kuolet,

- Mitä jääpi taatollesi
40. Vanhan päivänsä varaksi?»
 Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Kuolkohon kuja-rikoille,
 Kaatukohon kartanolle!»
 »Mitä jääpi maammollesi
 Vanhan päivänsä varaksi?»
 »Kuolkohon kupo sylihin,
 Läävähän läkähtyköhön!»
 »Mitä jääpi veikollesi
50. Päivän vastaisen varaksi?»
 »Metsähän menettyköhön,
 Vainiolle vaipukohon!»
 »Mitä jääpi siskollesi
 Päivän vastaisen varaksi?»
 »Kaivotielle kaatukohon,
 Sotkutielle sortukohon!»
 Kullervo Kalervon poika
 Kohta lähtevi koista,
 Sanovi sanan isolle:
60. »Hyvästi hyvä isoni!
 Itketkö sinä minua,
 Koskas kuulet kuolleheksi,
 Kansasta kaonneheksi,
 Sortuneheksi su'usta?»
 Tuon isä sanoiksi virkki:
 »En minä sinua itke,
 Jospa kuulen kuolleheksi;
 Poika toinen tehtänehe,
 Poika paljoa parempi,
70. Äieä älykkähämpi.»
 Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Enkä itke mie sinua,
 Kuulisinko kuolleheksi;
 Saan minä mokoman taaton,
 Suun savesta, pään kivistä,
 Silmät suolta karpaloista,
 Parran kuivista kuloista,
- Jalat raian haarukasta,
 Muun lihan lahosta puusta.»
 Virkkoi siitä veikollensa:
 »Jää hyvästi veikkoseni!
 Itketkö sinä minua,
 Koskas kuulet kuolleheksi,
 Kansasta kaonneheksi,
 Sortuneheksi su'usta?»
 Veikko tuon sanoiksi virkki:
 »En itke minä sinua,
 Josko kuulen kuolleheksi;
90. Veli toinen saatanehe,
 Veli paljoa parempi,
 Kahta mointa kaunihimpi.»
 Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Enkä itke mie sinua,
 Kuulisinko kuolleheksi;
 Saan minä mokoman veljen,
 Pään kivistä, suun savesta,
 Silmät suolta karpaloista,
100. Hiukset kuivista kuloista,
 Jalat raian haarukasta,
 Muun lihan lahosta puusta.»
 Sanoi siitä siskollensa:
 »Hyvästi sisarueni!
 Itketkö sinä minua,
 Koskas kuulet kuolleheksi,
 Kansasta kaonneheksi,
 Sortuneheksi su'usta?»
 Noin sisar sanoiksi virkki:
110. »En itke minä sinua,
 Josko kuulen kuolleheksi;
 Veli toinen saatanehe,
 Veli paljoa parempi,
 Äieä älykkähämpi.»
 Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Enkä itke mie sinua,
 Kuulisinko kuolleheksi;

Saan minä mokoman siskon,
120. Pään kivistä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,
Hiukset kuivista kuloista,
Korvat lammin lumpehista,
Varren vaahteren vesasta.»

Sanoi siitä äitillensä:

»Äitiseni, armaiseni,
Minun kaunis kantajani,
Kultainen kulettajani!
Itketkö sinä minua,

130. Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»

Tuon emo sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:

»Et älyä äitin mieltä,
Arvoa emon syäntä;
Itkenpä minä sinua,
Kun sun kuulen kuolleheksi,
Väestä vähenneheksi,

140. Sortuneheksi su'usta;
Itken tulville tupamme,
Siltalauat lainehille,
Kujat kaikki kuurullani,
Läävät länkämöisilläni;
Lumet itken iljeniksi,
Iljenet suliksi maiksi,
Sulat maat vihottaviksi,
Vihottavat viereviksi.»

»Mit' en itkeä ilenne,

150. Kut' en voine voitotella,
Itkeä inehmisissä,
Itken saunassa saloa,
Yliset kulasvesille,
Saunan lauat lainehille.»

148: vihertävät juokseviksi. Itken niin kauan,
että lumet sillä aikaa sulavat, ruoho
kasvaa ja ruuhon tulee joet kyyne-
leistäni.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äion lapsi
Läksi soitellen sotahan,
Hotellen tappelohon;
Soitti suolla, soitti maalla,

160. Kajahutti kankahalla,
Rojahutti ruohokossa,
Kulahutteli kulossa.

Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:

»Jo iso kotona kuoli,
Vaipui valta-vanhempasi;
Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!»

Kullervo Kalervon poika,

170. Hänpä varsin vastaeli:

»Kun lie kuollut, kuolkahansa;
On meillä kotona ruuna,
Millä maahan vietäkähän,
Kalmahan katettakahan!»

Soitti suolla mennessänsä,
Patakoitteli palolla;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:

»Jo veli kotona kuoli,
180. Vaipui lapsi vanhempasi;
Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!»

Kullervo Kalervon poika,
Hänpä varsin vastaeli:

»Kun lie kuollut, kuolkahansa;
On siellä ori kotona,
Millä maahan vietäkähän,
Kalmahan katettakahan!»

Soitti suolla käyessänsä,

190. Kullervoitsi kuusikossa;

Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:

»Jo sisar kotona kuoli,
Vaipui lapsi vanhempasi;

- Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!»
Kullervo Kalervon poika,
Hänpä varsin vastaeli:
»Kun lie kuollut, kuolkahansa;
200. On meillä kotona tamma,
Millä maahan vietäkähän,
Kalmahan katettakahan!»
Kulaten kulossa astui,
Heläellen heinikossa;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
»Kuoli ehtoinen emosi,
Kaatui maire maammuesi;
Käypäs tuota katsomahan,
210. Miten miero hautoavil!»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi minä poloinen poika,
Kun kuoli emo minulta,
Uupui uutimen tekiä,
Vaipui vaipan kirjoittaja,
Pitkän piustan kehreäjä,
Väki-värttinän vetäjä;
Enk' ollut luona luopuessa,
220. Läsä hengen lähtiessä,
Lie kuollut kovin viluhun,
Vainko leivän puuttehesen!»
»Kuollut koissa pestäköhön
Saksan saipua-vesillä,
Silkkihin sieltäköhön,
Palttinoihin pantakohon,
Siitä maahan vietäköhön,
Kalmahan katettakohon,
Itkuvirsin vietäköhön,
230. Lauaen lasettakohon;
En vielä kotihin joua,
Viel' on Unto kostamatta,
- Mies katala kaatamatta,
Ilkeä hävittämättä.»
Meni soitellen sotahan,
Ilon lyöen Untolahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi Ukko ylijumala!
Jos nyt mulle miekan saisit,
240. Sekä kalvan kaunihimman,
Joka joukolle pitäisi,
Saattaisi satalu'ulle.»
Saip' on miekan mielehisen,
Kalvan kaikkien parahan,
Jolla kaatoi kaiken kansan,
Joukon Untamon hävitti;
Tuvat poltteli poroksi,
Kypeniksi kyyätteli,
Kivet jätti kiukahista,
250. Pitkän pihlajan pihoista.
Kullervo Kalervon poika
Jo tuosta kotihin kääntyi
Ison entisen tuville,
Vanhempansa vainioille;
Tupa on tyhjä tultuansa,
Autio avattuansa,
Ei tulla likistämähän,
Käyä kättä antamahan.
Antoi kättä hiilokselle,
260. Hiilet kylmät hiiloksessa;
Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole emo elossa.
Pisti kättä kiukahalle,
Kivet kylmät kiukahassa;
Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole iso elossa.
Loi on silmät sillan päälle,
Silta kaikki siivomatta;
Tuosta tunki tultuansa,
270. Ei ole sisar elossa.
Vieri valkama-vesille,
Ei venettä valkamassa;

Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole veli elossa.

Loihe siitä itsemähän,
Itki päivän, itki toisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Oi on ehtoinen emoni,
Mitäs mulle tänne heitit

280 Eläessä tällä maalla?»

»Et kuulle emo minua,
Jos ma. silmillä siherrän,
Eli kulmilla kujerran,
Pääläella lausuelen!»

Emo hauasta havasi,
Alta mullan muistuttavi:
»Jäi hän multa Musti koira
Käyäksesi metsämälle;
Ota koirasi keralle,

290. Mene tuonne metsämälle,
Ylös korpehen koho
Metsän tyttöjen tyköhön,
Sinipiikojen pihalle,
Havulinnan liepehille
Evähiä etsimähän,
Antia anelemahan!»

Kullervo Kalervon poika
Otti koiransa keralle,
Läksi tietä telkkimähän,
300. Korpehen kohoamahan;
Kävi matkoa vähäisen,
Astui tietä pikkaraisen,
Tuli tuolle saarekselle,
Tuolle paikalle tapahtui,
Kuss' oli piian pillannunna,
Turmellut emonsa tuoman.

Siin' itki ihana nurmi,
Aho armahin valitti,
Nuoret heinät hellitteli,

310. Kuikutti kukat kanervan
Tuota piian pillamusta,
Emon tuoman turmellusta,

Eikä nousnut nuori heinä,
Kasvanut kanervan kukka,
Ylennyt sialla sillä,
Tuolla paikalla pahalla,
Kuss' oli piian pillannunna,
Emon tuoman turmellunna.

Kullervo Kalervon poika
320. Tempasi terävän miekan,
Katselevi, kääntelevi,
Kyselevi, tieteleivi;
Kysyi mieltä miekaltansa,
Tokko tuon tekisi mieli
Syöä syyllistä lihoa,
Viallista verta juoa.

Miekkä mietti miehen mielen,
Arvasi uron pakinan,
Vastasi sanalla tuolla:

330. »Miks' en söisi mielelläni,
Söisi syyllistä lihoa,
Viallista verta joisi,
Syön lihoa syyttömänki,
Juon verta viattomanki.»

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Pään on peltohon sysäsi,
Perän painoi kankahasen,
Kären käänti rintahansa,

340. Itse iskihe käreille,
Siihen surmansa sukesi,
Kuolemansa kohtaeli.

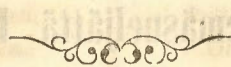
Se oli surma nuoren miehen,
Kuolo Kullervo-urohon,
Loppu ainakin urosta,
Kuolema kova-osaista.

Silloin vanha Wänämöinen,
Kunpa kuuli kuolleheksi,
Kullervon kaonneheksi,

350. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Elkötte etinen kansa
Lasta kaltoin kasvattelko

Luona tuhman tuittajan,
 Vierahan väsytteliän!
 Lapsi kaltoin kasvattama,
 Poika tuhmin tuittama

Ei tule älymähän,
 Miehen mieltä ottamahan,
 Vaikka vanhaksi eläisi,
 360. Varreltansa vahvistuisi.»

[The following text is a faint, mirrored bleed-through from the reverse side of the page, appearing upside down and is largely illegible.]

Seitsemäneljättä Runo.

Ilmarinen itkee kauan kuollutta naistansa, takoo sitte kullasta ja hopeasta uuden naisen itsellensä, jonka suurella työllä ja vaivalla saapi henkeä vailla valmiksi 4—162. Lepää yön kultaisen morsiamensa vieressä ja tuntee aamulla havattuansa sen kylen kovin kylmäksi, jolla oli maannut kuvaa vasten 163—196. Hylkää kultaisen morsiamensa Wäinämöiselle, joka ei kuitenkaan huoli siitä, vaan käskee Ilmarisen sen muiksi tarpeiksi takomaan, eli semmoisena, kun oli, muille maille viemään kullan haluajille kosioille 197—250.

Se on seppo Ilmarinen
Naista itki illat kaiket,
Yöt itki unettomana,
Päivät einehettömänä,
Aamut aikaisin valitti,
Huomeniset huokaeli,
Kun oli kuollut nuori nainen,
Kaunis kalmahan katettu;
Eipä kääntynyt käessä

10. Vaskinen vasaran varsi,
Kuulunut pajasta kalke,
Yhen kuuhuen kululla.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En tieä poloinen poika,
Miten olla, kuin eleä;
Istun yön eli makoan,
Äiä on yötä, tunti tuhma,
Vaivoja matala mahti.»

- »Ikävät on iltaseni,
20. Apeat on aamuseni,

Äsken yöllä äitelämpi,
Havatessa haikeampi;
Ei ole iltoja ikävä,
Ei apea aamujani,
Mure muita aikojani:
Ihanaistani ikävä,
Apeainen armastani,
Mure musta-kulmaistani.»

- »Jo vainen iällä tällä
30. Usein minun utuisen
Keskiöisissä unissa
Koura tyhjeä kokevi,
Käsi vaalivi valetta
Kupehelta kummaltaki.»
Seppo naisetä elävi,
Puolisotta vanhenevi;
Itki kuuta kaksi, kolme,
Niinpä kuulla neljännellä,
Poiimi kultia mereltä

22: 1. herätessä.

40. Hopeita lainehilta;
 Keräsi kekosen puita,
 Kolmekymmentä rekoista,
 Puunsa poltti hiililöiksi,
 Hiilet ajhohon ajeli.
 Otti noita kultiansa,
 Valitsi hopeitansa
 Sykysyisen uuden verran,
 Verran talvisen jäniksen,
 Työnti kullat kuumentohon,
50. Ajoi ajhohon hopeat,
 Pani orjat lietsomahan,
 Palkkalaiset painamahan.
 Orjat lietsoi löyhätteli,
 Palkkalaiset painatteli
 Kintahattomin kätösien,
 Hatuttoman hartioisen;
 Itse seppo Ilmarinen
 Ahjoa kohentelevi,
 Pyyti kullaista kuvaista,
60. Hopeista morsianta.
 Ei orjat hyvästi lietso,
 Eikä paina palkkalaiset,
 Se on seppo Ilmarinen
 Itse löihe lietsomahan;
 Lietsahutti kerran, kaksi,
 Niin kerralla kolmannella
 Katsoi ahjonsa alusta,
 Lietsehensä liepehiä,
 Mitä ahjosta ajaikse,
70. Tungeikse tulisiasta.
 Uuhi ahjosta ajaikse,
 Lähetäikse lietshestä,
 Karva kulta, toinen vaski,
 Kolmas on hopea karva;
 Muut tuota ihastelevi,
 Ei ihastu Ilmarinen.

Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Se susi sinuista toivoi!

- Toivon kullaista sopua,
 80. Hopeista puolisoa.»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Uuden työntävi tulehen,
 Liitti kultia lisäksi,
 Hopeita täytteheksi,
 Pani orjat lietsomahan,
 Palkkalaiset painamahan.
 Orjat lietsoi löyhätteli,
 Palkkalaiset painatteli
 Kintahattomin kätösien,
 90. Hatuttoman hartioisen;
 Itse seppo Ilmarinen
 Ahjoa kohentelevi,
 Pyyti kullaista kuvaa,
 Hopeaista morsianta.
 Ei orjat hyvästi lietso,
 Eikä paina palkkalaiset,
 Se on seppo Ilmarinen
 Itse löihe lietsomahan;
 Lietsahutti kerran, kaksi,
 100. Niin kerralla kolmannella
 Katsoi ahjonsa alusta,
 Lietsehensä liepehiä,
 Mitä ahjosta ajaikse,
 Lähetäikse lietshestä.
 Varsa ahjosta ajaikse,
 Lähetäikse lietshestä,
 Harja kulta, pää hopea,
 Kaikki vaskesta kaviot;
 Muut tuota hyvin ihastui,
 110. Ei ihastu Ilmarinen.
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Se susi sinuista toivoi!
 Toivon kullaista sopua,
 Hopeista puolisoa.»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Varsan työntävi tulehen,
 Liitti kultia lisäksi,
 Hopeita täytteheksi,

- Pani orjat lietsomahan,
 120. Palkkalaiset painamahan.
 Orjat lietsoi lyhytteli,
 Palkkalaiset painatteli
 Kintahattomin kätösin,
 Hatuttoman hartioisen;
 Itse seppo Ilmarinen
 Ahjoa kohentelevi,
 Pyyti kullaista kuvoa,
 Hopeista morsianta.
 Ei orjat hyvästi lietso,
 130. Eikä paina palkkalaiset,
 Se on seppo Ilmarinen
 Itse loihe lietsomahan;
 Lietsahutti kerran, kaksi,
 Niin kerralla kolmannella
 Katsoi ahjonsa alusta,
 Lietsehensä liepehiä,
 Mitä ahjosta ajaikse,
 Lähetäikse lietschestä.
 Neiti ahjosta ajaikse,
 140. Kulta-letti lietschestä,
 Pää hopea, kassa kulta,
 Varsi kaikki kaunokainen;
 Muut tuota pahoin pelästy,
 Ei pelästy Ilmarinen.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Takoi kullaista kuvoa,
 Takoi yön levähtämättä,
 Päivän pouahuttamatta;
 Jalat laati neitoselle,
 150. Jalat laati, käet kuvasi,
 Eipä jalka nousekana,
 Käännä käet syleilemähän.
 Takoi korvat neiollensa,
 Eipä korvat kuulekana;
 Niin sovitti suun sorean,
 Suun sorean, sirkut silmät,

- Saanut ei sanoa suuhun,
 Eikä silmähän suloa.
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 160. »Oisi tuo sorea neito,
 Kun oisi sanallisena,
 Mielellisnä, kielellisnä.»
 Saattoi siitä neitosensa
 Utuisehen uutimehen,
 Pehmeille pää-aloille,
 Sulkkuisille vuotehille.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Lämmitti kylyn utuisen,
 Laati saunan saipuaisen,
 170. Vastat varpaiset varusti,
 Vettä kolme korvollista,
 Jolla peiponen peseikse,
 Pulmunen puhasteleikse
 Noista kullan kuonasista.
 Kylpi seppo kyllitellen,
 Valelihe vallotellen,
 Neien vierehen venähti
 Utuisehen uutimehen,
 Teltahan teräksisehen,
 180. Rankisehen rautaisehen.
 Siinä seppo Ilmarinen
 Heti yönä ensimmäisnä
 Kyllä peitettä kysyvi,
 Vaippoja varustelevi,
 Kahet, kolmet karhuntaijat,
 Viiet, kuuat villavaipat
 Maata kera puolisonsa,
 Tuon on kultaisen kuvansa.
 Se oli kylki kyllä lämmin,
 190. Ku oli vasten vaippojansa,
 Ku oli nuorta neittä vasten,
 Vasten kullaista kuvoa,
 Se oli kylki kylmimässä,
 Oli hyyksi hyytymässä,

148: 2. pidähtämättä.

156: 3. soreat; kauniit.

171: 3. saavillista.

180: 1. telta; vaatteesta tehty huonehus.

- Meren jääksi jäätyvässä,
Kiveksi kovoamassa.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Ei tämä hyvä minulle;
Vienen neien Wäinölähän
200. Wäinämöiselle varaksi,
Polviseksi puoliseksi,
Kainaloiseksi kanaksi.»
Viepi neien Wäinölähän;
Sitte sinne tultuansa
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie vanha Wäinämöinen,
Tuossa on sinulle tyttö,
Neiti kaunis katsannolta,
Eik' ole suuri suun piolta,
210. Kovin leuoilta leveä.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Katsahti kuvoa tuota,
Luopi silmät kullan päälle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Miksi toit minulle tuota,
Tuota kullan kummitusta?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Miksi muuksi, kun hyväksi:
Polviseksi puoliseksi,
220. Kainaloiseksi kanaksi.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Oi on seppo veikkoseni!
Tunge neitosi tulehen,
Tao kaikiksi kaluiksi,
Tahi vie Wenäehelle,

- Saata Saksahan kuvasi
Rikkahien riian naia,
Suurien soan kosia;
Ei sovi minun su'ulle,
230. Ei minullen itselleni
Naista kullaista kosia,
Hopeista huolitella.»
Siitä kielti Wäinämöinen,
Epäsi suvannon sulho,
Kielti kansan kasvavaisen,
Epäsi yleneväisen
Kullalle kumartamasta,
Hopealle horjumasta;
Sanovi sanalla tuolla,
240. Lausui tuolla lausehella:
»Elkätte pojat poloiset,
Vasta kasvavat urohot,
Ollette elonkeraiset,
Elikkä elottomatki,
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Naista kullaista kosiko,
Hopeista huolitelko!
Kylmän kulta kuumottavi,
250. Vilun huottavi hopea.»

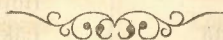
227: 2. riidellen.

228: 2. sotien.

232: 2. pyytää; haluta.

234: suvannoksi sanotaan tyyntä eli hil-
jaista vettä virtapaikkojen välillä.

243: 2. voivat; rikkahat.

Kahdeksasneljättä Runo.

Ilmarinen lähtee Pohjolaan entisen naisensa nuorempaa sisarta kosimaan, saapi siellä pahoja herjasanoja vastaukseksi, suuttuu siitä, ryöstää tyttären ja lähtee kotiin päin 1—124. Matkallaki herjaa neiti Ilmarista ja pahoittaa hänen mielensä siksi, että Ilmarinen viimein sydämmyksissään laulaa hänen lokiksi 125—286. Tulee siitä kotiin ja kertoo Väinämöiselle Pohjolan huolettomasta elämästä sammon varassa, kuin myöski, miten kosimatkinsa oli käynyt 287—328.

Tuop' on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Heitti kultaisen kuvansa,
 Hopeisen neitosensa;
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse istuvi rekehen,
 Kohennaikse korjahansa,
 Lähteäksensä lupasi,
 10. Sekä mietti mennäksensä
 Pyytämähän Pohjolasta
 Toista Pohjolan tyttärtä.
 Sai päivän ajaneheksi,
 Tuosta toisen vierneheksi,
 Päivälläpä kolmannella
 Tuli Pohjolan pihalle.
 Louhi Pohjolan emäntä
 Itse päätyvi pihalle,
 Sai tuossa sanelemahan,
 20. Kääntihe kyselemähän
 Oman lapsensa oloa,
 Asuntoa armahansa

Miniänä miehelessä,
 Naisena anoppelassa.
 Se on seppo Ilmarinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ellös nyt anoppiseni,
 30. Ellös sie kyselekö tuota,
 Elämiä tyttäresi,
 Asuntoa armahasi!
 Jo sen on surma suin piellyt,
 Kova loppu loukahtanut;
 Maassa on jo marjaseni,
 Kankahassa kaunoseni,
 Mustakulmani kulossa,
 Hopeani heinikossa;
 Läksin toista tyttöäsi,
 40. Nuorempata neitoasi;
 Annapa anoppiseni,
 Työnnä toinen tyttäresi
 Naisen entisen eloille,
 Sialle sisaruensal»

- Louhi Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Pahoin tein minä poloinen,
 Pahoinpa polon alainen,
 Kun ma lapseni lupasin,
 50. Työnsin sulle toisenkana
 Nuorena nukahtamahan,
 Verevänä vieremähän,
 Annoin kun sutosen suuhun,
 Karhun kiljuvan kitahan.»
 »En nyt toista annakana,
 En mä työnnä tyttöäni
 Nokiesi nuohojaksi,
 Karstojesi kaapiaksi;
 Ennen työnnän tyttäreni,
 60. Laitan lapseni vakavan
 Koskehen kohisevahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Manalan matikan suuhun,
 Tuonen hauin hainpahisin.»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
 Käänti päätä käiväristä;
 Itse tunkihe tupahan,
 70. Alle kattojen ajoihe,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tulepa minulle tyttö
 Sialle sisaruesi,
 Naisen entisen eloille,
 Mesileivän leipojaksi,
 Oluen osoajaksi!»
 Lauloi lapsi lattialta,
 Sekä lauloi, jotta lausui:
 »Pois on liika linnastamme,
 80. Mies outo ovilta näiltäl
 Tukon linnoa tuhosit,
 Palan linnoa pahensit

57: 2. pyyhkiäksi; tahriaksi.

68: 3. kähärä-tukkaista.

Kerran ennen käytyäsi,
 Ovillen osattuasi.»

- »Neitonen, sinä sisari,
 Elä sulho'on ihastu,
 Elä sulhon suun pitoon,
 Eläkä jalkoihin jaloihin!
 Sulholl' on suen ikenet,
 90. Revon koukut kormanossa,
 Karhun kynnet kainalossa,
 Veren juojan veitsi vyöllä,
 Jolla päätä piirtelevi,
 Selkeä sirettelevi.»
 Neiti itse noin saneli
 Ilmariselle sepolle:
 »En lähe minä sinulle,
 Enkä huoli huitukoille;
 Tapoit naisen ennen naiun,
 100. Surmasit sisarueni,
 Vielä tappaisit minunki,
 Surmoaisit itseniki;
 Onpa tässä neitosessa
 Paremmanki miehen verta,
 Kaunihimman varren kauppa,
 Koreamman korjan täysi,
 Paikoille paremmilllenki,
 Isommille istuimille,
 Ei sepon sysi-sioille,
 110. Miehen tuhmaisen tulille.»
 Se on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa;
 Saautti tytön samassa,
 Käärähti kápälibinsä,
 Läksi tuiskuna tuvasta,
 Riepsahti rekensä luoksi,
 Työnnälti tytön rekehen,
 120. Koksahutti korjahansa,

98: 3. huonoille; rehvanoille.

120: 1. nakkasi; hoitti.

- Läksi kohta kulkemahan,
Valmistui vaeltamahan,
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neien nännisillä.
Neiti itki ja urisi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sain nyt suolle karpalohon,
Vehkahan vesiperille,
Tuonne ma kana katoan,
130. Kuolen lintu liian surman.»
»Kuule seppo Ilmarinen!
Kun et laskene minua,
Potkin korjasi paloiksi,
Sären reen repalehiksi,
Potkin poikki polvillani,
Sären säärivarsillani.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Sen tähän sepon rekosen
140. Laiat rautahan rakettu,
Jotta potkia pitävi,
Hyvän immen heiskaroia.»
Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun et laskene minua,
Laulaime meren kalaksi,
150. Syvän aallon siikaseksi.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä haukina jälessä.»
Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
160. »Kun et laskene minua,
Metsähän menetteleime
Kärpäksi kiven kolohon.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä saukkona jälessä.»
Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
170. Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun et laskene minua,
Kiuruna kiverteleime
Taaksi pilven päilemähän.»
Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä kokkona jälessä.»
Kulki matkoa palasen,
180. Ajoi tietä pikkuruisen,
Jo hepo höryeleikse,
Luppakorva luonteleikse.
Neiti päätänsä kohotti,
Näki jälkiä lumessa,
Kysytteli, lausutteli:
»Mi on tästä poikki juosnut?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Jänö on juosnut siitä poikki.»
Neiti parka huokaiseikse,
190. Huokaiseikse, henkäiseikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi minua kurja raukka!
Parempi minun olisi,
Parempi oletteleisi
Jänön juoksevan jälillä,
173: s. o. lennän visertäen leivosena.
181: 3. pärskähtelee; korsahtelee.

- Koukkupolven polkemilla,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Jänön on karvat kaunihimmat,
 200. Jänön suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi;
 Ajoi matkoa palasen,
 Taas hepo höryeleikse,
 Luppakorva luonteleikse.
 Neiti päätänsä kohotti,
 Näki jälkiä lumessa,
 Kysytteli, lausutteli:
 210. »Mi on tästä poikki juosnut?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Repo on juosnut siitä poikki.»
 Neiti parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Voi minua kurja raukkal
 Parempi minun olisi,
 Parempi oletteleisi
 Revon reyhkävän re'essä,
 220. Aina käyvän ahkiassa,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Revon on karvat kaunihimmat,
 Revon suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi;
 Ajoi matkoa palasen,
 Taas hepo höryeleikse,
 230. Luppakorva luonteleikse.
 Neiti päätänsä kohotti,

- Näki jälkiä lumessa,
 Kysytteli, lausutteli:
 »Mi on tästä poikki juosnut?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Hukka on juosnut siitä poikki.»
 Neiti parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 240. »Voi minua kurja raukka!
 Parempi minun olisi,
 Parempi oletteleisi
 Hukan hurskavan jälillä,
 Alakärsän askelilla,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Hukan on karva kaunihimpi,
 Hukan suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 250. Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi
 Yöksi uutehen kylähän.
 Matkalta väsynehenä
 Seppo nukkuvi sikein,
 Toinen naista naurattavi
 Mieheltä unekkahalta.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Aamulla havattuansa
 Murti suuta, väänti päätä,
 260. Murti mustoa haventa;
 Sanoi seppo Ilmarinen,
 Itse mietti, noin nimesi:
 »Joko luome laulamahan,
 Laulan moisen morsiamen
 Metsähän metsän omaksi,
 Vai vetehen veen omaksi?»
 »En laula metsän omaksi,
 Metsä kaikki kaihostuisi;

198: 1. juova-kasvon; 2. rekipeitteen.

200: 2. suu; suun rako.

219: 2. räykyvän.

236: 1. susi.

265: 2, 3. metsänpedoksi.

- Enkäpä ve'en omaksi,
270. Vieroaisi veen kalaset;
Ennen kaa'an kalvallani,
Menettelen miekallani.»
Miekkä mietti miehen kielén,
Arvasi uron pakinan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei liene minua luotu
Naisia menettämähän,
Kataloita kaatamahan.»
Se on seppo Ilmarinen
280. Jopa loihe laulamahan,
Syäntyi sanelemahan,
Lauloi naisensa lokiksi
Luo'olle lokottamahan,
Veen karille kaikkumahan,
Nenät nienten niukumahan,
Vastatuulet vaapumahan.
Siitä seppo Ilmarinen
Rekehensä reutoaikse,
Ajoa kahattelevi
290. Alla päin, pahoilla mielin,
Matkasi omille maille,
Tuli maille tuttaville.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tiellä vastahan tulevi,
Sai tuosta sanelemahan:
»Veli seppo Ilmarinen,
Mit' olet pahoilla mielin,
Kahta kallella kypärin
- Pohjolasta tullessasi?
300. Miten Pohjola elävi?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Mi on Pohjolan eleä!
Siell' on sampo jauhamassa,
Kirjokansi kallumassa,
Päivän jauhoi syötäviä,
Päivän toisen myötäviä,
Kolmannen kotipitoja.»
»Jotta sanon, kun sanonki,
Vielä kerran kertaelen:
310. Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampo Pohjolassa!
Siin' on kyntö, siinä kylvö,
Siinä kasvo kaikenlainen,
Siinäpä ikuinen onni.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Veli seppo Ilmarinen!
Minne heitit naisen nuoren,
Kunne kuulun morsiamen,
Kun sa tyhjänä tuletki,
320. Aina naiset ajelet?»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lauloin ma mokoman naisen
Meren luo'olle lokiksi;
Nyt se lokkina lojuvi,
Kajavana kaakahtavi,
Kiljuvi vesikivillä,
Kariloilla kaljahuvi.»

Yhdeksäneljättä Runo.

Wäinämöinen kehoittaa Ilmarista lähtemään kanssansa sampoa Pohjolasta saamaan, johon tuumaan Ilmarinen suostuu, ja wroot lähtevät veneellä matkaan 4—550. Lemminkäinen äkkää heidät matkalla ja kuultuansa, kunne kulkivat, tarjoutuu kolmanneksi mieheksi; hän otetaan mielellänsä kolmanneksi 551—426.

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ohoh seppo Ilmarinen,
Lähtekämme Pohjolahan
Hyvän sammon saa'antahan,
Kirjokannen katsantahan!»

Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ei ole sampo saatavana,

10. Kirjokansi tuotavana
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta;
Siell' on sampo saatettuna,
Kirjokansi kannettuna
Pohjolan kivi-mäkehen,
Vaaran vaskisen sisähän,
Yheksän lukon ta'aksi;
Siihen juuret juurruteltu
Yheksän sylen syvähän,

20. Yksi juuri maa-emähän,
Toinen vesi-viertehesen,
Kolmas on kotimäkehen.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Veli seppo veikkoseni,
Lähtekämme Pohjolahan
Tuon on sammon saa'antahan!
Laatikamme laiva suuri,
Johon sampo saatetahan,
Kirjokansi kannetahan

30. Pohjolan kivi-mäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa.»

Sanoi seppo Ilmarinen:

»Vakavampi maisin matka,
Lempo menköhön merelle,
Surma suurelle selälle!
Siellä tuuli turjuttaisi,
Siellä viskaisi vihuri,
Saisi sormet soutimeksi,

40. Kämmenet käsimeloiksi.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Vakavampi maisin matka,
Vakavampi, vaikeampi,
Vielä muuten mutkaisempi;

- Lysti on venon vesillä,
Purren juosta jolkutella,
Ve'et väljät välytellä,
Selät selvät seurustella:
Tuuli purtta tuuttavi,
50. Aalto laivoa ajavi,
Länsituuli läikyttävi,
Etelä e'elle viepi;
Vaan kuitenkin, kaikitenki,
Kun et mieline merisin,
Niin on maisin matkatkamme,
Rantaisim ratustelkamme!»
»Tao nyt mulle uusi miekka,
Tee miekka tuliteräinen,
Jolla hurttia hutelen,
60. Pohjan kansan kaikottelen
Saaessa otolle sammon
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.»
Tuo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Tunki rautoja tulehen,
Teräksiä hiiloksehen,
Kultia koko piosen,
70. Hopeita kourallisen;
Laittoi orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Hyvin painoi palkkalaiset,
Rauta vellinä venyvi,
Teräs taipui tahtahana,
Hopea vetenä välkkyi,
Kulta läikkyi lainehena.
Siitä seppo Ilmarinen,
80. Takoja iän-ikuinen
Katsoi alle ahjoksensa,
Lietsimensä liepehelle,
- Näki miekan syntyväksi,
Pää kullan kuvauvaksi.
Otti ainehet tulesta,
Tempasi hyvät takehet
Ahjosta alaisimelle,
Vasarille valkkamille,
Takoi miekan mieltä myöten,
90. Kalvan kaikkien parahan,
Jonka kullalla kuvasi,
Hopealla huolitelti.
Vaka vanha Väinämöinen
Tuli tuota katsomahan;
Sai miekan tuliteräisen
Kätehensä oikeahan,
Katselevi, kääntelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onko miekka miestä myöten,
100. Kalpa kantajan mukahan?»
Olipa miekka miestä myöten,
Kalpa kantajan mukahan,
Jonka kuu kärestä paistoi,
Päivä paistoi lappeasta,
Tähet västistä välötti,
Hevoinen terällä hirnui,
Kasi naukui naulan päässä,
Penu putkessa puhusi.
Sylkytteli miekkoansa
110. Vuoren rautaisen raossa,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo minä terällä tällä
Vaikka vuoret poikki löisin,
Kalliot kaha jakaisin.»
Itse seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Milläpä minä poloinen,
Millä tuima turveleime,

84: 1, 2. kultapään.

104: 3. kylestä.

105: 2. päästä; käden-alasta; kahvasta.

107: 2. kissa.

- Hyöteleime, vyöteleime
 120. Maan varalle, veen varalle?
 Joko luustoihin lueime,
 Rautapaitoihin paneime,
 Teräsvöihin telkitäime?
 Mies on luustossa lujempi,
 Rautapaiassa parempi,
 Teräsvyössä tenhoisampi.»
 Lähteä luku tulevi,
 Liitto käyä kerkiävi;
 Yks' on vanha Wäinämöinen,
 130. Toinen seppo Ilmarinen,
 Läksivät hevön hakuhun,
 Kuloharjan kuuntelohon
 Suvikunnan suitset vyöllä,
 Varsan valjahat olalla;
 Kahen etsivät hevoista,
 Päätä puitse katselevat,
 Tarkasti tähystelevät
 Ympäri salon sinisen;
 Löytivät hevön lehosta,
 140. Kuloharjan kuusikosta.
 Vaka vanha Wäinämöinen,
 Toinen seppo Ilmarinen
 Painoi päähän kullan päätset,
 Suvikunnan suitset suuhun;
 Ajoa ratustelevat
 Kahen miehen ranta-maata,
 Kuului rannalta kujerrus,
 Valitanta valkamalta.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 150. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Siell' on impi itkemässä,
 Kana kaikerrehtamassa,

- Joko käymme katsomahan,
 Likeltä tähystämähän?»
 Itse astuvi likemmä,
 Meni luota katsomahan,
 Eipä impi itkekänä,
 Eikä kaikerra kananen:
 Oli pursi itkemässä,
 160. Venonen valittamassa.
 Virkki vanha Wäinämöinen
 Luoksi purren päästyänsä:
 »Mitä itket puinen pursi,
 Vene hankava valitat,
 Itketkö sä puisuuttasi,
 Hankavuuttasi haveksit?»
 Pursi puinen vastoavi,
 Vene hankava sanovi:
 »Vesille venosen mieli
 170. Tervaisiltaki teloilta,
 Mieli neien miehelähan
 Korkeastaki koista;
 Sitä itken pursi raukka,
 Vene vaivainen valitan,
 Itken viejäistä vesille,
 Laskiaista lainehille.»
 »Sanottihin tehtäessä,
 Laulettihiin laitettaissa
 Saatavan sotivenettä,
 180. Vainopurta puuhattavan,
 Tuovan täyteni eloa,
 Alustani aartehia;
 Ei ole sotahan saatu,
 Eloteillen ensinkänä.»
 »Muut purret, pahatki purret,
 Ne aina sotia käyvät,
 Tappeloita tallustavat,
 Kolme kertoa kesässä
 Tuovat täytensä rahoja,

119: 1. varustan itseni.

121: 2. luu-pukuhun.

132: 1. kulo on edellisestä kesästä maassa
makaava, vaalabtava heinä.

136: 2. s. o. läpi metsän.

165: 3. puun liikaisuutta.

166: 1. hankojen ylellistä vahvuutta.

190. Alustansa aartehtia;
 Minä veistävä venonen,
 Satalauta laaittama
 Tässä lahon lastuillani,
 Venyn veistännäisilläni;
 Pahimmatki maan matokset
 Alla kaarien asuvat,
 Linnut ilman ilkeimmät
 Pesän pielessä pitävät,
 Kaikki korven konnikatki

200. Kokillani koksentavat;
 Oisi kahta kaunihimpi,
 Kahta, kolmea parempi
 Olla mäntynä mäellä,
 Petäjänä kankahalla,
 Oksilla oravan juosta,
 Penun alla pyörähellä.»

Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuossa tuon sanoiksi virkki:

»Elä itke puinen pursi,

210. Vene hankava havise,
 Kohta saat sotia käyä,
 Tappeloita tallustella!»

»Lienet pursi luoja luoma,

Luoja luoma, tuojan tuoma,
 Syrjin syökseite vetehen,
 Laioin aalloillen ajaite
 Ilman kouran koskematta,
 Käen päälle käyttämättä,
 Olkapään ojentamatta,

220. Käsivarren vaalimattal»

Pursi puinen vastoavi,

Vene hankava sanovi:

»Eipä muu sukuni suuri,

Eikä veljeni venoset

Lähe työrnyttä vesille,

Laskematta lainehille,

Kun ei kourin koskettane,

Käsivarsin käännettäne.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

230. »Jos ma sun vesille työnnän,

Joko juokset soutamatta,

Airoilla avittamatta,

Huoparilla huopimatta,

Puhumatta purjehesen?»

Pursi puinen vastoavi,

Vene hankava sanovi:

»Eipä muu sukuni suuri,

Eikä toinen joukkioni

Juokse sormin soutamatta,

240. Airoilla avittamatta,

Huoparilla huopimatta,

Puhumatta purjehesen.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Tuosta tuon sanoiksi virkki:

»Joko juokset soutamalla,

Airoilla avittamalla,

Huoparilla huopimalla,

Puhumalla purjehesen?»

Pursi puinen vastoavi,

250. Vene hankava sanovi:

»Jo vainen sukuni muuki,

Kaikki veljeni venoset

Juoksi sormin soutamalla,

Airoilla avittamalla,

Huoparilla huopimalla,

Puhumalla purjehesen.»

Siitä vanha Wäinämöinen

Heitti hiekalle hevoisen,

Painoi puuhun marhaminnan,

260. Ohjat oksalle ojentii,

Lykkäsi venon vesille,

Lauloi purren lainehille;

198: 2. mastossa.

199: 3. sammakot.

200: 2. hyppivät.

233: 1. perä-airoilla; 2. työntämättä; lykkimättä.

Kysytteli puista purtta,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi sie kaareva venonen,
 Pursi puinen hankaniekka!
 Ootko kaunis kannannalta,
 Kuin oot kaunis katsonnalta?»

Pursi puinen vastoavi,
 270. Vene hankava sanovi:
 »Oonpa kaunis kannannalta,
 Sekä pohjalta siava
 Soutoa sa'an urohon,
 Ilman istua tuhannen.»

Siitä vanha Wäinämöinen
 Lauloa hyrähtelevi;
 Lauloi ensin laitapuolen
 Sukapäitä sulhosia,
 Sukapäitä, piipioja,

280. Saapasjalkoja jaloja;
 Lauloi toisen laitapuolen
 Tinapäitä tyttäriä,
 Tinapäitä, vaskivöitä,
 Kultasormia somia.

Lauloi vielä Wäinämöinen
 Teljot täytehen väkeä,
 Ne on vanhoa väkeä,
 Iän kaiken istunutta,
 Kuss' oli vähän sioa

290. Nuorukaisilta esinnä.
 Itse istuvi perähän,
 Kokan koivuisen kuvulle,
 Lasketteli laivoansa,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Juokse pursi puittomia,
 Vene väljiä vesiä,
 Kule kuplina merellä,
 Lumpehina lainehilla!»

Pani sulhot soutamahan,
 300. Neiet ilman istumahan;
 Sulhot sousti, aivot notkui,
 Eipä matka eistykänä.

Pani neiet soutamahan,
 Sulhot ilman istumahan;
 Neiet sousti, sormet notkui,
 Eipä matka eistykänä.

Muutti vanhat soutamahan,
 Nuoret päältä katsomahan;
 Vanhat sousti, päät vapisi,

310. Eipä vielä matka eisty.

Siitä seppo Ilmarinen
 Itse istui soutamahan,
 Jopa juoksi puinen pursi,
 Pursi juoksi, matka joutui,
 Löytös kuului airon loiske,
 Kauas hankojen hamina.

Soutavi sorehtelevi,
 Teljot rytkyi, laiat notkui,
 Aivot piukki pihlajaiset,

320. Airon pyörät pyinä vinkui,
 Terät teirinä kukerti,
 Nenä joikui joutsenena,
 Perä kaarskui kaarnehena,
 Hangat hanhina havisi.

Itse vanha Wäinämöinen
 Laskea karehtelevi
 Perässä punaisen purren,
 Melan vartevan varassa;
 Niemi matkalla näkyvi,

330. Kylä kurja kuumottavi.
 Ahti niemellä asuvi,
 Kauko niemen kainalossa;
 Kalatuutta Kauko itki,
 Leivätyttä Lemminkäinen,
 Ahti aitan pieneyttä,
 Veitikkä osan vähyyttä.

277: 3. vierustan.

279: 2. linsikouria, s. o. kovakouraisia.

286: 1. kaarien päälliset, löysät laudat pohjalla.

302: 3. edesty; joudu.

316: 3. havina; kirinä.

Veisti laitoja venehen,
 Uuen purren pohjapuuta
 Päässä pitkän nälkäniemen,
 340. Paltalla kylän katalan.

Se oli korvalta korea,
 Silmältä sitäi parempi;
 Loi silmänsä luotehelle,
 Käänti päätä päivän alle,
 Kaaren kaukoa näkevi,
 Pilven longan loitompata.

Eipä kaari ollutkana,
 Eikä pieni pilven lonka,
 Oli pursi kulkemassa,
 350. Venonen vaeltamassa
 Selvällä meren selällä,
 Ulapalla aukealla,
 Mies puhas perässä purren,
 Mies sorea soutimilla.

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »En mä tunne tuota purtta,
 Keksi kelvoista venettä,
 Souten Suomesta tulevi,
 Airon iskein iästä,

360. Melan luo en luotehesen.»

Jo huhuta huikahutti,
 Mäjellytti mäikähytti,
 Huuti mies nenästä niemen,
 Verevä vesien poikki:
 »Kenen on veno vesillä,
 Kenen laiva lainehilla?»

Miehet purresta puhuvat,
 Sekä vaimot vastoavat:
 »Mi olet mies metsän asuja,

370. Uros korven kolkuttaja,
 Kun et tunne tuota purtta,
 Keksi Wäinölän venettä,
 Et tunne perä-urosta,
 Etkä miestä airollista!»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Jo tunnen perän pitäjän,

Ja älyän airollisen:
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse on perän piossa,

380. Ilmarinen airollisna;
 Minnekä menette miehet,
 Kunne läksitte urohot?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Kohti pohjaista kulemme,
 Kohti kuohuja kovia,
 Lakkipäitä lainehia,
 Sampoa tapoamahan,
 Kirjokantta katsomahan
 Pohjolan kivi-mäestä,

590. Vaaran vaskisen sisästä.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Ohoh vanha Wäinämöinen!
 Otapa minua miestä
 Urohoksi kolmanneksi,
 Kun saat sammon nostantahan,
 Kirjokannon kannantahan!
 Vielä mieki miestä maksan,
 Jos saisi tapella tarve,
 Annan käskyn kämmenille,

400. Olkapäilleni opaston.»

Vaka vanha Wäinämöinen
 Otti miehen matkoihinsa,
 Veitikän venosehensa;
 Se on lieto Lemminkäinen
 Jo tulla tuhuttelevi,
 Käyä luikerrehtelevi,
 Tuopi laian tullessansa
 Venehesen Wäinämöisen.

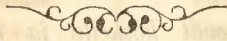
Sanoi vanha Wäinämöinen:

410. »Oisi puuta purressani,
 Laitoa venehessäni,
 Parahiksi painaoaki,
 Miksi laitat laitoasi,
 Puuta purtehen liseät?»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Ei vara venettä kaa'a,

Tuki suovoa tuhoa;
Usein merellä Pohjan
Tuuli laitoa kysyvi,
420. Vastatuuli varpphia.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Sentähän sotavenosen
Rinta rautahan rakettu,
Ja tehty teräsnenähän,
Jott' ei tuulen tuiki vieä,
Eikä viskoa vihurin.»

Neljäkymmenes Runo.

Sampomatkalaiset tulevat koskelle ja kosken alla tartruu veneison haurin selälle 1—94. Hauki tapetaan, pääpuoli saadaan veneeseen, keitetään ja murkinoidaan 95—204. Wäinämöinen tekee haurin leukahuusta kanteleen, jota moniki yrittää, ei yksikään osaa soittaa 205—342.

Vaka vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi
Tuon on pitkän niemen päästä,
Kylän kurjan kuuluvilta;
Laski laulellen vesiä,
Ilon lyöen lainehia.

Neiet niemien nenissä
Katselivat, kuuntelevat:
»Mi lienee ilo merellä,

10. Mikä laulu lainehilla,
Ilo ennistä parempi,
Laulu muita laatusampi?»

Laski vanha Wäinämöinen,
Laski päivän maa-vesiä,
Päivän toisen suo-vesiä,
Kolmannen kosen vesiä.

Siinä lieto Lemminkäinen
Muisti muutaman sanansa
Korvalla tulisen kosken,

20. Pyhän virran pyörteessä;
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Heitä koski kuohuminen,

Vesi vankka vellominen!
Kosken tyttö, kuohu-neiti;
Istuite kihokivelle,
Kihopaaelle paneite,
Sylin aaltoja aseta,
Käsin kääri käppyröitä,
30. Kourin kuohuja kohenna,
Jott' ei riusko rinnoillemme,
Eikä päällemme päräjä!»
»Akka aaltojen alainen,
Vaimo kuohun korvallinen!
Nouse kourin kuohun päälle,
Yskin aallollen ylene
Kuohuja kokoamahan,
Vahti-päitä vaalimahan,
Jott' ei syytöintä syseä,
40. Viatointa vierettele!»
»Kivet keskellä jokea,
Paaet kuohun kukkuralla
Otsansa alentakohon,
Päälakensa painakohon

26: 2. jonka ympärillä vesi kihisee.

36: 1. rinnoin; ryntähin.

- Matkalta punaisen purren,
Tieltä tervaisen venehen!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Kivi Kimmo Kammon poika!
Väännä reikä vääntimellä,
50. Puhkaise puraisimella
Keskelle kosen kiveä,
Pahan paaen palleahan
Juosta purren puuttumatta,
Venehen vikaumatta!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Veen isäntä, vuon aliol
Kivet saata sammaliksi,
Hauin vuoluksi venonen
Kuohuja kulettaessa,
60. Mäkipäitä mentäessä»
»Neiti kosken korvallinen,
Impi virran vierellinen!
Kehreäs utuinen lanka
Utuisesta kuontalosta,
Veä lankasi ve'elle,
Sinerväsi lainehelle,
Jota pitkin purren juosta,
Tervarinnan teutella,
Mennä miehen melkeänki,
70. Äkkiouonkin osata!»
»Melatar on mieli-vaimo!
Ota mieluisa melasi,
Jollapa piät pereä,
Noitivirrat viilettelet
Katehen koan e'etse,
Noian ikkunan alitse!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Ukko taivahan Jumala!
Piä miekalla pereä,
80. Tuiota tupettomalla,
Jotta juosta puisen purren,
Mennä mäntyisen venehen!»

- Itse vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi,
Laski louhien lomitse
Noita kuohuja kovia,
Eikä puutu puinen pursi,
Vene tietäjän takellu.
Äsken tuonne tultuansa
90. Noille väljille vesille
Puuttui pursi juoksemasta,
Venonen pakenemasta;
Pursi puuttuvi lujahan,
Vene vieremättömäksi.
Se on seppo Ilmarinen,
Toinen lieto Lemminkäinen,
Pistivät melan merehen,
Lastun kuusen lainehesen,
Päästeä nytystelevät
100. Tuota purtta puutoksesta;
Ei ota venonen juosta,
Eikä pääse puinen pursi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Kallistaite katsomahan,
Miss' on pursi puuttumassa,
Venonen takistumassa
Näillä väljillä vesillä,
110. Vienolla alantehella,
Kivelläkö vai haolla,
Vaiko muulla vastuksella»
Se on lieto Lemminkäinen
Pyörähtihe katsomahan,
Katsovi venosen alle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei ole veno kivellä,
Ei kivellä, ei haolla,
Vene on hauin hartioilla,
120. Ve'en koiran konkkaluilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

56: 4. alla asuva.

58: 2. henkirakoksi.

- »Jotaki joessa onpi,
Hakojaki, haukiaki;
Kun lie hain hartioilla,
Ve'en koiran konkkaluuilla,
Veä miekalla vetehen,
Katkaise kala kaheksi!»
Se on lieto Lemminkäinen,
130. Poika veitikkä verevä
Miekan vyöltänsä vetävi,
Luun-purian puoleltansa;
Veti miekalla meryttä,
Alta laian laskettavi,
Itse vierähti vetehen,
Kourin aaltohon kohahti.
Siitä seppo Ilmarinen
Tarttui tukkahan urosta,
Nostalti merestä miehen,
140. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kaikki on mieheksi kyhätty,
Pantu parran kantajaksi,
Lisäksi satalu'ulle,
Tuhannelle täytteheksi.»
Miekan vyöltänsä vetävi,
Tupestansa tuiman rauan,
Jolla kalhaisi kaloa,
Alta laian läimähytti;
Miekka murskaksi mureni,
150. Eipä hauki tiennytkänä.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Ei ole teissä puolta miestä,
Ei urosta kolmannesta;
Kun kōnsa tulevi tarve,
Miehen mieltä vaaitahan,
Silloin mieli melkeässä,
Käikki toimi toisialla.»
Itse miekkansa veälti,
160. Tempasi terävän rauan,
- Työnti miekkansa merehen,
Alle laian langetteli
Kalahauin hartioihin,
Ve'en koiran konkkaluihin.
Miekka luottihe lujahan,
Kitasihin kiinnittihe;
Siitä vanha Wäinämöinen
Nostalti kaloa tuota,
Veti haukia ve'estä:
170. Hauki katkesi kaheksi,
Pursto pohjahan putosi,
Pää kavahti karpahasen.
Jo otti venonen juosta,
Pääsi pursi puutoksesta;
Vaka vanha Wäinämöinen
Luotti purren luotoselle,
Ravahutti rantasehen,
Katsesevi, kääntelevi
Tuota hain pääpaloa,
180. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ken on vanhin sulholoista,
Sepä hauki halkomahan,
Kala viploin viiltämähän,
Pää paloiksi pahkomahan!»
Miehet purresta puhuvat,
Vaimot lausui laitasilta:
»Saajanpa käet sulimmat,
Sormet pyytäjän pyhimmät.»
Vaka vanha Wäinämöinen
190. Veti veitsen huotrastansa,
Kyleltänsä kylmän rauan,
Jolla hain halkaisevi,
Pahkovi kalan paloiksi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ken on nuorin neitosista,
Sepä hauki keittämähän
Murkinaisiksi muruiksi,
Kalaisiksi lounahiksi!»
Kävi neiet keittämähän,
200. Kävi kilvan kymmenenki;

Siitä hauki keitetähän,
Murkinoiahan muruina,
Jäipä luita luotoselle,
Kalanluita kalliolle.

Vaka vanha Wäinämöinen
Noita tuossa katselevi,
Katselevi, kääntelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

- »Mikä tuostaki tulisi,
210. Noista hauin hampahista,
Leveästä leukaluusta,
Jos oisi sepon pajassa,
Luona taitavan takojan,
Miehen mahtavan käsissä?»

Sanoi seppö Ilmarinen:
»Ei tule tyhjystä mitänä,
Kalan ruotasta kalua,
Ei seponkana pajassa,
Luona taitavan takojan,

220. Miehen mahtavan käsissä.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Näistäpä toki tulisi
Kalanluinen kanteloinen,
Kun oisi osoajata,
Soiton luisen laatiata.»

Kun ei toista tullutkana,
Ei ollut osoajata,
Soiton luisen laatiata,

230. Vaka vanha Wäinämöinen
Itse loihe laatiaksi,
Tekiäksi teentelihe;
Laati soiton hauinluisen,
Suoritti ilon ikuisen.

Kust' on koppa kanteletta?
Hauin suuren leukaluusta;
Kust' on naulat kanteletta?
Ne on hauin hampahista;

Kusta kielet kanteletta?

240. Hivuksista Hien ruunan.

Jo oli soitto suorittuna,
Valmihina kanteloinen,
Soitto suuri hauinluinen,
Kantelo kalan-eväinen.

Tuli tuohon nuoret miehet,
Tuli nainehet urohot,
Tuli pojat puol'-ikäiset,
Sekä pienet piika-lapset,
Tytöt nuoret, vaimot vanhat,

250. Naiset keski-kertaisetki
Kanteletta katsomahan,
Soittoa tähyämähän.

Vaka vanha Wäinämöinen
Käski nuoren, käski vanhan,
Käski keski-kertaisenki
Soittamahan sormillansa
Tuota ruotaista romua,
Kalanluista kanteletta.

Soitti nuoret, soitti vanhat,

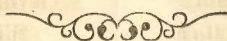
260. Soitti keski-kertaisetki;
Nuoret soitti, sormet notkui,
Vanhat väänti, pää vapisi,
Ei ilo ilolle nousnut,
Soitto soitolle ylennyt.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Oi te pojat puol'-älyiset,
Teki tyttäret typerät,
Sekä muu katala kansa!
Ei ole teissä soittajata,

270. Oikein osoajata;
Tuokatte minulle soitto,
Kantakatte kanteloinen
Kahen polven pystyn päähän,
Kynnen kymmenen nenähän!»
Siitä lieto Lemminkäinen
Saip' on kantelon käsille,
Ilon itsensä likemmä,

- Soiton alle sormiensa;
Soittoa sovittelevi,
280. Kanteletta kääntelevi,
Eipä soitto soitakana,
Ei ilo iloakana.
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Ei ole tässä nuorisossa,
Kansassa kasuavassa,
Eikä vanhassa väessä
Tuon on soiton soittajaista,
Tuon ilon ilojajaista;
Joko Pohjola paremmin
290. Saisi soiton soittamahan,
Tuon ilon iloamahan,
Jospa laitan Pohjolahan?»
Laittoi soiton Pohjolahan,
Saatatti Sariolahan;
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti pojat, jotta piiat,
Soitti miehet naisekkahat,
Sekä naiset miehekkähät,
Itsekin emäntä soitti,
300. Tuota käänti, tuota väänti,
Tuota sormin suoritteli,
Kynsin kymmenin piteli.
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti kansa kaikenlainen,
Ei ilo ilolle tunnu,
Eikä soitto soitannalle;
Kielet kierothon kävivät,
Jouhet parkuivat pahasti,
Ääni kaikkui karkeasti,
310. Soitto julmasti sorisi.
- Sokea sopessa nukkui,
Ukko vanha uunin päällä,
Ukko uunilta havannut,
Kiukahalta kirsahantun
Urahti uni-sialta,
Nurahutti nurkastansa:
»Heretkätte, heittäkätte,
Luokatte, lopettakatte,
Puhki korvani puhuvi,
320. Läpi pääni läylentävi,
Kaikki käypi karvoilleni,
Viepi viikoksi uneni!»
»Jos ei soitto Suomen kansan
Vasta vaikuta ilolle,
Eli uuvuta unehen,
Maku'usen maanittele,
Niin vetehen visko'otte,
Aaltoihin upottaotte,
Tahi viekotte takaisin,
330. Soitto tuonne saattaotte
Miehen tehnehen käsille,
Sormille sovittelian!»
Soitto kielin kerkiävi,
Kantelo sanoim kajahui:
»En vielä vetehen joua,
Alle aaltojen asetu,
Ennen soitan soittajalla,
Vangun vaivan nähnehellä.»
Jopa vietihin visusti,
340. Kannettihin kaunihisti
Miehen laatian kätehen,
Pyytänehen polvuksille.

Yhdesviidettä Runo.

*Wäinämöinen soittaa kanteletta ja kaikki elivät, yksin haltiatkin ilmassa, maalla ja meressä, rientivät ja kokoutuivat soittoa kuulemaan 1—168. Jokaisen sydän tuli soitolta niin liikutetuksi, että vedet puhkesivat silmiin; itsensä Wäinämöisenki silmistä tippuivat suuret pisarat, putosivat maahan ja vierivät veteen, jossa muuttuivat sorreiksi siner-
vöiksi helmiksi 169—266.*

Vaka vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen
Sormiansa suorittavi,
Peukaloitansa pesevi;
Istuksen ilo-kivelle,
Laulu-paalle paneikse
Hopeiselle mäelle,
Kultaiselle kunnahalle.

Otti soiton sormillensa,
10. Käänti käyrän polvillensa,
Kantelen kätensä alle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tulkohonpa kuulemahan,
Ku ei liene ennen kuullut
Iloa iki-runojen,
Kajahusta kanteloisen!»

Siitä vanha Wäinämöinen
Alkoi soittoa somasti
Hauin-ruotaista romua,
20. Kalanluista kanteletta;
Sormet nousi notkeasti,
Peukalo ylös keveni.

Jo kävi ilo ilolle,
Riemu riemulle remahti,
Tuntui soitto soitannalle,
Laulu laululle tehosi;
Helähteli hauin hammas,
Kalan pursto purkaeli,
Ulvosi upehen jouhet,

30. Jouhet ratsun raikkahuivat.

Soitti vanha Wäinämöinen,
Ei ollut sitä metsässä,
Jalan neljän juoksevata,
Koivin koikkelehtavata,
Ku ei tullut kuulemahan,
Iloa imehtimähän.

Oravat ojentelihe
Lehväseltä lehväselle,
Tuohon kärpät kääntelihe,

40. Aioillen asettelihe,
Hirvet hyppi kankahilla,
Ilvekset piti iloa.

30: 2. selkähevoisen.

Heräsi susiki suolta,
 Nousi karhu kankahalta
 Petäjäisestä pesästä,
 Kutiskosta kuusisesta;
 Susi juoksi suuret matkat,
 Karhu kankahat samosi,
 Viimein aiallen asettui,

50. Veräjälle vieretäikse,
 Aita kaatui kalliolle,
 Veräjä aholle vieri;
 Siitä kuusehen kuvahti,
 Petäjähän pyörähytti
 Soitantoa kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.

Tapiolan tarkka ukko,
 Itse Metsolan isäntä,
 Ja kaikki Tapion kansa,

60. Sekä piit, jotta poiat
 Kulki vuoren kukkulalle
 Soittoa tajuamahan;
 Itseki metsän emäntä,
 Tapiolan tarkka vaimo
 Sini-sukkahan siroikse,
 Punä-paulahan paneikse,
 Loihe koivun konkelolle,
 Lepän lengolle levahti
 Kanteloista kuulemahan,

70. Soittoa tajuamahan.

Mi oli ilman lintujaki,
 Kahen siiven sirkovia,
 Ne tulivat tuiskutellen,
 Kiiätellen kiirehtivät
 Kunnioa kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.

Kokko kun kotona kuuli
 Sen sorean Suomen soiton,

Heitti pentunsa pesähän,
 80. Itse loihe lentämähän
 Soittohon sulan urohon,
 Wänämöisen väentelöhön.

Korkealta kokko lenti,
 Halki pilvien havukka,
 Allit aalloilta syviltä,
 Joutsenet sulilta soilta;
 Pieniäki peiposia,
 Lintuja livertäviä,
 Sirkkuja satalukuisin,

90. Leivoja liki tuhatta
 Ilmassa ihastelivat,
 Hartioilla haastelivat
 Tehessä isän iloa,
 Soitellessa Wänämöisen.

Itse ilman Luonnottaret,
 Ilman impyet ihanat
 Iloa imehtelivät,
 Kanteloista kuuntelivat,
 Mikä ilman vempelellä,

100. Taivon kaarella kajotti,
 Mikä pienen pilven päällä,
 Ruso-reunalla rehotti.

Tuo Kuutar korea impi,
 Neiti Päivätär pätevä
 Pitelivät pirtojansa,
 Niisiänsä nostelivat,
 Kultakangasta kutoivat,
 Hopeista helskyttivät

Äärellä punaisen pilven,
 110. Pitkän kaaren kannikalla.

Kunpa saivat kuullaksensa
 Tuon sorean soiton äänen,
 Jo pääsi piosta pirta,
 Suistui sukkula käestä,
 Katkesihe kulta-rihmat,
 Helkähti hopea niiet.

46: 1. varvikosta; tiheästä pensaikosta.

65: 2. kaunisti, somisti itsensä.

72: 3. ripsaasti, soreasti lentäviä.

79: 2. poikansa.

- Ei sitä oloista ollut,
 Ei ollut ve'essäkänä,
 Evän kuuen kulkevata,
 120. Kalaparvea parastaj
 Ku ei tullut kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.
 Uipi hait hangotellen,
 Ve'en koirat vengotellen,
 Lobet luo'oilta samosi,
 Siikaset syväntehiltä;
 Säret pienet, ahvenetki,
 Mujehetki, muut kalatki
 Rinnoin ruokohon ajaikse,
 130. Rantahan rakenteleikse
 Virttä Wäinön kuulemahan,
 Soittoa tajuamahan.
 Ahto aaltojen kuningas,
 Ve'en ukko ruohoparta
 Ve'en kalvolle veäikse,
 Luikahaikse lumpehelle,
 Siinä kuunteli ifoa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »En olè mointa ennen kuullut
 140. Sinä ilmoisna ikänä
 Soitantoa Wäinämöisen,
 Iloa iki-runojan.»
 Sisarekset Sotkottaret,
 Rannan ruokoiset kälykset
 Hiipoivat hivuksiansa,
 Hapsiansa harjasivat
 Harjalla hopea-päällä,
 Sukimella kultaisella;
 Saivat kuulla äänen ouon,
 150. Tuon on soitannan sorean,
 Sulkahti suka vetehen,
 Haitui harja lainehesen,
 Jäi hivukset hiipomatta,
 Tukat kesken suorimatta.

128: 1. muikutki; rääpyksetki.

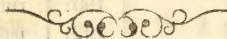
145: 1. vetivät.

- Itseki ve'en emäntä,
 Ve'en eukko ruokorinta
 Jopa nousevi merestä,
 Ja lapaikse lainchesta,
 Ruokorintahan rivahti,
 160. Väännäikse vesikarille
 Tuota ääntä kuulemahan,
 Soitantoa Wäinämöisen,
 Kun oli ääni kummanlainen,
 Soitanto ylen soorea;
 Se siihen sikein nukkui,
 Vaipui maata vatsallehen
 Kirjavan kiven selälle,
 Paaen paksun pallealle.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 170. Soitti päivän, soitti toisen,
 Ei ollut sitä urosta,
 Eikä miestä urheata,
 Ollut ei miestä, eikä naista,
 Eikä kassan kantajata,
 Kellen ei itkuksi käynyt,
 Kenen syäntä ei sulannut;
 Itki nuoret, itki vanhat,
 Itki miehet naimattomat,
 Itki nainehet urohöt,
 180. Itki pojat puol'-ikäiset,
 Sekä pojat, jotta neiet,
 Jotta pienet piikasetki,
 Kun oli ääni kummanlainen,
 Ukon soitanto suloinen.
 Itsensäki Wäinämöisen
 Kyynelvieri kyykähteli,
 Tippui tilkat silmistänsä,
 Vierivät vesipisarat,
 Karkeammat karpaloita,
 190. Herkeämmät hernehiä,
 Pyöreämmät pyyn munia,
 Päreämmät päitä pääskyn.

190: 1. runsaammat; isommat.

192: 1. isommat.

- Ve'et vieri silmästänsä,
 Toiset toisesta noruvi,
 Putosivat poskipäille,
 Kaunihille kasvoillensa,
 Kaunihilta kasvoiltansa
 Leveille leuoillensa,
 Leveiltä leuoiltansa
200. Reheille rinnoillensa,
 Reheiltä rinnoiltansa
 Päteville polvillensa,
 Päteviltä polviltansa
 Jalkapöyille jaloille,
 Jalkapöyiltä jaloilta
 Maahan alle jalkojensa,
 Läpi viien villavaipan,
 Kautta kuuen kultavyönsä,
 Seitsemän sini-hamosen,
210. Sarkakauhtanan kaheksan.
 Vierivät vesipisarat
 Luota vanhan Wäinämöisen
 Rannalle meren sinisen,
 Rannalta meren sinisen
 Alle selvien vesien,
 Päälle mustien murien.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Onko tässä nuorisossa,
 220. Nuorisossa kaunoisessa,
 Tässä suuressa su'ussa,
 Isossa isän alassa
 Kyyneleni poimiata
 Alta selvien vesien?»
 Nuoret tuossa noin sanovi,
 Sekä vanhat vastoavi:
 »Ei ole tässä nuorisossa,
 Nuorisossa kaunoisessa,
 Tässä suuressa su'ussa,
230. Isossa isän alassa
 Kyynelesi poimiata
 Alta selvien vesien.»
 Sanoi vanha Wäinämöinen,
 Itse virkki, noin nimesi:
 »Kenpä toisi kyyneleni,
 Poimisi vesipisarat
 Alta selvien vesien,
 Saisi multa sulkaturkin.»
 Tuli korppi koikotellen;
240. Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Käyös korppi kyyneleni
 Alta selvien vesien!
 Annan sulle sulkaturkin.»
 Eipä korppi saanutkana.
 Kuuli tuon sininen sotka,
 Niin tuli sininen sotka;
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Usein sininen sotka
 Suullasi sukelteleihet,
250. Ve'essä vilotteleihet;
 Käypä poimi kyyneleni
 Alta selvien vesien!
 Saat sinä parahan palkan:
 Annan sulle sulkaturkin.»
 Kävi sotka poimimahan
 Wäinämöisen kyyneleitä
 Alta selvien vesien,
 Päältä mustien murien;
 Poimi kyynelet merestä,
260. Kantoi Wäinölle kätehen,
 Jo oli muiksi muuttunehet,
 Kasvanehet kaunoisiksi:
 Helmiksi heristynehet,
 Simpsukoiksi siintynehet,
 Kuningasten kunnioiksi,
 Valtojen iki-iloiksi.

Kahdesviidettä Runo.

Uroot tulevat Pohjolaan ja Wäinämöinen sanoo heidän sammon jaolle tulleen; jos hyvällä eivät saisi puolta, veisivät kaiken väkisellä 1—58. Pohjolan emäntä ei mieli hyvällä eikä väkisellä antaa, ja kokoaa Pohjolan väen vastusta tekemään 59—64. Wäinämöinen ottaa kanteleen, alkaa soittaa ja nukuttaa soitollansa koko Pohjolan väen; kitypi sitte toveriensa kanssa sampoa katsomaan; saavat sen kivimästä ulos ja vievät veneesensä 65—164. Lähtevät sampo veneessä Pohjolaan ja kulkevat onnellisesti kotiin päin 165—308. Kolmannella päivällä havaa Pohjolan emäntä unesta, ja nähtyänsä sammon viedyksi, laittaa sakean sumun, ison tuulen ja muita vastuksia pidättämään sammon viejiä, kunnes ennättäisi jälkeen; myrskyssä häviää Wäinämöiseltä uusi kanteleensa mereen 309—562.

Vaka vanha Wäinämöinen,
 Toinen seppo Ilmarinen,
 Kolmas lieto Lemmin poika,
 Tuo on kaunis Kaukomieli,
 Läksi selvälle merelle,
 Lakeille lainehille
 Tuonne kylmähän kylähän,
 Pimeähän Pohjolahan,
 Miehen syöjähän siahan,
 10. Urohon upottajahan.

Kenpä tuossa soutajaksi?
 Yks' on seppo Ilmarinen,
 Sepä tuossa soutajaksi
 Airoillen ylimmäisille,
 Toinen lieto Lemminkäinen
 Airoillen alimmaisille.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse istuihe perähän,
 Läskea karehtelevi;
 20. Laski halki lainehien,
 Noien kuohujen kovien,
 Lakkipäien lainehien
 Vasten Pohjan valkamoita,
 Ennen tiettyjä teloja.
 Jopa tuonne tultuansa,
 Matkan päähän päästyänsä
 Vetivät venosen maalle,
 Tempasivat tervarinnan,
 Teloille teräksisille,
 30. Valkamoille vaskisille.
 Tulivat tuville tuosta,
 Pian pistihe sisälle;

- Kysyi Pohjolan emäntä,
Tutkaeli tullehilta:
»Mipä miehillä sanoma,
Urohilla uusi tieto?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuopa tuohon vastoavi:
»Sammosta sanomat miesten,
40. Kirjokannesta urosten;
Saimme sampuen jaolle,
Kirjokannen katselulle.»
Itse Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei pyyssä kahen jakoa,
Oravassa miehen kolmen;
Hyvä on sampuen hyrätä,
Kirjokannen kahnatella
Pohjolan kivimäessä,
50. Vaaran vaskisen sisässä,
Hyvä olla itseniki
Sammon suuren haltiana.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun et antane osoa,
Tuota sammon toista puolta,
Niin on kaiken kantanemme,
Vienemme venehesemme.»
Louhi Pohjolan emäntä
60. Tuo tuosta pahoin pahastui,
Kutsui Pohjolan kokohon,
Nuoret miehet miekkoinensa,
Urohot asehinensa
Pään varalle Wäinämöisen.
Vaka vanha Wäinämöinen
Kävi kanteloisehensa,
Itse istui soittamahan,
Alkoi soittoa somasti;
Tuota kaikki kuulemahan,
70. Iloa imehtimähän,
Miehet mielellä hyvällä,
Naiset suulla nauravalla,
- Urohot vesissä silmin,
Pojat maassa polvillansa.
Väkeä väsyttelävi,
Rahvahaista raukaisevi,
Kaikki nukkui kuunteliat,
Sekä vaipui katseliat,
Nukkui nuoret, nukkui vanhat
80. Wäinämöisen soitantohon.
Siitä viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Tapasi on taskuhunsa,
Kulki kukkaroisehensa,
Ottavi uniset neulat,
Voiteli unella silmät,
Ripset ristihin panevi,
Painoi luomet lukkosehen
Väeltä väsyneheltä,
90. Urohilta uinuvilta;
Pani pitkähän unehen,
Viikommaksi nukkumahan
Koko Pohjolan perehen,
Ja kaiken kyläisen kansan.
Meni sammon saa'antahan,
Kirjokannen katsontahan
Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa,
100. Takasalvan kymmenennen.
Tuossa vanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelevi
Vaaran vaskisen ovilla,
Kivilinnan liepehillä;
Jopa liikkui linnan portit,
Järkkyi rautaiset saranat.
Itse seppo Ilmarinen
Tuopa tuossa toisna miesnä
Voilla voiti lukkoloita,
110. Saranoita rasvasilla,
90: 2. nukkuvilta.

- Jott' ei ukset ulvahuisi,
Eikä naukuisi saranat;
Lukot sormin luksutteli,
Salvat kuokalla kohotti,
Jo lukot lusuna vieri,
Ovet vahvat aukieli.
- Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
120. Ylimmäinen ystäväni,
Mene sampo ottamahan,
Kirjokansi kiskomahan!»
Tuopa lieto Lemminkäinen,
Tahi kaunis Kaukomieli,
Kyllä kärkeä käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Meni sammon saa'antahan,
Kirjokannen kiskontahan,
Sanoi tuonne mennessänsä,
130. Kerskaeli käyessäsä:
»Mi lienee minussa miestä,
Urosta ukon pojassa,
Senpä sampo siirtyköhön,
Kirjokansi kääntyköhön
Jalan oikean avulla,
Takakannan koskemalla»
Siirrytteli Lemminkäinen,
Siirrytteli, käänytteli,
Sylin sampoa syleili,
140. Polvin maassa puuhaeli,
Eipä sampo liikukana,
Kirjokansi kallukana;
Sen oli juuret juurruteltu
Yheksän sylen syvähän.
Hyvä on härkä Pohjolassa,
Jok' on vahva vartalolta,
Ylen sitkeä sivulta,
Suonilta kovin sorea;

115: 3. huokeasti liikutettavina; yhteen vierivinä.

Sen on sylvä sarvet pitkät,
150. Puolentoista turpa paksu.

Otti härän heinikosta,
Auran pellon pientarelta,
Sillä kynti sammon juuret,
Kirjokannen kiinnittimet;
Saipa sampo liikkumahan,
Kirjokansi kallumahan.

Siitä vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,

160. Saattelivat sammon suuren
Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä;
Veivät sen venosehensa,
Latjasivat laivahansa.

Saivat sammon purtehensa,
Kirjokannen kaarillensa,
Työntivät venon vesille,
Satalauan lainehille;
Tyrskähti veno vetehen,

170. Läksi laioin lainehesen.

Kysyi seppo Ilmarinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Minne sampo saatetahan,
Kunnepa kuletetahan
Näiltä paikoilta pahoilta,
Poloisesta Pohjolasta?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:

»Tuonne sampo saatetahan,

180. Kirjokansi kaimatahan

Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen,
Siellä onnen ollaksensa,
Ainian asuaksensa;
On siellä vähän sioa,
Toki paikkaa palanen,

164: 1. sovittivat.
180: 2. saatetahan; seurassa viedään.

- Syömätöntä, lyömätöntä,
Miekan miehen käymätöntä.»
Siitä vanha Wäinämöinen
190. Läksi pois Pohjolasta,
Läksi mielellä hyvällä,
Iloten omille maille;
Itse tuossa noin saneli:
»Käänny pursi Pohjolasta,
Käännäite kohén kotia,
Perin maille vierahille!»
»Tuuttele tuuli purtta,
Soutele vesi venettä,
Anna airoillen apua,
200. Huoparille huoitusta
Noilla väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla!»
»Oisiko aivot pikkaraiset,
Soutajat vähä-väkiset,
Pienoiset perän pitäjät,
Lapset laivan hallitsiat,
Anna Ahto airojasi,
Venettäsi veen isäntä,
Aivot uuet ja paremmat,
210. Mela toinen ja lujempi!
Itse airoillen asetu,
Sovitaite soutamahan,
Anna juosta puisen purren,
Rautahangan hakkaella
Halki kuohujen kovien,
Lakkipäien lainehien!»
Siitä vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi,
Itse seppo Ilmarinen,
220. Toinen lieto Lemminkäinen,
Nepä tuossa soutelevat,
Soutelevat, joutelevat
Selviä selän vesiä,
Lakeita lainehia.
Sanoi lieto Lemminkäinen:
- »Olipa ennen aikoinani,
Oli vettä soutajalla,
Sekä virttä laulajalla,
Vaan ei nyt nykyisin aioin
230. Tuota kuulla kulloinkana
Venehessä vierentätä,
Lainehilla laulantata.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei vesillä vieremistä,
Lainehilla laulamista;
Laulu laiskana pitävi,
Virret sou'un viivyttävi,
Päivä kultainen kuluisi,
240. Yöhyt kesken yllättäisi
Näillä väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla.»
Se on lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Aika kuitenkin kuluvi,
Päivä kaunis karkelevi,
Yö tulla tuhuttelevi,
Hämärä häkyttelevi,
Jos et laula polvenasi,
250. Hyrehi sinä ikänä.»
Laski vanha Wäinämöinen
Selkeä meren sinisen,
Laski päivän, laski toisen,
Päivänpä kolmantena
Tuo on lieto Lemminkäinen
Kerran toisen kertaeli:
»Miks' et laula Wäinämöinen,
Hyrehi hyvántölämen
Hyvän sammon saatuasi,
260. Tien oikein osattuasi?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Hämpä varman vastoavi:
»Varahainen laulannaksi,
Aikainen ilon pioksi;

- Äsken laulanta sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
Kun omat ovet näkyisi,
Omat ukset ulvahtaisi.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
270. »Oisinko itse perässä,
Lauleleisin voieksani,
Kukkuisin kyetessäni,
Ehk' ei toiste voiakana,
Ei kyllin kyetäkänä;
Kun et lauloa luvanne,
Itse laululle rupean.»
Siinä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Suutansa sovittelevi,
280. Säveltänsä säätelevi;
Sai itse hyräilemähän,
Loihe kurja kukkumahan
Äreällä äänellänsä,
Käreällä kulkullansa.
Lauloi lieto Lemminkäinen,
Karjahteli Kaukomieli,
Suu liikkui, järisi parta,
Leukapielet lonkaeli;
Laulu kuului loitommalle,
290. Vierehys vesien poikki,
Kuului kuutehen kylähän,
Seitsemän selän ylitse.
Kurki istui kannon päässä,
Märän mättähän nenässä,
Sormiluitansa lukevi,
Jalkojansa nostelevi;
Sepä säikähti kovasti
Lemminkäisen laulantata.
Päästi kurki kumman kulkun,
300. Säikähti pahan sävelen,
Heti loihe lentämähän,
Lenti poikki Pohjolahan;
- Sitte tuonne tultuansa,
Pohjan suolle saatuansa
Vielä parkasi pahasti,
Äkeästi ärjähteli,
Sillä Pohjolan herätti,
Pahan vallan valveutti.
Nousi Pohjolan emäntä
310. Unen pitkän maattuansa,
Kävi karja-kartanohon,
Juoksi riista-riihen luoksi,
Katselevi karjoansa,
Elojansa arvelevi,
Ei ollut karjoa kaonnut,
Riistettynä riistojansa.
Jo kävi kivimäelle,
Vaaran vaskisen ovelle,
Sanoi tuonne tultuansa:
320. »Voi poloinen päiviäni!
Jop' on täällä vieras käynyt,
Kaikki lukot lonkaellut,
Liikutellut linnan portit,
Särkenyt sarana-rauat;
Oisko täältä sampo saatu,
Otettu omin lupinsa?»
Jo oli sieltä sampo saatu,
Anastettu kirjokansi
Pohjolan kivimäestä,
330. Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa,
Takasalvan kymmenennen.
Louhi Pohjolan emäntä
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Katsoi valtansa vajuvan,
Alenevan arvionsa,
Uutarta rukoelevi:
»Utu-tyttö, terhen-neiti!
Seulo seulalla utua,
340. Terhenistä tepsuttele,

280: 1. ääntänsä.

297: 2. pelästyi äkisti.

337: 1. Udutarta.

Laske talma taivahalta,
Auer ilmasta alenna
Selvälle meren selälle,
Ulapalle aukealle,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Osata Uvantolaisen!»

»Kun ei tuosta kyltiin tulle,
Iku-Turso äiön poika,
Nosta päätäsi merestä,
350. Lakkoasi lainehesta,
Kaataos Kalevan miehet,
Upota Uvantolaiset,
Hävitä häjyt urohot
Alle aaltojen syvien,
Saata sampo Pohjolahan
Venehestä vierimättä!»

»Kun ei tuosta kyltiin tulle,
Oi Ukko ylijumala,
Ilman kultainen kuningas;
360. Hopeinen hallitsial
Rakenna rajuinen ilma,
Nosta suuri säien voima,
Luo tuuli, lähetä aalto
Aivan vastahan venettä,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Kulkea Uvantolaisen.»

Utu-tyttö, neiti terhen,
U'un huokuvi merelle,
Sumun ilmahan sukusi,
370. Piti vanhan Wäinämöisen
Kokonaista kolme yötä
Sisässä meren sinisen
Pääsemättänsä perille,
Kulkematta kunnekana.
Yön kolmen levättyänsä
Sisässä meren sinisen,
Virkki vanha Wäinämöinen,
Itse lausui, noin nimesi:

41: 2. sumupeite.

342: 1. höyry; sumu.

»Ei ole mies pahempikana,
380. Uros untelompikana
U'ulla upottaminen,
Terhenellä voittaminen.»

Veti vettä kalvallansa,
Merta miekalla sivalti,
Sima siukui kalvan tiestä,
Mesi miekan roiskehesta,
Nousi talma taivahalle,
Utu ilmoillen yleni,
Selvisi meri sumusta,

390. Meren aalto auteresta,
Meri suureksi sukeutui,
Maailma isoksi täytyi.
Oli aikoa vähäinen,
Pirahteli pikkarainen,
Jo kuului kova kohina
Viereltä veno-punaisen,
Nousi kuohu korkeaksi
Vasten purtta Wäinämöisen.

Siinä seppo Ilmarinen
400. Toki säikähti kovasti,
Veret vieräi kasvoiltansa,
Puna poskilta putosi;
Veti viltin päänsä päälle,
Yli korvien kohentoi,
Pöitti kasvot kaunihihi,
Silmänsä sitäi paremmin.

Itse vanha Wäinämöinen
Kätsoi vierellä vesiä,
Loi silmät sivulle purren,
410. Näki kummoa vähäisen:
Iku-Turso äiön poika
Vieressä veno punaisen
Nosti päätänsä merestä,
Lakkoansa lainehesta.

Vaka vanha Wäinämöinen
Saipa korvat kourihinsa,
Korvista kohottelevi,

391: 3. tekeysi; muuttui.

- Kysytteli, lausutteli,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
420. »Iku-Turso äiön poika!
 Miksi sie merestä nousit,
 Kuksi aallosta ylenit?
 Etehen imehhisille,
 Saanikka Kalevan poian?
 Iku-Turso äiön poika
 Eikä ituo ihastu tuosta,
 Eikä tuo kovin pelästy,
 Eikä varsin vastaele.
 Vanha, vanha Wäinämöinen
430. Tarkoin toiste tutkaeli,
 Kolmasti kovin kysyvi:
 »Iku-Turso äiön poika!
 Miksi sie merestä nousit,
 Kuksi aallosta ylenit?
 Iku-Turso äiön poika
 Jo kerralla kolmahnella
 Sanan vastaten sanoivi:
 »Siksi mie merestä nousin,
 Siksi aallosta ylenin,
440. Oli mielessä minulla
 Surmata suku Kalevan,
 Saa'a sampo Pohjolahan;
 Kun nyt lasket lainehisin,
 Heität vielä herjan hengen,
 Enpä toiste tullekana
 Etehen imehhisille.»
 Silloin vanha Wäinämöinen
 Heitti herjan lainehisin,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
450. »Iku-Turso äiön poika!
 Ellös sie merestä nousko,
 Ellös aallosta yletkö
 Etehen imehhisille
 Tämän päivyen perästä!
 Senpä päivyen perästä
 Ei Turso merestä nouse
 Etehen imehhisille,
- Kuni kuuta, aurinkoa,
 Kuni päiveä hyveä,
 Kuni ilmoa ihailtavata.
460. Ilmoa ihailtavata.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laski eelle laivoansa;
 Oli aikoa vähäinen,
 Pirahтели pikkarainen,
 Jo Ukko ylijumala,
 Itse ilmojen isäntä
 Virkki tuulet tuulemahan,
 Sääät rajut rajuamahan.
 Nousi tuulet tuulemahan,
470. Sääät rajut rajuamahan;
 Kovin läikkyi länsituuli,
 Luoetuuli tuikutteli,
 Enemmän etelä tuuli,
 Itä inkäi, ilkeästi,
 Kauheasti kaakko karjui,
 Pohjonen kovin potasi,
 Tuuli puut lehettömäksi,
 Havupuut hayuttomaksi,
 Kanervat kukattomaksi,
480. Heinät helpehettömäksi;
 Nosti mustia muria
 Päälle selvien vesien.
 Kovin silloin tuulet tuuli,
 Aallot hakkasi alusta,
 Veivät harpun hauinluisen,
 Kantelon kalan-eväisen
 Väen Wellamon hyväksi,
 Ahtolan iki-iloksi;
 Ahto aalloilta havainnut,
490. Ahton lapset lainehilta
 Ottivat sorean soiton,
 Kotihinsa korjasivat.
 Siinä vanhan Wäinämöisen
 Ve'et silmihin vetihe,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Sinne sattui saalahani,

Meni mieli-soittimeni,
Katosi iki-iloni;
En tuota enämpi saane
500. Sinä ilmoisna ikänä
Hauin hampahan iloa,
Kalanluista luikutusta.»

Itse seppo Ilmarinen
Tuopa tuiki tuskautui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi poloinen päiviäni,
Kun läksin selille näille,
Ulapoille aukeille,
Polin puulle pyörivälle,

510. Varvälle vapisevalle!
Jo on tukka tuulta nähnyt,
Hivus säätä hirveätä,
Parta päiviä pahoja,
Nähnyt näilläki vesillä,
Harvoin on havaita tainnut
Tuulta ennen tuon näöistä,
Noita kuuhuja kovia,
Lakkipäitä lainehia;
Jo nyt on tuuli turvanani,

520. Meren aalto armonani.»
Vaka vanha Wänämöinen
Tuopa tuossa arvelevi:
»Ei venossa vieremistä,
Purressa parahtamista;
Itku ei hä'ästä päästä,
Parku päivästä pahoista.»

Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Vesi kiellä poikoasi,

530. Laine lastasi epeä,
Ahto aaltoja aseta,
Wellamo ve'en väkeä,
Ettei parsku parraspuille,
Pääse päälle kaarienil!»

»Nouse tuuli taivahalle,
Ylös pilvihin ajaite,
Sukuhusi, syntyhyisi,
Heimohon perhehesi!
Elä kaa'a puista purtta,

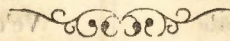
540. Vierrä hongaista venettä,
Ennen kaa'a puut palolla,
Kuuset kummuilla kumoala!

Se on lieto Lemminkäinen,
Itse kaupis Kaukomieli,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tule kokko Turjalainen,
Tuopa kolme sulkoasi,
Kokko kolme, kaarne kaksi
Varaksi vähän venehen,

550. Pahan purren parraspuuksil!»
Itse laitoa lisäsi,
Varpphia valmisteli,
Liitti tuohon liikalaiat,
Koko sylen korkeuiset,
Aallon käymättä ylitse,
Partahille parskumatta.

Jo oli kyllin laitoaki,
Venehessä varpphia
Tuulen tuiman tuikutella,

560. Aallon ankanan lykätä
Kuuhuja kulettaessa,
Mäkipäitä mentäessä.

Kolmasviidettä Runo.

Pohjolan emäntä varustaa sotapurren ja lähtee sammonviejiä jälestä ajamaan 1—22. Kun sitte yllättää, nousee tappelo merellä Pohjolan ja Kalevalan välillä, jossa jälkimäiset saavat voiton 23—258. Kuitenkin onnistuu Pohjolan emännälle saada sampo veneestä mereen, jossa särkyy ja menee palasiksi 259—266. Suuremmat palaset vaipuvat veteen meren tavaroiksi, pienempiä ajoin aalto rantaan, josta Wäinämöinen ihastuu ja toivoo jo niistäkin alun uudelle onnelle saavansa 267—304. Pohjolan emäntä uhkaa kaiken menestyksen Kalevalasta hävittää, jota uhkausta Wäinämöinen ei sano pelkäävänsä 305—368. Pahoilla mielin valtansa häviännystä pala'aa Pohjolan emäntä, eikä saa, kun tyhjän kannen, koko sammosta Pohjolaan 369—384. Wäinämöinen kerä'ää tarkkaan sammon muruset rannalta, laittaa ne kasvamaan ja toivottaa ikuisiksi ajoiksi onnea 385—434.

Louhi Pohjolan emäntä
Kutsui Pohjolan kokohon,
Pani joukon jousihinsa,
Laittoi miehet miekkoihinsa,
Rakenteli Pohjan purren,
Suoritti sotavenosen.

Latoi miehet laivahanasa,
Suoritti sota-urohot,
Kuni sotka poikasensa,
10. Tavi lapsensa latovi,
Sata miestä miekallista,
Tuhat jousella urosta.

Kohenteli purjepuita,
Vaatevarpoja varasi;

Nosti puuhun purjehia,
Vaattehia varpapaihin,
Kuin on pitkän pilven longan,
Pilven tönkän taivahalla;
Siitä läksi laskemahan,
20. Sekä läksi, jotta joutui
Sampoa tapoamahan
Venehestä Wäinämöisen.
Vaka vanha Wäinämöinen
Laskevi sinistä merta,
Itse tuon sanoiksi virkki,
Puhui purtensa perästä:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Ylimmäinen ystäväni,

Nouse purjepuun nenähän,
 30. Vaatevarpahan ravaha,
 Katsaise etinen ilma,
 Tarkkoa takainen taivas,
 Onko selvät ilman rannat,
 Onko selvät vai sekavat!»

Tuopa lieto Lemminkäinen,
 Poika veitikkä verevä,
 Hyvin kärkeäs käskemättä,
 Kehumattaki kepeä,
 Nousi purjepuun nenähän,

40. Vaatevarpahan ravahti.
 Katsoi iät; katsoi lännet,
 Katsoi luotehet, etelät,
 Katsoi poikki Pohjan rannan,
 Siitä tuon sanoiksi virkki:

»Selvänä etinen ilma,
 Taakea takainen taivas:
 Pieni on pilvi pohjosessa,
 Pilven lonka luotehessa.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

50. »Jo vaimen valehtelitki;
 Ei se pilvi ollekana,
 Pilven lonka lienekänä,
 Se on pursi purjehinen;
 Katso toiste tarkemmasti!»

Katsoi toiste, katsoi tarkoin,
 Sanovi sanalla tuolla:

»Saari kaukoa näkyvi,
 Etähältä haamottavi,
 Havukoita häävät täynnä,

60. Koivut kirjokoppeloita.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Jo vaimen valehtelitki;
 Havukoita ei ne olle,
 Eikä kirjokoppeloita,
 Ne on Pohjan poikasia;
 Katso tarkoin kolmannesti!»

30: 1. mastoon.

Se on lieto Lemminkäinen
 Katsoi kerran kolmannenki,
 Sanovi sanalla tuolla,

70. Lausui tuolla lausehella:

»Jo tulevi Pohjan pursi,
 Satahanka hakkoavi,
 Sata on miestä soutimilla,
 Tuhat ilman istumassa.»
 Sillbin vanha Wäinämöinen

Jo tunsii toet totiset,
 Sanan virkkoi, nom nimesi:

»Soua seppo Ilmarinen,
 Soua lieto Lemminkäinen,

80. Soutakatte kaikki kansa,

Jotta juoksisi venonen,
 Pursi eestä ennättäisi!»
 Souti seppo Ilmarinen,
 Souti lieto Lemminkäinen,

Souti kansa kaikenlainen;
 Lyllyivät melat Ilyyiset,

Hangat piukki pihlajaiset,
 Vene honkainen vapisi:
 Nenä hyrski hylkehenä,

90. Perä koskena kohisi,
 Vesi kiehur kelloloissa,

Vahti palloissa pakeni.
 Kilvän kiskoivat urohot,

Miehet veikaten vetivät;
 Eipä matka eistykanä,
 Ei pakene puinen pursi

Eestä purren purjehisen,
 Tuon on Pohjolan venehen.

Silloin vanha Wäinämöinen

100. Jo tunsii tuhon tulevan,
 Hätäpäivän päälle saavan;
 Arvelee, ajattelevi,

Miten olla, kuin elää;
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Vielä mä tuohon mutkan muis-

tan,

- Keksin kummoa vähäisen.»
 Tavoittihe tauloihinsa,
 Tunkihe tuluksihinsa,
 Otta piitä pikkuruisen,
 110. Tauloa taki vähäisen,
 Ne merehen mestoavi
 Yli olkansa vasemman,
 Sañovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Tuosta tulkohon karinen,
 Salasaari kasvakhon,
 Johon juosta Pohjan purren,
 Satahangan halkiella
 Meren myrskyn hiertimessä,
 120. Laineen rapaimessa!»
 Se siitä kariksi kasvoi,
 Loihe luo'oksi merehen,
 Itähän pitemmin puolin,
 Poikkipuolin pohjosehen.
 Tulla puikki Pohjan pursi,
 Halki aallon hakkoavi,
 Jopa joutuvi karille,
 Puuttui luotohon lujasti;
 Lenti poikki puinen pursi,
 130. Satakaari katkieli,
 Mastot maiskahti merehen,
 Purjehet putoelivat
 Noiksi tuulen vietäviksi,
 Ahavan ajeltaviksi.
 Louhi Pohjolan emäntä
 Jaloin juoksevi vetehen,
 Läksi purtta nostamahan,
 Laivoa kohottamahan;
 Ei ota vene yletä,
 140. Eikä pursi liikahella,
 Kaikk' oli kaaret katkennunna,
 Kaikki hangatki hajalla.

- Arvelee, ajattelevi,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Mikä neuvoksi tulevi,
 Kukas pannahan etehen?»
 Jopa muiksi muutaltihe,
 Tohti toisiksi ruveta:
 Otta viisi viikatetta,
 150. Kuusi kuokan kuolioa,
 Nepä kynsiksi kyhäsi,
 Kohenteli kouriksensa;
 Puolen purtta särkynyttä,
 Senpä allensa asetti,
 Laiat siiviksi sivalti,
 Peräpuikon purstoksensa,
 Sata miestä siiven alle,
 Tuhat purstón tutkaimehen,
 Sata miestä miekallista,
 160. Tuhat ampuja-urosta.
 Levitäikse lentämähän,
 Kokkona kohotteleikse;
 Lenteä lekuttelevi
 Tavoitellen Wäinämöistä,
 Siipi pilviä sipasi,
 Toinen vettä vieprahteli.
 Veen emonen vaimo kaunis,
 Hänepä tuon sanoiksi virkki:
 »Oi on vanha Wäinämöinen!
 170. Käännä päätä päivän alta,
 Luo'os silmät luotehesen,
 Katso taaksesi vähäisen!»
 Väka vanha Wäinämöinen
 Käänti päätä päivän alta,
 Luopi silmät luotehesen,
 Katsoi taaksensa vähäisen:
 Jo tulevi Pohjan eukko,
 Lintu kumma liitelevi,
 Harteista kuin havukka,
 180. Vaakalintu vartaloilta.

110: 2. myöski.

120: 2. läiskeessä.

156: 1. tyyrin; perämelan.

- Yllättävi Wäinämöisen,
Lenti purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapasi,
Päähän pielen seisotaikse;
Oli pursi päin puota,
Laiva laioin kallistua.
Siinä seppo Ilmarinen
Heitäikse Jumalahansa,
Luojahansa luotteleikse,
190. Sanovi sanalla tuolla:
»Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala,
Ett' ei poika pois tulisi,
Emon lapsi lankeaisi
Luojan luomalta lu'ulta,
Jumalan sukeamalta!»
»Ukko julkinen Jumala,
Itse taatto taivahinen!
Tuo mulle tulinen turkki,
200. Päälleni panuinen paita,
Jonka suojasta sotisin,
Ja takoa tappeleisin,
Ett' ei pää pahoin menisi,
Tukka turhi'in tulisi
Rauan kirkkahan kisassa,
Terän tuiman tutkaimessa!»
Itse vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh Pohjolan emäntä!
210. Joko saat jaolle sammon
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen?»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»En lähe jakohon sammon
Sinun kanssasi katala,
Kerallasi Wäinämöinen.»

- Itse sampoa tavoitti
Venehestä Wäinämöisen.
Siinä lieto Lemminkäinen
220. Miekan vyöltänsä vetäisi,
Tempasi terävän rauan
Vasemmalta puoleltansa,
Kokon kourille kokevi,
Räpylöille räimilöivi.
Iski lieto Lemminkäinen,
Sekä iski, jotta lausui:
»Maahan miehet, maahan miekat,
Maahan untelot urohot,
Sa'at miehet siiven alta,
230. Kymmenet kynän nenästä!»
Virkki tuossa Pohjan eukko,
Puhui purjepuun nenästä:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Kauko rukka mies katalal
Pettelit oman emosi,
Valehtelit vanhempasi:
Sanoit et käyväsi sotoa
Kuunna kymmennä kesänä
Kullankana tarpehella,
240. Hopeankana halulla.»
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Arvasi ajan olevan,
Tunsi hetken tulleheksi;
Jo veti melan merestä,
Tammen lastun lainehesta,
Sillä kalhasi kavetta,
Iski kynsiä kokolta;
Muut kynnet meni muruiksi,
250. Jäi yksi sakari-sormi.
Pojat siiviltä pütoosi,
Melskahti merehen miehet,
Sata miestä siiven alta,
Tuhat purstolta urosta;

191—206. Sötian sanat.

199: 4. nahkavaate; pelsit.

205: 3. melskeessä.

224: 1. kynsille.

- Itse kokko kopsahtihe,
Kapsahutti kaaripuulle,
Kuni puusta koppeloinen,
Kuusen oksalta orava.
Siitä sampoa tavoitti
260. Sormella nimettömällä,
Sammon vuoalti vetehen,
Kaatoi kaiken kirjokannen
Punapurren laitimelta
Keskelle meren sinisen;
Siinä sai muruiksi sampo,
Kirjokansi kappaleiksi.
Niin meni muruja noita,
Sammon suuria paloja
Alle vienojen vesien,
270. Päälle mustien murien,
Ne jäivät ve'en varaksi,
Ahtolaisten aartehiksi;
Siitäp' ei sinä ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Vesi puuttune varoja,
Ve'en Ahto aartehia.
Jäipä toisia muruja,
Pienempäisiä paloja
Selälle meren sinisen,
280. Meren laajan lainehille,
Tuulen tuuiteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi.
Niitä tuuli tuitteli,
Meren läikkä läikytteli
Selällä meren sinisen,
Meren laajan lainehilla,
Tuuli maalle työnnytteli,
Aalto rannallen ajeli.
Vaka vanha Wäinämöinen
290. Näki tyrskyn työntevän,
Hyrskyn maalle hylkeävän,
Aallon rannallen ajavan
Noita sampuen muruja,
Kirjokannen kappaleita.
- Hän tuosta toki ihastui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuost' on siemenen sikiö,
Alku onnen ainiaisen,
Tuosta kyntö, tuosta kylvä,
300. Tuosta kasvu kaikenlainen,
Tuosta kuu kumottamahan,
Onnen päivä paistamahan
Suomen suurille tiloille,
Suomen maille mairehille»
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vielä mä tuohon mutkan muis-
tan,
Mutkan muistan, keinon keksin
Kynnöllesi, kylvöllesi,
310. Karjoillesi, kasvuillesi,
Kuillesi kumottaville,
Päivillesi paistaville:
Tungen kuuhuen kivehen,
Päivän kätken kalliohon,
Annan pakkasen palella,
Vilun ilman viivytellä
Kyntöjäsi, kylvöjäsi,
Elojasi, toukojasi,
Saatan rautaisen rakehen,
320. Teräksisen tellittelen
Halmehillesi hyville,
Parahille pelloillesi.»
»Nostan karhun kankahalta,
Harvahampahan havuilta
Ruuniasi ruhtomahan,
Tammojasi tappamahan,
Karjojasi kaatamahan,
Lehmiä levittämähän;
Kansan tauilla tapatan,
330. Surmoan sukusi kaiken,
Ett' ei kuulla kuun ikänä
Maailmassa mainittavan.»
Silloin vanha Wäinämöinen

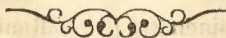
- Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ei minua laula Lappi,
 Eikä tunge Turjalainen;
 Jumalall' on ilman viitta,
 Luojalla avaimet onnen,
 Ei katehen kainalossa,
340. Vihan-suovan sormen päässä.»
 »Kun ma luöme luojahani,
 Turvoan Jumalahani,
 Saa se toukat touoistani,
 Viholliset viljastani,
 Tonkimasta toukojani,
 Kasvujani kaatamasta,
 Orahia ottamasta,
 Viljoa vihoamasta.»
 »Sinä Pohjolan emäntä,
350. Tunge turmiot kivehen,
 Pahat paina kalliohon,
 Väivät vuorehen valitse,
 Elä kuuta kulloinkana,
 Aurinkoa milloinkana!»
 »Anna pakkasen palella,
 Vilun ilman viivytellä
 Omia orahiasi,
 Kylvämiäsi jyviä;
 Sa'a rauaista raetta,
360. Teräksistä telkyttele
 Oman auran kääntämille,
 Pohjan peltojen perille!»
 »Nosta karhu kankahalta,
 Viiasta vihainen kissa,
 Korvesta kovera-koura,
 Havun alta harvahammas
 Pohjolan kujan perille,
 Pohjan karjan käytävälle!»
 Siitä Pohjolan emäntä
370. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Jo minulta valta vaipui,
 Jo aleni arvioni,
 Eloni meni merehen,
- Sampo särkyi lainehisin.»
 Läksi itkien kotihin,
 Polotellen Pohjosehen,
 Ei saanut sanottavata
 Koko sammosta kotihin;
 Veipä kuitenkin vähäisen
380. Sormella nimettömällä,
 Kantoi kannen Pohjolahan,
 Sai rivan Sariolahan;
 Siit' on polo Pohjolassa,
 Elo leivätöin Lapissa.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse maalle mentyänsä
 Löytyi sampuen muruja,
 Kirjokannen kappaleita
 Rannalta merelliseltä,
390. Hienoiselta hietiköltä.
 Saattoi sampuen muruset,
 Kirjokannen kappalehet
 Nenähän utuisen niemen,
 Päähän saaren terhenisen
 Kasvamahan, karttumahan,
 Saamahan, satoamahan
 Oluiksi ohraisiksi,
 Leiviksi rukihisiksi.
 Siinä vanha Wäinämöinen
400. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Anna luoja, suo Jumala,
 Anna onni ollaksemme,
 Hyvin ain' eleäksemme,
 Kunnialla kuollaksemme
 Suloisessa Suomen maassa,
 Kaunihissa Karjalassa!»
 »Varjele vakainen luoja,
 Käitse kaunoinen Jumala
 Miesten mieli-juohtehesta,
410. Akkojen ajatuksista;

382: 2. kädensian; nostimen.

401—434. Varaussanat.

Kaa'a maalliset katehet,
 Ve'elliset velhot voita!»
 »Ole puolla poikiesi,
 Aina lastesi apuna,
 Aina yöllisnä tukena,
 Päivällisnä vartiana,
 Vihoin päivän paistamatta,
 Vihoin kuun kumottamatta,
 Vihoin tuulen tuulematta,
 420. Vihoin saamatta satehen,
 Pakkasen palelematta,
 Kovan ilman koskematta!»

»Alta rautainen rakenna,
 Kivi-linna liitättele
 Ympäri minun eloni,
 Kahen puolen kansoani
 Maasta saan taivosehen,
 Taivosesta maahan asti
 Asukseni, ainokseni,
 430. Tuekseni, turvakseni,
 Jott' ei liika liioin söisi,
 Vastus viljalta vitaisi
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kuuna kullan valkeana!»

Neljäsvildettä Runo.

Wäinämöinen lähtee kadonnutta kantelettansa merestä etsimään, jota ei kuitenkaan enää saa käsinsä 1—76. Tekee sitte koivusta ihan uuden kanteleen, jolla taasen soittaa ja ihastuttaa kaikki, mitä luonnossa löytyy 77—334.

Vaka vanha Wäinämöinen
Arvelevi aivossansa:
»Nytpä soitanto sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi
Näillä uusilla oloilla,
Kaunihilla kartanoilla;
Vaan on kantele kaonnut,
Iloni iäti mennyt
Kalaisehen kartanohon,
10. Lohisehen loughikkohon,
Meren hauan haltioille,
Wellamon iki-väelle;
Eikä tuota tuonekana,
Ahto antane takaisin.»
»Oi on seppo Ilmarinen!
Taoit ennen, taoit eilen,
Taopa tänäki päänä,
Tao rautainen harava,
Haravahan piit tiheät,
20. Piit tiheät, varsi pitkä,
Jolla lainehet haroan,
Laposille aallot lasken,
Meren ruoikot ruolle,
23: 3. rukoihin; lapoihin.

Rannat kaikki karhikoille,
Soitto jälle saa'akseni,
Kantelo tavatakseni
Kalaisesta kaartehesta,
Lohisesta loughikosta!»
Se on seppo Ilmarinen,
30. Takoja iän-ikuinen
Takoi rautaisen haravan
Varren vaskisen keralla,
Piit takoi satoa syltä,
Varren viittä valmisteli.
Siitä vanha Wäinämöinen
Otti rautaisen haravan,
Astui tietä pikkaraisen,
Kulki matkoa palasen
Teloille teräksisille,
40. Vaskisille valkamoille.
Tuoss' oli purtta, kaksi purtta,
Kaksi valmista venettä
Teloilla teräksisillä,
Vaskisilla valkamoilla,
24: 3. karhin, haravan jälle.
34: 2. s. o. viittä sataa.

- Yksi pursi uusi pursi,
 Toinen pursi vanha pursi.
 Sanoi vanha Wäinämöinen,
 Virkki uuelle venolle:
 »Lähepä veno vesille,
 50. Pursi aalloillen ajaite
 Käsivarren kääntämättä,
 Peukalon pitelemättä»
 Läksipä veno vesille,
 Pursi aalloillen ajoihe;
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse istuihe perähän,
 Läksi merta luutimahan,
 Lainetta lakaisemahan;
 Luopi lumpehet kokohon,
 60. Haravoipi rannan raiskat,
 Ruoposteli ruo'on ruutut,
 Ruo'on ruutut, kaislan kaitut,
 Joka hauanki harasi,
 Karit kaikki karhieli,
 Eipä saanut, ei tavannut
 Hauin luista soittoansa,
 Iki-mennyttä iloa,
 Kaonnutta kanteloa.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 70. Astuvi kohen kotia,
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 Itse tuon sanoiksi kertoi:
 »Ei tuota enämpi olle
 Hauin hampahan iloa,
 Kalanluista luikutusta.»
 Astuessansa ahoa,
 Saloviertä vierressänsä
 Kuuli koivun itkeväksi,
 80. Puun visan vetistäväksi;
 Jopa luoksi luontelihe,
 Lähemmäksi laittelihe.

61: 1. veteli; 3. runsut; palaset.
 62: 4. ruutut; rosakat.

- Kysytteli, lausutteli:
 »Mit' itket ihana koivu,
 Puu vihanta vierettelet,
 Vyöhyt valkea valitat?
 Ei sua sotahan vieä,
 Ei tahota tappelohon.»
 Koivu taiten vastaeli,
 90. Itse virkki puu vihanta:
 »Niinpä muutamat sanovi,
 Moniahat arvelevi
 Elävän minun ilossa,
 Riemussa remuelevan;
 Minä hoikka huolissani,
 Ikävissäni iloitsen,
 Panen pakko-päivissäni,
 Murehissa murmattelen.»
 »Typeryyttä tyhjä itken,
 100 Vajauttani valitan,
 Kun olen osatoin raukka,
 Tuiki vaivainen varatoin
 Näillä paikoilla pahoilla,
 Lakeilla laitumilla.»
 »Osalliset, onnelliset
 Tuota toivovat alati
 Kesän kaunihin tulevan,
 Suven suuren lämpiävän;
 Toisinpa minä typerä,
 110. Minä vaivainen varoan:
 Kuoreni kolottavaksi,
 Lehti-varvat vietäväksi.»
 »Useinpa minun utuisen,
 Usein utuisen raukan
 Lapset kerkeän keväimen
 Luokseni lähenteleikse,
 Veitsin viisin viiltelevät
 Halki mahlaisen mahani,
 Paimenet pahat kesällä
 120. Vievät vyöni valkeaisen,
 Ken lipiksi, ken tupeksi,
 Kenpä marja-tuohiseksi.»

»Usein minun utuisen,
Usein utuisen raukan
Tytöt allani asuvat,
Vierelläni viehkuroivat,
Lehvät päältä leikkelevät,
Varvat vastoiksi sitovat.»

»Usein minä utuinen,
130. Usein utuinen raukka
Kaaetahan kaski-puiksi,
Pino-puiksi pilkotahan;
Kolmasti tänä kesänä,
Tänä suurena suvena
Miehet allani asuivat,
Kirvestänsä kitkuttivat
Mun poloisen pään menoksi,
Heikon henkeni lähöksi.»

»Se oli ilo kesästä,
140. Riemu suuresta suvesta;
Ei ole talvi sen parempi,
Lumen aika armahampi.»
»Jopa aina aikaisehen
Mure muo'on muuttelevi,
Pääni painuvi pahaksi,
Kasvot käypi kalveaksi
Muistellessa mustat päivät,
Pahat ajat arvellessa.»

»Siitä tuuli tuskat tuopi,
150. Halla huolet haikkeimmat;
Tuuli vie vihannan turkin,
Halla kaunihin hamehen,
Niin minä vähävarainen,
Minä koito koivu raukka
Jään aivan alastomaksi,
Varsin vaattehettomaksi
Vilussa värisemähän,
Pakkasessa parkumahan.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

160. »Elä itke, puu vihanta,

Vesa lehti vierettele,
Vyöhyt valkea valital!
Saat sinä olevan onnen,
Elon uuen armahamman;
Kohta itkenet ilosta,
Riemusta remahutellet.»

Siitä vanha Wäinämöinen
Koivun soitoksi kuvasi;
Veisteli kesäisen päivän,
170. Kalkutteli kanteletta
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Veisti kopan kanteletta,
Emäpuun iloa uutta,
Kopan koivusta lujasta,
Emäpuun visaperästä.»

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui, noin nimesi:
»Tuoss' on koppa kanteletta,
180. Emäpuu iki-iloa;
Mistä naulat saatanehe,
Vääntimet perittänehe?»
Kasvoi tammi tanhualla,
Puu pitkä pihan perällä,
Tammessa tasaiset oksat,
Joka oksalla omena,
Omenalla kulta-pyörä,
Kulta-pyörällä käkönen.

Kun käki kukahtelevi,
190. Sanoin viisin virkkelevi,
Kulta suusta kumpuavi,
Hopea valahtelevi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle;
Siitä naulat kantelehen,
Vääntimet visaperähän.»

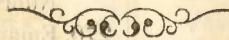
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:

- »Sain ma nauhat kantelehen,
 200. Väantimet visaperähän;
 Vielä uupuvi vähäisen,
 Viittä kieltä kanteleinen;
 Mistä tuohon kielet saisin,
 Äänöset asetteleisin?»
 Läksi kieltä etsimähän,
 Astuvi ahoa myöten;
 Istui immikkö aholla,
 Nuori neitonen norolla,
 Ei se impi itkenynnä,
 210. Ei varsin ilonnutkana,
 Ilman lauloi itseksensä,
 Lauloi iltansa kuluksi,
 Sulhon toivossa tulevan,
 Armahansa aikehessa.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuonne kengättä kepitti,
 Ilman hampsi hattaratta;
 Sitte sinné tultuansa
 Alkoi hapsia anella,
 220. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Anna impi hapsiasi,
 Kieprukka hivuksiasi
 Kanteleisen kielosiksi,
 Ääniksi ilon ikuisen?»
 Antoi impi hapsiansa,
 Hienoja hivuksiansa,
 Antoi hasta viisi, kuusi,
 Sekä seitsemän hivusta,
 Siit' on kielet kanteleessa,
 230. Ääntimet iki-ilossa.
 Saip' on soitto valmihiksi;
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Istuiksen alakivelle,
 Paatiselle portahalle.
- 217: 2. riensi; harppasi; 3. varvasrievutta;
 sukatta.
 219: 2. hivuksia.
 222: 1. hempeä; hempukka.

- Otti kanteleon käsille,
 Ilon itsensä lähemmä,
 Kären kääntä taivahalle,
 Ponnen polville tukesi,
 Ääniä asettelevi,
 240. Sävelä sääntelevi.
 Sai äänät asetetuksi,
 Soittonsa sovitetuksi;
 Niin käänti ala-käsille,
 Poikki puolin polvillensa,
 Laski kynttä kymmenkunnan,
 Viisi sormeaa viritti
 Kielille kapahumahan,
 Sävelille hyppimähän.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 250. Kun on soitti kanteletta
 Käsien pienin, hoikin sormin,
 Peukalon ulos kiverin,
 Jopa virkki puu visainen,
 Vesa lehti vieretteli,
 Kukahti käkösen kulta,
 Hivus impyjen ilosi.
 Sormin soitti Wäinämöinen,
 Kielin kantele kajasi,
 Vuoret loukkui, paat paukkui,
 260. Kaikki kalliot tärähti,
 Kivet laikkui lainehilla,
 Somerot vesillä söuti,
 Petäjät piti ilea,
 Kannot hyppi kankahilla.
 Kälykset Kalevan naiset
 Kesken kirjan neulomisen
 Ne tuohon jokena juoksi,
 Kaiikki virtana vilisi,
 Nuoret naiset nauru-suulla,
 270. Emännät ilolla mielin
 Soitteloaa kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.
- 266: 2. kuva-ompelon.

- Mi oli miehiä lähellä,
 Ne kaikki lakit käessä,
 Mi oli akkoja lähellä,
 Ne kaikki käsi posella,
 Tyttäret vesissä silmin,
 Pojat maassa polvillansa,
 Kanteloista kuuntelivat,
 280. Iloa imehtelivät,
 Sanoivat samalla suulla,
 Yhen kielen kerkesivät:
 »Ei ole tuota ennen kuultu
 Noin suloista soitantoa
 Sinä ilmoisna ikäänä,
 Kuuna kullan valkeana.»
 Kuuluvi sorea soitto,
 Kuului kuutehen kylähän;
 Eik' ollut sitä otusta,
 290. Ku ei tullut kuulemahan
 Tuota soittoa suloista,
 Kajahusta kanteloisen.
 Mi oli metsän eläintä,
 Kyykistyivät kynsillehen
 Kanteloista kuulemahan,
 Iloa imehtimähän;
 Ilman linnut lentäväiset
 Varvuille varustelihe,
 Veen kalaset kaiken laiset
 300. Rantahan rakentelihe,
 Matosetki maan alaiset
 Päälle mullan muuttelihe,
 Käänteilevät, kuuntelevat
 Tuota soittoa suloista,

- Kantelen iki-iloa,
 Wäinämöisen väänätystä.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Kyllä soitteli somasti,
 Kajahutti kaunihisti;
 310. Soitti päivän, soitti toisen
 Yhtehen rupeamahan,
 Yhen aamun ariahan,
 Yhen vyönsä vyötäntähän,
 Yhen paitansa panohon.
 Kun hän soitteli kotona,
 Huonehessa honkaisessa,
 Niin katot kajahatelivat,
 Permannot pemahtelivat,
 Laet lauloi, ukset ulvoi,
 320. Kaikki ikkunat iloitsi,
 Kiukoa kivinen liukku,
 Patsas patvinen pajahiti.
 Kun hän kulki kuusikossa,
 Vaelti petäjikössä,
 Kuusoset kumartelihe,
 Männyt mäellä kääntelihe,
 Kämpöset keolle vieri,
 Havut juurelle hajosi.
 Kun hän liikahti lehdossa,
 330. Tahi astahti aholla;
 Lehot leikkiä pitivät;
 Ahot ainoista iloa,
 Kukat kulkivat kutuhun,
 Vesat nuoret notkahteli,
 348: 1. lattiat; sillat.

Viidesviidettä Runo.

*Pohjolan emäntti laittaa tavattomia tautia Kalevalaan 1—190.
Wäinämöinen parantaa väen mahtavilla lu'ulla ja voiteilla 191—362.*

Louhi Pohjolan emänttä
Sai sanoman korvihinsa
Wäinölän eleleväksi,
Kalevalan kasvavaksi
Sammon saauilla muruilla,
Kirjokannen kappaleilla.
Tuo tuota kovin kaehiti,
Itse aina arvelevi,
Minkä surman suorittaisi,
10. Kunka kuoleman kokisi
Tuolle Wäinölän väelle,
Kansalle Kalevalaisten.
Ukkoa rukoelevi,
Pauannetta palvoavi:
»Oi Ukko ylijumala!
Kaataos Kalevan kansa
Rakehilla rautaisilla,
Neuloilla teräsenenillä,
Tahikka tauilla tapata,
20. Surmoa suku katala,
Miehet pitkille pihaille,
Naiset läävän lattioille!
Tyttö oli Tuonelan sokea,
Loviatar vaimo vanha,
Pahin Tuonen tyttäriä,

Ilkein Manuttaria,
Alku kaikille pahoille,
Tuhansille turmioille;
Sill' oli muoto mustan lainen,
30. Iho inhon karvallinen.
Tuopa musta Tuonen tyttö,
Ulappalan umpisilmä
Teki tielle vuotehensa,
Pahnansa pahalle maalle;
Selin tuulehen makasi,
Kaltoin säähän karkeahan,
Perin viimahan viluhun,
Kohin päivän koittehesen.
Tuli suuri tuulen puuska,
40. Iästä iso vihuri,
Tuuli tuhman raskahaksi,
Kostutti kohulliseksi
Aholla vesattomalla,
Maalla mättähättömällä.
Kantoi kohtua kovoä,
Vatsan täyttä vaikeata,
Kantoi kuuta kaksi, kolme,
Neljännenki, viiennenki,
Kuuta seitsemän, kaheksan

50. Ympäri yheksän kuuta,
 Vaimon vanha'an lukuhun
 Kuuta puolen kymmenettä.
 Yheksännen kuun lopulla,
 Kuun alulla kymmenennen
 Kohtu kääntyvi kovaksi,
 Painuvi pakolliseksi;
 Eikä synny syntyminen,
 Luovu luomaiset sikiöt.

Sjännäli sian aloa.

60. Paneutti toisen paikan,
 Meni portto poikimahan,
 Tuulen lautta lapsimahan
 Kahen kallion välihin,
 Viien vuoren viukelohon;
 Eipä tuolla synty synny,
 Luovu luomainen sikiö.

Etsi synnytyös-sioa,

Vatsansa vajennus-maata
 Heiluvilla hettehillä;

70. Läikkyyvillä lähteillä;
 Ei siellä sioa saanut,
 Vajennusta vatsallensa.
 Synnytteli poikiansa,
 Vajenteli vatsoansa
 Kuohussa talisen kosken,
 Ve'en vankan vääntehessä,
 Alla kolmen kosken koprun,
 Alla äyrähän yheksän,

80. Kehnon kohtu ei kevene.

Alkoi itkeä iletys,
 Parkua päha kuvatus,
 Ei tieä mihin menisi,
 Kunne kulkea pitäisi
 Vatsänsa vajentamahan,
 Poikiansa poikimahan.

64: 3. loukerohon.

81: 3. ilkeä olento; riiviö.

82: 3. kummitus; aave.

Puhui pilvestä Jumala,
 Lausui luoja taivahalta:
 »Tuoll' on suolla kolmisoppi,

90. Rannalla meryttä vasten
 Pimeässä Pohjolassa,
 Sangassa Sariolassa;
 Mene sinne poikimahan,
 Kohtusi keventämähän,
 Siellä silma tarvitahan,
 Väkeäsi vuotetahan!»

Tuopa musta Tuonen tyttö,
 Ilkeä Manalan impi
 Tuli Pohjolan tuville,

100. Sariolan saunan mäille
 Latomahan lapsiansa,
 Saamahan sikiöitönsä.

Louhi Pohjolan emäntä,
 Pohjan akka harvahammas,
 Vei tuon saunahan saloa,
 Kylin kylpy-huonehesen
 Kyläkunnan kuulematta,
 Sanan saamatta kylähän.

Lämmitti saloa saunan,

110. Rikenehen riuahutti,
 Oluella ukset voiti,
 Kastu kaljalla saranat,
 Jott' ei ukset ulvonunna,
 Saranat narahtanunna.

Siitä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 »Kave eukko, luonnon tyttö,
 Kave kultainen korea,
 Jok' olet vanhin vaimoloita,

120. Ensin emä itselöitä!
 Juokse polvesta merehen,
 Vyö-lapasta lainehesen,
 Ota kiiskiltä kinoa,

110: 1. rientäen.

117—146. Lapsensaajaajan sanat.

- Matchelta nuljaskata,
 Jolla voit luun lomia,
 Sivelet sivuja myöten,
 Päästät piian pintehistä,
 Vaimon vatsan vääntheistä,
 Tästä tuskasta kovasta,
 130. Vatsan työstä vaikeasta
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 Oi Ukko ylijumala!
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa,
 Tääll' on piika pinteheissä,
 Vaino vatsan vääntheissä
 Saunassa savun seassa,
 Kylän kylpy-huoneheissä»
 »Ota, kultainen kurikka»
 140. Kätehesi oikeahan,
 Sillä haittoja hajota,
 Pihtipuoliset porota,
 Lukot luejan lonkahuta,
 Takasalvat poikki taita
 Mennä suuren, mennä pienen,
 Kulkea vähäväkisen»
 Siinä tuo paha pahennus,
 Tuonen tyttö umpisilmä
 Jopa vatsansa vajenti,
 150. Latoj lapsensa vihaiset
 Alla vaipan vaskikirjan,
 Alla uutimen utuisen.
 Teki poikoa yheksän
 Yhtenä kesäisnä yönä,
 Yhen löylyn lyötävillä,
 Yhen saunan saatavilla,
 Yhestä vatsan väestä,
 Kohun täyestä kovasta.
 Nimitteli poikiensa,
 160. Laaatteli lapsiansa,
 Kun kuki tekemiänsä,

124: 2. näljää; kuottaa.

- Itse ilmi luomiansa:
 Minkä pisti pistökseksi,
 Kunka änkäsi ähyksi,
 Minkä laati luuvaloksi,
 Kunka riieksi risasi,
 Minkä painoi paiseheksi,
 Kunka ruohutti ruveksi,
 Minkä syöjäksi sysäsi,
 170. Kunka ruhtosi rutoksi.
 Jäi yksi nimittämättä,
 Poika pahnan pohjimmainen,
 Senpä sitte käski tuonne,
 Työnti velhoiksi vesille,
 Noi'iksi noroperille,
 Katehiksi kaikin paikoin.
 Louhi Pohjolan emäntä
 Muut on käski käyä tuonne
 Nenähän utuisen niemen,
 180. Päähän saaren terhenisen;
 Ärrytti äkäiset luomat,
 Tavattomat tautit työnti
 Vasten Wäinölän väkeä,
 Surmaksi su'un Kalevan.
 Pojat Wäinölän potevi,
 Läsivi Kalevan kansa
 Tautia tavattomia,
 Nimen tietämättömiä;
 Alta lattiat lahovi,
 190. Päältä peite märkänevi.
 Silloin vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen
 Läksi päitä päästämähän,
 Henkiä lunastamahan,
 Läksi Tuonelle sotahan,
 Kera tauin tappelohon.
 164: 3. vatsan vääntheeksi, poltoiksi.
 165: 3. leiniksi; luutaudiksi.
 172: 2. 3. s. o. viimeiseksi syntynyt; huonoin.
 185: 3. sairastaa.
 186: 1. makaa taudissa.

- Saattoi saunan lämpimäksi,
Kivet löylyn lyötäväksi
Puuhuilla puhtahilla,
200. Ve'en tuomilla haloilla;
Vei on vettä verhoossansa,
Kantoi vastat ivarjossansa,
Hauteli haluiset vastat,
Satalatvat lauhutteli.
Löi siitä simaisen löylyn,
Mesi löylyn löyhäytti
Läpi kuumien kivien,
Palavojeni paaterojen,
Sanovi sarialla tuolla,
210. Lausui tuolla lausehella:
»Tule nyt löylyhyn Jumala,
Iso ilman lämpimähän,
Tekemähän terveyttä,
Rauhoa rakentamahan!
Pyyhi pois pyhät kipunat,
Pyhät säästet sammuttele,
Lyötä maahan liika löyly,
Paka löyly pois läheta,
Ettei polta poikiasi,
220. Turmele tekemiäsi!»
»Minkä vettä viskaelen
Noille kuumille kiville,
Se mē'eksi muuttukohon,
Simaksi sirahakohon;
Juoskohon joki metinen,
Sima-lampi laikkukohon
Läpi kiukahen kivisen,
Läpi saunan sammalisen!»
»Ei nyt meitä syyttää syöä,
230. Eikä tauitta tapeta,
Ei luvatta suuren luojan,
Ilman surmatta Jumalan;
Kenpä meitä syyttää söisi,

- Suuhunsa omat sanansa,
Päähänsä pahat panonsa,
Ajatukset itsehensä!»
»Jos ei minussa miestä liene,
Urosta ukon pojassa
Rikkehistä riisumahan,
240. Päättehistä päästämähän,
Onp' on itsessä Ukossa,
Joka pilviä pitävi,
Pouta-pilvessä astuvi,
Hattaroissa hallitsevi.»
»Oi Ukko ylijumala,
Pilven päällinen Jumala!
Tule tänne tarvittaissa,
Ajaite anottaessa
Nämä tuskat tuontemahan,
250. Hätäpäivät haalamahan,
Rikonnaiset riisumahan,
Puutumaiset purkamahan!»
»Tuo mulle tulinen miekka,
Säkehiiden säillä kannan,
Jolla ma pahat pitelen,
Ilkeät iki asetan,
Tuskat tuulen teitä myöten,
Kivut aavoillen ahoille.»
»Tuonne ma kipuja kiistan,
260. Tuonne tuskia manoon
Kivisiin kellarihin,
Rautaisihin raunioihin
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan;
Ei kivi kipuja itkke,
Pääsi ei vaivoja vähita,
Vaikka paljo pantahisi,
Määrättä mätettähi.»
»Kipu-tyttö Tuonen neiti,

197—354. Parantajan luku.

204: 2. pehmitteli.

211—228. Kylpysanat.

239: 1. pahoista panoista.

251: 1. rikkeet.

252: 1. ryhtymät.

259—312. Kipusanat.

270. Joka istut kipu-kivellä,
 Joen kolmen juoksevässä,
 Veen kolmen jakaimessa,
 Jauhaen kipu-kiveä,
 Kipu-vuorta väännätellen!
 Käy kivut kereämähän
 Kitahan kiven sinisen,
 Tahi vieretä vetehen,
 Syytäise meren syvähän,
 Tuulen tuntumattomahan,
280. Päivän paistamattomahan!
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 Kivutar hyvä emäntä,
 Vammatar valio vaimo,
 Tule kanssa, käy keralla
 Tekemähän terveyttä,
 Rauhoa rakentamahan!
 Tee kivut kivuttomaksi,
 Vammat värjymättömäksi,
 Jotta saisi sairas maata,
290. Huono huoletta levätä,
 Tuskahinen tunnin olla,
 Vikahinen vieretellä.»
 »Ota kivut kippasehen,
 Vaivat vaski-vakkasehen,
 Kivut tuonne vieäksesi,
 Vammat vaivutellaksesi
 Keskelle Kipumäkeä,
 Kipuvuoren kukkulata;
 Siellä keittäös kipuja
300. Pikkuisessa kattilassa,
 Yhen sormen mentävässä,
 Peukalon mahuttavassa!»
 »Kivi on keskellä mäkeä,
 Reikä keskellä kiveä,
 Jok' on väätty vääntiällä,
 Puhkaistu puraisimella;
 Siihen kivut kiskotahan,

- Pahat vammat vallatahan,
 Tuskat tuimat tungetahan;
310. Pakkopäivät painetahan
 Öin yrittämättömiksi,
 Päivin pääsemättömiksi.»
 »Siitä vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen
 Vielä voiteli vikoja,
 Noita vammoja valeli
 Yheksillä voitehilla,
 Kaheksilla katsehilla,
 Sanovi sanalla tuolla,
320. Lausui tuolla lausehella:
 »Oi Ukko ylijumala,
 Mies on vanha taivahinen!
 Iätä iästä pilvi,
 Nosta lonka luotehesta,
 Länkä lännestä lähetä,
 Sa'a mettä, sa'a vettä
 Kipehille voitehiksi,
 Vammoille valantehiksi!»
 »En minä mitänä voine,
330. Kun ei luojani luvanne;
 Avun luoja antakohon,
 Avun tuokohon Jumala
 Minun silmin nähtyäni,
 Käsin päällä käytyäni,
 Suin sulin puheltuani,
 Hengin henkäelyäni!»
 »Kuhun ei käteni käyne,
 Käyköhön käet Jumalan;
 Kuhun ei sormeni sopine,
340. Sopikohon luojan sormet:
 Luojan on somemmat sormet,
 Luojan kämmenet käpeät!»
 »Tule nyt luoja loitsimahan,
 Jumala puhelemahan,
 Kaikkivalta katsomahan!

308: 2. vaivat; tuskat.

328: 2. valelemiksi.

278: 1. syöstä.

Kuudesviidettä Runo.

*Pohjolan emäntä nostaa karhun Kalevalan karjoja menettämättä
4—20. Wäinämöinen kaataa karhun, josta sitte pidetään tavanmu-
kaiset, juhlalliset pidot Kalevalassa 21—606. Wäinämöinen laulaa,
soittaa kantelettansa ja toivottaa tuleviksikin ajoiksi samaa riemullista
elämää Kalevalaan 607—644.*

Sai sanoma Pohjolahan,
Tieto kylmähän kylähän
Wäinölän vironneheksi,
Kalevalan pääsneheksi
Noista nostama-vioista,
Tauista tavattomista.

- Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Tuo tuosta kovin pahastui,
10. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vielä muistan muunki keinon,
Toki toisen tien osoan:
Nostan karhun kankahalta,
Korvesta kovera-kouran
Päälle Wäinölän elojen,
Kalevalan karjan päälle.»
Nosti karhun kankahalta,
Kontion kovilta mailta
Noille Wäinölän ahoille,
20. Kalevalan karjamaille.

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Veli seppo Ilmarinen,
Taos mulle uusi keihäs,

- Tao keiho kolmisulka
Varren vaskisen keralla!
Ois' otso otettavana,
Raha-karva kaattavana
Ruuniani ruhtomasta,
30. Tammojani tahtomasta,
kaatamasta karjoani,
Lehmiä levittämästä.»
Seppo keihyen takovi,
Eikä pitkän, ei lyhyen,
Takai keski-laaullisen:
Sen susi sulalla seisoi,
Kontio terän kohalla,
Hirvi hiihti suoverossa,
Varsa varrella samosi,
40. Peura potki ponnaan päässä.
Satoi siitä uutta lunta,
Hiukan hienoista vitiä
Sykysyisen uuhen verran,
Verran talvisen jäniksen;
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Mieleni minun tekevi,

47—144. Karhunpyytäjän sanat.

10
Mieli käyä Metsolassa,
Metsän tyttöjen tykönä,
50. Sinipiikojen piholla.»
»Lähen miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Ota metsä miehiksesi,
Urohiksesi Tapio,
Auta onni ottamahan,
Metsän kaunis kaatamahan!»
»Mielikki metsän emäntä,
Tellervo Tapion vaimo!
Kytke kiinni kiroasi,

60. Rakentele rakkiasi
Kuusamisehen kujahan,
Talahasen tammisehen!»
»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen källeröinen!
Kun kuulet minun tulevan,
Miehen aimo astelevan,
Kytke kynnet karvoihisi,
Hampahat ikenihisi,
Ettei koske konsakana,

70. Liikuta lipeänänä»
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoisenil
Lyöte maata mättähälle,
Kaunihille kalliolle,
Hongat päällä huojumassa,
Kuuset päällä kuulumassa;
Siinä otso pyörteleite,
Mesikämmen käänteileite,
Kuni pyy pesänsä päällä,

80. Hanhi hautomaisillansa»
Siinä vanha Wänämöinen
Kuuli koiran haukkuvaksi,
Penun julki juttavaksi
Pikkusilmäisen pihalla,
Tasaķärsän tanhuilla,

70: 2. liukkaanakaan; nopeanakaan.

83: 3. rähiseväksi; riiteleväksi.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Luulin kukkuvan kākōsen,
Lempilinnun laulelevan,
Ei käki kukahakana,
90. Lempilintu laulakana,
Tääll' on koirani komehin,
Otukseni oivallisin
Otsosen tuvan ovella,
Miehen kaunon kartanolla.»
Vaka vanha Wänämöinen
Siinä otsosen tapasi,
Säteriset sāngyt kaati,
Siat kultaiset kumosi,
Sanovi sanalla tuolla,
100. Lausui tuolla lausehella:
»Ole kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit otson osaksi,
Salon kullaan saalihiksi!»
Katselvi kultoansa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoisenil
Elä suutu suottakana,
110. En minä sinua kaannut,
Itse vierit vempeleltä,
Hairahit havun selältä
Puhki puiset kaatiosi,
Halki haljakan havuisen;
Sykysyiset sääät lipeät,
Päivät pilviset pimeät.»
»Metsän kultainen kākōnen,
Kaunis karva rōyhetyinen!
Heitä nyt kylmille kotosi,
120. Asunmaasi autiaksi,
Koivun-oksainen kotosi,
Vasun-varpainen majasi;
Lähe kuulu kulkemahan,
Metsän auvo astumahan,
Kāymāhān kāpeā kenkā,

- Sinisukka sipsomahan
 Näiltä pieniltä pihoilta,
 Kapeilta käytäviltä
 Urohoisehen väkehen,
 130. Michisehen joukkiohon!
 Ei siellä pahoin pietä,
 Ei eletä kehnon lailla,
 Sima siellä syötetähän,
 Mesi nuori juotetahan
 Tulevalle vierahalle,
 Saavalle käkeävälle.»
 »Lähe nyt tästä kuin lähetki,
 Tästä pienestä pesästä
 Alle kuulun kurkikirren,
 140. Alle kaunihin katoksen;
 Niin sä luikkaos lumella,
 Kuni lumme lammin päällä,
 Niin sä haihaos havulia,
 Kuni oksalla oraval»
 Siitä vanha Wäinämöinen,
 Laulaja iän-ikuinen
 Astui soitellen ahoja,
 Kajahellen kankahia
 Kera kuulun vierahansa,
 150. Kanssa karva-lallusensa;
 Jo soitto tupahan kuului,
 Alle kattojen kajahus.
 Virkahti väki tuvassa,
 Kansa kaunis vieretteli:
 »Kuulkottes tätä kumua,
 Salon soitettajan sanoja,
 Käpylinnun kälkytystä,
 Metsän piian pillin ääntä!»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 160. Itse ennätti pihalle;
 Vierähti väki tuvasta,
 Kansa kaunis lausutteli:
 »Joko on kulta kulkemassa,
 Hopea vaeltamassa,
 Rahan armas astumassa,
 Tenka tietä poimimassa;
 Mesiänkö metsä antoi,
 Ilveksen salon isäntä,
 Koska laulaen tulette,
 170. Hyreksien hiihtelette?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuossa tuon sanoiksi virkki:
 »Sanomiks' on saukko saatu,
 Virsiksi Jumalan vilja,
 Sillä laulaen tulemme,
 Hyreksien hiihtelemme.»
 »Eikä saukko ollekana,
 Eikä saukko, eikä ilves,
 Itse on kuulu kulkemassa,
 180. Salon auvo astumassa,
 Mies vanha vaeltamassa,
 Verkanuttu vieremässä;
 Kun lie suotu vierahamme,
 Ovet auki paiskatkatte,
 Vaan kun lie vihattu vieras,
 Kiinni lyökätte lujahan!»
 Väki vastaten sanovi,
 Kansa kaunis vieretteli:
 »Terve otso tultuasi,
 190. Mesikämmen käytyäsi
 Näille pestyille pihuille,
 Kaunoisille kartanoille!»
 »Tuota toivoin tuon ikäni,
 Katsoin kaiken kasvin-aian
 Soivaksi Tapion torven,
 Metsän pillin piukovaksi,
 Kulkeväksi metsän kullan,
 Saavaksi salon hopean
 Näille pienille pihuille,
 200. Kapeille käytäville.»
 »Toivoin kuin hyveä vuotta,
 Katsoin kuin kesän tuloa,
 Niinkun suksi uutta lunta,

- Lyly liukasta lipua,
Neiti nuorta sulhokaista,
Punaposki puolisoa.»
/ »Illat istuin ikkunoissa,
Aamut aitan portahilla,
Veräjillä viikkokauet,
210. Kuukauet kujaisten suussa,
Talvikauet tanhuilla;
Lumet seisoin tanteriksi,
Tanteret suliksi maiksi,
Sulat maat somerikoiksi,
Somerikot hiesukoiksi,
Hiesukot vihottaviksi;
Ajattelin aamut kaiket,
Päivät päässäni pitelin:
Missä viikon otso viipyi,
220. Salon armas aikaeli,
Oisiko Wirohon viernyt,
Maasta Suomen sorkehtinut.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Minne vienen vierahani,
Kulettanen kultaiseni,
Tokko laittanen latohon,
Pannen pahna-huonehesen?»
Väki vastaten sanovi,
230. Kansa kaunis vieretteli:
»Tuonne vienen vierahamme,
Kulettanet kultaisemme
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen;
Siell' on syömät suoriteltu,
Juoma-neuvot jou'uteltu,
Kaikki sillat siivottuna,
Lakaistuna lattiaiset,
Kaikki vaimot vaatehtinna
240. Pukemihin puhtahisin,
Soreihin pää-somihin,
Valkeihin vaattehisin.»
215: 2. hienoksi mullaksi.
- Siitä vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Otsoseni, lintuseni,
Mesikämmen kääröseni!
Viel' on maata käyäksesi,
Kangasta kavutaksesi.»
»Lähes nyt kultā kulkemahan,
250. Armas maata astumahan,
Mustasukka muikumahan,
Verkahousu vieremähän,
Käymähän tiasen teitä,
Varpusen vaeltamia
Alle viien viilohirren,
Alle kuuen kurkiaisen!»
»Varo'otte vaimo raukat,
Ettei karja kammastuisi,
Pieni vilja pillastuisi,
260. Vikoisī emännän vilja
Tullessa otson tuville,
Karvaturvan tunkeitessa!»
»Pois on pojat porstuasta,
Piiat pihtipuolisista
Uron tullessa tupahan,
Astuessa aimo miehen!»
»Metsän otsonen omena,
Metsän kaunis källeröinen!
Ellös piikoja pelätkö,
270. Kassapäitä kammastelko,
Eläkä vaimoja varoa,
Sure syltty-sukkaisia!
Mi on akkoja tuvassa,
Ne on kaikki karsinahan
Miehen tullessa tupahan,
Astuessa aika poian!»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Terve tänneki Jumala
Alle kuulun kurkiaisen,
280. Alle kaunihin katoksen!
251: 2. julkisesti käymään.
255: 3. sileäksi veistetyh hirren.

- Mihin nyt heitän hempuseni,
Lasken karvalalluseni?»
- Väki vastahan sanovi:
»Terve terve tultuasi!
Tuohon liitä lintusesi,
Kulettele kultaisesi
Petäjäisen pienen päähän,
Rautaisen rahin nenähän,
Turkin tunnusteltavaksi,
290. Karvojen katseltavaksi!»
- »Elä otso tuosta huoli,
Eläkä pane pahaksi,
Jos tulevi turkin tunti,
Karvojen katsanto-aika;
Ei tuhota turkkiasi,
Karvojasi ei katsota
Herjojen hetalehiksi,
Vaivaisien vaattehiksi.»
- Siitä vanha Wäinämöinen
300. Otatti otsolta turkin,
Pani aitan parven päähän,
Lihat liitti kattilahan,
Kuparihin kullattuhun,
Vaski-pohjahan patahan.
Jo oli pa'at tulella,
Vaski-laiat valkealla,
Täpittynä, täytettynä
Liiioilla liha-muruilla,
Suolat saatettu sekahan,
310. Jotk' oli tuotu tuonnempata,
Saatu suolat Saksan maalta,
Vienan päälliltä vesiltä,
Souttu Suolasalmen kautta,
Laivan päältä laskettuna.
Kun oli keitto keitetynä,
Saatu kattilat tulelta,
Jopa saalis saatettiin,
Käpylintu käytettiin
- Päähän pitkän pintapöyän
320. Kultaisihin kuppiloihin
Simoa sirettämähän,
Olosia ottamahan.
Petäjäst' oli pöytä tehty,
Vait vaskesta valettu,
Lusikkaiset hopeasta,
Veitset kullasta kuvattu;
Kupit kaikki kukkusilla,
Vait varpe-laitasilla
Metsän mieli-antehia,
330. Salon kullan saalihia.
Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kummun ukko kultarinta,
Tapion talon isäntä,
Metsolan metinen vaimo,
Metsän ehtoisia emäntä,
Mies puhas Tapion poika,
Mies puhas, punakypärä,
Tellervo Tapion neiti,
340. Kaussa muu Tapion kansa,
Tule nyt häihin härkösesi,
Pitkävillasi pitoihin!
Nyt on kyllin kystä syöä,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
Kyllin itsensä piteä,
Kyllin antoa kylälle.»
- Väki tuossa noin sanovi,
Kansa kaunis vieretтели:
»Miss' on otso syntynynnä,
350. Rahan karva kasvanunna,
Tokko tuo olilla syntyi,
Kasvoi saunan karsinassa?»
- Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei otso olilla synny,
Eikä riihi-ruumenilla,

297: 2. ryysyiksi.

307: 1. pakattuna.

327: 3. kukkuralla; harjapäänänsä.

355—458. Karhun syntyy.

Tuoll' on otso synnytelty,
Mesikämmen käännytelty
Luona kuun, malossa päivän,

360. Otavaisen olkapäällä,
Ilman impien tykönä,
Luona luonnon tyttärien.»

»Astui impi ilman äärtä,
Neiti taivahan napoa,
Kävi pilven piirtä myöten,
Taivahan rajoa myöten
Sukassa sinertävässä,
Kirjavassa kaplukassa,
Villa-vakkanen käessä,

370. Karva-koppa kainalossa;
Viskoi villan pään vesille,
Laski karvan lainehille;
Tuota tuuli tuutteli,
Ilma lieto liikutteli,
Ve'en henki heilutteli,
Aalto rannalle ajeli,
Rannalle salon simaisen,
Nenähän metisen niemen.»

»Mielikki metsän emäntä,

380. Tapiolan tarkka vaimo
Koppoi kuontalon vesiltä,
Villat hienot lainehilta.»

»Siitä liitti liukkahasti,
Kapaloitsi kaunihisti
Vaahterisehen vasuhun,
Kaunoisehen kätkeyhen,
Nostatti kapalo-nuorat,
Vitjat kultaiset kuletti
Oksalle olovimmalle,

390. Lehvälle leveimmälle.»

»Tuutteli tuttuansa,
Liekutteli lempeänsä
Alla kuusen kukka-latvan,
Alla penseän petäjän;

Siinä otsosen sukesi,
Jalokarvan kasvatteli
Vieressä metisen viian,
Simaisen salon sisässä.»

»Kasvoi otso kaunihiksi,

400. Yleni ylen ehoksi:

Lyhyt jalka, lysmä polvi,
Tasa-kärsä talleroinen,
Pää levyt, nenä nykerä,
Karva kaunis röyhetyinen;
Ei ollut vielä hampahia,
Eikä kynsiä kyhätty.»

»Mielikki metsän emäntä

Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kyheäisin kynnet tuolle,

410. Kanssa hampahat hakisin,
Kun tuo ei vioille saisi,
Painuisi pahoille töille.»»

»Niin otso valansa vannoi

Polvilla metsän emännän,
Eessä julkisen Jumalan,
Alla kasvon kaikkivallan,
Ei tehäksensä pahoja,
Ruveta rumille töille.»

»Mielikki metsän emäntä,

420. Tapiolan tarkka vaimo
Läksi hammasta hapuhun
Kynsiä kyselemähän
Pihlajilta piukeilta,

Katajilta karkeilta,
Jukaisilta juurikoilta,
Kesun kannoilta kovilta;
Eipä sieltä kynttä saanut,
Eikä hammasta tavannut.»

»Honka kasvoi kankahalla,

430. Kuusi kummulla yleni,

423: 2. lujilta.

425: 1. kovilta.

426: 1, 2. kesun kanto on kovettunut,
pihkainen kanto.

374: 2. kevyt; hiljainen.

385: 2. koriin; kesseliin.

- Hongassa hopea-oksa,
Kulta-oksa kuusosessa;
Ne kapo käsin tavoitti,
Niistä kynsiä kyhäsi,
Niitä liitti leukaluuhun,
Ikenihin istutteli.»
»Siitä laski lallokkinsa,
Ulos lempensä lähetti,
Pani suota soutamahan,
440. Vintoa vitaisemahan,
Ahoviertä astumahan,
Kangasta kapuamahan;
Käski käyä kaunihisti,
Soreasti sorkutella,
Elellä ajat iloiset,
Kulutella kuulut päivät
Suon selillä, maan navoilla,
Kisa-kangasten perillä,
450. Käyä kengättä kesällä,
Sykysyllä syylingittä,
Asua ajat pahemmat,
Talvi-kylmät kyhmästellä
Tuomisen tuvan sisässä,
Havulinnan liepehellä,
Kengällä korean kuusen,
Katajikon kainalossa,
Alla viien villa-vaipan,
Alla kaapuan kaheksan;
Sieltä sain nyt saalihini,
460. Ehätin tämän eräni.»
Väki nuori noin sanovi,
Väki vanha virkkelevi:
»Mitä tehen metsä mieltä,
Metsä mieltä, korpi kostui,
Ihastui salon isäntä,
Taipui ainoinen Tapio,
Jotta antoi ainokkinsa,
Menetti mesikkisensä;

- Oliko keihon keksimistä,
470. Eli nuolen noutamista?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hyvin meihin metsä mieltä,
Metsä mieltä, korpi kostui,
Ihastui salon isäntä,
Taipui ainoinen Tapio.»
»Mielikki metsän emäntä,
Tellervo Tapion neiti,
Metsän neiti muoto kaunis,
480. Metsän piika pikkarainen
Läksi tietä neuvomahan,
Rastia rakentamahan,
Tien vieriä viittomahan,
Matkoa opastamahan;
Veisti pilkat pitkin puita,
Rastit vaaroihin rakenti
Jalon otsosen oville,
Rahasaaren rantehille.»
»Sitte sinne tultuani,
490. Perillen osattuani
Ei ollut keihon keksimistä,
Ampuen ajelemista;
Itse vieri vempelätä,
Horjahti havun selältä,
Risut rikkoi rintapänsä,
Varvut vatsansa hajotti.»
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Otsoseni, ainoseni,
500. Lintuseni, lempiseni!
Päästä nyt tänne pää-ripasi,
Pujota puraisimesi,
Heitä harvat hampahasi,
Liitä leukasi leveät!
Eläkä pane pahaksi,
Jos meille mikä tulisi,

485: 2. pilkut.

501: 4. pääpukusi.

458: 2. kaavun; verhon.

- Luien luske, päien pauke,
Kova hammasten kolina.»
- »Jo otan nenän otsolta
510. Nenän entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
- »Otan ma otsolta korvan
Korvan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
- »Otan ma otsolta silmän
Silmän entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
520. Enkä aivan ainoaksi.»
- »Otan ma otsan otsolta
Otsan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
- »Otan ma otsolta turvan
Turvan entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
- »Otan ma otsolta kielen
530. Kielen entisen avuksi,
En ota osattomaksi,
Enkä aivan ainoaksi.»
- »Sen nyt mieheksi sanoisin,
Urohoksi arvoaisin,
Joka umpiluut lukisi,
Saisi sarja-hampahuiset
Leuasta teräksisistä
Rusamilla rautaisilla.»
- Eipä toista tullutkana,
540. Ei ollut urosta tuota;
Itse umpiluut lukevi,
Sarja-hampahat sanovi
- Alla luisten polviensa,
Rautaisten rusamiensa.
- Otti hampahat otsolta,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Metsän otsonen omena,
Metsän kaunis källeröinen!
Nyt on matka käyäksesi,
550. Retki reiahellaksesi
Tästä pienestä pesästä,
Matalaisesta majasta
Korkeampahan kotihin,
Avarampahan asuhun.»
- »Lähe nyt kulta kulkemahan,
Rahan armas astumahan
Sivutse sikojen teijstä,
Poikki porsasten poluista
Vasten varvikko-mäkeä,
560. Köhti vuorta korkeata
Petäjähän penseähän,
Honkahan havu-satahan!
Hyvä siin' on ollaksesi,
Armas aikaellaksesi
Kuuluvilla karjan kellon,
Luona tiukujen tirinän.»
- Vaka vanha Wänämöinen
Jo tuli kotihin tuolta,
Väki nuori noin sanovi,
570. Kansa kaunis lausutteli:
»Minne saatit saalihisi,
Kunne ennätit eräsi;
Lienet jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna,
Suo-mutihin sortanunna,
Kaivanunna kankahasen?»
- Vaka vanha Wänämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Enpä jäälle jättänynnä,
580. Uhkuhun opottanunna,
Siinä koirat siirteleisi,
Linnut liiat peitteleisi;

525: 4. kuonon.

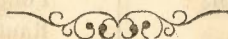
535: 2. hampaat.

536: 2. hammasjadat.

538: 1. rusikoilla; kourilla.

- Enkä suohon sortanunna,
Kaivanunna kankahasen,
Siinä toukat turmeleisi,
Söisi mustat muurahaiset.»
»Tuonne saatin saalihini,
Ehätin erän vähäni
Kulta-kunnahan kukulle,
590. Vaski-harjun hartioille;
Panin puuhun puhtahasen,
Honkahan havu-satahan
Oksalle olovimmalle,
Lehväälle leveimmälle
lloksi inehmisille,
Kunnioiksi kulkioille.»
»Ikenin panin itähän,
Silmin loin on luotehesen,
Enkä aivan latvasehen;
600. Oisin luonut latvasehen,
Siinä tuuli turmeleisi,
Ahava pahoin panisi;
Enkä pannut maa-varahan,
Oisin pannut maa-varahan,
Siat siinä siirteleisi,
Alakärsät kääntelesi.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Laikahtihe laulamahan
Illan kuulun kunniaksi,
610. Päivän päätyvän iloksi.
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui, noin nimesi:
»Piä nyt pihti valkeata,
Jotta lauloa näkisin,

- Lauloa luku tulevi,
Suuni soia tahtelevi.»
Siinä lauloi, jotta soitti,
Pitkin iltoa iloitsi,
Lausui laulunsa lopulla,
620. Itse virkki viimeiseksi:
»Anna toisteki Jumala,
Vastaki vakainen luoja,
Näin näissä ilottavaksi,
Toiste toimiteltavaksi,
Näissä häissä pyylypoian,
Pitkävillaisen pioissal»
»Anna ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Rastia rakettaviksi,
630. Puita pilkoteltaviksi
Urohoisessa väessä,
Miehisessä joukkiossa!»
»Anna ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Soivaksi Tapion torven,
Metsän pillin piukovaksi
Näillä pienillä pihoilla,
Kapeilla kartanoilla!»
»Päivät soisin soitettavan,
640. Illat tehtävän iloa
Näillä mailla mantereilla,
Suomen suurilla tiloilla,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa.»
-
- 625: 3. pyyleän, ison pojan.

Seitsemäsviidettä Runo.

Kuu ja aurinko laskeutuvat Wäinämöisen soittoa kuulemaan; Pohjolan emäntä saapi ne käsiinsä, kätkee vuoren sisään ja varastaa tulenki Kalevalan tuvilta 1—40. Ylijumala Ukko oudoksui pimeyttä taivaalla ja iskee tulta uudeksi kuuksi ja auringoksi 41—82. Tuli putoaa maalle ja Wäinämöinen Ilmarisen kanssa lähtee sitä etsimään 83—126. Ilman impi kertoo heille, tulen joutuneen Aluen järveen ja sieltä kalalta niellyksi 127—312. Wäinämöinen ja Ilmarinen lähtevät miinisellä nuotalla kalaa pyytämään, jota sillä eivät saa. 313—364.

Vaka vanha Wäinämöinen
Kauan soitti kanteletta,
Sekä soitti, jotta lauloi,
Jotta ilmankin iloitsi.

Soitto kuului kuun tupihin,
Ilo päivän ikkunoille,
Kuu tuvastahan tulevi,
Astui koivun konkelolle,
Päivä päätyi linnastansa,
10. Loihe latvahan petäjän
Kanteletta kuulemahan,
Iloa imehtimähän.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siitä päivän kiinni saapi,
Kuuhen käsin tavoitti,
Kuun on koivun konkelolta,
Päivän latvasta petäjän;
Ne kohta kotihin saattoi,
20. Pimeähän Pohjolahan.

Kätki kuun kumottamasta
Kirjarintahan kivehen,
Lauloi päivän paistamasta
Vuorehen teräksisehen,
Itse tuossa noin saneli:
»Ellös täältä ilman pääskö,
Nousko kuu kumottamahan,
Pääskö päivä paistamahan,
Kun en käyne päästämähän,

30. Itse tulle noutamahan
Yheksän orihin kanssa,
Yhen tamman kantamalla»

Kun oli kuun kulettanunna,
Sekä päivän saattanunna
Pohjolan kivimäkehen,
Rautaisehen kalliohon,
Jopa valkean varasti,
Tulen Wäinölän tuvilta;
Sai tuvat tulettomaksi,

40. Pirtit valkeattomaksi.

- Jo oli yö alin-omainen,
 Pitkä pilkkosen pimeä,
 Oli yö Kalevalassa,
 Noilla Wäinölän tuvilla,
 Sekä tuolla taivahassa,
 Ukon ilman istumilla.
- Tukela on tuletta olla,
 Vaiva suuri valkeatta,
 Ikävä inehmisien,
50. Ikävä itsen Ukonki.
 Tuo Ukko ylijumala,
 Itse ilman suuri luoja,
 Alkoi tuota ouostella,
 Arvelee, ajattelevi,
 Mikä kumma kuun e'essä,
 Mikä terhen päivän tiessä,
 Kun ei kuu kumotakana,
 Eikä päivä paistakana.
- Astui pilven äärtä myöten,
60. Taivahan rajoa myöten
 Sukassa sinertävässä,
 Kirjavassa kaplukassa,
 Kävi kuuta etsimähän,
 Päiveä tapoamahan;
 Eipä kuuta löyäkänä,
 Päiveä tapoakana.
- Tulta iski ilman Ukko,
 Valahutti valkeata
 Miekalla tuliterällä,
70. Säilällä säkenevällä;
 Iski tulta kyntehensä,
 Järskytti jäsenehensä
 Ylähällä taivosessa,
 Tähtitarhojen tasalla.
- Saipa tulta iskemällä,
 Kätkevi tulikipunan
 Kultaisehen kukkarohon,
 Hopeisehen kehä'än,

- Antoi neien tuutella,
80. Ilman immen vaapotella
 Kuun uuen kuvoamaksi,
 Uuen auringon aluksi.
- Neiti pitkän pilven päällä,
 Impi ilman partahalla
 Tuota tulta tuutteli,
 Valkeaista vaapotteli
 Kultaisessa kätkyessä,
 Hihnoissa hopeisissa.
- Hopeiset orret notkui,
90. Kätkyt kultainen kulisi,
 Pilvet liikkui, taivot naukui,
 Taivon kannet kallistihe
 Tulta tuuteltaessa,
 Valkeaista vaapottaissa.
- Impi tulta tuutteli,
 Vaapotteli valkeaista,
 Tulta sormilla somitti,
 Käsien vaali valkeaista,
 Tuli tuhumalta putosi,
100. Valkea varattomalta,
 Kätösiltä käänteliän,
 Sormilta somitteliän.
- Taivas reikihin repesi,
 Hma kaikki ikkunoihin;
 Kirposi tulikipuna,
 Suikahti puna soronen,
 Läpi läikkyi taivosista,
 Puhki pilvistä pirisi,
 Läpi taivahan yheksän,
110. Halki kuuen kirjokannen.
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Veli seppo Ilmarinen!
 Lähtekämme katsomahan,
 Saakamme opastumahan,
 Mikä tuo tuli tulonen,
 Outo valkea valahti

- Yläsisistä taivosista
Alaisihin maa-emihin:
Jos olisi kuun kehänen,
120. Eli päivän pyöryläinen.»
Läksivät urosta kaksi,
Astuivat, ajattelivat,
Miten tuonne tullaksensa,
Ja kuten osataksensa
Tulen siirtymä-sioille,
Valkean valanto-maille.
Joki joutuvi etehen,
Melkeän meren tapainen;
Siinä vanha Wäinämöinen
130. Alkoi veisteä venettä,
Alla korven kolkutella,
Toinen seppo Ilmarinen
Laati kuusesta meloja,
Petäjistä järkäleitä.
Sai venonen valmihiksi
Hankoinensa, airoinensa;
Niin veivät venon vesille,
Soutelevat, joutelevat
Ympäri Nevan jokea,
140. Nevan nientä kiertelevät.
Ilmatar ihana impi,
Vanhin luonnon tyttäristä,
Tuopa vastahan tulevi
Puhutellen, lausutellen:
»Mitä miehiä olette,
Kuinka teitä kutsutahan?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Merimiehiä olemme,
Minä vanha Wäinämöinen,
150. Toinen seppo Ilmarinen;
Vaan sano oma sukusi,
Kuin sinua kutsutahan?»
Vaimo tuon sanoiksi virkki:
»Minä olen vanhin vaimoksia,

- Vanhin ilman impilöitä,
Ensin emä itselöitä,
»Joll' on vilki viien vaimon,
Muoto kuuen morsiamen;
Minne te menette miehet,
160. Kunne läksitte urohot?»
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Tukehtui tulonen meiltä,
Vaipui meiltä valkeainen,
Viikon on tuletta oltu,
Pimeissä piileskelty;
Nyt on meillä mielessämme
Mennä tulta tietämähän,
Jok' on tullut taivahasta,
170. Päältä pilvien puonnut.»
Vaimo tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Tuli on tuima tie'ettävä,
Valkeainen vaaittava;
Jo teki tuli tekoset,
Valkea vahingot laati:
Tuikahti tulikipuna,
Putosi puna keränen
Luojaan luomilta tiloilta,
180. Ukon ilman iskemiltä
Läpi taivahan tasaisen,
Halki tuon ihalan ilman,
Pubki reppänän retuisen,
Kautta kuivan kurkihirren
Tuurin uutehen tupahan,
Palvoisen laettomahan.»
»Sitte sinne tultuansa
Tuurin uutehen tupahan
Panihe pahoille töille,
190. Löihe töille törkeille,
Rikkoi rinnat tyttäriltä,
Neitosilta nännit näppi,

- Turmeli pojalta polvet,
Isännältä parran poltti.»
- »Äiti lastansa imetti
Kätkyessä vaivaisessa,
Tuohon tultua tulonen
Jo teki pahinta työtä,
Poltti lapsen kätkyestä,
200. Poltti paarmahat emolta;
Se lapsi meni Manalle,
Toki poika Tuonelahan,
Ku oli luotu kuolemahan,
Katsottu katoamahan
Tuskissa tulen punaisen,
Vaikeissa valkeaisen.»
- »Niin emo enemmän tiesi,
Ei emo Manalle mennyt,
Se tunsu tulen manata,
210. Valkeaisen vaivutella
Läpi pienen neulan silmän,
Halki kirvehen hamaran,
Puhki kuuman tuuran putken,
Pitkin pellon pientareta.»
- Vaka vanha Wäinämöinen
Itse ennätti kysyä:
»Kunne tulet tuosta läksi,
Kunne kiihti kipunat
Tuurin pellon pientarelta,
220. Metsällenkö vai merelle?»
- Vaimo vastaten sanovi,
Itse virkki, noin nimesi:
»Tuli tuosta mennessänsä,
Valkeainen vierressänsä
Ensin poltti paljo maita,
Paljo maita, paljo soita,
Viimein vierähti vetehen,
Aaltoihin Aluen järven,
Se oli syytä tulehen,
230. Säkehinä säihkyellä.»

- »Kolmasti kesäisnä yönä,
Yheksästi syksy-yönä
Kuohui kuusien tasalle,
Ärjyi päälle äyrähien
Tuon tuiman tulen käsissä,
Varin valkean väessä.»
- »Kuohui kuiville kalansa,
Arinoille ahvenensa;
Kalat tuossa katselevat,
240. Ahvenet ajattelevat,
Miten olla, kuin eleä;
Ahven itki aittojansa,
Kalat kartanoisiansa,
Kiiski linnoa kivistä.»
- »Läksi ahven kyrmy-niska,
Tavoitti tuli soroista,
Eipä ahven saanutkana;
Niin meni sinervä siika,
Se nieli tuli soroisen,
250. Vajotteli valkeaisen.»
- »Jo vettyi Aluen järvi,
Pääsi päältä äyrästensä
Siallensa entiselle
Yhtenä kesäisnä yönä.»
- »Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»
- »Uiskenteli, kuiskenteli,
260. Uipi päivän, uipi toisen
Siikasaarien sivuja,
Lohiluotojen lomia,
Tuhannen nenätse niemen,
Sa'an saaren kainalotse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

Kalan kurjan nieliätä,
270. Katalan kaottajata
Näissä tuskissa tulosen,
Vaivannoissa valkeaisen.»»
»Niin kuuli kulea kuuja,
Nieli tuon sinervän siian;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»

»Uiskenteli, kuiskenteli,
280. Uipi päivän, uipi toisen
Lohiluotojen lomia,
Kalahauin kartanoita,
Tuhannen nenitse niemen,
Sa'an saaren kainaloitse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa
Kalan kurjan appajata,

290. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palavan,
Vaivannoissa valkeaisen.»»
»Niin tuli halea hauki,
Nieli tuon kulean kuujan;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»
»Uiskenteli, kuiskenteli,

300. Uipi päivän, uipi toisen
Lokkiluotojen lomitse,
Kajavan kivikaritse,
Tuhannen nenätse niemen,
Sa'an saaren kainalotse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

Kalan kurjan nieliätä,
310. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palavan,
Vaivannoissa valkeaisen.»»
Vaka vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Nuotan niinisen kutovi,
Katajaisen kaikuttavi,
Sen painoi paju-vesillä,
Raian kuorilla rakenti.
Vaka vanha Wäinämöinen

320. Työnti naiset nuottaselle;
Läksi naiset nuottaselle,
Sisarekset silpomahan,
Soutelevat, luitelevat
Niemi nientä, saari saarta
Lohiluotojen lomatse,
Siikasaarien sivutse
Ruskeahan ruoikkohon,
Kaunihisen kaislikkohon.
Pyritähän, pyyetähän,

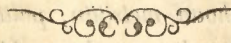
330. Ve'etähän, vellotahan,
Nurin nuotta potketahan,
Väärin veetähän apaja,
Ei saa'a sitä kaloa,
Kuta kilvoin pyyetähän.

Veljekset vesille läksi,
Miehet nuotalle menevät;
Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennotahan
Lahen suita, luo'on päitä,

340. Kalevan kivikaria,
Ei saa'a kaloa tuota
Mitä tarkoin tarvittihin,
Tullut ei halea hauki
Vienoilta lahen vesiltä,
Eikä suurelta selältä;
Kalat pienet, verkot harvat.

Jo tuossa kalat valitti,
 Hauki hauille sanovi,
 Kysyi siika säynähältä,
 350. Lohi toiselta lohelta:
 »Joko kuoli kuulut miehet,
 Katosi Kalevan poiat,
 Liina-nuotan nuikuttujat,
 Lanka-paulan laaittajat,
 Suuren tarpoimen talujat,

Pitkän varren vaikuttajat?»
 Kuuli vanha Wäinämöinen,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ei ole kuolleet urohot,
 360. Kaatunut Kalevan kansa;
 Yksi kuoli, kaksi syntyi,
 Joill' on tarpoimet paremmat,
 Varret vaaksoa pitemmät,
 Nuotat kahta kauheammat.»

Kahdeksasviidettä Runo.

Laitetaan liinainen nuotta ja lähdetään sillä tulen niellyttä kalaa pyytämään, ja saadaan kala 1—192. Tuli löydetään kalan vatsasta, vaan karka'aa taas äkkiä pois ja polttaa pahasti Ilmarisen poskia ja küsiä 193—248. Tuli kohoaa metsään, polttaa paljo maita ja menee aina etemmäksi, kunnes lopulta saadaan kiinni ja viedään pimeihin Kalevalan tupiin 249—290. Ilmarinen paranee tulen vioista 291—372.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Tuosta tuumille tulevi,
Ajeleiksen arveloilte
Nuotan liinaisen kutoa,
Satahisen saautella.

Jopa tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:

»Onko liinan kylväjätä,
10. Kylväjätä, kyntäjätä,
Verkko valmistellakseni,
Satasilmä saa'akseni
Kalan kurjan tappajaksi,
Katalan kaottajaksi?»

Löytähän vähäisen maata,
Paikkaa palamatointa
Suurimmalla suon selällä,
Kahen kantosen lomassa.

Kannon juuri kaivetahan,
20. Sieltä löytyi liinan siemen
Tuonen toukan kätköksestä,
Maan maon varustamista.

1—372. Tulen luku.

Olipa tulkia läjänen,
Koko kuivia poroja
Purren puisen polttamilta,
Venehen kyettämiltä;
Siihen liina kylvettiin,
Kypeniin kynnettiin,
Rannalle Aluen järven,

30. Peltohon saviperähän.

Siiä silloin taimi nousi,
Pensi pellavas peritöin,
Liina liitoin yleni
Yhtenä kesäisnä yönä.

Yöllä liina kylvettiin,
Kuutamella kynnettiin,
Perattiin, koirittihin,
Nyhettiin, riivittihin,
Terävästi temmottihin,

40. Rotevasti rohkittihin.

Vietihin likohon liina,
Sai pian lionneheksi;

32: 1. levesi; haaroi.

37: 2. erotettiin koirakset pois.

Nopeasti nostettiin,
Kiirehsti kuivattiin.

Kohta tuotihin kotihin,
Pian luista luistettiin,
Loteasti loukuttiin,
Lipeästi lipsuttiin.

- Hapeasti harjattiin,
50. Hämysillä häpsittiin,
Joutui kohta kuontalolle,
Välehemmin värttinälle
Yhtenä kesäisnä yönä,
Kahen päivyen kesellä.

Sen sisaret kehreävät,
Kälykset kävyille lyövät,
Veljet verkoksi kutovat,
Apët ainoille panevat.

- Siinäkö käpynen kääntyi,
60. Palautui paino-palko,
Kun sai nuotta valmihiksi,
Lanka-paula laaituksi
Yhtenä kesäisnä yönä,
Vielä puolessa sitäki.

Saipa nuotta valmihiksi,
Lanka-paula laaituksi,
Perältä satoa syltä,
Siulat seitsentä satoa;
Sen kivistivät somasti,

70. Lau'ustivat laatusasti.
Nuoret nuotalle menevät,
Vanhat koissa arvelevat:
Tokko tuota saatanehe,
Mitä mielin pyyettähan.

Ve'etähän, vennotahan,
Pyyettähan, pynnetähän,
Ve'etähän pitkin vettä,

48: 2. lihdottiin.

50: 1. puhteella; 2. kammattiin; harjattiin(?).

60: 2. kalvin, jota vastaan verkon silmät
kutoessa solmitaan.

68: 1. reidet; sivut.

Pohetahan poiken vettä,
Saa'ahan vähän kaloja,

80. Kiiskää kiro-kaloja,
Ahvenia ruotaisia,
Särkiä sapikkahia,
Ei saatu sita kaloa,
Kuta vasten nuotta tehty.

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Oi on seppo Ilmarinen,
Lähtekämme itse tuonne
Kera verkkojen vesille!»

- Läksivät urosta kaksi,
90. Veivät verkkonsa vesille,
Yksi siula heitettiin
Saarehen selällisehen,
Siula toinen heitettiin
Niitty-kannan niemeksehen,
Nostin tuonne laaitahan
Vanhan Wäinön valkamahan.

Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennätähän,
Saa'ahan kaloja kyllin,

100. Ihveniä, ahvenia,
Tuimena, taimenia,
Lahnoja, lohi-kaloja,
Kaikkia ve'en kaloja,
Ei saa' a kaloa tuota,
Kuta vasten nuotta tehty,
Lanka-paula laaittuna.

Silloin vanha Wäinämöinen
Vielä verkkoja lisäsi,
Jatkoi siuloja sivulta

110. Viießä syli-sa'alla,
Köyttä saalla seitsemällä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Viekämme syville verkot,
Etemmä ehätäkämme,

100: 1. ihven äänimuutos ahvenesta.

101: 1. tuimen s. k. taimen äänivaihdok-
sella.

- Vetäkämme vettä vielä,
 Toki toinenkin apajas!»
 Verkot vietihin syville,
 Ennätettiin etemmä,
 Ve'ettiin vettä vielä»
120. Toki toinenkin apajas.»
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Wellamo ve'en emäntä,
 Ve'en eukko ruoko-rinta!
 Tules paian muuttelohon,
 Vaattehen vajehtelohon!
 Sinull' on rytinen paita,
 Meren vaahdi vaippa päällä,
 Tuulen tyttären tekemä»
130. Aallottaren anteleva,
 Minä annan liina-paian,
 Panen aivan aivinaisen,
 Se on Kuuttaren kutoma,
 Päivättären kehreämä.»
 »Ahto aaltojen isäntä,
 Sata-lauan hallitsial
 Ota virpi viittä syltä,
 Salko seitsentä tapua,
 Jolla selät seuruelet»
140. Meren pohjat meuruelet,
 Nostat nuotaisen romuen,
 Kaiotat kalaisen karjan
 Tämän nuotan nostimille,
 Sata-lauan laskimille
 Kalaisista kaartehesta,
 Lohisista loukeroista,
 Suurilta selän napeilta,
 Synkiltä syvänteiltä,
 Päivän paistamattomilta,
 150. Hiekan hieromattomilta.»
 Pikku mies merestä nousi,
 Uros aalloista yleni,
 127: 3. kaihilainen; kaislainen.
 137: 2. pitkä vesa, vitsa.
- Seisovi meren selällä,
 Siitä tuon sanoiksi virkki:
 »Onko tarve tarpojata,
 Puun pitkän piteliätä?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Onpa tarve tarpojata,
 160. Puun pitkän piteliätä.»
 Mies pieni, uros vähäinen
 Hongan rannalta hotasi,
 Puun pitkän petäjäköstä,
 Paaen painoi tarpoimeksi,
 Kysyevi, lauselevi:
 »Tarvonko väen mukahan,
 Oikein olan; takoa,
 Vai tarvon asun mukahan?»
 Vanha viisas Wäinämöinen
170. Sanan virkkoi, noin, nimesi:
 »Jos tarvot asun mukahan,
 Äiä on siinä tarpomista.»
 Mies pieni, uros vähäinen
 Jo nyt tuossa tarpaisevi,
 Tarpovi asun mukahan,
 Kaiotti kaloja paljon
 Tuon on nuotan nostimille,
 Sata-lauan laskimille.
 Seppo airoilla asuvi,
180. Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse on nuotan nostajana,
 Lanka-paulan lappajana,
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Jo nyt on kalainen karja
 Tämän nuotan nostimilla,
 Sata-lauan laskimilla.»
 Siitä nuotta nostetahan,
 Puretahan, puistetahan
 Venehesen Wäinämöisen;
 190. Saa'ahan kalainen karhi,
 Kut' oli vasten nuotta tehty,
 Lanka-paula laittuna»

- Vaka vanha Wäinämöinen
 Viletti venehen maalle,
 Sivuhun sinisen sillan,
 Päähän portahan punaisen;
 Siivosi kalaisen karhin,
 Purki ruotaisen romuen,
 Sai sieltä halean hauin,
 200. Kut' oli viikon pyyettynä.
 Silloin vanha Wäinämöinen
 Itse tuossa arvelevi:
 »Ruohinko käsin ruveta
 Ilman rauta-rukkaisitta,
 Kivisittä kintahitta,
 Vaskisittä vanttuhitta?»
 Senpä kuuli Päivän poika,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Minä hauin halkoaisin,
 210. Tohtisin käsiksi käyä,
 Kun oisi isoni puukko,
 Veitsi valta-vanhempani.»
 Vieri veitsi taivosesta,
 Puukko pilvistä putosi,
 Pää kulta, terä hopea,
 Vieri vyölle Päivän poian.
 Niin pätevä Päivän poika
 Tuon veitsen käsin tavoitti,
 Sillä hauin halkaisevi,
 220. Suu-levän levittelevi;
 Vatsassa halean hauin
 Löytähän kulea kuuja,
 Vatsassa kulean kuujan
 Siell' oli sileä siika.
 Halkaisi sileän siian,
 Sai sieltä sini-keräsen
 Siian suolen soukerosta,
 Kolmannesta koukerosta.
 Kehitti sini-keräsen;
230. Sisältä sini-keräsen
 Putosi puna-keränen,
 Purki tuon puna-keräsen,
 Keskeltä puna-keräsen,
 Tapasi tuli-sorosen,
 Jok' oli tullut taivosesta,
 Puhki pilvien puonnut,
 Päältä taivosen kahöksän,
 Ilmalta yheksänneltä.
 Wäinämöisen arvellessa,
 240. Millä tuota vietänehe
 Tupihin tulettomihin,
 Pimeihin pirttilöihin,
 Jopa tuikahti tulonen,
 Pääsi käestä Päivän poian,
 Poltti parran Wäinämöisen,
 Sepolta sitä pahemmin
 Tuli poltti poskipäitä,
 Käsiänsä kärventeli.
 Meni siitä mennessänsä
 250. Aalloitse Alueh jähven,
 Karkasi katajikolle,
 Niin paloi kataja-kangas,
 Kohautti kuusikkohon,
 Poltti kuusikon komean,
 Vieri vieläkin etemmä,
 Poltti puolen Pohjan maata,
 Sakaran Savon rajoa,
 Kahen puolen Karjalata.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 260. Itse läksi astumahan,
 Ylös korpehen kohosi,
 Tuon tuiman tulén jälille,
 Tapasi tulesen tuolta
 Kahen ikännön juuren alta,
 Leppä-pötkkelön sisästä,
 Laho-kännön kainalosta.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Tulonen Jumalan luoma,

198: 3. roukkion; ko'on.

203: 1. tohdinko; rohkenenko.

270. Luoma luojan valkeainen!
 Syyttäpä menit syville,
 Asiatta aivan kauas,
 Teet paremmin, kun paloat
 Kivisehen kiukahasen,
 Kytkei het kypenihi si,
 Himmennäi het hiilihi si,
 Päivällä pieltäväksi
 Kotapuissa koivuisissa,
 Yöllä piileteltäväksi

280. Kehän kultaisen kuvussa.»
 Tempasi tuli-kipunan
 Palavoihin pakkuloihin,
 Koivun kääpihin kovihin,
 Vaskisehen kattilahan;
 Kantoi tulta kattilassa,
 Koivun kuorella kuletti
 Nenähän utuisen niemen,
 Päähän saaren terhenisen;
 Sai tuvat tulelliseksi,

290. Pirtit valkealliseksi.
 Itse seppo Ilmarinen
 Syrjin syöstihe merehen,
 Veäikse vesikivelle,
 Ranta-paaelle paneikse,
 Tuskissa tulen palavan
 Vaikeissa valkeaisen.

Siinä tulta tummenteli,
 Valkeaista varventeli,
 Sanovi sanalla tuolla,

300. Lausui tuolla lausehella:
 »Tulonen Jumalan luoma,
 Panu poika aurinkoisen!
 Mikä sun pani pahaksi,
 Jotta poltit poskiani,
 Kuumotit kupehiani,
 Ääriäni ärjöttelit?»
 »Millä nyt tulta tummentelen,
 Valkeaista varventelen,
 Teen tulen tehottomaksi,

310. Valkean varattomaksi,
 Ettei viikkoa vihoisi,
 Kovin kauan karvastaisi?»
 »Tule tytti Turjan maalta,
 Neiti laskeite Lapista,
 Hyyssä sukka, jäässä kenkä,
 Hallassa hamehen helmat,
 Hyinen kattila käessä,
 Jäinen kauha kattilassa;
 Viskoa vilua yettä,

320. Riittehistä ripsuttele
 Paikoille palanehille,
 Tulen tuhmillle vihoille!»
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 Tule poika Pohjolasta,
 Lapsi täyestä Lapista,
 Mies pitkä Pimentolasta,
 Korpikuusien kokoinen,
 Suopetäjän suuruhinen,
 Hyiset kintahat käessä,

330. Hyiset saappahat jalassa,
 Hyinen lakki päälaella,
 Hyinen vyöhyt vyölle vyötty!»
 »Tuo'os hyytä Pohjolasta,
 Jäätä kylmästä kylästä!
 Paljo on hyytä Pohjolassa,
 Jäätä kylmässä kylässä,
 Hyyss' on virrat, jäässä järvet,
 Ilmat kaikki iljenessä,
 Hyiset hyppivät jänikset,

340. Jäiset karhut karkelevat
 Keskellä lumi-mäkeä,
 Lumi-vaaran liepehellä,
 Hyiset joutsenet joluvat,
 Jäiset sörsat soutelevat
 Keskellä lumi-jokea,
 Jäisen kosken korvaksella.»

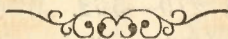
320: 1. jääsekaista.

343: 3. uiskentelevat; liikkuvat, kulkevat
 keveästi.

»Hyytä kekalla vetäös,
 Jäätä reellä reutoellos
 Tuiman tunturin laelta,
 350. Vaaran vankan liepeheltä!
 Sillä hyyllä hyy'yttele,
 Jää-vilulla jäähyttele
 Tulen viemiä vikoja,
 Panun tuiki paahtamia!»
 «Kun ei tuosta kyllin liene,
 Oi Ukko ylijumala,
 Ukko pilvien pitäjä,
 Hattarojen hallitsia!

354: 3. paistamia.

Iätä iästä pilvi,
 360. Jänkä länneestä lähetä,
 Syrjin yhtehen syseä,
 Lomatusten loukahuta!
 Sa'a hyytä, sa'a jäätä,
 Sa'a voitetta hyveä
 Paikoille palanehille,
 Vian tuiki tullehille!»
 Sillä seppo Ilmarinen
 Tuota tulta tummenteli,
 Valkeata vaimenteli,
 370. Sai seppo paranneheksi,
 Entisellehen ehoksi
 Tuimista tulen vioista.

Yhdeksäsviidettä Runo.

Ilmarinen takoo uuden kuun ja auringon, mutta ei saa niitä valaisemaan 1—74. Wäinämöinen tiedustelee arvalta, kuun ja auringon Pohjolassa vuoren sisässä olevan, lähtee Pohjolaan, tappelee Pohjolan väen kanssa ja saapi voiton 75—250. Käypi kuuta ja aurinkoa vuoresta katsomaan, mutta ei pääse sisälle 251—278. Palaa kotia aseita taottamaan, joilla kiskoi vuoren auki. Ilmarisen niitä takoessa pelkää Pohjolan emäntä itsellensäki pahoin käyvän, ja laskee kuun ja auringon vuoresta 279—362. Wäinämöinen nähtyänsä kuun ja auringon taivaalla, tervehtii niitä ja toivottaa, että aina kulkisivat kauniisti ja saattaisivat onnea maille 363—422.

Ain' on päivä paistamatta,
 Kuu kulta kumottamatta
 Noilla Wäinölän tuvilla,
 Kalevalan kankahilla;
 Vilu viljalle tulevi,
 Karjoille olo kamala,
 Outo ilman lintusille,
 Ikävä imehnosille,
 Kun ei konsa päivyvät paista,
 10. Eikä kuuhuet kumota.

Hauki tiesi hauan pohjat,
 Kokko lintujen kulennan,
 Tuuli haahen päiväyksen;
 Ei tieä imehnon lapset,
 Milloin aamu alkanevi,
 Milloin yö yrittänevi
 Nenässä utuisen niemen,
 Päässä saaren terhenisen.

Nuoret neuvoa pitävät,
 20. Ikäpuolet arvelevat,
 Kuinka kuutta lietänehe,
 Päivättä elettänehe
 Noilla raukoilla rajoilla,
 Poloisilla Pohjan mailla.
 Neiet neuvoa pitävät,
 Orpanat osaelevat,
 Päättyvät sepon pajahan,
 Sanovat sanalla tuolla:
 »Nouse seppo seinän alta,
 30. Takoja kiven takoa
 Takomahan uutta kuuta,
 Uutta auringon keheä!
 Pah' on kuun kumottamatta,
 Outo päivän paistamatta.»
 Nousi seppo seinän alta,
 Takoja kiven takoa

- Takomahan uutta kulta,
Uutta auringon kehäistä;
Kuun on kullasta kuvasi,
40. Hopeasta päivän laati:
Tuli vanha Wainämöinen,
Ovelle asetteleikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on seppo veikkoseni!
Mitä paukutat pajassa,
Ajan kaiken kalkuttelet?»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kuuta kullaista kuojoan,
50. Hopeista aurinkoa
Tuonne taivahan laelle,
Päälle kuuen kirjokannen».
Silloin vanha Wainämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Jo nyt laait joutavia!
Ei kumota kulta kuuna,
Paista päivänä hopea.»
Seppo kuuhuen kuvasi,
60. Takoi päivän valmiiksi,
Noita nosteli halulla,
Kaunihisti kannatteli,
Kuun on kuusen latvasehen,
Päivän pitkät männyn päähän;
Hiki viäri viejän päästä,
Kaste kantajan otsasta,
Työssä tuiki työlähässä,
Nostannassa vaikeassa.
Saija kuun kohotetuksi,
70. Auringon asetetuksi,
Kuun on kuusen kukkuralle,
Päivyen petäjän päähän;
Eipä kuu kumotakana,
Eikä päivyvät paistakana.
Silloin vanha Wainämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Nyt on aika arvan käyä;
Miehen merkkiä kysyä,
Minne meiltä päivä päätyi,
80. Kunne meiltä kuu katosi.»
Itse vanha Wainämöinen,
Tietäjä iän-ikunen
Leikkasi lepästä lastut,
Laittoi lastut laaullensa,
Kävi arvat kääntämähän,
Sormin arvat suoritamahan,
Sanoi sanalla tuolla,
Läusui tuolla lausehella:
»Kysyn luojaalta lupoa,
90. Vaain varsin vastinetta:
Sano totta luoja merkki,
Juttele Jumalan arpa,
Minne meiltä päivä päätyi,
Kunne meiltä kuu katosi,
Kun ei ilmoisna ikänä
Nähä noita taivahalla?»
»Sano arpa syytä myöten,
Elä miehen mieltä myöten,
Tuo tänne toet sanomat,
100. Varmat liitot liikahuta!
Jos arpa valehteleisi,
Niin arvo alennetahan,
Arpa luogahan tulehen,
Merkki miesten poltetahan.»
Toi arpa toet sanomat,
Merkki miesten vastoavi,
Sanoi päivän saaneheksi,
Kuun tuonne kaonneheksi
Pohjolan kivimäkehen,
110. Vaaran vaskisen sisähän.
Vaka vanha Wainämöinen
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Jos ma nyt lähen Pohjolahan,
Pohjan poikien poluille,
83: 3: jotka arpaseulalle pantiin:
81—104. Arvan sanat.

- Saan ma kuun kumottamahan,
Päivä-kullan paistamahan.»
Jopa läksi, jotta joutui
Pimeähän Pohjolahan,
Astui päivän, astui toisen; *
120. Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Pohjan portti,
Kivi-kummut kuumottavi.
Ensin huuti huikahutti
Tuolla Pohjolan joella:
»Tuokatte venettä tänne
Joen poikki päästäkseni!»
Kun ei huuto kuulunna,
Eikä tuotuna venettä,
Keräsi kekosen puita,
130. Kuivan kuusen lehväsiä,
Teki tulen rantaselle,
Saavutti savun sakean;
Tuli nousi taivahalle,
Savu ilmahan sakeni.
Louhi Pohjolan emäntä
Itse päätyi ikkunahan,
Katsoi tuonne salmen suuhun,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mi tuolla tuli palavi,
140. Tuolla saaren salmen suulla?
Pieni on sota-tuliksi,
Suuri nuotta-valkeiksi.»
Itse poika Pohjolaisen
Pian pistihe pihalle
Katsomahan, kuulemahan,
Tarkasti tähyämähän:
»On tuolla joen takana
Mies kempi kävelemässä.»
Siinä vanha Wäinämöinen
150. Jo huhusi toisen kerran:
»Tuo venettä Pohjan poika,
Wäinämöiselle venettä!»
Niin sanovi Pohjan poika,
Itse lausui, vastaeli:
- »Ei täältä venchet joua,
Tule sormin soutimina,
Kämmenin käsi-meloina
Poikki Pohjolan joesta!»
Siinä vanha Wäinämöinen
160. Arvelee, ajattelevi:
»Sep' ei miesi lienekänä,
Ku on tieltä myösteleikse.»
Meni haukina merehen,
Siikana sila-joelle,
Pian uipi salmen poikki,
Välehen välin samosi,
Astui jalan, astui toisen,
Pohjan rannalle rapasi.
Niin sanovi Pohjan poiat,
170. Paha parvi pauhoavi:
»Käypä Pohjolan pihalle!»
Meni Pohjolan pihalle.
Pohjan poikaset sanovat,
Paha parvi pauhoavi:
»Tules Pohjolan tupahan!»
Meni Pohjolan tupahan;
Jalan polki porstuahan,
Laski kääkähän kätensä,
Siitä tunkihe tupahan,
180. Ajoihe katoksen alle.
Siellä miehet mettä juovat,
Simoa sirettelevät,
Miehet kaikki miekka vyöllä,
Urohot sota-aseissa
Pään varalle Wäinämöisen,
Surmaksi Suvantolaisen.
Nuo kysyivät tullehelta,
Sanoivat sanalla tuolla:
»Ku sanoma kurjan miehen,
190. Tuuma uinehen urohon?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kuusta on sanomat kummat,
Päivästä iki-imehet;

Minnes meiltä päivä päätyi,
Kunnes meiltä kuu katosi?»

Pohjan poikaset sanovi,
Paha parvi lausueli:

»Tuonne teiltä päivä päätyi,

200. Päivä päätyi, kuu katosi
Kirja-rintahan kivehen,
Rautaisehen kalliohon;
Sielt' ei pääse päästämättä,
Selviä selittämättä.»

Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kun ei kuu kivistä pääsne,
Pääsne päivä kallioista,
Käykämme käsi-rysyhyn,

210. Ruvetkamme miekkasille!»

Veti miekan, riisti rauan,
Tempasi tupesta tuiman,
Jonka kuu kärestä paistoi,
Päivä västistä välähyi,
Hepo seisovi selällä,
Kasi naukui naulan tiessä.

Mittelivät miekkojansa,
Koittelivat korttiansa;
Olipa pikkuista pitempi

220. Miekka vanhan Wäinämöisen,

Yhtä ohrasen jyveä,
Olen kortta korkeampi.

Mentihin ulos pihalle,
Tasarinnan' tanterelle;
Siitä vanha Wäinämöinen
Löip' on kerran leimahutti,
Löipä kerran, löipä toisen,
Listi kun naurihin napoja,
Lippasi kun liinan päitä

230. Päitä Pohjan poikasien.

Siitä vanha Wäinämöinen
Kävi kuuta katsomahan,
Päiveä kerittämähän
Kirja-rinnasta kivistä,

Vuoresta teräksisestä,
Rautaisesta kallioista.

Astui tietä pikkuruisen,
Kulki matkoa vähäisen,
Niin näki vihannan saaren,

240. Saarell' on komea koivu,
Koivun alla paasi paksu,
Alla paaen kallioinen,
Yheksin ovia eessä,
Saoin salpoja ovilla.

Keksi piirtämän kivessä,
Valeviivan kallioissa;
Veti miekkansa tupesta,
Kirjoitti kivehen kirjan
Miekalla tuli terällä,

250. Säilällä säkenevällä,
Katkesi kivi kaheksi,
Paasi kolmeksi pakautui.

Vaka vanha Wäinämöinen
Katsovi kiven rakohon,
Siellä kyyt olutta juovat,
Maot vierrettä vetävät
Kirjavan kiven sisässä,
Maksan-karvaisen malossa.

Sanoi vanha Wäinämöinen,

260. Itse lausui noin nimesi:

»Sentähen emäntä-raukat
Vähemmin olutta saavat,
Kunp' on kyyt oluen juovat,
Maot viertehen vetävät.»

Leikkasip' on pään maolta,
Katkoi kaulan käärmeeltä,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Elköhön sinä ikänä,

270. Tämän päivyen perästä

Kyyt juoko olosiamme,
Maot mallas-juomiamme!»

Siitä vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen

Kourin koitteli ovia;
Salpoja sanan väellä;
Ei ovet käsin avau,
Salvat ei sanoista huoli.

Silloin vanha Wäinämöinen

280. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Akka mies asehitoinna,
Konnä kirves-kuokatoimna.»
Kohta lähtevi kotia
Alla päin, pahoilla mielin,
Kun ei vielä kuuta saanut,
Eikä päiveä tävannut.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Ohoh vanha Wäinämöinen!
Miks' et ottanut minua

290. Kanssasi kärehtiaksi,

Oisi lukot luikahtanna,
Takasalvat taittununna,
Pääsnyt kuu kumottamahan,
Nousnut päivä paistamahan.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei salvat sanoilla taitu,
Lukot loihulla murene,
Eikä kourin koskemalla,

300. Käsivarsin vääntämällä.»

Meni sepponsa päjahan,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos kuokka kolmihaara,
Tao tuuria tusina,
Avaimia aika kimppu,
Jolla kuun kivistä päästän,
Päivän päästän kalliosta.»

Se on seppo Ilmarinen,

310. Takoja iän-ikuinen

Takoi miehen tarpehia,
Takoi tuuria tusinan,

Avaimia aika kimpun,
Kelpo kimpun keihäitä,
Eikä suurta, eikä pientä,
Takoi kerran keskoisia.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siittä siivet sulkinensa,

320. Levahutti lentämähän;

Lenteli liki kotia,
Tuosta loihe loitommaksi,
Poikki Pohjolan merestä
Sepön Ilmarin pajalle.

Aukoi seppo ikkunansa,
Katsoi kuin tulisi tuuli;
Ei ollut tulento tuulen,
Oli harmoa havukka.

Se on seppo Ilmarinen

330. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mit' olet otus hakeva,
Istut alla ikkunani?»

Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:

»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen,
Kun olet kovin osaava,
Varsin taitava takoja!»

Sanoi seppo Ilmarinen,

340. Itse lausui, noin nimesi:

»Ei tuo kumma ollekana,
Jos olen takoja tarkka,
Kun olen taivoa takonut,
Ilman kantta kakkutelut.»

Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:

»Mitä seppo siitä laait,
Kuta rautio rakennat?»

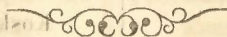
Se on seppo Ilmarinen

350. Sanan vastaten sanovit:

»Taon kaula-renkahaista
Tuolle Pohjolan akalle,

- Jolla kiinni kytketähän
Vaaran vankan liepehesen.»
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Jo tunsi tuhon tulevan,
Hätäpäivän päälle saavan,
Heti loihe lentämähän,
360. Pääsi pois Pohjolahan.
Laski kunn kivistä irti,
Päästi päivän kalliosta,
Itse muuksi muutaltihe,
Kyhäsihe kyyhkyiseksi;
Lenteä leluttelevi
Sepon Ilmarin pajahan,
Lenti lintuna ovelle,
Kyyhkyisenä kynnykselle.
Se on seppo Ilmarinen
370. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitä lintu tänne lennit,
Tulit kyyhky kynnykselle?»
Vastasi otus ovelta,
Virkkoi kyyhky kynnykseltä:
»Tuota lienen kynnyksellä
Sanomata saattamassa,
Jopa kuu kivistä nousi,
Päivä pääsi kalliosta.»
Se on seppo Ilmarinen
380. Kävi itse katsomahan,
Astuvi pajan ovelle,
Katsoi tarkan taivahalle,
Katsoi kuun kumottavaksi,
Näki päivän paistavaksi.
Meni luoksi Wäinämöisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oho vanha Wäinämöinen,

- Laulaja iän-ikuinen!
Käypä kuuta katsomahan,
390. Päiveä tähyämähän,
Jo ovat tarkoin taivahalla,
Sioillansa muinaisilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse pistihe pihalle,
Varsin päätänsä kohotti,
Katsahtavi taivahalle:
Kuu oli nousnut, päivä pääsnyt,
Taivon aurinko tavannut.
Silloin vanha Wäinämöinen
400. Sai itse sanelemahan,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Terve kuu kumottamasta,
Kaunis kasvot näyttämästä,
Päivä-kulta koittamasta,
Aurinko ylenemästä!»
»Kuu-kulta kivistä pääsit,
Päivä kaunis kalliosta,
Nousit kullaisna käkenä,
410. Hopeisna kyyhkyiläisnä
Elollesi entiselle,
Matkoillesi muinaisille.»
»Nouse aina aamusilla
Tämän päivänki perästä;
Teepä meille terveyttä,
Siirrä saama saatavihin,
Pyytö päähän peukalomme,
Onni onkemme nenähän!»
»Käy nyt tiesi tervehenä,
420. Matkasi imantehenä,
Päätä kaari kaunihisti,
Pääse illalla ilohon!»

Viisikymmenes Runo.

Neiti Marjatalle syntyy poika puolukasta 4—350. Poika ka-
toaa pienenä ja löydetään viimein suosta 351—424. Tuodaan vanha
ukko ristimään, mutta ukko ei risti (isätöintä) poikaa, ennenkun tut-
kittaisi ja päätettäisi (jos olisi henkiin jätettävä) 425—440. Wäi-
nämöinen tulee asiata tutkimaan ja päättää kummanlaisen pojan kuo-
lettavaksi, mutta puolikuinen poika nuhtelee häntä väärin tuomitse-
masta 441—474. Ukko risti pojan Karjalan kuninkaaksi, josta Wäi-
nämöinen suuttuu ja lähtee myötyriksi pois, ennustamalla, että häntä
vielä kerran kaivataan uutta sampoja, kanteletta ja valoa kansalle lait-
tamaan; hän laski vaskisella veneellä maan ja taivaan väliin, jossa
vieläki lienee, mutta kanteleen ja suuret laulunsa jätti kansalle perin-
nöksi 475—512. Loppuruno 513—620.

Marjatta korea kuopus
Se kauan kotona kasvoi,
Korkean ison kotona,
Emon tuttavan tuvilla;
Piti viiet vitjat poikki,
Kuuat renkahat kulutti
Isonsa avaimilla,
Helmassa helottavilla.

Puolen kynnystä kulutti
10. Helevillä helmoillansa,
Puolen hirttä päänsä päältä
Sileillä silkillensä,
Puolet pihtipuolisia
Hienoilla hiansa suilla,
Siltalaahkon lattiatia

15: 1. siltalaudan; palkin.

Kautokengän kannoillansa.

Marjatta korea kuopus,
Tuo on piika pikkarainen
Piti viikoista pyhyttä,
20. Ajan kaiken kainoutta;
Syöpi kaunistaloa,
Petäjätä pehmeätä,
Ei syönyt kanan munia,
Kukerikun riekkatuita,
Eikä lampahan lihoa,
Ku oli ollut oinahilla.

Emo käski lypsämähän,
Eipä mennyt lypsämähän;
Itse tuon sanoiksi virkki:
30. »Ei neiti minun näköinen
Koske sen lehmän nisähän,
Jok' on häilynyt härillä,

- Kun ei hiehoista herune,
Vasikkaisista valune.»
Iso käski orin rekehen,
Ei istu orin rekehen,
Veikko vei emä-hevoisen,
Neiti tuon sanoiksi virkki:
»En istu hevonn rekehen,
40. Joka lie orilla ollut,
Kun ei varsaset vetäne,
Kuletelle kuutiaisat.»
Marjatta korea kuopus,
Aina piikoina elävä,
Neitosena niekottava,
Kassapäänä kainustava,
Päätyi karjan paimeneksi,
Läksi lammasten kerälle.
Lampahat meni mäkeä,
50. Vuonat vuoren kukkulata,
Neiti asteli ahoa,
Lepikköä leyhytteli
Käen kullan kukkuessa,
Hopeisen hoilatessa.
Marjatta korea kuopus
Katselevi, kuuntelevi,
Istui marja-mättähälle,
Vaipui vaaran rintehelle,
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
60. Itse lausui, noin nimesi:
»Kuku kultainen käkönen,
Hopeinen hoilattele,
Tinarinta riukuttele,
Saksen mansikka sanele,
Käynkö viikon villapäänä!
Kauan karjan paimenena
Näillä aavoilla ahoilla,
Leveillä lehtomailla:
Kesosenko, kaksosenko,
70. Viitosenko, kuutosenko,
Vainko kymmenen keseä,
Tahi ei täytehen tätänä?»

- Marjatta korea kuopus
Viikon viipyi paimenessa;
Paha on olla paimenessa,
Tyttö-lapsen liiatenki:
Mato heinässä matavi,
Sisiliskot siuottavi.
Ei mato maellutkana,
80. Sisilisko siuotellut,
Kirkui marjanen mäeltä,
Puolukkainen kankahalta:
»Tule neiti noppimahan,
Punaposki poimimahan,
Tinarinta riipimähän,
Vyö-vaski valitsemanhan,
Ennen kun etana syöpi,
Mato musta muikkoavil
Sata on saanut katsomahan!
90. Tuhat ilman istumahan,
Sata neittä, tuhat naista,
Lapsia epälukuisin,
Ei ken koskisi minuhun,
Poimisi minun poloisen.»
Marjatta korea kuopus
Meni matkoa vähäisen,
Meni marjan katsantahan,
Puna-puolan poimintahan
Hyppysillähän hyvillä,
100. Kätösillä kaunihilla.
[Keksi marjasen mäeltä,
Puna-puolan kankahalta;
On marja näkemiänsä,
Puola ilmoim luomiansa,
Ylähätkö maasta syöä,
Alahätkö puuhun nousta.
Tempoi kartun kankahalta,
Jolla marjan maahan sorti;
Niinpä marja maasta nousi
110. Kaunoisille kautoloille,
Kaunoisilta kautoloilta
Puhtahille polviloille,

- Puhtahilta polviloilta
Heleville helmasille.
Nousi siitä vyö-rivoille,
Vyö-rivoilta rinnoillensa,
Rinnoiltansa leuoillensa,
Leuoiltansa huulillensa,
Siitä suuhun suikahutti,
120. Keikahutti kielellensä,
Kieleltä keruksisihin,
Siitä vatsahan valahti.
Marjatta korea kuopus
Tuosta tyytyi, tuosta täytyi,
Tuosta paksuksi panihe,
Lihavaksi liittelihe.
Alkoi pauloitta asua,
Ilman vyöttä völlehtiä,
Käyä saunassa saloa,
130. Pimeissä pistelläit.
Emo aina arvelevi,
Äitinsä ajattelevi:
»Mi on meiän Marjatalla,
Ku meiän koti-kanalla,
Kun se pauloitta asuvi,
Aina vyöttä völlehtivi,
Käypi saunassa saloa,
Pimeissä pisteleikse?»
Lapsi saattavi sanoa,
140. Lapsi pieni lausuella:
»Se on meiän Marjatalla,
Sepä Kurjetta rukalla,
Kun oli paljon paimenessa,
Kauan karjassa käveli.»
Kantoi kohtua kovoaa,
Vatsan täyttä vaikeata
Kuuta seitsemän, kaheksan,
Ynnähän yhessä kuuta,
Vaimon vanha'an lukuhun
150. Kuuta puolen kymmenettä.
Niin kuulla kymmenennellä
Impi tuskalle tulevi,
Kohtu kääntyvi koyaksi,
Painuvi pakolliseksi.
Kysyi kylpyä emolta:
»Oi emoni armahani!
Laita suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehutta
Piian pieniksi pyhiksi,
160. Vaimon vaiva-huoneheksi!»
Emo saattavi sanoa,
Oma vanhin vastaella:
»Voi sinua Hiien huoral
Kenen oot makaelema,
Ootko miehen naimattoman,
Eli nainehen urohon?»
Marjatta korea kuopus
Tuop' on tuohon vastoavi:
»En ole miehen naimattoman,
170. Enkä nainehen urohon;
Menin marjahan mäelle,
Puna-puolan poimentahan,
Otin marjan mielelläni,
Toisen kerran kielelläni,
Se kävi kerustimille,
Siitä vatsahan valahti;
Tuosta tyy'yin, tuosta täy'yin,
Tuosta sain kohulliseksi.»
Kysyi kylpyä isolta:
180. »Oi isoni armahani!
Anna suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehutta,
Jossa huono hoivan saisi,
Piika piinansa pitäisi.»
Iso saattavi sanoa,
Taatto taisi vastaella:
»Mene portto poikemmaksi,
Tulen lautta tuonemmaksi,
Kontion kivikotoihin,
190. Karhun louhi-kammioihin,

- Sinne portto poikimahan,
Tulen lautta lapsimahan»
Marjatta korea kuopus,
Tuop' on taiten vastaeli:
»En mä portto ollekaana,
Tulen lautta lienekänä,
Olen miehen suuren saava,
Jalon synnyn synnyttävä,
Joll' on valta yällallenki,
200. Väki Wainämöisellenki.»
Jo on piika pintehissä,
Miüne mennä, kunne käyä,
Kusta kylpyä kysellä;
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Piltti pienin piikojani,
Paras palkkalaisiani!
Käypä kylpyä kylästä,
Saunoa Sara-ojalta,
Jossa huono hoivan saisi,
210. Piika piinansa pitäisi;
Käy pian, välehen jou'ü,
Välehemmin tarvitahan!»
Piltti piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Keltä mä kysyn kylvä,
Keltä aihehen apua?»
Sanoi meiän Marjattainen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Kysy Ruotuksen kylvä,
220. Saunoa sarajan-süistä!»
Piltti piika pikkarainen,
Tuo oli nöyrä neuvottava,
Kärkäs ilman käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Utuna ulos menevi,
Savuna pihalle saapi;
Kourin helmansa kokosi,
Käsin kääri vaattehensa,
Sekä juoksi, jotta joutui
230. Kohin Ruotuksen kotia;

- Mäet mätkyi mennessänsä,
Vaarat notkui noustessansa,
Kävyt hyppi kankahalla,
Someret hajosi suolla;
Tuli Ruotuksen tupahan,
Sai sisälle salvoksehen.
Ruma Ruotus päitulainen
Syöpi, juopi suurten lailla
Päässä pöyän paioillansa,
240. Aivän aivainaisillansa.
Lausui Ruotus ruoältansa,
Tiuskui tiskinsä nojalta:
»Mitä sie sanot katala,
Kuta kurja juoksentelet?»
Piltti piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Läksin kylpyä kylästä,
Saunoa Sara-ojalta,
Jossa huono hoivan saisi,
250. Avun ange tarvitseisi.»
Ruma Ruotuksen emäntä
Käet puuskassa käveli,
Liehoi sillan liitoksella,
Laahoi keski-lattialla,
Itse ennätti kysyä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kellen kylpyä kyselet,
Kellen aihelet apua?»
Sanoi Piltti pieni piika:
260. »Kysyn meiän Marjatalle.»
Ruma Ruotuksen emäntä
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei kylyt kylähän joua,
Ei saunat sarajan suulta;
On kylvä kytömäellä,
Hepohuone hongikossa
Tulipörton poiat saa'a,
Lautan lapsensä latoa;
-
- 242: 2. pöytänsä.

- Kun hevoinen hengännevi,
 270. Niinp' on siinä kylpeötte!»
 Piltti piika pikkarainen
 Pian pistihe takaisin,
 Sekä juoksi, jotta joutui,
 Sanoi tultua ta'atse:
 »Ei ole kylpyä kylässä,
 Saunoa Sara-øjalla;
 Ruma Ruotuksen emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ei kylyt kylähän joua,
 280. Ei saunat sarajan suulta;
 On kily kytömäellä,
 Hepohuone hongikossa
 Tuliporton poiat saa'a,
 Lautan lapsensa latoa;
 Kun hevoinen hengännevi,
 Niin on siinä kylpeköhön!»
 Niinp' on niin sanoi mokomin,
 Niinpä vainen vastaeli.»
 Marjatta matala neiti
 290. Tuosta täytyi itkemähän,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Lähteä minun tulevi,
 Niinkun muinenki kasakan,
 Eli orjan palkollisen,
 Lähteä kytömäelle,
 Käyä hongikko-keolle.»
 Käsin kääri vaattehensa,
 Kourin helmansa kokosi;
 Otti vastan varjoksensa,
 300. Lehen lempi suojaksensa,
 Astua taputtelevi
 Vatsan vaivoissa kovissa
 Huonehesen hongikkohon,
 Tallihin Tapiomäelle.
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Tule luoja turvakseni,
 Avukseni armollinen
- Näissä töissä työlähissä,
 310. Ajoissa ani kovissa!
 Päästä piika pintehestä,
 Vaimo vatsan vääntehestä,
 Ettei vaivoihin vajoi,
 Tuskihinsa tummeneisi!»
 Niin perille päästyänsä
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Henkeäs hyvä hevoinen,
 Huokoas vetäjä varsa,
 Kily-löly löyhäytä,
 320. Sauna lämpöinen lähetä,
 Jotta huono hoivan saisin,
 Avun ange tarvitseisin!»
 Henkäsi hyvä hevoinen,
 Huokasi vetäjä varsa
 Vatsan kautta vaivaloisen;
 Min hevoinen hengähtävi,
 On kun löly lyötäessä,
 Viskattaessa vetonen.
 Marjatta matala neiti,
 330. Pyhä piika pikkarainen
 Kylpi kylyn kyllältänsä,
 Vatsan lölyyn vallaltansa;
 Teki tuonne pienen poian,
 Latoi lapsensa vakaisen
 Heinille hevoisen luoksi,
 Sorajouhen soimen päähän.
 Pesi pienen poikuensa,
 Kääri kääreliinahansa;
 Otti pojan polvillensa,
 340. Laittoi lapsen helmahansa.
 Piilettelevi poiuttansa,
 Kasvatteli kaunoistansa,
 Kullaista omenuttansa,
 Hopeista sauvoansa,
 Sylissänsä syöttelevi,
 Käsissänsä kääntelevi.
 Laski pojan polvillensa,
 Lapsen lantehuisillensa,

- Alkoi päätänsä sukia,
 350. Hapsiansa harjaella;
 Katoi poika polviltansa,
 Lapsi lanne-puoliltansa.
 Marjatta matala neiti
 Tuosta tuskillê tulevi;
 Rapäsihê etsimähän,
 Etsi piensä poiuttansa,
 Kullaista omenuttansa,
 Hopeista sauvoansa
 Alta jauhavan kivosen,
 360. Alta juoksevan jalaksen,
 Alta seulan seulottavan,
 Alta kôrvon kannettavan,
 Puiten puut, jaellen ruohot,
 Hajotellen hienot heinät.
 Viikon etsi poiuttansa,
 Poiuttansa, pienuttansa,
 Etsi mäiltä männiköiltä,
 Kannoilta kanervikoilta,
 Katsoen joka kanervan,
 370. Joka varvikon vatoen,
 Kaivellen kataja-juuret,
 Ojennellen puien oksat.
 Astua ajattelevi,
 Käyä kääpäroittelevi;
 Tähti vastahan tulevi,
 Tähelle kumarteleikse:
 »Oi Tähti Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,
 380. Kultainen omenueni?»
 Tähti taisi vastaella:
 »Tietäisinkö, en sanoisi;
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville pahoille
 Kylmillä kimaltamahan,
 Pimeillä pilkkimähän.»
 Astua ajattelevi,
 Käyä kääpäroittelevi;

- Kuuhut vastahan tulevi,
 390. Niin Kuulle kumartele kse:
 »Oi Kuuhut Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,
 Kultainen omenueni?»
 Kuuhut taisi vastaella:
 »Tietäisinkö, en sanoisi,
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville pahoille
 Yksin öillä valvomahan,
 400. Päivällä makoamahan.»
 Astua ajattelevi,
 Käyä kääpäroittelevi;
 Päätty Päivytt vastahansa,
 Päivälle kumarteleikse:
 »Oi Päivytt Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,
 Kultainen omenueni?»
 Päivytt taiten vastaeli:
 410. »Kyllä tieän poikuesi;
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville hyville
 Kullassa kulisemahan,
 Hopeassa helkkimähän.»
 »Jopa tieän poikuesi,
 Voi, poloinen, poiuttasi!
 Tuoll' on pieni poikuesi,
 Kultainen omenuesi,
 Onp' on suossa suonivyöstä,
 420. Kankahassa kainalosta.»
 Marjatta matala neiti
 Etsi suolta poikoansa;
 Poika suolta löyettihin,
 Tuolta tuotihin kotia.
 Siitä meidän Marjatalle
 Kasvoi poika kaunokainen;
 Ei tietä nimeä tuolle,
 Millä mainita nimellä,

- Emo kutsui kukkaseksi,
430. Vieras vennon joutioksi.
Etsittihiin ristiätä,
Katsottihiin kastajata;
Tuli ukko ristiinmähän,
Virokannas kastamahan.
Ukko tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»En mä risti riivattua,
Katalata kastakana,
Kun ei ensin tutkittane,
440. Tutkittane, tuomittane.»
Kenpä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariksi?
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Sepä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariksi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuossa tuomitsevi:
»Kun lie poika suolta saatu,
450. Maalta marjasta siennyt,
Poika maahan pantakohon,
Marjamättähän sivulle,
Tahi suolle vietäköhön,
Puulla päähän lyötäköhön!»
Puhui poika puolikuinen,
Kaksiviikkoinen kajahui:
»Ohoh sinua ukko utra,
Ukko utra, unteloinen,
Kun olet tuhmin tuominnunna,
460. Väärin laskenna lakia!
Eipä syistä suuremmista,
Toistä tuhemmistakana
Itseäsi suolle viety,
Eikä puulla päähän lyöty,
Kun sa miesnä nuorempana
Lainasit emosi lapsen
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi.»
- »Ei sinua silloinkana,
470. Eip' on vielä suolle viety,
Kun sa miesnä nuorempana
Menettelit neiet nuoret
Alle aaltojen syvien,
Päälle mustien mutien.»
Ukko risti ripsahutti,
Kasti lapsen kapsahutti
Karjalan kuninkahaksi,
Kaiken vailan vartiaksi.
Siitä suuttui Wäinämöinen,
480. Jopa suuttui ja häpesi,
Itse läksi astumahan
Rannalle merelliselle,
Tuossa loihe laulamahan,
Lauloi kerran viimeisensä,
Lauloi vaskisen venehen,
Kuparisen umpi-purren.
Itse istuvi perähän,
Läksi selvälle selälle;
Virkki vielä mennessänsä,
490. Lausui lähtiellessänsä:
»Annapas ajan kulua,
Päivän mennä, toisen tulla,
Taas minua tarvitahan,
Katsotahan, kaivatahan
Uuen sammon saattajaksi,
Uuen soiton suoriaksi,
Uuen kuun kulettajaksi,
Uuen päivän päästäjäksi,
Kun ei kuuta, aurinkoa,
500. Eikä ilmaista iloa.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi
Venellä vaskisella,
Kuutilla kuparisella
Yläisiin maa-emihin,
Alaisihin taivosihin.
Sinne puuttui pursinensa,
Venehinensä väsähtyi,

Jätti kantelon jälille,
510. Soiton Suomelle sorean,
Kansalle ilon ikuisen,
Laulut suuret lapsillensa.

* * *

Suüni jo sulkea pitäisi,
Kiinni kieleni sitoa,
Laata virren laulannasta,
Heretä heläjännästä;
Hevoinenki hengähtävi
Matkan pitkän mentyänsä,
Rautanenki ratkeavi

520. Kesäheinän lyötyänsä,
Vetonenki vierähtävi
Joen polvet juostuansa,
Tulonenki tuikahtavi
Yön pitkän palettuansa;
Niin miks' ei runo väsyisi,
Virret vienot vierähtäisi
Illan pitkiltä iloilta,
Päivänlaskun laulannoilta?

Noin kuulin saneltavaksi,
530. Toisin tutkaeltavaksi:
»Eipä koski vuolaskana
Laske vettänsä loputen,
Eikä laulaja hyväinen
Laula tyyntä taitoansa;
Mieli on jäämähän parempi,
Kun on kesken katkemahan.»

Niin luonen, lopettanenki,
Herennenki, heittänenki,
Kerin virteni kerälle,
540. Sykkyrälle syyttäelen,
Panen aitan parven päähän,
Luisten lukkojen sisälle,
Jost' ei pääse päivinänsä,
Selviä sinä ikänä
Ilman luien lonsumatta,
Leukojen leveämättä,

519: 1. viikate.

Hammasten hajoamatta,
Kielen keikkelehtämättä.

Mitä tuosta, jos ma laulan,
550. Jos ma paljoki pajahan,
Jos laulan jokaisen lakson,
Joka kuusikon kujerran?
Ei ole emo elossa,
Oma vanhin valvehella,
Eikä kulta kuulemassa,
Oma armas oppimassa;
On mua kuuset kuulemassa,
Hongan oksat oppimassa,
Koivun lehvät lempimässä,
560. Pihlajat pitelemässä.

Piennä jäin minä emosta,
Matalana maammoštani,
Jäin kuin kiuruksi kivelle,
Rastahaksi rauniolle,
Kiuruna kivertämähän,
Rastahana raikkumahan,
Vaimon vierahan varahan,
Ehtohon emintimäisen;
Se mun karkoitti katalan,
570. Ajoin lapsen armottoman
Tuuli-puolelle tupoa,
Pohjais-puolelle kotia
Vieä tuulen turvatointa,
Ahavaisen armotointa.

Sainpa kiuru kiertämähän,
Lintu kurja kulkemahan,
Vieno maita vieremähän,
Vaivainen vaeltamahan,
Joka tuulen tuntemahan,
580. Ärjynnän älyämähän,
Vilussa värisemähän,
Pakkaisessa parkumahan.

Moni nyt minulle onpi,
Usea olettelevi
Virkkaja vihaisen äänen,
Äänen tuiman tuikuttaja;

- Ken se kieltäni kirosi,
 Kenpä ääntä ärjähteli,
 Soimasi sorisevani,
 590. Lausui liioin laulavani,
 Pahasti pajattavani,
 Väärin virttä vääntäväni.
 Elkätte hyvät imeiset
 Tuota ouoksi otelko,
 Jos ma lapsi liioin lauloin,
 Pieni pilpatin pahasti!
 En ole opissa ollut,
 Käynyt mailla mahtimiesten,
 Saanut ulkoa sanoja,
 600. Loitompata lausehia.
 Muut kaikki oli opissa,
 Mie en joutanut kotoa
 Emon ainoan avusta,

- Yksinäisen ympäriltä;
 Piti oppia kotonä,
 Oman aitan orreän alla,
 Oman äitin värttinöillä,
 Veikon veistos-lastusilla,
 Senki piennä pikkaraisna,
 610. Paita-ressuna pahaisna.
 Vaan kuitenkin, kaikitenki
 Laun hiihin laulajoille,
 Laun hiihin, latvan taitoin,
 Oksat karsin, tien osoitin;
 Siitäpä nyt tie menevi,
 Ura uusi urkenevi
 Laajemille laulajoille,
 Runsahammille runoille
 Nuorisossa nousevassa,
 620. Kansassa kasuavassa.

Loppu.

Liitoksia.

I. Loihtulukujen luettelo.

A.

Apusanat 17: 257—308.
Arvan sanat 49: 81—104.

E.

Epätietoisien vikojen synty 17: 167—244.

H.

Hätäsanat 17: 495—504.

K.

Karhunpyytäjän sanat 46: 47—144.
Karhun synty 46: 355—458.
Karjan kotiinsaanto-sanat 32: 273—314.
Karjanluku 32: 37—542.
Kiinnityssanat 17: 433—446.
Kipusanat 45: 259—312.
Koiran lumoussanat 12: 373—378.
Kosken sanat 40: 23—82.
Koston sanat 17: 317—346.
Kotiinsa-pano-sanat 17: 309—396.
Kylpysanat 45: 211—228.
Kylväjän sanat 2: 296—330.
Kyydin-anto-sanat 17: 447—474.
Käärmeen asetussanat 26: 633—670.
Käärmeen poistantosanat 19: 78—90.
Käärmeen synty 26: 695—758.

L.

Lapsensaajasen sanat 45: 117—146.
Liikutussanat 17: 475—484.
Loitsian kerskaussanat 12: 144—184.
Luovutussanat 17: 157—166.

M.

Maitosanat 32: 141—228.
Manaussanoja 17: 397—446.
Mehiläisen sanat 15: 393—534; 20: 345—380.
Metsämiehen lukuja 14: 23—264.

N.

Nostovian syntysanat 17: 185—238.

O.

Otson varoitussanat 32: 315—542.

P.

Pahojen asetussanat 17: 245—256.
Pahojen synty 45: 23—176.
Pakkasen luku 30: 143—316.
Panentataudin synty 17: 185—238.
Parantajan luku 45: 197—354.
Pelotussanat 17: 485—494.
Poikenluoman synty 17: 185—238.

B.

Raudan herjaussanat 9: 271—342.

Raudan synty 9: 29—258.

S.

Side-sanat 9: 539—546.

Sotian sanat 43: 191—206.

Soutusanat 42: 197—216.

Suonten sanat 15: 315—376.

T.

Tulen luku 48: 1—372.

Tulen synty 47: 67—364.

Turvasanat taudeissa 17: 179—184.

Turvaussanat 9: 507—516.

U.

Uhrisanat 14: 253—264.

V.Varaussanat 12: 255—296; 30: 447—480;
43: 401—434.

Verensulkusanat 9: 343—416.

Vesikäärmeen synty 15: 591—602.

Vesille-lähtö-sanat 18: 29—40.

Voiteen luku 9: 419—500.

II.

Nimien luettelo.

A.

Aallotar: 48: 130.

Ahti (Lemminkäinen): 11: 1, 3, 10, 291, 313; 12: 1, 9, 17, 20, 25, 43, 66, 86, 118; 20: 395, 467, 576, 580, 595, 600, 601, 613; 26: 1; 27: 2, 277, 282, 305, 317, 339, 353, 397, 417; 28: 1, 28, 54, 57; 30: 1, 11, 47, 53, 114, 116, 117, 172, 173; 39: 331, 335.

Ahto: 5: 133, 163; 41: 133—142; 42: 207, 489, 490, 531; 43: 276; 44: 14; 48: 135.

Ahtola: 5: 19, 23, 29; 42: 488.

Ahtolainen: 43: 272.

Ainikki: 12: 17—24.

Aino: 3: 459, 519, 537—542, 544, 549—564; 4: 1—10, 21—38, 43—50, 55—62, 67—74, 79—116, 191—370; 5: 85—106, 109—133, 136—143.

Aluenjärvi: 47: 228, 251, 268, 288, 308; 48: 29, 250.

Annikki: 18: 41—110, 117—132, 139—154, 161—174, 181—190, 201—214, 221—230, 241—266, 272, 287—304, 334, 339—378.

Antero: katso **Wipunen**.

E.

Etelätär: 32: 84, 98, 208.

H.

Hiisi: 6: 37; 8: 152, 162; 9: 386; 11: 283; 12: 229, 373, 402; 13: 29, 30, 51, 52, 56, 105, 107, 119, 121, 127, 151, 189, 218, 221, 223, 231, 257, 266; 14: 5, 19, 21, 84, 240, 242, 247, 267, 268, 276—278, 284, 312, 322, 343, 344, 354, 366, 369,

370; 17: 117, 169, 207, 245, 277, 386, 390, 451, 462, 465, 467; 19: 27; 26: 721—726, 730, 752; 27: 263; 30: 281; 31: 274; 33: 125; 34: 40; 40: 240; 50: 163.

Hiitola: 14: 327.

Hongatar: 32: 85.

Horna: 3: 172, 174.

Hälläpyörä: 3: 179.

Häme: 3: 179; 20: 21.

I.

Iku-Turso: 42: 348, 411—414, 420, 425—428, 432, 435—446, 450, 455—460.

Ilma: 24: 524; 34: 12.

Ilmari, Ilmarinen: 1: 32; 7: 328; 9: 107—258, 306; 10: 47, 61—66, 75—80, 93, 101—112, 121—124, 132—138, 145—150, 171, 195—200, 205, 211—216, 231, 259, 269—416, 433—438, 463—472, 474, 479—482, 489—496, 498—499, 503—510; 15: 198, 205—210; 17: 29, 41—48, 609—614; 18: 215—220, 223, 231—240, 267—286, 305—338, 379—386, 391—404, 417—462, 624; 19: 1—14, 33—50, 53, 59—100, 111—118, 121, 129—150, 163—174, 185—202, 213—216, 218, 232, 297—304, 313—330, 337—344, 351; 21: 175—180; 22: 6; 24: 463—528; 25: 4, 27—36; 30: 312; 31: 361, 365—374; 33: 23, 295; 34: 6, 20—36; 37: 1—52, 57—70, 76—86, 91—104, 110—120, 125—138, 144—210, 217—220; 38: 1—16, 25—44, 65—76, 96, 111—124, 131, 137—142, 151—154, 163—166, 175—

182, 187—188, 201—203, 211—212, 225—
230, 235—236, 249—272, 279—292, 296,
301—314, 316, 321—328: 39: 3, 7—22,
33—40, 65—72, 79—92, 115—126, 130,
142, 311—324, 380; 40: 95, 137—150,
215—220; 42: 2—10, 12, 107—116, 158—
176, 219, 399—406, 503—520; 43: 78,
83; 187—206; 44: 15, 29—34; 46: 23,
33—40; 47: 112, 132, 150, 314; 48: 86,
179, 246, 291—372; 49: 35—40, 47—52,
55, 59—74, 303, 309—316, 324, 329—332,
335, 339—344, 349—354, 366, 369—372,
379—392.

Ilmarisen emäntä: 32: 13—548; 33: 47—58,
161—176, 185—190, 197—218, 223—228,
239—254, 263—276, 285—296.

Ilmatar: 1: 110—280, 344; 47: 141—146,
153—160, 171—214, 221—312.

Ipotar: 27: 71—82, 123—128.

Imatra: 3: 182; 30: 210.

Inkeri: 11: 44, 55.

J.

Joukahainen: 1: 34; 3: 21—40; 51—84,
91—96, 109—114, 118, 121—134, 147—
182, 189—210, 215—234, 255—262, 271—
282, 301, 327, 331—352, 359—364, 373—
380, 389—396, 405—414, 423—432, 441—
466, 469, 477—524; 6: 23—86, 95—100,
105—114, 129—182.

Jouko: 5: 234.

Joukola: 5: 156; 7: 68.

Jumala: 2: 50, 58; 3: 202, 571; 7: 281; 9:
34, 39, 398, 404, 512, 514, 543, 571,
583; 11: 284, 311, 373; 12: 230; 13: 97;
14: 83; 15: 145, 163, 167, 181, 215, 223,
352, 480, 505, 541, 632, 639; 16: 389;
17: 174, 180, 182, 497; 18: 29, 434, 436;
19: 41, 78; 21: 145, 178, 415, 429; 28:
37; 30: 468, 480; 32: 49, 115, 249, 439;

33: 19, 38, 169; 34: 55, 61; 35: 189, 190;
40: 78; 43: 188, 192, 196, 197, 337, 342,
401, 408; 45: 87—96, 211, 232, 246, 332,
338, 344; 46: 101, 174, 278, 415, 621,
627, 633; 48: 269, 301; 49: 92; 50: 377,
391, 405.

Jumaliset: 20: 6.

Juortanin joki: 17: 572.

Juutas: 13: 106, 108; 17: 278.

K.

Kaatrakoski: 3: 180.

Kalervo: 31: 14; 20—22, 33—40, 42, 43,
53, 67, 71, 116, 237, 257, 287, 297, 309,
324, 327, 345, 351, 363; 32: 1; 33: 1,
87, 106, 123, 144, 177, 191, 219, 229,
255, 273, 277; 34: 1, 112, 113, 126, 163,
205; 35: 1, 27, 33—41, 53, 59—69, 89,
99, 113, 123, 137, 151, 167, 179, 197,
202, 214, 267, 321, 359; 36: 1, 23, 41,
57, 65—70, 71, 93, 115, 155, 169, 183,
197, 211, 251, 297, 319, 335.

Kaleva: 2: 249; 6: 214; 7: 97; 13: 103; 14:
438; 15: 274; 20: 147, 158, 162, 572,
610; 21: 174; 42: 351, 424, 441; 44: 265;
45: 16, 184, 186, 362; 47: 340, 352, 360.

Kalevainen: 4: 94; 20; 416.

Kalevala: 1: 36; 3: 4, 28, 84, 90; 5: 153;
6: 16, 202, 234; 7: 216; 8: 50; 10: 19,
30; 45: 4; 46: 4, 16, 20; 47: 43; 49: 4.

Kalevalainen: 6: 118, 122, 218, 232; 15:
98; 45: 12.

Kalevatar: 20: 189—206, 257—274, 321—
338, 398; 23: 6; 25: 18, 38, 268.

Kalma: 13: 152, 154, 156; 17: 118, 195,
377, 380; 26: 750; 27: 4; 32: 478; 33:
260; 35: 364; 36: 174, 188, 202, 228.

Kammo: 40: 48.

Kankahatar: 25: 428.

Karjala: 3: 180; 20: 17, 37, 75, 452; 31: ✓

8, 13, 360, 364; 43: 406; 48: 258; 50: 477.

✓ **Karjalainen:** 20: 54.

Katajatar: 32: 86.

Kauko, Kaukolainen, Kaukomieli (Lemmin-käinen): 1: 33; 11: 9, 62, 74, 164, 246; 12: 2, 202, 298, 444, 501; 14: 384; 15: 4, 22, 32, 269, 645; 20: 395, 468, 477, 485, 486, 575, 579, 583, 593, 596, 599; 26: 64, 84, 106, 134, 164, 196, 250, 290, 324, 364, 444, 459, 461, 464, 566, 632, 682; 27: 1, 10, 152, 198, 268, 278, 306, 318, 354, 367, 398, 412; 28: 58, 152; 29: 2, 57, 58, 136, 186, 214, 215, 261, 346, 364, 468, 498, 570, 576; 30: 338, 346, 358, 418, 482, 495; 39: 332, 333; 42: 4, 124, 278, 286, 544; 43: 234.

Kaukoniemi: 11: 8; 20: 604; 26: 2.

Kauppi: 13: 45, 48, 54, 66.

Keitolainen: 26: 746.

Kemijoki: 20: 22.

Kimmo: 40: 48.

Kipumäki: 45: 297.

Kiputyttö, Kivutar: 45: 269, 282.

Koi Jumala: 17: 478.

Kuippana: 32: 493.

Kullervo Kullervoinen: 31: 81—112, 121—140, 150—170, 175—176, 181, 185—192, 201, 213—228, 237—294, 309—324, 345—348, 352, 363—374, 32: 1—12; 33: 1—46, 49, 54, 63—102, 123—160, 177—184, 191—196, 219—222, 229—238, 255—262, 277—284; 34: 1—18, 37—106, 111, 113—122, 129—132, 137—140, 163—188, 205—208; 35: 1—20, 27—32, 41—48, 53—58, 69—84, 89—94, 99—108, 113—118, 123—132, 137—144, 151—156, 167—174, 179—188, 197—208, 267—294, 321—344, 359—372; 36: 1—6, 23—36, 41—64, 71—86, 93—108, 115—132, 155—162, 169—176,

183—190, 197—204, 211—284, 297—306, 319—326, 335—346, 349.

Kuura: 30: 50, 94.

Kuutar: 4: 135, 141, 149, 153; 24: 81; 25: 579; 41: 103; 48: 133.

Kuutola: 11: 36.

Kylli, Kyllikki: 11: 21—60, 157—162, 168, 196, 203, 223—244, 247, 289—298, 309—314, 329—334; 12: 6, 13, 21, 37, 41—54, 119, 124; 13: 16; 15: 19—36.

L.

Lappalainen: 3: 22; 6: 24; 10: 24; 12: 146; ✓ 13: 48; 15: 588; 26: 295; 30: 464.

Lappi: 5: 157, 235; 7: 43; 10: 73; 12: 36, ✓ 82, 108, 136, 137, 200, 401; 13: 124, 130, 136—139, 164, 170, 172—174, 178, 203, 205, 207, 209; 17: 220, 410; 18: 373; 20: 79; 25: 429, 437, 445; 26: 293; 32: 466; 35: 132, 136; 43: 335, 384; 48: 314, 325.

Lemmenlahti: 18: 548, 560, 594, 617.

Lemminkäinen, Lemmin poika: 1: 50; 11: 1—20, 61—66, 73—78, 80, 85—92, 103—132, 143—156, 163—168, 197—222, 245—288, 299—328, 335—346, 351—370; 12: 1—14, 25—40, 55—64, 73—84, 99—116, 123—128, 143—184, 186, 194, 201—324, 331—342, 361—412, 427—476, 479, 483—494, 502; 13: 1—6, 15—22, 31—52, 55, 59—64, 85—104, 141—184, 195—230, 247—270; 14: 1—270, 279—312, 323—342, 349—372, 383—394, 400, 402, 410, 413—434, 437, 457—460; 15: 3, 21, 46, 61, 76, 80, 97, 268, 273, 306, 555—562, 573—584, 611—622, 641—650; 20: 394, 467—498; 26: 1—34, 41—56, 63—74, 79, 89—96, 105—114, 133—148, 163—180, 195—214, 249—276, 289—300, 323—388, 419—776; 27: 1—28, 41—70, 73,

83—122, 139, 145—192, 197—204, 209, 213—224, 229—232, 237—240, 245—248, 253—256, 267—272, 283—308, 317—346, 353—356, 363, 367—370, 375—404, 411—420; 28: 1—68, 83—88, 97—104, 114—122, 131—146, 151—164, 185—190, 235—248, 265—276; 29: 1—60, 75—84, 95—104, 115—122, 135—142, 151—180, 185—194, 201—356, 359, 363—382, 395—440, 453—490, 497—546, 559—566, 675—602; 30: 1—6, 15—34, 41—72, 117—122, 134, 173—298, 317—362, 417—500; 39: 331—366, 375—382, 391—400, 404—408, 415—420; 40: 17—82, 96, 105, 113—120, 129—136, 265—282; 42: 3—10, 15, 119, 123—156, 159—170, 220—232, 243—250, 255—260, 269—292, 298, 543—556; 43: 27, 35—48, 55—60, 67—74, 79, 84, 219—230, 233; 49: 287—294.

Lemminkäisen äiti: 11: 67—72, 79—84, 93—102; 12: 65—72, 85—98, 117—122, 129—142, 185—200; 15: 1—18, 37—62, 73—82, 93—100, 115—130, 141—148, 159—166, 177—184, 195—204, 211—222, 239—284, 295—402, 415—436, 465—488, 492—506, 535—554, 563—572, 585—610, 623—640; 20: 459—466; 26: 35—40, 57—62, 75—88, 97—104, 115—132, 149—162, 181—194, 215—248, 277—288, 301—322, 389—418; 28: 69—82, 89—96, 105—114, 123—130, 147—150, 165—184, 191—234, 249—264, 277—294; 29: 531, 547—558, 567—574; 30: 35—40.

Lempo: 6: 38; 8: 153, 161; 12: 374; 13: 234; 17: 463, 466, 495; 19: 28; 22: 197; 23: 747; 26: 374, 636, 740, 742; 27: 45; 29: 297, 566; 30: 282, 424; 31: 273.

Lokka (Ilmarisen äiti): 25: 17—26, 37—242, 267—382.

Louhi (Pohjolan emäntä): 1: 46, 48; 7: 169—

184, 191—194, 203—208, 219—244, 267—274, 289—294, 303—322, 339—362; 10: 185—194, 201—210, 217—234, 251—268, 423—432, 473—478, 483—488; 12: 413—426; 13: 2, 7—14, 23—30; 14: 271—278, 373—382; 15: 60, 63—72, 83—92, 101—114; 18: 561—570, 585—634, 649—654; 19: 15—32, 101—110, 151—162, 331—336, 345—354, 407—416, 463—482; 20: 127—136, 425—434, 492, 507—516, 557—576, 581—590, 597—604; 21: 1—174, 181—194, 199—204, 213—244; 22: 5—124; 27: 71—82, 93, 123—128; 30: 123—142; 38: 17—24, 45—64, 40: 299—302; 42: 33—36, 43—52, 59—64, 309—366; 43: 1—22, 135—166, 177—186, 209, 213—218, 231—240, 255—266, 305—332, 349, 369—384; 45: 1—22, 103—146, 177—184; 46: 7—20; 47: 13—40; 49: 135—142, 317—324, 333—338, 345—348, 352, 355—368, 373—378.

Loviatar: 45: 23—86, 97—102, 147—170.

Luonnotar: 1: 112; 2: 104; 9: 44; 26: 78, 707; 32: 82; 41: 95.

Luotola: 7: 67.

Lyylikki: 13: 46, 53—58, 65—84.

M.

Mana, Manalainen: 4: 283; 6: 173; 15: 571, 577; 16: 177, 184, 190, 192, 194, 196, 199, 205, 213, 219, 224, 228, 233, 241, 264, 268, 285, 305, 308, 318, 324, 391; 23: 463, 470; 25: 694, 696, 706, 708, 714, 716; 27: 154; 32: 157, 160, 164, 170, 195; 35: 122; 47: 201, 208.

Manala: 6: 127; 14: 452, 460; 15: 190, 194, 221, 231, 260, 636; 16: 150, 152, 157, 162, 164, 168, 172, 186, 202, 216, 230, 256, 278, 299, 362, 368, 396; 17: 4, 246, 436; 19: 106, 108, 115, 118, 128, 150, 158, 172, 184, 200, 208, 284, 323, 328,

342; 20: 82; 23: 465; 26: 312; 32: 176;
35: 320; 38: 63; 45: 98.

Manalatar: 16: 288.

Manutar: 45: 26.

Marjatta: 50: 1—78, 95—130, 139—160,
167—184, 193—212, 217—220, 260, 289—
322, 329—380, 387—394, 401—408, 421—
430.

Melatar: 40: 71.

Metsola: 14: 136; 15: 397, 405; 20: 217, 233;
32: 257, 314, 404, 407; 41: 58; 46: 48, 335.

Mielikki: 14: 45, 255; 32: 89, 241; 46: 57,
379, 407, 419, 477.

Mimerkki: 14: 217.

N.

Nevan joki: 47: 139, 140.

Nyyrikki: 14: 37; 32: 287.

Nälkäniemi: 30: 327.

O.

Osmo, Osmoinen: 2: 250, 252; 4: 93; 10:
20, 54, 118, 134; 20: 148, 154, 157.

Osmola: 7: 98.

Osmotar: 20: 167—188, 207—226, 247—256,
273—292, 311—320, 337—360, 381—390,
397, 399—406; 23: 5—478.

Otavatar: 24: 83.

P.

Pakkanen, Pakko: 30: 124, 129, 143—182,
185, 217, 223, 227, 240, 299—316, 352.

Palvoinen: 15: 428; 20: 72; 47: 186.

Pellervoinen: 2: 13—32, 45, 46; 16: 13—100.

Pihlajatar: 32: 87.

Piitti: 50: 205, 213—216, 221—236, 245—
250, 251, 259—260, 271—288.

Pimentola (Pohjola): 6: 92; 7: 62; 12: 114;
22: 4; 27: 94; 29: 19, 512; 30: 220; 48: 326.

Piru: 23: 748.

Pisa: 3: 171, 173.

Pohja, Pohjola, Pohjonen: 1: 20, 35; 2: 205,
206; 3: 20, 168; 5: 230, 237; 6: 4, 91;
7: 61, 113, 133, 231, 367; 8: 19; 10: 51,
71, 83, 87, 104, 109, 163, 173, 181, 209,
253, 298, 471; 12: 35, 81, 107, 113, 132,
135, 191, 198, 214, 503; 13: 129, 163,
169; 14: 20, 211, 265, 337, 361, 364,
396, 435; 15: 57, 615; 17: 219, 409; 18:
5, 197, 254, 265, 386, 479, 571, 693; 19:
318; 20: 5, 9, 13, 38, 42, 49, 117, 119,
443, 451, 515, 571, 609; 21: 279, 419,
423; 22: 3; 24: 478, 500; 25: 21, 422;
26: 13, 69, 80, 85, 100, 185, 189, 224,
275, 292, 306, 316, 349, 361, 465, 563,
582, 616, 767, 775; 27: 5, 11, 419; 28:
5, 22, 62, 76, 78, 108, 158, 161, 170; 29:
18, 511, 553, 565; 30: 33, 38, 122, 125,
152, 219, 270, 368; 32: 465; 35: 131,
135; 38: 11, 12, 16, 299, 300, 302, 310,
311; 39: 4, 11, 15, 25, 30, 60, 63, 389;
418; 40: 289, 292, 293, 295, 303; 42: 8,
23, 49, 61, 93, 145, 161, 176, 190, 194,
302, 304, 307, 329, 355, 442; 43: 2, 5,
43, 65, 71, 98, 117, 125, 362, 367, 368, 376,
381, 383; 45: 91, 99; 46: 1; 47: 20, 35; 48:
256, 324, 333, 335; 49: 24, 109, 113, 114,
118, 121, 124, 151, 153, 158, 168, 169,
171—173, 175, 176, 197, 230, 323, 360.

Pohjan neiti: 8: 1—16, 25—30, 37—40,
51—80, 91—98, 107—112, 121—132; 10:
83—92, 235—250, 439—462; 18: 7, 8,
635—648, 655—660, 677—682, 695—706;
19: 36, 51—58, 119—128, 175—184; 22:
125—184, 383—448; 24: 297—462.

Pohjolan emäntä: katso Louhi.

Pohjolan isäntä, Pohjolainen: 18: 485—488,
499—502, 511—516, 531—560; 27: 29—40,
193—196, 201, 205—212, 225—228, 233—
236, 241—244, 249—252, 257—266, 273—

282, 302, 309—316, 324, 340, 346—352,
357—360, 366, 368, 371—378; 28: 51,
52, 159, 160; 49: 143.

Puhuri: 30: 185, 299.

Päivälä: 11: 32.

Päivätär, Päivän tytär: 4: 136, 142, 150,
154; 24: 82; 25: 583; 41: 104; 48: 134

R.

Remunen: 20: 143.

✓ Ruotsi: 20: 78.

Ruotus: 50: 219, 230, 235, 237—244, 261,
277.

✓ Rutjan koski: 12: 463; 17: 233, 423, 570.

S.

Saarelainen: katso Ahti.

✓ Saari: 11: 21, 22, 64, 72, 81, 95, 99, 108—
110, 127, 128, 131, 133, 135, 136, 141,
158, 196, 224, 319.

✓ Saksa: 18: 137, 352; 21: 168; 25: 289, 594;
36: 224; 37: 226; 46: 311.

Sampo: 1: 45, 47; 7: 311, 325, 329, 343;
10: 210, 233, 261, 271, 281, 407, 413—
432, 437, 501, 505; 15: 82; 19: 38; 38:
303, 311; 39: 5, 9, 13, 26, 28, 61, 387,
395; 42: 39, 41, 47, 52, 56, 95, 121, 127,
133, 139, 141, 153, 155, 160, 165, 173,
179, 259, 325, 327, 355, 442; 43: 21, 210,
259, 261, 265, 268, 293, 374, 378, 387,
391; 45: 5.

Sampsä: katso Pellervoinen.

Saraja: 50: 208, 248, 276.

Saran talo: 28: 6.

Sariola (Pohjola): 7: 114, 368; 8: 20; 10: 52,
72, 174, 182, 254, 472; 18: 6, 198, 266,
480; 20: 10, 44, 64, 118, 483, 516; 21:
2, 20, 280, 420, 424; 26: 280, 350, 362;
27: 12; 39: 12, 64; 40: 294; 43: 382; 45:
92, 100.

Savo: 35: 352; 48: 257.

Simasalo: 18: 550, 558, 602, 623.

Sinetär: 25: 427.

Sotkotar: 41: 143.

Suolasalmi: 46: 313.

Suomalainen: 20: 36.

✓ Suomela: 18: 59.

Suomi: 19: 481, 482; 20: 18, 76, 105; 25: ✓
630; 35: 351; 39: 358; 40: 323; 41: 78;
43: 303, 304, 405; 46: 222, 642; 50: 510.

Suonetar: 15: 316.

Suovakko: 18: 579.

Suvantola (Wainölä): 6: 233.

Suvantolainen (Wainämöinen): 6: 62, 100,
110; 18: 174; 19: 512; 49: 186.

Surma: 13: 153, 155; 22: 198; 35: 97, 363.

Suvetar: 32: 83, 97, 207.

Syöjätar: 15: 595; 26: 693, 695, 726, 732,
744.

T.

Takälappi: 3: 170.

Tanikan linna: 25: 613.

Tapio: 14: 26, 32, 37, 53, 68, 91, 98, 121—
124, 174, 213, 214, 238, 241; 32: 88, 90,
251, 287, 309; 41: 59; 46: 54, 58, 195,
334, 337, 339, 340, 466, 476, 478, 635.

Tapiola: 14: 25; 15: 398, 406; 20: 218, 234;
32: 258; 41: 57, 64; 46: 380, 420.

Tapiomäki: 50: 304.

Tellervo: 14: 123; 32: 90, 251; 46: 58, 339,
478.

Tiera: 30: 49, 56, 59, 85—87, 93—116,
321, 359, 363—416, 490, 497.

Tuometar: 32: 88.

Tuomivaara: 32: 310.

Tuonela: 4: 284; 6: 128; 14: 397, 404, 444;
15: 193; 16: 149, 200, 206, 214, 220,
227, 234, 267, 286, 306, 317, 335, 343,
361, 367, 386, 392, 395, 406; 17: 3; 19:

107, 117; 20: 81; 23: 464, 466; 25: 713,
715; 27: 153; 32: 175, 477; 35: 265; 45:
23; 47: 202.

Tuonelan emäntä, Tuonetar: 16: 287—292,
303—308, 321—334.

Tuonelan, Tuonen joki: 9: 379; 12: 499; 14:
379, 387, 391, 397, 404, 439, 451, 459;
15: 189, 213, 250, 292, 299, 571, 578,
621; 16: 161, 171, 354, 375; 17: 435; 18:
115; 19: 157, 171, 183, 199, 207, 215,
283, 327, 341; 26: 311; 32: 380.

Tuonen tyttö, Tuonetar: 16: 163, 167—180,
185—196, 201—210, 215—224, 229—244,
263—272, 277, 279—286; 23: 489; 45:
25, 31, 97, 148, 269.

Tuoni: 12: 156; 14: 445; 15: 222; 16: 151,
158, 183, 189, 191, 193, 255, 300, 307,
323, 331, 351, 376, 377, 412; 19: 105,
116, 127, 145, 149, 223, 281, 324; 25:
693, 695, 705, 707; 26: 634, 748, 760;
35: 121, 319; 38: 64; 45: 195; 48: 21.

Turja: 12: 199; 20: 80; 48: 313.

Turjalainen: 12: 138; 26: 294, 296; 42: 546;
43: 336.

Tursas: 2: 67.

Tuulikki: 14: 174.

Tuuri: 15: 427; 47: 185, 188, 219.

Tyrjän koski: 9: 378.

Tähetär: 24: 84.

Tähtelä: 11: 40.

U.

Ukko ylijumala: 1: 169; 2: 317, 331—344;
9: 33—42, 403; 12: 276, 279; 14: 13, 304,
313—322; 17: 301; 18: 419, 421, 425—428;
19: 311; 26: 518, 519, 531—544; 28: 37;
32: 441, 521; 33: 264, 279; 36: 238; 40:
78; 42: 358, 465—468; 43: 197; 45: 13,
15, 132, 241, 245, 321; 47: 46, 50—82;
48: 356, 357.

Ulappala: 45: 32.

Untamo, Untamoinen, Unto: 5: 17, 21; 26:
205; 31: 16—19, 23—52, 61—76, 82, 113—
116, 141—150, 171—174, 193—212, 229—
236, 295—308, 325—344, 349—366; 34:
97, 102, 118, 185; 35: 367; 36: 232, 246.

Untamola, Untola: 15: 576; 31: 99; 36: 236.

Uusilinna: 25: 614.

Uutar, Ututyttö: 42: 337, 338, 367—374,

Uvantolainen (Wäinämöinen): 7: 242, 270;
16: 358, 384; 18: 132; 42: 346, 352, 366.

W.

Wammatar: 45: 283.

Wellamo: 5: 20, 24, 30, 132, 162, 182; 42:
487, 532; 44: 12; 48: 123.

Wenakko: 23: 770.

Wenäjä: 20: 77; 22: 319; 31: 9, 11, 359; 4:
37: 225.

Wesihäisi: 12: 262.

Wetehinen: 19: 217; 26: 694.

Wipunen: 1: 49; 17: 13, 40, 43, 44, 57—66,
78, 85—112, 147—504, 527—572, 578,
582, 587—598.

Wiro: 11: 43, 49, 51, 53, 54; 25: 290; 46:
221.

Wirokannas: 20: 54, 71; 50: 433—440, 475—
478.

Wuojalainen: 13: 47.

Wuoksi: 3: 181; 17: 571; 30: 209.

Wäinämöinen, Wäinö: 1: 31, 107—110, 287—
344; 2: 1—12, 43—60, 89—110, 125—136,
143—160, 237—330, 348—378; 3: 1—14,
33, 40, 44, 85—90, 101—108, 115—120,
129, 135—146, 183—188, 211—214, 235—
254, 259, 263—270, 283—330, 336, 345,
353—358, 365—374, 381—390, 397—406,
415—424, 433—442, 450, 467—476, 521,
535; 4: 11—20; 5: 5—20, 35—88, 99,
107—108, 130, 134—219; 6: 1—22, 27,

61, 65, 87—94, 99, 109, 111, 117, 119, 121, 154, 178, 183—194, 197, 213, 217, 231; 7: 1—42, 53, 57—88, 103—132, 183—190, 195—202, 209—218, 241, 245—266, 269, 275—288, 295—302, 305, 323—338, 351, 363—368; 8: 17—36, 41—50, 81—90, 99—106, 113—120, 133—226, 237—248, 259—270; 9: 1—6, 11, 25—266, 501, 517—522, 536, 547—586; 10: 1—60, 64, 67—74, 77, 81—100, 102, 113—120, 125—131, 139—144, 159—168, 497—502; 16: 1—8, 11, 17, 37, 57, 100—166, 181—184, 195, 197—200, 209, 211—214, 225—228, 237, 245—262, 273—278, 280, 284, 292—302, 304, 309—320, 357, 363—376, 383, 385—412; 17: 1—8, 25—40, 49—56, 67—84, 93—98, 113—146, 505—526, 573—586, 599—608, 615—628; 18: 1—40, 99, 108, 111—116, 131, 133—138, 153, 155—160, 173, 175—180, 191—200, 261, 454, 457, 463—474, 618, 661—676, 683—694; 19: 499—518; 20: 573; 21: 257, 261—290, 314—324, 353—438; 25: 407—698; 711—738; 35: 83, 87; 36: 347—360; 37: 200, 206, 211—216, 221—250; 38: 293—300, 315—320; 39: 1—6, 23—32, 41—64, 93—114, 129, 141, 149—166, 207—220, 229—234, 243—248, 257—268, 275—310, 325—

330, 378, 383—390, 392, 401—403, 408—414, 421—426; 40: 1—6, 13—16, 83—88, 103—112, 121—128, 151—184, 189—198, 205—214, 221—240, 253—258, 283—294; 41: 1—266; 42: 1—10, 17—30, 37—42, 53—58, 64—106, 117—122, 157—170, 177—218, 233—242, 251—268, 345, 365, 370, 375—392, 398, 407—424, 429—434, 447—454, 461—462, 493—502, 521—542; 43: 22—34, 49—54, 61—66, 75—82, 99—120, 164, 169, 173—176, 181, 207—212, 216, 218, 241—250, 289—304, 333—368, 385—434; 44: 1—28, 35—88, 159—182, 197—334; 45: 191—362; 46: 21—32, 45—152, 159—186, 223—228, 243—282, 299—304, 331—346, 353—460, 471—644; 47: 1—4, 111—140, 147—152, 161—170, 215—220, 313—328, 357—364; 48: 1—16, 85—150, 157—160, 169—172, 180—206, 239—248, 259—290; 49: 41—46, 53—58, 75—104, 111—134, 149—152, 159—168, 172, 176—180, 185, 191—196, 205—286, 288, 295—308, 385, 387, 393—422; 50: 200, 443—454, 479—512.

Wainölä: 3: 3, 27, 39, 43, 83, 89; 5: 152; 6: 15, 201; 7: 215; 8: 49; 10: 29; 18: 60, 632, 657; 37: 199, 203; 39: 372; 45: 3, 11, 183, 185; 46: 3, 15, 19; 47: 38, 44; 49: 3.

III.

Oudompia Sanoja.

A.

Ailut 14: 424.
 Airut 20: 559.
 Akkiloitsee 17: 358.
 Alio 40: 56.
 Alistaa 2: 254.
 Allas 4: 202.
 Alli 4: 204.
 Alve 16: 382.
 Angervo 15: 41.
 Ani 30: 3.
 Ankea 14: 334; 17: 166.
 Ankeloinen 26: 733.
 Apea 3: 542.
 Apeutuu 3: 538.
 Appaa 27: 140.
 Artti 31: 28.
 Astala 9: 97.
 Auer 42: 342.
 Auvo 4: 492.

E.

Ehto-aika 29: 274.
 Eistyy 39: 310.
 Emo 1: 143.
 Epatto 30: 222.
 Epäpätö 30: 238.
 Epä'ää 3: 42.
 Erä 14: 144.

H.

Haljakka 3: 323.
 Hamina 39: 316.
 Hampsii 44: 217.
 Hankavuus 39: 166.

Hapsi 44: 219.
 Harkko 3: 64.
 Haserjaa 2: 86.
 Hatasarvi 32: 39.
 Hattara 2: 86.
 Hava'aa 37: 22.
 Haven 3: 273.
 Helettää 3: 78.
 Helkyttelee 2: 370.
 Helmus 32: 99.
 Helve 9: 421.
 Hepäisee 24: 236.
 Herja 2: 51.
 Herkeä 41: 190.
 Hetale 46: 297.
 Hieho 10: 361.
 Hiema 22: 31.
 Hieprukka 44: 222.
 Hiesukka 46: 215.
 Hietikko 2: 170.
 Hiihtää 26: 61.
 Hiiltyy 1: 220.
 Hiipoo 41: 145.
 Hipiä 1: 220.
 Huima 3: 567.
 Huitukka 38: 98.
 Iukka 38: 236.
 Hulikka 3: 463.
 Huntu 2: 207.
 Huolain 16: 63.
 Huolittelee 37: 232.
 Huopii 39: 233.
 Huotra 5: 74.
 Huove 5: 207.

Hurme 8: 164.
 Hurtta 39: 59.
 Huude 25: 664.
 Huuhtelee 2: 207.
 Huves 17: 69.
 Hykertää 3: 526.
 Hyryttelee 1: 151.
 Hyppyy 3: 503.
 Hyöteelee 39: 119.
 Hämy 48: 50.
 Häätää 11: 87.
 Höryelee 38: 181.

I.

Iha'aa 1: 312.
 Ihala 5: 67; 18: 52.
 Iki 1: 108.
 Iletys 45: 81.
 Iljen 26: 9.
 Ilkoinen 32: 19.
 Imanne 45: 347.
 Imara 32: 280.
 Imehno 5: 67.
 Impi 1: 111.
 Inehmo 1: 310.
 Inha 3: 13.
 Iso 3: 30.

J.

Joluu 48: 343.
 Joutaa 1: 229.
 Jukamen 46: 425.
 Juolas 32: 412.
 Juoleus 25: 223.
 Juttaa 46: 83.
 Järky 12: 155.
 Järkyttää 1: 224.
 Järkäle 47: 134.

K.

Kaapua 46: 458.

Kaatio 2: 160.
 Kahva 3: 311.
 Kaiho 1: 80.
 Kaikertelee 4: 300.
 Kaima'aa 42: 180.
 Kaimistaa 26: 188.
 Kaisku 6: 76.
 Kalho 29: 112.
 Kalhu 13: 50.
 Kalki 23: 605.
 Kallottelee 4: 38.
 Kalpa 1: 33.
 Kamana 21: 123.
 Kannas 5: 153.
 Kannikka 3: 14.
 Kapla 25: 682.
 Kapusta 27: 132.
 Karhi 2: 66.
 Karhikko 44: 24.
 Karkelo 11: 132.
 Karskahtaa 1: 227.
 Karttu 22: 382.
 Karu 2: 31.
 Kasa 8: 150.
 Kasakka 27: 104.
 Kasi 39: 107.
 Kassa 3: 552.
 Kassara 31: 50.
 Kastikka 32: 216.
 Kasuaa 1: 28.
 Katala 3: 269.
 Katras 33: 116.
 Katse 3: 200.
 Kattaa 18: 427.
 Kaune 4: 48.
 Kauto 4: 176.
 Kave 32: 265.
 Kehta'aa 14: 57.
 Keino 26: 137.
 Ken 3: 275.

- Kensti 11: 378.
 Kera 3: 270.
 Kerinkanta 25: 248.
 Kerittää 1: 303.
 Kerus 50: 121.
 Kesunkanto 46: 426.
 Kettä 8: 198.
 Kielipalku 8: 250.
 Kierä 24: 390.
 Kihokivi 40: 26.
 Kinahmi 12: 174.
 Kirja 1: 285; 2: 120; 44: 266.
 Kirja'aa 1: 285.
 Kirjo 4: 132.
 Kirpoo 4: 47.
 Kisa 43: 205.
 Kitkuttaa 44: 136.
 Kiuru 38: 173.
 Kivertää 38: 173.
 Kohlu 31: 111.
 Koillinen 2: 284.
 Koirii 48: 37.
 Koito 4: 277.
 Kokka 1: 258.
 Kokko 2: 265.
 Koksahuttaa 38: 120.
 Koksentaa 39: 200.
 Koltsa 21: 100.
 Koltuska 14: 133.
 Konnikka 39: 199.
 Konsa 1: 299.
 Kontio 23: 680.
 Kontti 2: 212.
 Koppelo 26: 492.
 Kopru 12: 175.
 Kopsa 25: 265.
 Korja 3: 72.
 Koroppa 21: 90.
 Korttuu 2: 311.
 Korvo 37: 171.
 Kosia 11: 28.
 Kosjoo 18: 3.
 Koskelo 34: 76.
 Kostuke 30: 385.
 Kotka'aa 32: 536.
 Kotva 3: 473.
 Ku 2: 134.
 Kukas 32: 123.
 Kukerikku 50: 24.
 Kukku 46: 327.
 Kulea 5: 64.
 Kulleroittelee 2: 166.
 Kulo 39: 132.
 Kulokas 14: 290.
 Kumma 3: 24.
 Kumpu 2: 22.
 Kumpuaa 44: 191.
 Kunnas 1: 62.
 Kunnes 12: 179.
 Kuomikko 21: 113.
 Kuore 4: 76.
 Kupla 29: 331.
 Kuplistaa 1: 267.
 Kuras 25: 398.
 Kurimus 30: 211.
 Kursikko 26: 658.
 Kurvettuu 26: 178.
 Kutisko 41: 46.
 Kutri 16: 235.
 Kuu 21: 304; 32: 41.
 Kuuja 5: 64.
 Kuvaa 5: 92.
 Kuvatus 45: 82.
 Kyly 18: 309.
 Kyrmy 3: 161.
 Kyty 22: 261.
 Kyven 2: 72.
 Kyy 13: 198.
 Kyyhättelee 2: 17.
 Kyyättelee 2: 72.

Käes 5: 47.
 Käivärä 38: 68.
 Käkeää 3: 37.
 Kälko 23: 550.
 Käly 23: 186.
 Kärsä 31: 39.
 Kääkä 23: 773.
 Käämi 8: 12.

L.

Laahko 21: 168; 50: 55.
 Laaskava 23: 420.
 Laatelee 1: 189.
 Laatii 1: 187.
 Lahe 2: 158.
 Lahelma 1: 274.
 Laikahuttua 1: 130.
 Laipio 21: 128.
 Laitapuoli 39: 277.
 Laitio 30: 78.
 Laitto 15: 43; 20: 120.
 Laituri 4: 362.
 Laivas 16: 99.
 Lakla 19: 444.
 Lamoo 23: 162.
 Lapatta 23: 288.
 Lapova 26: 702.
 Lappaa 1: 82.
 Lappea 39: 104.
 Latja'aa 42: 164.
 Lauhuttelee 45: 204.
 Launi 5: 48.
 Lausii 3: 46.
 Lautsa 3: 548.
 Lautuu 2: 36.
 Lehto 4: 3.
 Lehvä 2: 83.
 Leino 23: 586.
 Leisio 23: 747.

Lemetti 33: 32.
 Lempi 2: 75.
 Lesty 21: 92.
 Leyhkeä 2: 26; 23: 151.
 Liekuttaa 23: 800.
 Liesi 22: 109.
 Lieska 3: 152.
 Liete 32: 472.
 Lieto 4: 431; 46: 374.
 Liitelee 1: 189.
 Likistää 23: 778.
 Limi 15: 343.
 Lipas 1: 88.
 Lipeä 46: 70.
 Lipsuaa 48: 48.
 Litsottaa 35: 58.
 Loihtu 49: 298.
 Loitsia 3: 201.
 Lokki 34: 63.
 Loma 2: 297, 340.
 Lonka 2: 324.
 Louhi 3: 224.
 Luaslauta 21: 165.
 Lunnas 3: 352.
 Luoksi 1: 76.
 Luontelee 26: 442.
 Luonti 2: 128.
 Luopuisa 5: 71; 25: 17.
 Luota 3: 155.
 Luotanen 7: 273.
 Luote 1: 46.
 Lusu 42: 115.
 Luusto 12: 221; 39: 121.
 Luuvalo 45: 165.
 Lykkyttelee 2: 165.
 Lyly 13: 61.
 Lysmyy 2: 182.
 Läikkä 2: 202.
 Lämsä 14: 246.
 Länkä 3: 105.

Läsii 45: 186.
Läyli 8: 206.

M.

Maa-emä 1: 234.
Maammo 3: 512.
Maataa 9: 36.
Mahtava 3: 126.
Mahti 17: 530.
Maire 11: 248.
Malo 5: 143.
Mantu 2: 302; 12: 256.
Marhaminta 14: 281.
Maru 17: 510.
Matara 8: 53.
Mauriainen 15: 120.
Melto 9: 62.
Mesiä 46: 167.
Mi 2: 133.
Miekkoinen 4: 197.
Mielala 3: 542.
Mielitehtoinen 1: 26.
Miero 24: 266.
Miettii 3: 98.
Miten 1: 296.
Moinen 8: 137; 36: 92.
Mokoma 2: 139.
Muikea 3, 196.
Muikuu 46: 251.
Muje 41: 128.
Murska 2: 142.
Murto 33: 132.
Muskula 15: 279.
Mutso 25: 339.
Mylleröittää 3: 223.

N.

Nainen 3: 184.
Nato 22: 262.

Neulainen 15: 121.
Niitti 15: 346.
Nimeää 3: 344.
Nuhaelee 4: 213.
Nuljaska 45: 124.
Nuohoo 38: 57.
Nuoriso 1: 27.
Nuotio 25: 447.
Nurmi 2: 61.
Nyky 1: 163.
Nyplä 18: 363.
Närte 25: 331.

O.

Ojelvoinen 29: 520.
Okinen 2: 345.
Ongelma 1: 52.
Osma 21: 161.
Otus 21: 47.

P.

Paahtaa 48: 354.
Paarmas 47: 200.
Paasi 3: 66, 210.
Paatero 12: 142.
Paatinen 3: 66, 210.
Paikka 25: 226.
Painopalko 48: 60.
Pakina 30: 473.
Palja 17: 515.
Pallea 4: 326.
Palsta 5: 77.
Paltsasilmä 4: 416.
Palttina 18: 335.
Palvoinen 47: 186.
Pankko 8: 228.
Panu 2: 180.
Parjaus 11: 92.
Parsikko 31: 263.
Patja 11: 367.

- Patvaska 25: 564.
 Patvi 21: 102.
 Peiponen 26: 45.
 Pensii 48: 32.
 Pentu 41: 79.
 Peräpuikko 43: 156.
 Pettäjäiset 22: 82.
 Pieli 1: 283; 39: 198.
 Piikko 31: 188.
 Piilokkali 12: 394.
 Piipio 39: 279.
 Piiras 25: 393.
 Pilaste 3: 107.
 Pillka 46: 485.
 Pilla 20: 588.
 Pillastuu 32: 370.
 Piloinen 22: 330.
 Pilpa 30: 253.
 Pinne 1: 173.
 Pirahtelee 1: 178.
 Pirottaa 2: 328.
 Pirta 8: 10.
 Piukea 46: 423.
 Poikenluoma 45: 359.
 Poloinen 1: 20.
 Polyinen 3: 422.
 Ponnistaa 1: 335.
 Ponsi 8: 152; 21: 258.
 Poro 2: 71; 3: 168.
 Portimo 24: 38.
 Potee 45: 185.
 Potti 15: 451.
 Pouahuttaa 37: 148.
 Puhki 3: 532.
 Pui 16: 28; 31: 343.
 Puisuus 39: 165.
 Puksut 3: 62.
 Pulma 17: 186.
 Pulmonen 26: 46.
 Purettelee 6: 56.
 Purnu 10: 419.
 Pursi 3: 376.
 Puuru 24: 143.
 Puutunnainen 45: 252.
 Pyhyys 1: 113.
 Pyörryttää 3: 347.
 Pyötikkä 32: 110.
 Päiväys 26: 122.
 Pälkäre 2: 198.
 Pälähtelee 2: 198.
 Päläs 3: 349.
 Päreä 41: 192.
 Pätee 9: 399; 17: 509.
 Pätine 14: 131.
 Pätöinen 12: 193.
 Pääkasu 27: 286.
 Pääriipa 46: 501.
 Päärme 9: 554; 15: 512.
 Päätyy 1: 273.
- R.**
- Raa'anta 8: 224.
 Raataa 2: 348.
 Raato 31: 216.
 Rahi 1: 84.
 Rainta 32: 206.
 Raisu 3: 395.
 Raitio 1: 58.
 Rankinen 37: 180.
 Rapain 43: 120.
 Rapea 26: 708.
 Rasti 14: 40.
 Rata 7: 112.
 Ratsu 41: 30.
 Reppänä 3: 151.
 Reutoo 3: 484.
 Reyhkää 38: 219.
 Rieska 26: 198; 33: 45.
 Riippa 3: 63.
 Riite 48: 320.

Rike 45: 239.
 Rikomainen 45: 251.
 Riuhuttaa 30: 92.
 Riukuttelee 2: 372.
 Riusa 23: 619.
 Riu'uttelee 26: 32.
 Riveä 3: 362.
 Romu 40: 257.
 Rotu 1: 342.
 Ruhka 27: 162.
 Ruhtoo 2: 185.
 Ruko 44: 23.
 Ruohtii 12: 405; 48: 203.
 Ruotta 40: 217.
 Rusama 46: 538.
 Rutto 16: 370.
 Ruuna 3: 68.
 Ruuttu 44: 61.
 Rynnäs (ryntäät) 28: 272.
 Ryti 48: 127.
 Rämä 3: 108.
 Räpylä 43: 224.
 Rääky 9: 66.

S.

Saa 26: 221.
 Saajanainen 25: 608.
 Saalas 42: 496.
 Saani 25: 65.
 Sampo 1: 45.
 Sanka 18: 480.
 Saristuu 20: 439.
 Sarka 7: 145.
 Saustuttaa 18: 278.
 Saverkko 24: 509.
 Savitsee 7: 144.
 Seikka 3: 350.
 Selinä 19: 387.
 Siepale 1: 230.

Siili 21: 159.
 Siivatta 33: 201.
 Siivoelee 1: 264.
 Siaisee 1: 80.
 Sikeä 15: 562.
 Sikäli 3: 280; 4: 364.
 Silma 3: 45.
 Siloaa 2: 225.
 Silpoo 47: 322.
 Sima 14: 68.
 Sinervä 1: 204.
 Sintsi 25: 150.
 Simuinen 37: 78.
 Sirkeä 4: 124.
 Sirkku 37: 156.
 Sirkoo 41: 72.
 Siroo 41: 65.
 Sirottaa 2: 248.
 Siru 29: 432.
 Sisko 4: 53.
 Siula 48: 68.
 Sivakka 13: 43.
 Solkikoivu 31: 280.
 Soma 26: 53.
 Sommelo 1: 72.
 Sompa 13: 70.
 Sopa 4: 27.
 Soppi 3: 524.
 Soppu 22: 24.
 Sorea 1: 201.
 Sotka 1: 179.
 Sotku 18: 45.
 Suaitsee 11: 71.
 Suistuu 1: 325; 4: 253.
 Sukeaa 3: 228.
 Sukeltaa 26: 143.
 Sukeutuu 42: 391.
 Sukku 11: 178.
 Sukkula 8: 9.
 Sulittaa 3: 315.

Sulkku 4: 175; 15: 346.
 Suoltaa 1: 5.
 Suorii 1: 90.
 Suovero 30: 105.
 Suppu 17: 128.
 Suumalo 38: 200.
 Suvakko 23: 383.
 Suvanto 37: 234.
 Suvi 2: 189.
 Sykerö 25: 72.
 Syytäisee 45: 278.
 Syytää 26: 731.
 Syännnyksentii 27: 406.
 Syöläs 32: 411.
 Syöveri 1: 268.
 Sæe 2: 322.
 Säikähtää 42: 297.
 Säilä 11: 280.
 Sälkö 17: 561.
 Särkkä 22: 511.
 Säsy 18: 349.
 Sävel 42: 300.
 Säykkyy 12: 468.

T.

Taatto 2: 318.
 Tahas 9: 163.
 Tahi 2: 318.
 Taika 2: 194.
 Taimen 5: 56.
 Tajuaa 3: 150.
 Taki 43: 110.
 Talja 11: 205.
 Talma 42: 341.
 Tanhua 3: 402.
 Tapliikkainen 35: 188.
 Tappara 8: 170.
 Tarvas 3: 170.
 Tavi 22: 412.
 Tehas 17: 622.

Teljo 39: 286.
 Temminkäinen 25: 135.
 Tenhoisa 12: 223.
 Terheninen 2: 64.
 Terho 2: 76.
 Tesmä 25: 487.
 Teutaroitsee 2: 153.
 Tevana 13: 122.
 Tieroitin 9: 126.
 Tihittää 2: 12.
 Tiiski 27: 110.
 Tiski 50: 242.
 Toivottelee 3: 38.
 Toki 2: 149.
 Totku 31: 27.
 Tuhnio 14: 228.
 Tuho 12: 192.
 Tunnus 17: 321.
 Tuohus 21: 203.
 Tuppuri 10: 161.
 Tupu 25: 125.
 Turkki 43: 199.
 Turpa 3: 69.
 Turska 15: 293; 18: 403.
 Tuuitelee 1: 131.
 Tuuma 26: 12.
 Tyyskä 25: 475.
 Työnnyttää 2: 187.
 Työntää 7: 328.
 Tähyää 1: 314.
 Täkäli 3: 280.
 Täppii 46: 307.

U.

Uhku 15: 69.
 Uinuu 42: 90.
 Uksi 11: 398.
 Ulappa 1: 126.
 Ume 31: 61.
 Untelo 26: 200.

Ura 7: 222.
 Urhea 2: 98.
 Urkencee 29: 360.
 Usisee 3: 100.
 Ussakka 3: 325.
 Usva 3: 100.
 Utala 31: 23.
 Utra 5: 129.
 Utu 12: 381.
 Utuinen 1: 252.
 Uudin 36: 215.
 Uuhi 26: 569.
 Uupuu 7: 357.
 Uutoin 30: 230.

V.

Vahti: 21: 216.
 Vaakalintu 26: 146.
 Vaalii 32: 58.
 Vaaluva 26: 734.
 Vaapottelee 47: 80.
 Vaapukka 4: 140.
 Vaapuu 30: 104.
 Vaara 10: 426.
 Vaarna 3: 370.
 Vaartaa 28: 77.
 Vaate-varpa 43: 30.
 Vaha 21: 204.
 Valanne 45: 328.
 Valas 15: 294.
 Valio 8: 2.
 Vamma 45: 308.
 Vankka 2: 240.
 Vapa 5: 50.
 Vara'aa 26: 388.
 Varma 42: 262.
 Varoo 3: 420.
 Varpapuu 29: 30.
 Varpe 21: 236.

Varttuu 2: 312.
 Vasama 6: 59.
 Vasta 4: 5.
 Vastas 4: 4.
 Vasu 46: 385.
 Vavahuttaa 1: 223.
 Vede 18: 148.
 Veio 4: 8.
 Vellova 4: 201.
 Vesu 15: 583.
 Vetres 4: 448.
 Vieno 1; 251.
 Vieremä 2: 32.
 Vierii 1: 143.
 Viesti 3: 16.
 Vihanta 2: 78.
 Vihmoo 2: 327.
 Vihuri 7: 76.
 Viihyttelee 30: 232.
 Vikeltää 29: 412.
 Viikkoinen 1: 113; 6: 25.
 Viikon 7: 235.
 Viilohirsi 46: 255.
 Viima 45: 37.
 Viini 6: 71.
 Viirunaama 38: 198.
 Viitisee 10: 239.
 Viltti 38: 222.
 Vipla 4: 26.
 Virkkaa 1: 65.
 Virpi 48: 137.
 Viruu 1: 329.
 Viti 3: 47.
 Viukelo 45: 64.
 Voittelo 3: 40.
 Vuo 17: 348.
 Vuolas 4: 122.
 Vuolu 40: 58.
 Vuottaa 2: 53.
 Väkä 27: 172.

Välehen 1: 175.

Värjättelee 1: 166.

Värttinä 1: 40.

Västi 39: 105.

Y.

Yhä 1: 304.

Yrkö 1: 140.

Yskä 40: 36.

Ä.

Ähky 45: 164.

Äijä 9: 280.

Äittelee 31: 171.

Ö.

Öitsii 29: 598.

Präntti-virhiä.

Siv.	8 riv.	13	seisoo:	tuleviksin	lue:	tuleviksikin
20	7	1:llä	palst.	kiviksi,	”	kiviksi.
29	6	2:lla	”	neien	”	neien,
30	14	1:llä	”	Isännälle	”	Isännällen
38	2	”	”	ompi	”	onpi
”	40	”	”	ylätse	”	ylätse
47	40	2:lla	”	iästä	”	jäästä
54	15	”	”	teräksen	”	teräksen,
58	17	1:llä	”	Kipu mäkeä	”	Kipu-mäkeä
63	21	”	”	epäelkohöt	”	epäelkohöt
”	39	”	”	230	”	280
73	11	”	”	kotiin	”	kotiin,
”	8	2:lla	”	syäntyi	”	syäntyi,
76	24	”	”	jakaimessa	”	jakaimessa,
”	25	”	”	selässä	”	selässä,
78	3	1:llä	”	kiukahalta	”	kiukahalta,
”	19	2:lla	”	soittajoi	”	soittajoi,
”	31	”	”	loppuvasta	”	loppuvasta,
79	34	”	”	Viellä	”	Vielä
80	3	”	”	Kaukomieltä	”	Kaukomieltä,
89	12	1:llä	”	periltä	”	periltä
99	13	”	”	löyhytteli	”	löyhytteli,
105	40	”	”	saanutkanana	”	saanutkana
106	3	”	”	Selvita	”	Selvita
108	21	”	”	virsikäs	”	virsikäs
111	10	”	”	Patäikkö	”	Petäikkö
113	2	”	”	liehaellaksesi	”	liehaellaksesi
124	13	”	”	tulevan	”	tulevan,
131	3	”	”	näille,	”	näille
137	4	”	”	Hyrkerti	”	Hyrkerti
138	39	”	”	liikkunnolta	”	liikkunnolta
145	23	2:lla	”	Terve	”	Terve,
181	5	1:llä	”	Heinä-vi kon	”	Heinä-vihkon
186	10	2:lla	”	ankeilta	”	aukeilta
196	20	1:llä	”	rukolevi	”	rukolevi
209	1	”	”	kangas	”	kangas-
225	35	2:lla	”	Niin on niin,	”	Niin on, niin
229	5	”	”	tuiskattiin	”	tuiskattiin,
”	32	”	”	saman	”	sanan
235	12	1:llä	”	Hopeista	”	Hopeista
240	24	”	”	nykerän	”	nykerän,
256	15	”	”	menetähän	”	menetetähän
258	22	”	”	Sortunehehsi	”	Sortuneheksi
280	1	2:lla	”	merehen	”	merehen,
293	10	”	”	tuulemahan	”	tuulemahan,
305	24	1:llä	”	Kieprukka	”	Hieprukka
”	25	2:lla	”	paukkui	”	paukkui,
310	26	”	”	kiistan	”	kiistan,
314	2	1:llä	”	tykönä	”	tykönä
318	27	2:lla	”	hahuhun	”	hakuhun,
323	21	1:llä	”	sinertävässä	”	sinertävässä
”	24	2:lla	”	somittelian	”	somittelian
325	19	1:llä	”	silmän	”	silmän,
337	15	2:lla	”	tuli terällä	”	tuli-terällä
342	3	”	”	kovaksi	”	kovaksi,

Muistutus. Paitse näitä virhiä on kirjaan sattunut pääsemään eräitä epätasaisuuksiakin kirjoitustavassa; niin ovat esimerkiksi semmoiset sanat kuin: ensimmäinen, alimainen; neuvotahan, tuuvitetahan; veijo, äijä hairauksissa myös kirjoitetut: ensimmäinen, alimmainen; neutotahan, tuuitetahan; veio, äiä, jotka virhet pyydämme lukian itsensä hyväntahtoisesti oikaisemaan. Muuten ovat irden ja äiden pilkut useasti katkielleet präntittäisiä, ja ne ynnä muut pienemmät, tässä mainitsematta jääneet, viat korjatkoon myös lukia suosiollisesti.

Bi
Hki
SKS
Toim
14
(1849)

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJASTO

106 013 2002

